

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**5-6 YAŞ DÖNEMİNDE, OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMUNA DEVAM EDEN ÇOCUĞU OLAN EŞLERİN
ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ ile EVLİLİK
UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

E. Sibel GARİP

İstanbul, 2010

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**5-6 YAŞ DÖNEMİNDE, OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
KURUMUNA DEVAM EDEN ÇOCUĞU OLAN EŞLERİN
ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ ile EVLİLİK
UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

E. Sibel GARİP

Danışman: Prof. Dr. Müzeyyen SEVİNÇ

İstanbul, 2010

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

E. Sibel GARİP tarafından hazırlanan ‘5-6 Yaş Döneminde, Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocuğu Olan Eşlerin Çocuk Yetiştirme Stilleri ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’ başlıklı bu çalışma.....18./01./2012.....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

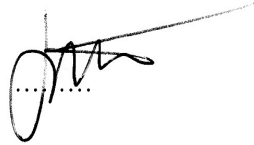
Danışman: Prof. Dr. Müzeyyen SEVİNÇ

Üye : Prof. Dr. Ozana URAL

Üye : Yrd. Doç. Dr. Necla TUZCUOĞLU

*Canım Annem ve Babam
Hanife ve Osman ĞARİP' e*

Ayrıca;

Güzel bir gelecek için çabalayan tüm anne-babalara,

Sevgi ve Saygılarımla...

TEŞEKKÜR

Yapıcı desteği ile çalışmama ışık tuttuğu ve çalışmamda doğru adımları atmama yardımcı olduğu için; danışman hocam Sayın Prof. Dr. Müzeyyen Sevinç’e yürekten teşekkür ederim. Sadece yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam sırasında değil, aynı zamanda üniversite öğrenimim sırasında da yol gösterdikleri ve desteklerini her zaman hissettirdikleri için çok kıymetli hocalarım Sayın Doç. Dr. Oya GÜNGÖRMÜŞ ÖZKARDEŞ, Yrd. Doç. Dr. S. Armağan YILDIZ, Yrd. Doç. Dr. Ayşegül KILIÇASLAN ve Okutman Saniye Arsoy’ a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Yoğun çalışma temposu içinde öğrencilerine her zaman vakit ayıran, çalışmamın veri analizlerindeki geribildirimleri için istatistik hocam Sayın Dr. Mustafa OTRAR’ a teşekkürlerimi sunarım. Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’nin kullanımı için izin veren hocalarım Sayın Prof. Dr. Alev ÖNDER ve Yrd. Doç. Dr. Hülya GÜLAY’ a; Evlilikte Uyum Ölçeği’nin kullanımı için izin veren Sayın Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK’ a teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim süresince çok şey öğrendiğim ve bakış açımın biraz daha genişlemesinde katkıları olan çok kıymetli hocalarıma ve dönem arkadaşlarıma yürekten teşekkürler. Okul müdürüm Sayın Ramazan ÖZGÜL başta olmak üzere çalışma arkadaşlarıma ve sevgili öğrenciler ile velilerine, verdikleri destekten ve zaman konusunda gösterdikleri anlayıştan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Dost, insanı anlık değerlendirmeyen, insanın seçimlerine saygı duyan, gelişim ve değişimine samimi ve içten desteğini sunandır. Sadece kardeşim değil aynı zamanda dostum olduğu için Şenay GARİP’ e; yalnızca uygulama aşamasında değil, hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen dostlarım ve meslektaşlarım Psikolojik Danışman Gülseren BULUT, Sevinç TANRIVERDİ ve Cihan DUMAN’ a teşekkürlerimi sunuyorum. Her şeyden önce varlıklarıyla hayatımı zenginleştirdikleri ve çalışmamdaki desteklerini ve bana olan inançlarını her daim hissettirdikleri için dostlarım Gülinaz ŞAFAK, Hande USBAŞ, Menekşe KARAOĞLU, Gül KADAN, Fikret AKYÜZ ve Derya UZUN’ a çok teşekkürler.

Uygulama sürecindeki yardımlarından dolayı okul idarecilerine ve öğretmenlere; ölçekleri sabırla ve içten bir şekilde dolduran çok kıymetli anne babalara ve geleceği ödünç aldığımız tüm çocuklara teşekkürü borç bilirim.

E. Sibel GARİP

ÖZET

5-6 YAŞ DÖNEMİNDE, OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN ÇOCUĞU OLAN EŞLERİN ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ İLE EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırma 5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Çocuk yetiştirme stilleri demokratik (yetkili), otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) stil olmak üzere üç boyutta ele alınmış ve eşlerin evlilik uyumlarıyla ilişkisi incelenmiştir. Aynı zamanda çocuk yetiştirme stillerinin ve evlilik uyumlarının eşlerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılmıştır.

Araştırmanın verileri 11 sorudan oluşan ‘Kişisel Bilgi Formu’, 15 itemden oluşan ‘Evlilikte Uyum Ölçeği’ ve 27 itemden oluşan ‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’ ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi oranlı küme örnekleme yönteminden hareketle kademeli örnekleme ile oluşturulmuştur. Buna göre, İstanbul’da 6’sı Anadolu (Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye, Ataşehir, Çekmeköy, Sultanbeyli) ve 6’sı Avrupa (Beşiktaş, Sarıyer, Bahçelievler, Güngören, Sultangazi, Gaziosmanpaşa) yakasından olmak üzere toplam 12 ilçe belirlenmiştir. Bu ilçelerde bulunan ilköğretim okulları içerisinde, 12’si anaokulu, 13’ü anasınıfı bulunan ilköğretim okulu olmak üzere 25 okul belirlenmiştir. Örneklem grubu, 25 okuldaki ulaşılabilen 21 okulda bulunan, 5-6 yaş dönemindeki çocukların anne ve babalarından oluşturularak, evli 664 çiftte ulaşılmıştır (664 anne ve 664 baba). Her çocuğun anne ve babasından bu üç ölçeği yanıtlamaları istenmiştir.

Eşlerden elde edilen verilerin analizinde SPSS 16.00 paket programı kullanılmıştır. Çocuk yetiştirme stilleri ile evlilikte uyum puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi ve elde edilen puanların hangi gruplar arasında farklılaştığını saptamak için Anova Tek Yönlü Varyans Analizi,

Bağımsız Gruplar t Testi, Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre eşlerin demokratik çocuk yetiştirme stili ile evlilik uyumları arasında pozitif yönde; çocuk merkezli ve otoriter çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre anne ve babaların demokratik stil puanları arttıkça evlilikte uyum puanları artarken; otoriter ve çocuk merkezli stil puanları arttıkça evlilikte uyum puanlarının düştüğü saptanmıştır. Ayrıca babaların evlilik uyumlarının annelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Annelerin çocuk yetiştirme stillerinin yaş, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, aylık gelir, evlilik süresi, çocuk sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve bu dönemdeki çocuğun cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaştığı tespit edilirken; çalışılan sektör, evlilik sayısı ve aile türü değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Babalarda ise çocuk yetiştirme stilleri yaş, eğitim durumu, meslek, aylık gelir, evlilik süresi, çocuk sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve bu dönemdeki çocuğun cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşırken; çalışma durumu, çalışılan sektör, evlilik sayısı ve aile türü değişkenlerine göre farklılaşmamaktadır.

Annelerin evlilikte uyumlarının yaş, eğitim, meslek, çalışma durumu, çalışılan sektör, aylık gelir, evlilik süresi, aile türü, çocuk sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve bu dönemdeki çocuğun cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülürken, sadece evlilik sayısı değişkenine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Babaların evlilik uyumları ise eğitim, meslek, çalışma durumu, çalışılan sektör, aylık gelir, evlilik süresi, evlilik sayısı, aile türü, çocuk sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve bu dönemdeki çocuğun cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşmazken, sadece yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk yetiştirme stilleri, evlilik uyumu, okul öncesi eğitim, 5-6 yaş dönemi

ABSTRACT

THE RELATION BETWEEN CHILD RAISING STYLES AND THEIR MARITAL HARMONY IN MARRIED COUPLES WHO HAVE 5-6 YEARS OLD CHILDREN ATTENDING TO PRESCHOOL

This research is designed to investigate the relationships between child raising styles and marital harmony in married couples who have 5-6 years old children attending to preschool. The study was carried out in survey method. Three child raising categories are included: 1) authoritative, 2) authoritarian, and 3) permissive. This study is also examined the differentiations between child raising styles and marital harmony in terms of their socio-demographic features.

Three measures were applied: 1) Demographic Form consists of 11 questions, 2) Marital Adjustment Test, and 3) Parenting Styles & Dimensions Questionnaire consists of 27 items to collect the data. The sample is consisted of 664 couples who have children attending kindergarten at both private/state primary schools in the city of Istanbul. The 25 schools were chosen randomly in Istanbul. Participants resided in six towns in Asian side (Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye, Ataşehir, Çekmeköy, Sultanbeyli) and six towns in European side (Beşiktaş, Sarıyer, Bahçelievler, Güngören, Sultangazi, Gaziosmanpaşa) in total 12 towns who completed the 3 questionnaires .

The analysis of data is carried out by the SPSS 16.00 package programme. Pearson Product Moments Correlation analysis is used to analyze the relationship between Parenting Styles&Dimensions and Marital Adjustment Test, and Independent-Samples T Test, Mann Whitney-U, and Kruskal Wallis-H are used to determine the differentiation of dyads' subhead scores in PSAQ and MAT.

The results indicated that there is a positive relationship between parents' authoritative child raising style and their marital harmony; on the other hand there are negative relationships between authoritarian and permissive child raising styles and their marital harmony. It means when the authoritative child raising scores increase the marital harmony scores also increase and when the authoritarian and

permissive raising style scores increase the marital harmony scores decrease. The results show that fathers' marital harmony scores higher than the mothers' scores.

There are significant differences between mothers' child raising styles and age, education level, occupation, employment, income, the marriage period, number of children, and the gender of the child at 5-6 years old. However there are not any significant differences between mothers' child raising styles and the variables including employment sector, number of marriage or type of family. There are significant between fathers' child raising styles and age, education level, occupation, income, the marriage period, number of children, and the gender of the child at 5-6 years old. However there are not any significant differences between fathers' child raising styles and the variables including employment sector, employment, and number of marriage or type of family.

While there are not any significant differentiations between mothers' marital harmony and age, education level, occupation, employment, income, the marriage period, number of children, and the gender of the child at 5-6 years old there is a difference with the number of marriage variable. In terms of fathers' marital harmony there are not any significant differentiations with the variables but the variable of age.

Key Words: Child raising style, marital harmony, early childhood education, children with 5-6 years old.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x

I. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem.....	5
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar.....	6
1.7. Kısaltmalar.....	7

II. BÖLÜM: İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Çocuk Yetiştirme Stilleri.....	8
2.1.1. Çocuk Yetiştirme Boyutlarını Tanımlamaya Yönelik Kavramsal Yaklaşımlar.....	8
2.1.2. Çocuk Yetiştirme Stillerine Yönelik Sınıflamalar.....	10
2.1.3. Araştırma Kapsamında İncelenen Çocuk Yetiştirme Stilleri (Tarzları/Tutumları).....	17
2.1.3.1. Demokratik (Yetkili) Çocuk Yetiştirme Stili.....	17
2.1.3.2. Otoriter Çocuk Yetiştirme Stili.....	20
2.1.3.3. Çocuk Merkezli (Aşırı Hoşgörülü) Stil.....	24
2.1.4. Çocuk Yetiştirme Stillerini Etkileyen Etkenler.....	26
2.1.4.1. Ebeveyn Kaynaklı Etkenler.....	27

2.1.4.2. Çocuğun Özellikleri, Çocuktan Beklentiler ve Çocuğa Yüklenen Değerlerden Kaynaklanan Etkenler.....	29
2.1.4.3. Evlilik İlişkisinden Kaynaklanan Etkenler.....	32
2.1.4.4. Toplumsal ve Kültürel Etkenler.....	35
2.1.4.5. Sosyo-Demografik Etkenler.....	37
2.1.4.6. Ebeveynin Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyinden Kaynaklanan Etkenler.....	40
2.1.5. Beş Yaş Çocuğunun Özellikleri.....	42
2.1.6. Altı Yaş Çocuğunun Özellikleri.....	43
2.1.7. Çocuk Yetiştirme Stillerinin 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Gelişimine Etkileri.....	44
2.1.8. Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Araştırmalar.....	49
2.2. Aile ve Çocuk.....	56
2.2.1. Aile Yaşam Döngüsü İçinde Aile ve Çocuk.....	56
2.2.2. Baba ve Çocuk.....	61
2.2.3. Anne ve Çocuk.....	64
2.2.4. Boşanma ve Çocuk.....	66
2.3. Evlilik Uyumu.....	70
2.3.1. Evlilik.....	70
2.3.2. Evlilik Uyumu.....	71
2.3.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler.....	73
2.3.3.1. Eş Seçme ve Eşlerin Birbirlerinden Beklentileri.....	73
2.3.3.2. Eşlerin Bağlanma Stilleri ve Aile İlişkileri.....	79
2.3.3.3. Çocuk ve Çocuktan Beklentiler.....	81
2.3.3.4. Eşlerin İletişim Biçimleri, Duyguların İfadesi ve Çatışma Çözme Yaklaşımları.....	86
2.3.3.5. Cinsel Yaşam.....	90
2.3.3.6. Eşlerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	93
2.3.4. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırmalar.....	95

III. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	103
3.2. Evren ve Örneklem.....	103

3.3. Verilerin Toplanması.....	105
3.3.1. Veri Toplama Araçları.....	105
3.3.1.1. Anne Bilgi Formu.....	105
3.3.1.2. Baba Bilgi Formu.....	105
3.3.1.3. Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (ABSBÖ).....	105
3.3.1.4. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	107
3.3.2. Uygulama.....	108
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	110

IV. BÖLÜM: BULGULAR

4.1. Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Değerler.....	114
4.2. ABSBÖ Alt Boyutları ve EUÖ Puanlarına İlişkin Betimsel Değerler.....	122
4.3. ABSBÖ Alt Boyutları ile EUÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Analizleri.....	125
4.4. ABSBÖ Alt Boyut Puanları İçin Yapılan Fark Analizleri.....	129
4.5. EUÖ Puanları İçin Yapılan Fark Analizleri.....	182

V. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	195
5.1.1. İlişki Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	195
5.1.2. ABSBÖ Alt Boyut Puanları Fark Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	200
5.1.3. EUÖ Puanları Fark Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	208
5.2. Öneriler.....	213

KAYNAKÇA.....215

EKLER.....235

EK 1: Anne Bilgi Formu.....	236
EK 2: Baba Bilgi Formu.....	237
EK 3: Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği'ne Ait Örnek Maddeler.....	238
EK 4: Evlilikte Uyum Ölçeği'ne Ait Örnek Maddeler.....	239
EK 5: Araştırma ile İlgili İzin Yazıları (Tezin başlığı değiştirilmiştir.).....	240

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Gelişimsel Çalışmalar.....	14
Tablo 2. Uygulama Yapılan Okullar.....	109
Tablo 3. Annelerin Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	114
Tablo 4. Babaların Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	114
Tablo 5. Annelerin Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	114
Tablo 6. Babaların Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	115
Tablo 7. Annelerin Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	115
Tablo 8. Babaların Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	115
Tablo 9. Annelerin Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	116
Tablo 10. Babaların Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	116
Tablo 11. Çalışan Annelerin Çalıştıkları Sektör Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	116
Tablo 12. Çalışan Babaların Çalıştıkları Sektör Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	117
Tablo 13. Çalışan Annelerin Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	117
Tablo 14. Çalışan Babaların Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	117
Tablo 15. Annelerin Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	118
Tablo 16. Babaların Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	118
Tablo 17. Annelerin Evlilik Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	118
Tablo 18. Babaların Evlilik Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	119
Tablo 19. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	119
Tablo 20. Babaların Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	119
Tablo 21. Annelerin 5-6 Yaş Dönemi Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	119

Tablo 22. Babaların 5-6 Yaş Dönemi Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	120
Tablo 23. Annelerin 5-6 Yaş Dönemi Çocuğun Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	120
Tablo 24. Babaların 5-6 Yaş Dönemi Çocuğun Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	120
Tablo 25. Annelerin Aile Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	121
Tablo 26. Babaların Aile Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	121
Tablo 27. ABSBÖ Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	122
Tablo 28. Annelerin ABSBÖ Alt Boyutları Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	122
Tablo 29. Babaların ABSBÖ Alt Boyutları Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	123
Tablo 30. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	123
Tablo 31. Annelerin EUÖ' den Aldıkları Puanlara Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	123
Tablo 32. Babaların EUÖ' den Aldıkları Puanlara Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	124
Tablo 33. ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	125
Tablo 34. ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	125
Tablo 35. ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	125
Tablo 36. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	126

Tablo 37. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	126
Tablo 38. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	126
Tablo 39. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	127
Tablo 40. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	127
Tablo 41. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları.....	128
Tablo 42. ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	129
Tablo 43. ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	129
Tablo 44. ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	130
Tablo 45. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	130
Tablo 46. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	131

Tablo 47. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	131
Tablo 47.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	132
Tablo 48. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	132
Tablo 48.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	133
Tablo 49. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	133
Tablo 50. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	134
Tablo 51. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	134
Tablo 51.1. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	135
Tablo 52. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	135
Tablo 52.1. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere	

Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	136
Tablo 53. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	137
Tablo 53.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	137
Tablo 54. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	138
Tablo 54.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	139
Tablo 55. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	139
Tablo 55.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	140
Tablo 56. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	141
Tablo 56.1. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	141

Tablo 57. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	142
Tablo 58. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	142
Tablo 59. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	143
Tablo 59.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	143
Tablo 60. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	144
Tablo 60.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	145
Tablo 61. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	146
Tablo 61.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	146
Tablo 62. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	147

Tablo 63. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	147
Tablo 64. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	148
Tablo 65. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	148
Tablo 66. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	149
Tablo 67. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	149
Tablo 68. Babaların Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği Çocuk Merkezli Stil Alt Boyut Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	150
Tablo 69. Çalışan Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	150
Tablo 70. Çalışan Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	151
Tablo 71. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyut Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	151
Tablo 72. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	152

Tablo 73. Çalışan Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	152
Tablo 74. Çalışan Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	153
Tablo 75. Çalışan Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Ait Boyutu Puanlarının Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	153
Tablo 76. Çalışan Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	154
Tablo 77. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Ait Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	154
Tablo 77.1. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	155
Tablo 78. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	155
Tablo 78.1. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	156
Tablo 79. Çalışan Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	157
Tablo 80. Çalışan Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	157

Tablo 81. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	158
Tablo 82. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	158
Tablo 83. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	159
Tablo 84. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	159
Tablo 84.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	160
Tablo 85. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	160
Tablo 86. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	161
Tablo 87. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	161
Tablo 88. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	162
Tablo 89. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	162

Tablo 90. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	162
Tablo 91. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	163
Tablo 92. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	163
Tablo 93. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	164
Tablo 93.1. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	164
Tablo 94. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	165
Tablo 94.1. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	165
Tablo 95. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	166
Tablo 95.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyut Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	167

Tablo 96. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	167
Tablo 96.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	168
Tablo 97. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	169
Tablo 97.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	169
Tablo 98. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	170
Tablo 99. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	170
Tablo 100. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	171
Tablo 101. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	171
Tablo 102. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	172
Tablo 103. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	172

Tablo 104. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyut Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	173
Tablo 105. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	173
Tablo 106. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	174
Tablo 107. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	174
Tablo 107.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	175
Tablo 108. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	175
Tablo 108.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	176
Tablo 109. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını	

Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	177
Tablo 110. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	177
Tablo 110.1. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	178
Tablo 111. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	178
Tablo 112. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	179
Tablo 113. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	179
Tablo 114. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	180
Tablo 115. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	180
Tablo 116. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	181
Tablo 117. EUÖ Puanlarının Anne ve Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	182

Tablo 118. Annelerin EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	182
Tablo 119. Babaların EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	183
Tablo 119.1. Babaların EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları.....	183
Tablo 120. Annelerin EUÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	184
Tablo 121. Babaların EUÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	184
Tablo 122. Annelerin EUÖ Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	185
Tablo 123. Babaların EUÖ Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	185
Tablo 124. Annelerin EUÖ Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	186
Tablo 125. Babaların EUÖ Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	186
Tablo 126. Çalışan Annelerin EUÖ Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	186

Tablo 127. Çalışan Babaların EUÖ Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	187
Tablo 128. Çalışan Annelerin EUÖ Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	187
Tablo 129. Çalışan Babaların EUÖ Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	188
Tablo 130. Annelerin EUÖ Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	188
Tablo 131. Babaların EUÖ Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	189
Tablo 132. Annelerin EUÖ Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	189
Tablo 133. Babaların EUÖ Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	190
Tablo 134. Annelerin EUÖ Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	190
Tablo 135. Babaların EUÖ Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	191
Tablo 136. Annelerin EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	191

Tablo 137. Babaların EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	192
Tablo 138. Annelerin EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	192
Tablo 139. Babaların EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	193
Tablo 140. Annelerin EUÖ Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	193
Tablo 141. Babaların EUÖ Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	193

BÖLÜM I

1.1. PROBLEM

Kendini gerçekleştirebilen bireyler yetiştirmek öncelikle erken çocukluk döneminin sağlam temeller üzerine kurulması ile mümkün olabilir. Bu dönemde tüm gelişim alanlarında desteklenen çocuk, kendine güvenen, özdenetimi gelişmiş, karşılaştığı problemlere uygun çözüm yolları bulabilen, kendisi ve çevresiyle barışık yaşayabilen bir birey olacaktır. Bu amaca ulaşabilmenin en önemli gereği, çocuğun dâhil olduğu ailenin sağlıklı özelliklere sahip olmasıdır.

Sağlıklı bir aile olabilmenin olmazsa olmaz kuralı, anne ve babanın kendine ve birbirlerine zaman ayıran, birbirlerinin ilgi ve ihtiyaçlarını önemseyen bireyler olmaları; yapıcı iletişime açık, sevgi ve saygıya dayalı bir ortamı paylaşmalarıdır. Zira ancak böyle ortamlarda yetişen çocuklara yarınlarımızı güvenle emanet edebiliriz. Geleceği çocuklardan ödünç aldığımız düşünülürse, onların iyi birer insan olarak yetişebilmeleri için çocuğun çevresinde bulunan, çocukla ilgili herkesin işbirliği ve dayanışma içinde hareket etmesi gerekir. Bu konuda ilk ve en önemli görev şüphesiz anne babalara düşmektedir.

Ana ve babalar, çocukların yetişmesine şimdi daha bilinçli bir ilgi ve özen gösteriyorlar. Beden sağlıklarına olduğu gibi ruh sağlıklarına da önem veriyorlar. ‘Nasıl daha iyi ana ya da baba olabilirim?’ sorusunu kendi kendilerine soruyorlar. Tutumlarını gözden geçirmeye, varsa yanlışlarını düzeltmeye çabalıyorlar. Çünkü dengeli kişilik oluşumunda kendi katkılarının büyüklüğünü kavramış durumdalar. Bu olumlu gelişme yanında, günümüz ana ve babaları, çocuk eğitimi konusunda daha güvensiz ve tedirgin görünüyorlar (Yörükoğlu, 2008). Ebeveyn çocuğu hakkında ne kadar fazla bilgi sahibi olursa, çocuğuna o ölçüde daha fazla yararlı olacaktır. Ebeveyn, çocuğunu yakından izleyebilen, gözleyebilen kişidir (Ormanoğlu Uluğ, 1999, s.122) ve ana babalık rolünün gerektirdiği davranışları genellikle kendi çocukluğunda yaşadıklarından ve kendi anne babasından gördüğü davranışlardan kazanır. Bu davranışlar içselleştirilmiş ve çoğu zaman bilinç düzeyine ulaşmamış olduğundan, düşünülmeden istem dışı olarak ortaya çıkar (Sevinç, 2005, s.43).

Bu bağlamda ebeveynin çocuk yetiştirme konusunda doğru bilgileri edinmesi gerekir. Çünkü yapılan hataların daha çok bilgi eksikliğinden ya da yanlış bilgiye sahip olmaktan kaynaklandığı görülmektedir. Çocuk yetiştirme konusunda doğru bilgiye sahip olmak kadar önemli olan bir diğer nokta; anne ve babanın ortak, tutarlı ve kararlı bir şekilde hareket edebilmesidir. Bunun en gerekli yolu ise her iki eşin de doyumlu bir evlilik ilişkisini paylaşmaları ve bu açıdan evliliklerinde uyumu sağlamalarıdır.

Baba dendiğinde akla ilk gelen, ailenin dış dünya ile sosyalizasyonunu sağlamasıdır. Bu açıdan baba yıllardır ailede güvenin ve otoriterin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Ancak sosyal ve ekonomik alanda meydana gelen pek çok değişim babanın hâlâ önemli bir güven unsuru olduğuna işaret ederken, bu güvenin yıkıcı değil yapıcı bir otoriteyle birleşmesinin ve pek çok sorumluluk konusunda eşle ortak hareket etmenin gerekli ve kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Çocuğun eğitiminde babalar çok uzun dönem unutulmuşlardır. Çünkü toplumların yapılanması ve ana-babalığa ilişkin bakışı bunda büyük ölçüde etkili olmuştur. Buna paralel olarak çocuk gelişimi ile ilgili kuramlarda da daha çok annelerin önemi vurgulanmıştır. Bir başka deyişle babalar tesadüfen unutulmuş değildir. Babalar çok uzun bir dönem inceleme kapsamına alınmamıştır çünkü çocuğun gelişimini daha çok annelerin etkilediği varsayımından hareket edilmiştir. Bugün babanın çocuğu üzerindeki etkilerinin pek çok yoldan olduğunu biliyoruz. Bunları dolaylı ve dolaysız etkiler olmak üzere iki ana grupta toplamak olasıdır. Çocuğun bakımına ve eğitimine destek vermesi, onunla oynaması çocuğu doğrudan etkilemektedir. Öte yandan evinin geçimini sağlaması, anneyi desteklemesi ise aile içi uyumun artmasına yardımcı olur. Bu da çocuğu dolaylı olarak etkiler (Güngörmüş-Özkardeş, 2006, s.10-153). Dolayısıyla çocuğun yetiştirilmesi ve evlilik ilişkisinin güçlenmesi için babanın desteği çok gerekli ve annenin desteği gibi önemlidir.

‘Çocuklarınızı ruhsal bakımdan sağlıklı yetiştirmek istiyorsanız tek bir şey yapın, eşinizi mutlu edin!’ sözü anne-baba-çocuk üçlüsünün birbirleri ile ilişkilerinde hem etkileyen hem etkilenen olduğunun yegâne kanıtıdır. Toplumun en küçük birimi olan ailenin bu açıdan mutlu bireylerden oluşması önem taşımaktadır. Önder’in de

belirttiği gibi, mutlu bireylerden oluşan bir toplum, kendi varlığını sürdürebileceği dinamiklere daha çok sahiptir. .... Mutlu insanlar, aralarında daha az sorun yaşayabilecekleri gibi, toplumsal uyum ve denge bakımından daha az sorun oluştururlar (Önder, 2007, s.17).

Bu noktadan hareket edecek olursak; mutlu bir çocuğun yetişebilmesi öncelikle mutlu anne babaların varlığıyla mümkündür. Bu da mutlu bir evlilik sürdürmek ile gerçekleşir. Araştırmalardan elde edilen bulgular da bu savı desteklemektedir.

Çocukluk dönemi boyunca eşler arasındaki çatışma ve anlaşmazlık durumlarında, ebeveyn çocuklarıyla ilgili kararlar vermek zorunda kalır. Çocuk çiftlerin anlaşmazlıklarının çözümünde zorluğa ve evlilik kalitesinde azalmaya sebep olabilir. Block, Block ve Marrison'ın (1981) çalışmalarına paralel olarak, çiftlerin okul öncesi dönemdeki çocuk yetiştirme tutum ve değerlerindeki anlaşmazlık, on yıl içinde çiftlerin boşanma olasılığını arttırmaktadır. Aynı zamanda çiftlerin çocuk yetiştirme konusunda anlaşmazlık yaşaması evlilikteki diğer sorun alanlarını (iletişim, çatışma çözme vb.) da işaret etmektedir. Dolayısıyla diğer sorun alanlarındaki problemler çözümlendikten sonra, çocukların evlilik ilişkisinin bozulmasına neden olduğu söylenebilir (Belsky, 1990).

Sonuç olarak, ana-babaların birbirlerine duydukları sevgi ve çocuklarına gösterdikleri yakınlık, çocuktaki güven ve huzurun temelini oluşturur (Yavuzer, 2003). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ise, anne-babanın çocuk yetiştirme stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki daha iyi anlaşılacaktır. Özellikle de küçük çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluklar altında kalan anne ve baba, bu yükü eşit oranda paylaşabildiklerinde ve çocuk ile ilgili kararlarda ortak bir anlayış sergileyebildiklerinde, bu durum evlilik uyumlarını da etkilemektedir. Çünkü çocuk konusunda beraberce hareket edebilen eşler, hem kendilerine hem de birbirlerine daha fazla zaman ayırabilmekte, böylece sadece evliliklerinde değil, birey olarak da doyumlu ve mutlu olabilmektedirler. Bu durum da çocuğa olumlu yansımakta (özellikle de anne-babanın küçük çocuk için önemli bir rol-model olduğu düşünüldüğünde) ve çocuktaki olumlu gelişmeler de anne-babaya olumlu bir şekilde dönmektedir.

1.2. AMAÇ

Bu araştırma ile İstanbul ilinde, 5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasında ilişki olup olmadığı öncelikle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda çocuk yetiştirme stilleri puanları ile evlilikte uyum puanları arasındaki ilişkiye; akabinde anne ve babaların çocuk yetiştirme stilleri puanları ile evlilikte uyum puanları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin ne yönde olduğuna bakılacaktır. Ayrıca çocuk yetiştirme stillerinin ve evlilikte uyumun anne ve babaya, ayrıca anne/baba bilgi formlarından elde edilen bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılacaktır. Amaca yönelik olarak cevabı aranan sorular şunlardır:

1. Eşlerin demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Annelerin demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumu arasında bir ilişki var mıdır?
3. Babaların demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumu arasında bir ilişki var mıdır?
4. Demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ve evlilikte uyum anne ve babaya göre farklılaşmakta mıdır?
5. Annelerin demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ve evlilikte uyumu annenin yaşına, eğitim durumuna, mesleğine, çalışıp çalışmamasına, çalışıyorsa çalıştığı sektöre, aylık gelinine, evlilik süresine, evlilik sayısına, çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine ve aile türüne göre farklılaşmakta mıdır?
6. Babaların demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (aşırı hoşgörölü) çocuk yetiştirme stilleri ve evlilikte uyumu babanın yaşına, eğitim durumuna, mesleğine, çalışıp çalışmamasına, çalışıyorsa çalıştığı sektöre, aylık gelinine, evlilik süresine, evlilik sayısına, çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine ve aile türüne göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. ÖNEM

Anne-baba-çocuk evlilik ilişkisi içerisinde beraber düşünüldüğünde, bu ilişkiyi etkileyen pek çok faktörün var olduğu görülmektedir. Toplumumuzda ise fedakâr anne-baba modeli daha çok kabul görmekte ve anne-baba kendilerini ve ilişkilerini geri plana atmakta, böylece daha iyi birer anne-baba olduklarını düşünmektedirler. Oysa çocuğun ve gelişiminin önemsenmediği aileler kadar anne-babanın kendini ve evlilik ilişkilerini önemsemediği ailelerde, dolayısıyla evliliklerde de pek çok sorun yaşanmaktadır. Özellikle babanın sadece evin gelirini sağlayan ve ailenin dış dünya ile bağlantısını kuran kişi olarak görüldüğü; annenin ise çocukların gelişimi, bakımı ve ev işlerinden sorumlu tutulduğu ailelerde bu sorunlar daha çok yaşanmaktadır. Çünkü anne ve babanın sorumlulukları belli sınırlar içinde kalmakta, sorumluluklar konusunda ortak hareket edilmemektedir. Böylece ortak hareket edilmesi gereken sorumlulukların tek bir eşin görevi haline geldiği, yerine getirilmediğinde hoş görülmediği, katı bir sistem oluşmaktadır. Dolayısıyla bu sistem içerisinde en fazla sorun yaşanan alanlardan birisi çocukların yetiştirilmesidir.

Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde çocuğun evlilik uyumuna etkisinin ya da evlilik uyumunun çocuğun problem davranışı ile ilişkisinin araştırıldığı pek çok çalışmaya rastlanırken; ebeveynlerin ortak ve doğru bir çocuk yetiştirme stili benimsemesi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın çocuk ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme stillerinin oynadığı rolü ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

- Araştırmanın örneklemini evreni temsil edecek niteliktedir.
- Ebeveynlerin Kişisel Bilgi Formunu, Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği ile Evlilikte Uyum Ölçeği'ni samimi ve içten bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 2008-2009 eğitim öğretim yılı ile,
- İstanbul ilinde bulunan resmi ve özel anaokulları ve ilköğretim okullarının anasınıfları ile,
- Araştırmanın örneklemi, İstanbul ilinin Anadolu ve Avrupa yakalarında bulunan 12 ilçedeki 25 eğitim-öğretim kurumu ile,
- Bu kurumlara devam eden 5-6 yaş döneminde çocuğu bulunan anne-babalar ile,
- Bu anne-babalardan evli ve birlikte yaşayan çiftler ile sınırlandırılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Çocuk Yetiştirme Stilleri (Ebeveynlik/Anababalık Stilleri): Anababa stili ebeveyn-çocuk etkileşimini çok daha geniş bir alanda tanımlayan ve alt boyutlarının kültürler arasında çok farklılaşmadığı bir terimdir. Anababa stilinde anababa ile çocuk arasındaki etkileşimin niteliği çok önemlidir. Ebeveynlik stilleri çocuk gelişimi açısından, ebeveyn-çocuk etkileşiminin doğasını özelleştirme ve çocuğun kişiliğini, özellikle de sosyalleşmesine yönelik açıklıkla ilgili ebeveynlik uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkisinin yumuşamasını sağlamaktadır (Darling & Steinberg, 1993). Ebeveynlerin sahip oldukları değerlerin, hedeflerin, duygusallık düzeylerinin ve hem kendilerinin hem de çocuklarının kişilik özelliklerinin, başvurulan anababalık stillerini etkilediği ileri sürülmektedir (Akt., Yılmaz, 1999).

Çocuk Yetiştirme Uygulamaları (Ebeveynlik/Anababalık Uygulamaları): Anababa stili çok geniş alanda, farklı durumlarda ebeveyn-çocuk etkileşimini tanımlarken, ebeveyn uygulamaları belirli alanlara özgü uygulamalardır. Örneğin, demokratik bir ebeveyn çocuğunun başka bir faaliyette bulunmadan önce ev ödevinin bitmesi gerektiğini belirtirken, başka bir demokratik ebeveyn ev ödevini yapmadan önce diğer faaliyetleri yapmasına izin verebilir. (Akt., Yılmaz, 1999). Dolayısıyla çocuk yetiştirme stilleri daha geniş bir anlam ifade ederken, çocuk yetiştirme uygulamaları stile bağlı daha özel davranışları ifade etmektedir.

Evlilik Uyum: Sabatelli uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımlamaktadır. Nelson-Jones, insan ilişkilerinin başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma şeklinde dört aşamada gerçekleştiğini; uyumlu evlilik ilişkilerinde sonlandırma aşamasının yalnızca eşlerden birinin ölümüyle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Sürdürme aşaması evlilikte yüksek uyumu gerektirmektedir (Akt., Fidanoğlu, 2007). Evlilik uyumu, tanımlamaya çalışılan evlilik doyumu ve mutluluğu kavramlarını da içeren daha geniş bir kavramdır (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

1.7. KISALTMALAR

ABSBÖ: Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği

EUÖ: Evlilikte Uyum Ölçeği

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ

2.1.1. Çocuk Yetiştirme Boyutlarını Tanımlamaya Yönelik Kavramsal Yaklaşımlar

Yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk yetiştirme tutumları kavramının yanı sıra çocuk yetiştirme stilleri/tarzları ya da çocuk yetiştirme uygulamaları gibi kavramlarının da kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle bu kavramların ne anlam ifade ettikleri üzerinde durulacaktır.

Çocuk yetiştirme konusunda en yaygın olarak kullanılan terim olan tutum Budak’a (2003) göre; belki de insan davranışında, dolayısıyla psikoloji biliminde taşıdığı büyük önemden ötürü, tanımsal açıdan en çetrefilli kavramlardan birisidir. En genel anlamıyla, kişinin belli bir insana, gruba, nesneye, olaya vb. yönelik olumlu veya olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine veya davranmasına yol açan oldukça istikrarlı, yargısal bir eğilimdir (Budak, 2003, s.772). Tutum gözlenebilen, ortaya konan bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2006, s.102).

Anababa uygulamaları ile stilleri arasında kavramsal bir ayrım yapılması hem aile içindeki hem de aileler arasındaki farklılıkları inceleyebilmek açısından önemlidir. Örneğin, bu yaklaşım araştırmacılara aile içinde farklı yaşlardaki çocukların özelliklerinin anababa stiline olan etkisini inceleme olanağı vermiştir. Ailenin dışında ise anababa uygulamalarındaki kültürel farklılıklar anababalık stillerindeki farklılıklara da yol açabilmektedir. Darling ve Steinberg’ e (1993) göre, anababa stilleri ve uygulamaları arasındaki ayrımın yapılması sosyokültürel farklılıkların kaynaklarının araştırılmasında yardımcı olacaktır (Yılmaz, 1999, s.110-111).

Hart ve arkadaşları (1998) daha net bir biçimde, anababa uygulamalarını, belirli bir ortamda ve bağlamda ebeveynlerin çocuklarını belirli akademik, atletik ya da sosyal yeterliliğe ulaştırmada kullandıkları stratejiler olarak tanımlanmaktadır. Anababa

uygulamaları, davranışın niteliği açısından değil de içerik ve sıklığı açısından değerlendirilmektedir. Anababa stilinde ise anababa ile çocuk arasındaki etkileşimin niteliği çok önemlidir. Ebeveynlerin sahip oldukları değerlerin, hedeflerin, duygusallık düzeylerinin ve hem kendilerinin hem de çocuklarının kişilik özelliklerinin, başvurulan anababalık stillerini etkilediği ileri sürülmektedir (Akt., Yılmaz, 1999).

Ebeveynlik stilleri çocuk gelişimi açısından, ebeveyn-çocuk etkileşiminin doğasını özelleştirme ve çocuğun kişiliğini, özellikle de sosyalleşmesine yönelik açıklıkla ilgili ebeveynlik uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkisinin yumuşamasını sağlamaktadır (Darling & Steinberg, 1993). Ayrıca Roberts, Block ve Block'a (1984) göre, anne ve babanın çocuk yetiştirme uygulamalarında erken çocukluk döneminden ergenliğe kadar geçen sürede farklılıklar görülebilmektedir (Roberts, Block & Block, 1984).

Bir başka deyişle, bir tutum olarak demokratik olma, bütün kültürlerde çocuğu sosyalleştirmede eşit derecede etkili olabilir fakat çocuğu sosyalleştirirken kullanılan hedefler farklı olduğu için anababanın uygulamaları kültüre bağlı olarak değişiklik göstermektedir. 3-6 yaşları arasındaki Rus çocuklarla yapılan bir araştırmada da batı kültürlerindeki diğer çalışmalarla tutarlı olarak otoriter anababa stiline çocuğun saldırgan davranışlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Akt., Yılmaz, 1999). Araştırmacılar ebeveyn stiline boyutlarının kültürler arasında çok farklılaşmadığını göstermişlerdir. Ayrıca son yıllarda ebeveynlerin anne-baba olma hakkındaki görüş ve inançlarının ebeveyn stillerini ve bunun da çocuğun gelişimini etkilediği belirtilmiştir (Yılmaz, 1999, s.111).

Bu araştırmada 'Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği'nin kullanılması ve stil (tarz) sözcüğünün tutum ya da uygulama sözcüklerinden daha geniş bir anlamı ifade etmesi ve kültürden daha bağımsız düşünülebilmesi, tutuma göre davranışı kestirmeye daha fazla olanak tanımasından dolayı 'stil' sözcüğü tercih edilmiştir. Ancak yararlanılan kaynak ve araştırmalarda 'tutum, tarz ve uygulama' gibi kavramlar yer aldığından, alıntılarda bu kavramlar da kullanılmıştır.

2.1.2. Çocuk Yetiştirme Stillerine Yönelik Sınıflamalar

Çocuğu sosyal yaşama hazırlayabilmek için en uygun çevre yaşamın kendisidir. Yapılması gereken ilk iş, çocuğu sosyal yaşam şartlarına uygun bir çevrede eğitmektir (Akt., Bender, 2005). Aile bireyin kendini tanıması ve kişiliğinin gelişimi açısından, doğduğu andan başlayarak çok yönlü gelişiminin gerçekleştiği temel kurumdur. Dolayısıyla, ailenin etkisi bireyin yaşamında ilk, en yakın ve en uzun süreli sosyal etkileşim ortamı yaratması nedeniyle öne çıkmaktadır. Çocuklar, davranış ve eğilimlerini öncelikle ebeveynlerinin baskın sosyalleşme modellerine göre düzenlemeye, kontrol etmeye ve değerlendirmeye yönelmektedir (Akt., Şahin, 2007). Dolayısıyla, anne-babanın sevgi dolu ve olumlu tutumları çocuk için oldukça önemlidir (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008).

Erikson'a (1982) göre; ilk olarak anne-çocuk ilişkisi arasında başlayan ilişki çocuk büyüdükçe aile dışındaki çevreyle giderek artmakta, çocuğun kişiliği ve topluma uyumu üzerinde anne-baba tutumunun etkisi ise önemini korumaya devam etmektedir. Anne-babaların çocuklarına karşı tutumlarında, çocukların psikolojik ihtiyaçlarını ve gelişim düzeylerini dikkate almaları, çocukların psikolojik sağlıkları açısından gerekli görülmektedir. Çocuklar için çok önemli olan anne ve babaların kendilerine karşı tutumları, çocukların ya dünyayı yaşamaya değer ve güvenilir bir yer olarak algılamalarına ya da dünyanın nefret edilecek, korku dolu, güvensiz bir yer olduğu şeklinde bir inanç geliştirmelerine neden olmaktadır (Akt., Özyürek, 2004, s.1-2). Buna göre anne-babanın tutum ve davranışları ile çocuğun ruh sağlığı arasında önemli bir bağın olduğu bir kez daha görülmektedir (Akt., Tabak, 2007).

Ebeveynler çocuklarını kontrol etmeye ya da toplumsallaşmalarını sağlamaya çalışırken farklı yaklaşımlar sergilemektedirler (Darling, 1999). Ne kadar çok anne baba varsa, o kadar çok çocuk yetiştirme biçimi vardır. Çocuğa karşı gösterilen farklı yetiştirme biçimlerinin ortak ve ağır basan taraflarını ele alarak onları gruplayabiliriz (Akt., Durmuş, 2006).

Yörükoğlu (2008), çocuk yetiştirmeyi daha çok disiplin yönünden ele alarak ailelerde saptanan aşırı tutumları sıkı tutum, gevşek tutum ve tutarsız tutum olarak

sınıflandırmış ve en etkili disiplin yönteminin özdetim olduğunu belirtmiştir (Yörükoğlu, 2008).

Buna karşın Yavuzer (1999), öncelikle ana-babanın, çocuklarından bekledikleri davranış modeline uygun bir davranış içinde olmaları gerekliliğini vurgulayarak, farklı ana-baba tutumlarını baskılı ve otoriter tutum, gevşek tutum (çocuk merkezci aile), dengesiz ve kararsız tutum, koruyucu tutum, ilgisiz ve kayıtsız tutum, güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum olarak altı ana başlık altında inceler.

Baumrind ise çocuk yetiştirme stillerini California Üniversitesi'ndeki çalışması süresince, ebeveynler üzerinde yaptığı gözlem ve analizler sonucunda oluşturmuştur. Baumrind' in teorisi şunu öne sürer: Çocuğun, mantıklı ve haklı olarak, ana-baba kontrolünü algıladığında, reddetmek yerine kabul etmesi ve içselleştirerek uyum sağlaması beklenir. Bu noktada destekleyici ebeveyn, istek ve beklentilerini çocuklarına iletebilmekte ve kendine güvenen, kendini kontrol edebilen davranışlara model oluşturabilmektedir. Sıcaklık ile makul-mantıklı kontrolü birleştirebilen aileler, kendine güvenen çocuklar yetiştirme konusunda en etkili modelleri oluştururlar. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya dönük davranışlarını över ve çocuğun davranışını tasvip etmeyişlerini uygun bir şekilde dile getirirler. Talepler ve talepler karşısında hızlı çözüm oluşturma Baumrind' in 'Aile Kontrolü Teorisi'nin kilit noktalarıdır. Bu bakımdan çocuğun mantıklı ve kendini kontrol edebilen davranışları teşvik edilir (Luther, 2007, s.271).

Baumrind okul öncesi dönemdeki çocuklarla ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiş ve çocuk yetiştirme konusunda anababa stili ile ilişkili 4 boyut belirlemiştir. Bunlar ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek boyutlarıdır. Ebeveyn kontrolü boyutu, ebeveynler tarafından konulan kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir. Ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık boyutu, anne ve babaların verilecek kararlarda çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdiklerini, bu konuda çocuklarını ne derece teşvik ettiklerini ve çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriliyorsa bunun nedenlerini ne oranda açıkladıklarını gösterir. Olgunluk beklentisi boyutu, anne ve

babaların çocuklarını zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için ne derece teşvik ettiklerini gösterir. Örneğin; yüksek olgunluk beklentisine sahip olan anne-babalar çocuklarına, 'kendi yetenek ve çabalarıyla yaşamayı öğrenmelisin' mesajını verirler. Bakım-destek boyutu, anne ve babaların çocuklarına bakarken ve onlarla ilişki kurarken ne derece yakın, sevecen ve sıcak davrandıklarını gösterir (Yılmaz, 1999, s.100-101). Buna göre Baumrind, demokratik (yetkili), otoriter ve izin verici (çocuk merkezli, aşırı hoşgörölü) olmak üzere 3 ebeveynlik stili öne sürer (Baumrind, 1966).

Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind' den farklı olarak anababa stilini duyarlık ve talepkârlık olmak üzere iki boyut açısından incelemişler ve bu iki boyutun kesiştiği noktada otoriter, demokratik, izin verici-müşamahakâr ve izin verici-ihmalî olmak üzere dört tür anababa stilini tanımlamışlardır (Yılmaz, 1999, s.99). Maccoby ve Martin'in bu tipolojisi ise Baumrind'in tipolojisinin oluştuğu toplumlardan farklı toplumlara genelleştirilmenin yapılabilmesi açısından araştırmalara kolaylık sağlamıştır (Darling & Steinberg, 1993).

Çocuk yetiştirme konusunda daha çok anababa stilleri ile bazı psikolojik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenirken, Darling ve Steinberg (1993) tarafından öne sürölen 'Birleştirilmiş Model' çerçevesinde çocuk yetiştirme konusunda kültürler arasındaki farklılıklara değinmek amaçlanmıştır (Yılmaz, 1999). Bu amaç ile ebeveynlerin çocuklarının gelişimini etkilediği süreçleri daha iyi anlamak için, çocuk yetiştirme stilleri ve uygulamaları arasında ayırım yapmanın gerekliliğini öne sürmektedirler (Darling & Steinberg, 1993).

Darling ve Steinberg'e göre (1993), hem ebeveynlik stili hem de ebeveynlik uygulamaları, ebeveynlerin değeri ve amaçlarından etkilenir. Bu ebeveynlik özelliklerinin her biri farklı süreçlerle çocuğun gelişimini etkiler. Ebeveynlik uygulamaları, spesifik çocuk davranışları (sofra görgüsünden akademik performans) ve niteliklerinin (belli değeri kazanımı, yüksek özsaygı gibi) gelişimi üzerinde direkt etkiye sahiptir. Kısacası, ebeveynlik uygulamaları ebeveynlerin çocuklarının sosyalleşmesi yönünde ebeveynlere direkt yardımcı mekanizmaları oluşturur. Ebeveynlik stillerinde ise çocuğun gelişimini etkileyen başlıca süreçler dolaylı

yoldan gerçekleşir. Ebeveynlik stilleri ebeveynlik uygulamalarının etkililiğini değiştirerek, ebeveynin çocuklarını sosyalleştirme kapasitelerinde değişiklik oluşturur (Darling & Steinberg, 1993).

Ana-baba uygulamaları belirli içerik ve sosyalleşme hedefleri açısından tanımlanan davranışlardır. Örneğin futbol maçına ya da okul faaliyetine katılmak, çocuğun arkadaşları hakkında sorular sormak, çocuğuyla sanat galerisine gitmek gibi durumlar ana-baba uygulamalarıdır. Ana-baba çocuğunu sosyalleştirmek için kullandığı hedefler ve bunlara yönelik uygulamaları çok farklı olabilir. Eğer sosyalleşme hedefi okul başarısı ise, ana-baba uygulamalarına ev ödevini yapmada çocuğuna yardımcı olma ve okul faaliyetlerine katılma olarak şekillenir. İkinci tür ebeveyn özellikleri anababa stilidir. Baumrind'in demokratik ebeveyni tanımlaması anababa stiline bir örnektir. Demokratik stilin tanımlanması ebeveynin uygulamalarından bağımsızdır. Örneğin demokratik bir ebeveyn çocuğunun başka bir faaliyette bulunmadan önce ev ödevinin bitmesi gerektiğini belirtirken, başka bir demokratik ebeveyn ev ödevini yapmadan önce diğer faaliyetlerini yapmasına izin verebilir. Dolayısıyla Darling ve Steinberg (1993) öne sürdükleri modelde, anababa stili ile ana-baba uygulamalarının birbirinden farklı olduğunu belirtmektedirler. Anababa stili çok geniş alanda, farklı durumlarda ebeveyn-çocuk etkileşimini tanımlarken, ebeveyn uygulamaları belirli alanlara özgü uygulamalardır (Yılmaz, 1999, s.109-110).

Bu bakımdan anababalık stilleri ile ilgili gelişimsel araştırmalara genel bir bakış olarak aşağıdaki tablo özetleyici bir nitelik taşımaktadır:

Tablo 1. Gelişimsel Çalışmalar

Çalışma	Gelişim Dönemi	Anababalık Stilleri	Anababalık Boyutları	Temel Bulgular
Baumrind (1968)	Okul öncesi ve okul dönemi	Otoriter, demokratik ve izin verici		Otoriter ebeveyni olan çocukların mutsuz, kaygılı, saldırganca davranış gösterme eğilimi yüksek ve benlik saygısının ise daha düşük olduğu görülmüştür.
Maccoby ve Martin (1983)	Okul dönemi	Otoriter, demokratik ve izin verici		Demokratik ailelerde yetişen çocuklar izin verici ya da otoriter ailelerde yetişen çocuklardan akademik yeterlik, sosyal gelişim, benlik saygısı ve ruh sağlığı gibi ölçümlerde daha yüksek puan almışlardır.
Dornbusch ve ark. (1987)	Ergenlik dönemi	Otoriter, demokratik ve izin verici		Demokratik anababa stili ile okul başarısı arasında olumlu, otoriter ve izin verici anababa stili ile olumsuz yönde ilişki olduğu bulunmuştur.
Steinberg ve ark. (1989)	Ergenlik dönemi		Kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol; üç boyutun da yüksek olması anababanın demokratik stili kullandıklarını göstermektedir.	Kabul, özerklik ve kontrol boyutlarının ergenlerin akademik başarısı ile olumlu ve yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

(Yılmaz, 1999, s.106-107)

Tablo 1. (Devamı)

Çalışma	Gelişim Dönemi	Anababalık Stilleri	Anababalık Boyutları	Temel Bulgular
Steinberg ve ark. (1992)	Ergenlik dönemi		Kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol	Yapılan bu izleme çalışmasında da ebeveynini demokratik olarak algılayan ergenlerin, demokratik olarak algılamayan ergenlerden okulda daha başarılı olduğu görülmüştür.
Nurmi ve Pullianien (1991)	Ergenlik dönemi		Kontrol, iletişim	Düşük düzeydeki ebeveyn kontrolü 11 yaşındaki ergenlerin gelecek hakkında daha olumlu düşünmesini sağlarken, yüksek düzeydeki iletişim 15 yaşındaki ergenlerin gelecek hakkında daha olumlu düşünmesini sağlamıştır.
Lamborn ve ark. (1991)	Ergenlik dönemi	Otoriter, demokratik, izin verici-müşamahakâr, izin verici-İhmalkâr		Ebeveyni demokratik olan ergenlerin akademik yeterlik ve psikososyal gelişim puanları daha yüksek, problemli davranışları ise daha düşüktür.
Steinberg ve ark. (1994)	Ergenlik dönemi	Otoriter, demokratik, izin verici-müşamahakar, izin verici-İhmalkar		Yapılan izleme çalışmasında da demokratik ailede yetişen ergenlerin ölçümler açısından diğer ailelerde yetişen ergenlerden daha avantajlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 1. (Devamı)

Çalışma	Gelişim Dönemi	Anababalık Stilleri	Anababalık Boyutları	Temel Bulgular
Kurdek ve Fine (1994)	Ergenlik dönemi		Kabul/İlgi, Kontrol	Ebeveynin ilgisi ve kontrolü ergenin psikososyal yeterliliği ile olumlu yönde ilişkilidir.
Weiss ve Schwarz (1996)	Üniversite öğrencileri	Otoriter, demokratik ve izin verici		Anababalık stilleri ile gençlerin kişiliği, uyumu, akademik başarı ve ilaç kullanımı arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.
Taris ve Bok (1996)	Üniversite öğrencileri		Kabul/İlgi, Kontrol	Sıcak ve sevgi dolu anababastili ile çocukların eğitim süresi arasındaki ilişki olumludur.
Fallon ve Bowles (1997)	Ergenlik dönemi	Otoriter, demokratik ve izin verici		Demokratik anababa stili ile ergenin ebeveyni ile geçirdiği zamanın niteliği arasında olumlu yönde ilişki olduğu görülmüştür.
Phares ve Renk (1998)	Üniversite öğrencileri			Ebeveynlerine karşı olumlu duygu içinde öğrencilerin psikolojik uyumu, olumsuz duygu içinde olanlardan daha yüksektir.
Ketsetsiz, Ryan ve Adams (1998)	Okul dönemi		Kontrol	Ebeveyn baskısı ile benlik saygısı ve akademik başarı arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur.
Amato ve Rivera (1999)	Çocukluk ve ergenlik dönemi		Kabul/İlgi	Babanın ilgisi ile çocuğun problem davranışları arasında olumsuz yönde ilişki olduğu bulunmuştur.

2.1.3. Araştırma Kapsamında İncelenen Çocuk Yetiştirme Stilleri (Tarzları/Tutumları)

Çocukların eğitimi çok ciddi, çok yalın ve içten bir tarz gerektirir. Bu üç nitelik yaşamımızın en üstün gerçeğini oluşturmalıdır (Makarenko, 2003). Tutumların oluşması ve şekillenmesinde rol oynayan önemli bir faktör ana-babadır. Özellikle doğumdan ilköğretim çağına kadar geçen dönemde çocuk ana-babasını, kendisine çeşitli konularda bilgi verecek, kendisini ödüllendirecek veya cezalandıracak tek otorite kaynağı olarak görmektedir. Dolayısıyla, bu dönemde ana-baba çocuğun nelere ilişkin ve ne türde tutumlar geliştireceğini tayin eden tek faktör olarak belirlemektedir. Nitekim, okul öncesi çağıdaki çocuklarla yapılan araştırmalar, bu yaştaki çocukların çeşitli olay ve nesnelere ilişkin tutumlarının hemen hemen anababalarının tutumlarıyla aynı olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, yapılan bir araştırmada okul öncesi yaştaki çocukların %95'inin, ilköğretim çağındaki çocukların %80'inin, üniversite çağındaki gençlerin ise %50-60'ının babalarıyla aynı politik partiyi destekledikleri bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin bile %50-60 arasında değişen bir oranın babalarıyla aynı politik partiyi tercih etmeleri, ana-babaların çocukların tutumlarını uzun süreli, hatta hayat boyu sürdürebilecek bir biçimde etkilediklerinin iyi bir kanıtıdır (Özkalp ve diğer., 2001, s.337).

Aile içindeki bireylerle çocuğun kurduğu ilişki, çocuğun gelişimini etkileyen en önemli etken olarak kendisini gösterir. Burada sorulacak soru şudur: 'Hangi tür aile ilişkisi çocuğun gelişmesinde en verimli ortamı yaratır?' (Cüceloğlu, 1999, s.363). Bu amaçla araştırma kapsamında çocuk yetiştirme stilleri, kullanılan ölçeğe yönelik olarak ve genel anlamda en sık görülenler olduğu için demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (müsamahakâr, aşırı hoşgörölü, izin verici) olmak üzere üç boyutta ele alınmış ve incelenmiştir.

2.1.3.1. Demokratik (Yetkili) Çocuk Yetiştirme Stili

Demokratik çocuk yetiştirme dendiğinde, bakış açısına göre, akla pek çok tanım gelebilir. Her ne kadar bu tanımlar birbirinden farklı olsalar da değişmeyen ortak bir noktaları olmalıdır: Çocuğun ailede her şeyden önce bir birey olarak görülmesi, varlığının kabul edilmesi, çocuğa sevgi ve ilgi gösterilmesidir.

Demokratik davranan anne babanın çocuğa davranışlarında hem tutarlılık hem de süreklilik vardır. Aile içinde herkesçe kabul edilen kurallar vardır. Hangi davranışın yanlış, hangi davranışın doğru olduğunu çocuk bilir. Anne babanın tutarlı davranışları çocukta güven duygusunu geliştirir. Çocuğun girişimciliği biçimlendirilerek teşvik edilir. Bağımsızlık çabalarına destek verilir. Kendisi ile ilgili kararlarına saygı duyulur. Aile içindeki kararlarda çocuğun fikri alınır. Demokratik ortamlarda yetişen çocuklar pozitif enerjiye sahiptirler. Özgüveni gelişmiş ve yaratıcıdırlar (Evirgen, 2002, s.91).

Baumrind ve Black (1967), ebeveynler arasında ortak bir tutum belirlemek ve okul öncesi dönemdeki yetkili (demokratik) çocuk yetiştirme boyutuyla ilgili davranışları ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında; anne-oğul, anne-kız, baba-oğul ve baba-kız mülakatlarıyla ölçümler yapılmıştır. Özel ebeveyn-çocuk ilişkilerinin, ebeveyn ve çocuğun cinsiyetinden farklı olduğu belirtilmiştir. Önemli olanın; genellikle bir elle çocuğa bağımsızlık verirken, diğer elle zorunlu talep ve disiplin uygulanması, yani tutarlı davranış sergilenmemesi, çocuktaki iddialı davranış ile ilişkili bulunmuştur (Baumrind & Black, 1967). Dolayısıyla buradaki kilit nokta anne-babanın davranışlarındaki tutarlılıktır.

Eşlerin çocuğa karşı tutarlı davranmasının sürekliliğinin yanı sıra çocuk yetiştirme konusunda birbirleriyle de uyumlu ve tutarlı olmaları da önem taşımaktadır. Annenin ve babanın çocukla ilgili kararlarda hemfikir olması, özellikle çocukla birlikte iken iletişim problemi yaşamaması, çocuğun doğru iletişim yöntemlerini benimsemesine de yardımcı olacaktır. Böylece çocuk, sağlıklı iletişim kurmayı ve doğru çatışma yönetimini öğrenecektir. Dolayısıyla demokratik aile ortamında sağlıklı bir iletişimin benimsenmesi önemli ve gereklidir zira ebeveynlerin problemler karşısındaki çatışma yönetiminde nasıl bir tavır takındıkları çocuklar için model oluşturmaktadır.

Ana-babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, onları desteklemeleri, çocukların bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Çocuk kabul edilmek ve onaylanmak ister. Eğer aile ortamı ona kendi benliğini tanımlama özgüveni veriyorsa, sağlıklı bir biçimde olgunlaşma yolunda gelişir. Ana-babanın

hoşgörüsünün normal bir düzeyde gerçekleşmesi, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder. Böyle bir tutumda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Söz hakkı vardır. Duygu ve görüşlerine saygı duyulur. Sevgi ve teşvik görür. Yetişkinler tarafından dinlenir. Böyle bir ortamda çocuk, girişim yeteneğine sahip olur. Özgüvenini kazanır ve kendi kendine karar verip sorumluluk taşımasını öğrenir (Yavuzer, 1999, s.33-34).

Demokratik tutum, çocuğa verilen şartsız sevgi ve saygıyı, çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olmayı, çocuğa her konuda iyi bir rehber olmayı davranışlarına yansıtmış anne-babaların çocukla ilişkisini yansıtmaktadır. Demokratik ortam ve yaklaşım çocuk için en olumlu olanıdır. Dengeli davranışlar örüntüsü içinde, ailede karşılıklı kişiler bunların bilincindedir. Çocuğa gösterilen sevgi onu bağımlı kılmayan, ölçülü ve kişiliğin dengeli gelişmesine fırsat verici bir yaklaşımdır. Bu tutum içinde yetişen çocuklar kabul edilip cesaretlendirildikleri, özerk yetiştirildikleri ve esnek kurallar içinde oldukları içindir ki kendilerine daha çok güvenirler. Kendini kontrol etme ve sosyal açıdan yeterlidirler, çok daha iyi okul performansı gösterirler ve yüksek düzeyde kendilerine saygıları vardır (Akt., Poyraz, 2007).

Çocuğu çok sevdiğini ileri sürerek onun hata ve kusurlarını görmezlikten gelmek ne kadar sakıncalı ise; onu yeterince sevmemek, her hatasına aşırı duyarlı davranmak da o kadar sakıncalıdır. Çocuklar yaş ve cinsiyet ayrımı yapılmadan sevimlidir. İlginin de sevgi gibi kararlı ve ölçülü olması gerekir. Bazı anne-babalar çocuğun bir sorunu olduğunda ona aşırı ilgi gösterir, sorunu çözümlenince de gösterdikleri ilgi azalır. Dengeli sevgi, ölçülü ilgi, çocukta güven duygusunu yaratır (Razon, 2006, s.237).

Bu konuyla ilgili Baumrind'in araştırmasında; güven verici, demokratik anne babaların çocuğa ciddi ve tutarlı bir şekilde rehberlik ettiği, çocuğa aile içinde bazı sorumluluklar yüklemeyi istediği, otoriteyi sağlamak için çocukla çatışmaya girmedeği, değer yargılarını açıkça ifade ederek kurallara uymasını talep ettiği anlaşılmıştır. Aynı anne babaların çocuklarına düşkün ve destekleyici oldukları gibi teşvik edici rolü de üstlendikleri görülmüştür. Aynı araştırmaya göre demokratik anne babalar kendi haklarını korurken çocuklarının özel ilgi alanlarına ve tercihlerine

de saygı duymaktadırlar. Maccoby ve Martin'in okul dönemindeki çocuklar arasında yaptığı araştırmada demokratik, güven verici ailelerde yetişen çocukların otoriter ya da izin verici ailelerde yetişen çocuklardan ruh sağlığı, sosyal ve akademik gelişim yönünden ileride olduğu saptanmıştır (Akt., Tabak, 2007).

Sonuç olarak ana-baba, çocuğun davranışlarını ne aşırı derecede kontrol edip kısıtlamalı, ne de çocuğun her istediği şeyi yapmalıdır. Tutarlı ve güven verici bir tutuma sahip olmalıdır. Ana-babalar, çocuğun uygun isteklerini, gücü ölçüsünde belli bir düzeyde özgürce yapmasına izin vermeli ve çocukta beklentilerini de açıkça belirtmelidirler. Ana-baba, çocuğu aşırı derecede sınırlandırmadan, ancak tamamen de başıboş bırakmadan uygun bir denge kurarak girişimlerini desteklemelidirler (Senemoğlu, 2007, s.12).

2.1.3.2. Otoriter Çocuk Yetiştirme Stili

Makarenko' ya göre (2003) yanlış temeller üzerine kurulmuş otorite ancak çok kısa bir süre için işe yarar ve çocuk eğitiminde gerçek otoritenin ne olduğunun söylenebilmesi için öncelikle yanlış otorite türleri tanımlanmalıdır. Bu tanımlamaya göre doğru bilinen ya da fark edilmeyen yanlış otorite türleri şunlardır (Makarenko, 2003, s.14-18):

- Baskıcı otorite: Bu otorite türü en zararlı otorite olarak tanımlanmış ve bu otorite türüne başvuranların genellikle babalar olduğu öne sürülmüştür. Böyle bir tutumun çocuğa yalan söyleme, genel bir korkaklık durumunu ya da acımasızlığı öğretebileceği vurgulanmıştır.
- Ölçülü otorite: Bu yönde otoriteyi benimseyen anne baba, çocukların itaatkâr olması için onlarla çok az konuşmanın, ölçüyü korumanın, ancak zaman zaman buyrukçu bir tonda devreye girmenin gerektiğine inanır.
- 'Ben' otoritesi: Ölçülü otoritenin özel bir biçimi olarak tanımlanan bu otorite türünde anne babalar, kendilerinin çok değerli, çok önemli olduğunu düşünür ve bu önem nedeniyle çocukların önünde bile gösteriş yapar. Bu davranış biçimini örnek alan çocuğun da her fırsatta çevresine karşı aynı davranışları sergilediği görülür.
- Bilgiççe otorite: Bu durumda anne babalar çocuklarıyla daha çok ilgilenir, onların eğitimi için daha çok uğraşır ancak, bürokrat bir yaklaşımı aşamazlar.

- Akılcı otorite: Bu durumda anne babalar aydınlatıcı konuşmalar ve sonu gelmeyen öğütlerde bulunurlar ve çocukların yetişkin insanlar olmadığını, çocukların kendilerine ait yaşamlarının bulunduğunu ve buna saygı duymak gerektiğini unuturlar. Çocuk yetişkinden daha tutkulu, daha coşkulu bir tarzda yaşar, o kadar akılcı davranamaz. Düşünme alışkanlığını yavaş yavaş, zaman içerisinde kazanır.
- Sevgiye dayalı otorite: Yanlış otoritenin en yaygın kullanılanıdır. Pek çok ana baba şuna inanır: Çocukların itaatkâr olması için; ana babalarını sevmeleri ve bu sevginin değerini bilmeleri için; onlara her an sevgi göstermek gerekir. Bu aile geri kalan her şeyin hiç ayımsanmadan geçildiği bir sevecenlik ve duygusallık denizine dalmıştır. Ailedeki eğitimin çok önemli birçok küçük ayrıntısı ana babanın gözünden kaçır. Çocuk her şeyi ana babanın sevgisi için yapmak zorundadır.
- Yumuşak başlı otorite: Bu otoritede türünde anne baba her şeye izin verir, çocuğu hoşnut edecek hiçbir şeyi yapmaktan kaçınmazlar, her şeyin yolunda gitmesi için her türden özveriye hazırdırlar. Böyle bir ailede çocuklar ana babayı hemen kolaylıkla yönetmeye başlar; ana babanın tepkisizliği çocukça isteklerin, kaprislerin, arzuların dizginlenmesini engeller.
- Dostça otorite: Kuşkusuz bu iyi bir şeydir. Babayla oğul, anneye kız dost olabilir, olmalıdır da. Eğer bu dostluk anlayışı uç noktalara getirilirse eğitim durur ya da tersine işleyen bir süreç başlar: Çocuklar anne babayı eğitmeye kalkışır.
- Bozucu otorite: Eğer söz dinlersen sirke gideceğiz gibi vaatlerin kullanıldığı otorite türüdür. Ailede cesaret verici bazı şeylerin, bir çeşit ödülün kabul görmesi doğaldır; ama çocuklara hiçbir zaman söz dinlemesi, ana babanın istediği gibi biri olması için ödül verilmemelidir.

Anne babanın çocuk yetiştirme stillerinin toplumsal yanına da ağırlık veren Makarenko (2003) doğru otoritenin bilgiye ve yardıma dayalı olması gerektiğini vurgular. Anne babanın sırf çocukların görmesi için ‘kasıtlı’ bir yaşam sürdürmesinin yanlış olduğunu; samimi ve içten bir yaşam sürerek çocuklara örnek olmaları gerektiğinin altını çizer ve çocuk yetiştirme konusunda çocuğu tanımanın önemini vurgulayarak, anne-babalara önerilerini şöyle ifade eder:

Her şeyden önce çocuğunuzun nasıl yaşadığını, neyle ilgilendiğini sevdiği ve sevmediği, istediği ve istemediği şeyleri bilmelisiniz. Arkadaşlarının kimler olduğunu, kiminle ve neyle oynadığını, ne okuduğunu ve okuduğu şeyi nasıl kavradığını bilmelisiniz. Çocuk okula gidiyorsa okula ve öğretmenlerine karşı tutumunu, karşılaştığı güçlüklerin neler olduğunu ve sınıfta nasıl davrandığını bilmelisiniz. Bunlar onun en küçük yaşlarından itibaren her zaman bilmek zorunda olduğunuz şeylerdir. Olabilecek çeşitli çatışma ve sıkıntıları beklenmedik bir zamanda öğrenmemeli, bunları önceden sezmeli ve önlemelisiniz. .... Eğer çocuğunuzun yaşamını tanıyorsanız, en iyi nasıl davranmak gerektiğini kendiniz göreceksiniz (Makarenko, 2003, s.20-21).

Baumrind'in (1982) çalışmasında demokratik ebeveynlerin çocukları gibi androjen (baskın) ebeveynlerin çocuklarının da sosyal yönden sorumlu ve yetkili oldukları iddiası üzerinde durulmuştur. Bu amaçla 'Aile Sosyalleşmesi ve Yetkinlik Gelişimi Projesi' kapsamında 9 yaşındaki kız ve erkek çocukların ebeveynleri ile röportajlar ve çok yönlü gözlemler gerçekleştirilmiş, aynı zamanda cinsiyet rolü envanteri uygulanmıştır. Her iki cinsiyetten androjen (baskın) bireyler için, daha yetkin ve esnek kişilerin, Baumrind'in demokratik (yetkin) ebeveyn özelliklerini gösteren ebeveynler oldukları iddia edilmektedir. Baskın kadınlar diğer kadınlardan farklılık göstermemiştir. Baskın erkekler ise baskın kadınlardan daha fazla eril çocuk yetiştirme tarzı göstermişlerdir. Ayrıca bu kişiler kendi yaşamlarında alışılmamış bir özerklik göstermektedirler. Baskın ebeveynler otoriter ebeveynler gibi değildirler ama onun yerine 'çocuk merkezli' bir yaklaşım içindedirler (Baumrind, 1982).

Çocuk yetiştirme stillerinin toplumsal ve kültürel faktörlerden etkilenmesi aynı zamanda toplumlarla ilgili kalıp yargıların oluşmasına da sebep olabilmektedir. Örneğin Chao (1994) Asyalıların çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili literatürdeki paradoksları ele aldığı çalışmasında, ebeveyn kontrolünü kültürel eğitim yoluyla açıklamaya çalışarak ebeveyn kontrolü ve otoriter ebeveynlik stiline ötesindeki faktörleri incelemeye çalışmıştır. Bu amaçla ebeveynlik kontrolleri faktörlerini ve çocuk gelişimi ve öğrenmeler ile anne-çocuk ilişkisini incelemiştir. Örneklem grubunu yarısı Çinli, yarısı Avrupa-Amerikalı 2-5 yaş arası çocuğa sahip, okul öncesi eğitim alan 100 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda Çinli

annelerin Avrupalı-Amerikalı annelere göre otoriter çocuk yetiştirme puanı yüksek bulurken, demokratik çocuk yetiştirme puanı düşük ve anlamlı bulunmuştur. Aynı zamanda Çinli annelerin Avrupalı-Amerikalı annelere göre, çocuk gelişimi ve öğrenmeler üzerindeki ideolojiler ile anne-çocuk ilişkisini ölçen ölçekten yüksek puan aldıklarını tespit etmiştir. Bu sonuçtan hareketle Chao, Çinli annelerin otoriter çocuk yetiştirme tarzlarını çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili yüksek beklentileriyle (ideolojileri) ilişkilendirmiş ve buna dayanarak demokratik ve otoriter çocuk yetiştirme tarzının kültürel ve etnik faktöre kısmen dayalı olduğunu vurgulamış, özellikle Çinli ebeveynlerin genellikle kontrollü ve otoriter olarak tanımlanması yönündeki kalıp yargıya atıfta bulunmuştur (Chao, 1994).

Baumrind (1982)' in öne sürdüklerinden anlaşılmaktadır ki otorite kullanımında yetkin ve esnek kişilerin davranışlarının çocuklarda yetkin davranış gelişimini sağlayabileceği yönündedir. Her ne kadar böyle bir iddianın geçerliliğini destekleyebilecek kültüre dayalı çalışmalar olsa da böyle bir durum, sadece çocuk psikolojisi ve çocuk yetiştirme konusunda yeterli ve doğru bilgisi olmayan, öfkesini kontrol edemeyen, özellikle de şiddetin örtük ve daha çok psikolojik boyutuyla yaşandığı ve yeterli önlemlerin alınmadığı bizim gibi toplumlarda değil, gelişmiş toplumlarda da hem çocuk hem de aile ve toplum açısından ciddi sakıncalar doğurabilir. Dolayısıyla araştırmacılar yetkinlik ve otoriterlik arasındaki 'baskınlık' boyutunu çok dikkatle ele almalıdırlar.

Otoriter tutumda, ana-baba katı bir disiplin uygular. Çocuk, her kurala uymak zorunda bırakılır. Anne ve babadan birisi ya da her ikisinin baskısı altında olan çocuk, sessiz, uslu, nazik, dürüst ve dikkatli olmasına karşılık, küskün, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir. 'Zor yoluyla denetleme' ve 'sevgi esirgeyerek denetleme' boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla, çocuğun, kaygılı ve belirsizlik içinde aşırı isyankâr veya aşırı boyun eğici olması mümkündür (Yavuzer, 1999, s.28-29).

Çatışmacı veya cezalandırıcı tutum, çocukta kurala uymama davranışına neden olur (Baumrind, 1997). Baumrind'in araştırmasına göre otoriter anne babalar, çocukların davranışlarını otorite tarafından oluşturulmuş katı kurallar çerçevesinde değerlendirerek denetlemekte ve biçimlendirmektedir. Bu tip anne babalar için itaat düzenin ve geleneksel yapının korunması için en gerekli şarttır. Bu yüzden çocuğun anne ve babasının söylediği her sözü doğru kabul etmesi gerektiğine inandıkları için sözel iletişim kullanmaya gerek duymamaktadırlar. Ayrıca Baumrind araştırmasında böyle aile ortamında yetişen erkek çocuklarının daha düşmanca ve sert, kız çocukların da daha az bağımsız ve edilgin kişiliğe sahip olduğunu saptamıştır. Baumrind aynı zamanda bu çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde utangaç ve çekingen olduğunu açıklamıştır (Akt., Tabak, 2007).

Disiplin, bireye kazandırılan alışkanlıklar yoluyla onu, kendisi ve çevresiyle uyumlu yaşamaya hazırlama sürecidir. Disiplin, sorumluluğu ve uyulması gereken kuralları öğretmek, içdenetim demek olan 'ahlâk gelişimi' ni sağlar. İçdenetim, dıştan gelen zorlamayla olmaz. Ancak sevgi temeline dayanan bir disiplin uygulamasıyla gerçekleşebilir. .... İlk temel alışkanlıkların kazanıldığı dönem, erken gelişim yıllarıdır. Bu nedenle disiplin açısından okul öncesi dönemin özel bir önemi vardır (Yavuzer, 2003, s.10).

2.1.3.3. Çocuk Merkezli (Aşırı Hoşgörülü) Stil

Çocuk merkezli aileye, genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler grubunda yetişen tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanır. Böyle bir ortamda çocuk, ailede inisiyatif sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar .... Bu tür ailelerde, çocuklar, anne ve babalarına hükmeder ve onlara çok az saygı gösterirler. Bu çocuklar, yalnız anne ve babalarıyla yetinmeyip, zamanla ev dışındaki kimselere de egemen olmanın yollarını arayan bir birey haline dönüşürler (Yavuzer, 1999, s.29-30).

Aşırı hoşgörülü bir tutuma sahip olan yetişkin çocuğa karşı sıcak davranır, fazla bir denetim çabası göstermez, belirli bir düzen izlemez, genellikle çocuğa istediğini yapma izni verir. Bu tür bir ortamın sonucu olarak çocuk fazla olgunluk ve özdenetim göstermez, bağımlı olur, kendine güvenmez, zorluktan kaçır. Bu tutuma

örnek olarak ‘şımarık’ denilen çocukların durumu gösterilebilir. Bazı aileler çocuklarına aşırı hoşgörü gösterip, misafirlikte bile etrafı alt üst eden çocuklarına davranış kurallarını ve sınırlarını öğretmezler. ‘Cin gibi, çok yaramaz, çok zeki’ gibi özürlülerle adeta çocukla övünürler. Yüzeyde çok güvenli görünen bu çocuklar aslında aşırı davranışları ile birinin ilgisini çekmek, birinin denetimi altına girmek gereksinimlerini belirtirler (Akt., Evirgen, 2002).

Baumrind’in araştırmasına göre gevşek anne baba tutumu sergileyen ailelerin sıcak ilişkiler kurmasına rağmen çocuğu üzerindeki denetimlerinin zayıf olduğunu görmüştür. Böyle anne babalar, çocuklarının isteklerini ve davranışlarını her zaman kabullenmektedirler. Aynı zamanda kendilerini çocuğun istediği biçimde kullanacağı varlık haline getiren anne babalar çocuklarına evde de yok denecek kadar az sorumluluk vermektedirler. Çocuğun kendi kararlarını kendisinin vermesinden yana olan anne babalar çocuğun uyması gereken kurallar olduğu gerçeğini unutmaktadırlar. Bunun yanında otoriter anne babalara göre isteklerini yaptırmak için asla şiddete başvurmamaktadırlar (Akt., Tabak, 2007).

Bu ebeveynler çocuklarının, aldıkları sorumluluktan bağımsız olarak, yetişkinlerle eşit haklara sahip olduklarını düşünürler ve bu yönüyle demokratik ebeveyne göre olgunlaşmamış ebeveyn stili sergilerler. Kurallar ve sınırlar koyma becerileri sınırlıdır, bu da çocuklarda belirsizlik yaratır ve çocukların ihtiyaçlarına ve kabiliyetlerine duyarlı ve uyumlu bir iletişim olmadığı için ailelerinin onlara saygı duyduklarına dair içten inançları daha azdır. Aşırı hoşgörölü tutum ihmalkâr ve kayıtsız olarak tanımlanamasa da tutarsız ve sınırlardan yoksun olarak tanımlanabilir (Luther, 2007).

Aşırı hoşgörü, çocuğun yardımlaşma, paylaşma, işbirliği gibi sosyal olguların gelişmesini engeller. Çocuk sadece kendini düşünmeye başlar ve bencilce davranışlar gösterir. Bu durum çocuğun yalnız kalmasına neden olur. Yapılan araştırmalardan aşırı hoşgörü içinde büyüyen çocuğun, gerektiği zaman duygu, istek ve dürtülerini kontrol edemediği belirtilmiştir. Denetleyememe, çocuğun otokontrol mekanizmasının gelişimini olumsuz yönde etkiler (Akt., Poyraz, 2007).

Bu disiplin yöntemi, yanlış bir anlayışla, çağdaş eğitim uyguladıklarını sanan anababaların başvurduğu salt (mutlak) hoşgörü yöntemidir diyebiliriz. Ancak bu anababalar hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırırlar. Arasıra sertleşmek gereğini duydukları zaman da kararsız davrandıklarından, çocuğu etkileyemezler. Bu tutumla, çocukların bencil, sorumsuz ve şımarık yetişmesi doğaldır (Yörükoğlu, 2008, s.200).

Birçok anne-baba çocuğu üzerinde kurmak istediğı disiplini nasıl bir dengeye dayandırması gerektiğini bilememektedir. ‘Çocuğumun istediklerini yaparsam, ona yumuşak davranırsam, onun gevşek bir insan olmasına mı sebep olurum?’ veya ‘Çocuğumu sıkı sıkıya kurallara uymaya zorlarsam, ona başarı için gerekli olan disiplini aşılayabilir miyim?’ soruları bütün anne-babaların zihnini meşgul etmiştir. Esas olan çocuğun ailesinin desteğinin arkasında olduğunu bilmesi, anne-babasının sevgisinden şüphe etmemesi, kendisine fazla müdahale edilmeden kendi gücünü sinamasına, hatalarından öğrenmesine imkân verilmesi, kurallardan haberdar edilmesi, bu kuralları bilmeden veya kazayla zorladığı durumlarla, bilerek bozduğu durumlarda kendisine verilen tepki arasında fark olmasıdır (Baltaş, 2006, s.197).

2.1.4. Çocuk Yetiştirme Stillerini Etkileyen Etkenler

Anne-babaların tutumları ve çocuklarıyla kurdukları ilişki biçimi toplumdan topluma, kişilerden kişilere farklılık gösterebildiğı gibi, aynı toplum ve kültür içinde yaşayan aileler arasında bile farklı şekillerde olabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzey, ana-babanın yaşı, eğitimi, kişilik özellikleri yanında ailedeki çocuk sayısı gibi değişkenler de ana-baba tutumlarını etkilemektedir. Ebeveyn olma süreci; ebeveynin gelişimsel geçmişi, kişiliğı, mesleğı, evlilik ilişkileri, sosyal çevresiyle olan ilişkileri ve çocuk gelişimi hakkındaki bilgileriyle yakından ilişkilidir (Akt., Özyürek, 2004, s.18). Geçmiş çalışmalar, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin çocuk ve gençler üzerinde psikolojik sonuçlar doğurduğuna dikkat çekmiştir. Algılanan çocuk yetiştirme stillerinin sürekli kaygı, okul başarısı, depresyon, özsaygı ile ilgili olduğu saptanmıştır (<http://www.psy.metu.edu.tr/rrl/arastirmalar>).

Tutumlar, başta ailelerin demografik özellikleri olmak üzere çoğu etmenlerin sonucunda oluşmakta veya değişikliğe uğramaktadır (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2005). Yetişkinler de çocuğun davranışını şekillendirmeye çalışırken bir yandan

içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinden, örf ve adetlerinden, çocuk yetiştirme konusundaki beklentilerinden etkilenirler. Diğer yandan, doğal olarak kendi beklentileri, umutları, korku ve kaygılarını çocuk yetiştirme tutumlarına yansıtırlar. Bununla birlikte çocuğun biyolojik yapısı, bilişsel işlevleri ve mizacı ile yetişkinin beklentileri ve iki taraf arasındaki etkileşim de davranış üzerinde etkili olmaktadır (Akt., Erol ve Şimşek, 1999).

2.1.4.1. Ebeveyn Kaynaklı Etkenler

Ebeveynin kişilik özellikleri, yaşam deneyimleri, kendi anne-babasıyla olan etkileşimi, çalışıp çalışmaması, mesleği, eğitim durumu, çocuktan beklentileri, çocukların sayısı, depresyon vb. sorunlar, ebeveynlik rolüne bakış açısı çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen ebeveyn özellikleridir (Sertelin, 2003, s.19).

Yapılan araştırmalarda ebeveynliğin bileşenlerinin tanımlanması ve net bir şekilde ortaya konarak öneminin fark edilmesi giderek daha fazla yer bulmaktadır. Bu konuda her iki ebeveynin de duygularıyla hareket edebildiği görülmektedir. Çocuğun olumlu davranışına karşın ebeveynin olumlu yönde değil de, olumsuz yönde davranışlar sergilemesi ebeveynin farklı duygusal tepkilerini düşündürmektedir. Eğer ebeveyn olumsuz bir duygu durumunda ise, çocuğun davranışlarını da olumsuz olarak yorumlamakta ve daha çok suçlama eğiliminde olmaktadır (Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin, Moulton, 2002, s.7). Böyle bir durumda anne-babanın duygu durumu çocuğa yönelik davranışlarında ve dolayısıyla çocuk yetiştirme stilleri üzerinde etkili olmaktadır.

Aunola ve Nurmi (2005) çocuk yetiştirme stillerinin çocukların problemli davranışlarındaki rolünü araştırdıkları çalışmalarında, 5-6 yaşındaki 196 çocuk, anasınıfından ikinci sınıfa kadar, 6 kez olmak üzere, takip edilmiştir. Anne babalar da yılda bir kez ebeveynlik stillerinin ölçümü için anket doldurmuşlardır. Sonuçlar incelendiğinde; annelerin sevgi ve şefkat duyguları yüksek seviyede psikolojik kontrol ile birleştğinde hem içsel hem de dışsal davranış problemlerinin çocuklar arasında arttığı saptanmıştır (Aunola & Nurmi, 2005).

Ana babaların, çocuğun doğası ve eğitimi hakkındaki düşüncelerinin gerisinde duygusal çatışmaları, doyurulmamış istekleri ve istenmedik yaşantıları bulunabilmektedir (Kuzgun, 2007). Diğer taraftan çocuk istismarı ve ihmalinin merkezinde, ailelerin karşılanmamış gereksinimleri ve çözülmemiş problemleri bulunmaktadır. Ayrıca bu konuda ebeveyn olma becerilerinin eksikliği de rol oynamaktadır (Akt., Tezel-Şahin ve Özbey, 2007). Aile içi anlaşmazlıklar, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi sorunların yanı sıra sağlık sorunları aile içerisinde çocuğu etkileyebilir. Bu bakımdan içinde yaşadığı ortamın çocuk için ne derece yeterli olduğu ve gereksinimlerini ne oranda karşılayabildiği önemlidir (Usta, 2004). Bu nedenle, aile içindeki ilişkilerin temelini, ana ve babanın birbirlerine karşı tutumu oluşturur. Onların sevgi ve anlayışla sürdürdükleri karı-koca ilişkisi, evin genel havasını belirler (Yörükoğlu, 2008, s.127).

Anne baba tutumlarının sağlıklı ve işlevsel olması, onların kendisiyle barışık, huzurlu, dengeli ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymalarına bağlı olmaktadır. Bu ortamı; anne babanın kendi çocukluk yıllarında baskılı ya da aşırı gevşek eğitimle büyütülmeleri, eşlerin mutsuz ilişkisi, sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü, genç yaşta çocuk sahibi olma durumu olumsuz yönde etkilemektedir (Akt., Tabak, 2007).

Anne-baba etkisi, tutumların oluşumunda rol oynayan önemli bir etkidir. Özellikle okulöncesi dönemde çocuk, anne-babasını kendisine çeşitli konularda bilgi verecek, ödüllendirip cezalandıracak tek otorite olarak görür. Böylece anne-baba bu dönemde, çocuğun nelere ilişkin, ne tutum geliştireceğini tayin eden tek faktör olarak belirtilmektedir. Anne-baba etkisi kişilik oluşumunu etkilerken, diğer yandan da nasıl anne ve baba olunacağına dair bir öğreti niteliği taşır. Babalık ve annelik niteliklerine sahip kişiler, büyük bir olasılıkla, bu nitelikleri kendi çocukluğunun ilk yıllarında kazanmışlardır. Bu dönemde çocuk, anne-babasıyla özdeşleşmekte ve onların çocuk yetiştirme tutumu konusundaki davranışlarını kendine model almaktadırlar. Demokratik ortamda yetişen genç anne-babalar için büyük bir sorun yoktur. Ancak baskıcı bir ortamda daima aşırı korunarak büyütülmüş anne-babalar, yetiştirecekleri çocukları için büyük bir tehlike oluştururlar. Eskiden edinilmiş tutumlar, ancak bir öğrenme sürecinin sonucunda değişiklikten geçebilir. Savran ve Kuşin (1995), çalışmalarında anne-babaların çoğunluğunun, kendi anne-babalarının çocukluk

dönemlerinde kendi anne-babaları ile özdeşleşerek onların çocuk yetiştirme özelliklerine uygun olarak çocuklarını yetiştirmeye başladıklarını bulmuşlardır (Akt., Özyürek, 2004). Anne-babaları tarafından sık sık cezalandırılan ve dayak yiyen çocukların, kendi çocuklarına da aynı uygulamaları yaptıkları bilinmektedir (Baltaş, 2006, s.195). Buna karşın Haktanır ve arkadaşlarının (1999), Türkiye’de anne-baba tutumlarının ele alındığı 75 araştırmayı inceledikleri çalışmalarında; anne baba tutumlarıyla ilgili olarak kuşaklar arası karşılaştırma yapmayı amaçlayan bir çalışmada ise annelerin çocuklarına kendi annelerinden daha demokratik; babaların ise kendi babalarından daha az baskılı ve disiplinli davrandıkları ortaya konmuştur (Haktanır ve diğer., 1999).

Tüm bunlar gözden geçirildiğinde, anne-babaların çocuklarını yetiştirmeleri kendi anne-babalarının çocuk yetiştirme şekillerinden izler taşısa da yıllar içerisinde anne-babaların olumlu çocuk yetiştirme konusunda yavaş da olsa ilerleme kaydettiği ve en önemlisi kendi anne-babaların yanlış çocuk yetiştirme şekilleri ile ilgili farkındalıklarının artmış olmasıdır. Burada anne-babaların dikkat etmesi gereken nokta; otoriter davranışlar sergilemekten kaçınırken, çocuklara gereğinden fazla hoşgörülü davranmamak, demokratik çocuk yetiştirmeyi çocuğa karşı aşırı hoşgörülü olmak şeklinde yorumlamamak ve çocuğun kişiliğinin ve davranışlarının şekillenmesine destek verirken çocuğa yaşına uygun sorumluluklar vermek ve kurallar koymaktır.

2.1.4.2. Çocuğun Özellikleri, Çocuktan Beklentiler ve Çocuğa Yüklenen Değerlerden Kaynaklanan Etkenler

Anne ve babaların çocuklarına karşı tavırlarını etkileyen başlıca faktörler arasında, anne-babanın beklentilerine uygun çocuğa sahip olup olmamaları, çocukların sayı, cinsiyet ve karakteristik özelliklerinden memnun olup olmamaları sayılabilir (Yavuzer, 2006, s.124). Çocuğun mizacı, varsa gelişim sorunları ebeveynin çocuğuna olan yaklaşımını etkiler. Çocuğun ailedeki pozisyonu da ebeveyn tutumunu etkiler. Aileler genellikle ilk doğan çocuklardan daha olgun davranmasını beklerler. İlk doğan çocuklar genellikle daha fazla cezaya maruz kalırlar. Ebeveynler henüz zorlayıcı olmayan disiplin yöntemlerini kullanmakta tecrübesizdirler (Akt., Sertelin, 2003).

Ana-baba, çocuğundan yaşı ve yeteneklerine uygun isteklerde bulunmalı, çocuğu hayal kırıklığına uğratacak, yaşının üstünde beklentiler içine girmemelidirler. Çocuğun ilgi ve yeteneği onun yönlendirilmesinde esas alınmalı, ana-babanın tutkuları dikkate alınmamalıdır (Yavuzer, 2006, s.129).

Chess, 131 çocukla yaptığı bir araştırmada, bir çocuğun mizacı ile ebeveyn-çocuk uyumunun önemi konusundaki bulguları ortaya koymuştur. Chess'e göre bir çocuğun mizacı, onun ne yapacağını belirlemektedir. Mizaç onun aktivitelerinin düzeyini, yeni ortamlara tepkisini ve duygularını ifade etmesinde yoğunluğu etkilemektedir. Mizaçtaki ya da davranış biçimlerindeki farklılıklar, anne-babanın tutumunun asla bir kalıp gibi her çocuğa tamamıyla oturmamasının temel nedenidir (Akt., Özyürek, 2004).

Volling ve Elins (1998) aile ilişkilerini ve çocukların bu ortama uyumları ve tepkilerini inceledikleri çalışmalarında, okul öncesi dönemde çocuğu olan 60 aile ile çalışmışlardır. Buna göre çalışmada; anne-babanın okul öncesi dönemdeki çocuklardan büyük olanına daha fazla disiplin uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara hem anne hem de baba bu şekilde davrandığında çocuklar bu durumu içselleştirmekte ve çocuklarda bununla ilgili dışa vurulan belirtiler görülmektedir (Volling & Elins, 1998).

Çocuk, özellikle okulöncesi dönemde, ana-babasının çok baskın etkisi altındadır. Onların olumlu ve olumsuz yanlarını, özdeşim yoluyla içine sindirir. Ancak çocuk hep alıcı ve edilgen kalmaz. Ana-baba ve kardeşleriyle sürekli bir etkileşim içindedir. Başka bir deyişle, o da kendi yönünden onları etkiler. Doğuştan gelen yapısı ve özellikleriyle, ana-baba tutumlarına bir ölçüde yön verir (Yörükoğlu, 2008, s. 126-127).

1970'lerin ortasında Endonezya, Federal Almanya, Kore, Filipinler, Singapur, Tayvan, Tayland, Türkiye ve ABD'de gerçekleştirilen, 'Çocuğun Değeri' araştırmasında Almanya ve Endonezya dışında tüm ülke nüfuslarını temsil eden örneklemeler kullanılmış ve toplam 20.000 kişiyle etraflı mülakatlar yapılmıştır. Bu araştırma, ana-babaların çocuk sahibi olma konusunda güdülenmeleri ve çocuğa

yükledikleri (atfettikleri) değerleri ortaya çıkarmak amacındaydı. Çocuklara yüklenen değerlerden iki temel değer ön plana çıktı; çocuğun psikolojik ve ekonomik değeri. Bunlardan ikincisi, çocuğun küçükken ve büyüdüğünde ailesine maddi katkıda bulunmasını ve özellikle de ana-babası için bir yaşlılık güvencesi kaynağı oluşturmalarını içeriyordu. Çocuklara yüklenen değerler ve onlardan beklenenler aslında ailenin ne şekilde işlediğini yansıtır. Çocuğa faydacı/ekonomik değerlerin yüklendiği yerlerde, çocuğun aileye maddi katkısı gerçekten de önemlidir. Bu üçüncü dünya ülkelerinde, özellikle kırsal kesimde yaygın olan bir durumdur. Çocuğun ekonomik değerinin çocuk sayısı ile ilgili olmasına karşın psikolojik değerinin bununla ilgisi yoktur. Çünkü çocukların maddi katkıları birbirine eklenebilir fakat, sevgi, gurur gibi çocuğun psikolojik değerleri aynı şekilde biriken değerler değildir. Örneğin; her bir çocuğun sağladığı maddi yardım birbirine eklenerek çocuk sayısı arttıkça daha fazlalaşır. Fakat çocuğun sevgi görme gereksinimi bir ya da iki çocukla da tamamen giderilebilir. Nitekim ‘Çocuğun Değeri’ araştırmasında iki çocuk sahibi kadınlardan çocuğun ekonomik değerini vurgulayanlar daha fazla çocuk sahibi olmak isterlerken, psikolojik değerini vurgulayanlar başka çocuk sahibi olmak istemediklerini söylemişlerdir. Sosyo-ekonomik gelişmeyle çocuğun ekonomik değeri azalmakta ve bu değer çok sayıda çocukla ilintili olduğundan, bu değer azalması doğurganlığın da azalmasına neden olmaktadır. Çocuk yetiştirme değerleri, aile ilişkilerini ve bu ilişkilerdeki değerleri de yansıtır. Çocuktan itaat (bağımlılık) daha düşük ekonomik gelişmişlik ortamlarında; bağımsızlık ve kendine güven beklentileri, daha yüksek ekonomik gelişmişlik ortamlarında vurgulanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990, s.95-103).

Demirtaş’ın (1999) anne-baba adaylarının doğacak çocuklara yönelik beklentilerini incelediği araştırmasının sonucunda, anne-babaların çocuklarının ‘bağımlı ve itaatkâr’ olmasını istedikleri anlayışının tersine, çocuktan ‘bağımsız ve kendi ayakları üzerinde durabilen’ bir birey olmasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çocuğun, sağlıklı, namuslu, kendine güvenen, dürüst ve güvenilir olması istenmektedir (Demirtaş, 1999).

Sonuç olarak, anne-babanın tutumları gerek anne-babaların kendi bireysel özellikleri gerekse çocuğa ait özelliklere bağlı olarak çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Önemli

olan bu faktörlerin etkilerinin bilinmesi ve çocuğun gelişimine olumlu etkisi olanları destekleyecek, olumsuz etkisi olanları en aza indirecek çalışmaların yapılabilmesidir (Özyürek, 2004, s.28).

2.1.4.3. Evlilik İlişkisinden Kaynaklanan Etkenler

Ebeveynliğe geçiş dönemine ait çalışmalar, evlilik ilişkisinin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilediği görüşünü desteklemektedirler. Araştırmalara göre, eşlerin birbirlerine verdikleri sevgi ve yakınlık gibi duygusal destek ve çocuk bakımını da içeren rutin görevlerinde birbirlerine bilgi sağlayarak yardımcı olmaları, ebeveynliği olumlu yönde etkilemektedir. Cox, Owen, Lewis, Henderson, doğum öncesi sıcak ve yakın evlilik ilişkilerine sahip annelerin, çocuklarına karşı daha sıcak, daha duyarlı olduklarını ve babaların da bebeklerine daha olumlu bir tutumla yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Bir diğer çalışma, bir yaşında evlilik çatışmasına maruz kalmanın, üç yaşındaki güvensiz bağlanmayı öngörebileceğini göstermektedir. Bu çalışmalar, destekleyici karı-koca ilişkisinin, anne ve babaların ebeveynliğe geçiş dönemlerinde, ebeveynlik rollerine uyum sağlamalarını kolaylaştırmakta olduğunu göstermektedir (Kaya, 2003, s.18). Ancak baba ile annenin sorumlulukları eşit değilse, çocuk doğduktan sonra geçimsizliğin artması, evliliğe duyulan memnuniyetin azalması ve akıl sağlığı sorunları daha olası hale gelmektedir. Özellikle de kadınlar için geçerli olan bu durum, ebeveyn ile bebek arasında negatif etkileşime de yol açmaktadır (Akt., Atmaca-Koçak, 2004).

Eşlerin çoğu gerçekten istedikleri için çocuk sahibi olmaktadırlar. Günümüz toplumlarında birçok eş evlenmeden önce aile büyüklüğünü kararlaştırmakta, aileye yeni katılacak üyeler ile ilgili planlar yapmaktadırlar. Planlanmış olsun ya da olmasın eşlerin deneyimledikleri ilk hamilelik, ilişkilerinde önemli bir dönüm noktasıdır. Eşlerin hamilelik haberine olan tepkileri çeşitli faktörlere göre değişebilir. Cowan ve Cowan (2000) olası dört tepki türünden bahseder (Akt., Kılıçaslan, 2009):

- Plan yapmış olanlar: Bu eşler çocuk sahibi olup olmama konusunu karşılıklı tartışmış, hamile kalma ve bunun zamanlaması konusunda birlikte karar vermişlerdir. Bir bebeğin, hayatlarının değerini arttıracaklarını, onları kendi ebeveynlerine yakınlaştıracaklarını ve veliliklerine olumlu duygular katacağını umarlar.

- Kaderlerini kabul eden eşler: Bebek sahibi olacaklarını öğrendiklerinde şaşırırlar ve bu hamileliği planlamamış olmalarına rağmen çocuğun gelişini sakın bir şekilde karşılar, durumu kabullenirler. Kaderini kabul eden eşlerin, ilişkilerine yönelik güçlü ve olumlu duyguları vardır. Evlilik ilişkilerinden aldıkları doyum, planlanmamış hamileliği çabuk ve kararlı bir şekilde kabul etmelerini sağlayabilir. Kaderlerini kabul edenler genellikle doğum kontrol yöntemlerini seyrek kullanarak kısmen bilinçsizce veya açığa vurmadan Rus ruleti oynayan eşlerdir.
- Kararsız eşler: Hamilelikten önce, hamile kalma sırasında ve hatta hamileliğin ilerleyen dönemlerinde karmaşık duygular içinde olabilirler. Eşlerden her ikisi de ebeveyn olmak konusunda olumlu ve olumsuz duygular duyarlar. Kararsız eşlerden birisi güçlü bir şekilde çocuk istediği ve diğer eş gönülsüz bir şekilde buna katıldığı için bebek sahibi olmaya karar verirler.
- Evet-hayır çiftleri: Hamileliğin ilerleyen dönemlerinde bile çocuk sahibi olmak konusunda kararsızdırlar ve aile olma ile ilgili ciddi boyutlarda anlaşmazlıklar yaşarlar. Bu eşler için bebek sahibi olmak, ilişkilerindeki çözülmemiş birçok sorundan bir tanesidir. Bu tür çiftlerde genelde kadın, eşinin düşüncelerine aldırış etmeksizin hamileliğini sürdürür ve hamilelik bazen ayrılmaya veya boşanmaya da sebep olabilir.

Günümüzde kişiler, çocuk sahibi olma ya da hayatlarını çocuksuz sürdürme konusunda daha özgür olsalar da bu seçimlerin hiç olmadığı kadar karmaşık hale geldiği görülmektedir. Ebeveynliğe geçiş artık bir bunalım dönemi olarak görülmesine de, bireyin kendisi ve ilişkileri üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Yenidoğanın aileye katılımı, aile yaşam döngüsündeki diğer gelişimsel basamaklardan daha etkileyici değişiklikleri ve baş edilmesi gereken zorlukları beraberinde getirir. Çocuksuz olmaktan çocuk sahibi olmaya geçiş süreci içerisinde, bireylerin yeni rollerine uyum sağlamaları, yeni ilişkiler geliştirmeleri ve var olan ilişkilerini yeniden düzenlemeleri gerekmektedir. bu dönemde eşlerin çoğu ebeveyn olmayı yetişkinliğe başlama noktası olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ebeveynliğe geçiş bazı bireyler için daha kolay olurken, diğerleri uyum sağlama konusunda güçlükler yaşamaktadır (Kılıçaslan, 2009, s.162).

Aile üyeleri ana ya da baba olmayı kendi istekleriyle seçmişlerse, eşlerin kendilerini desteklediğini ve değer verdiğini düşünüyorlarsa, çocuklara karşı verici olmak kendiliğinden gelişecektir. Yapılan araştırmalar, ‘sıcak anne-çocuk’ ilişkisinin gerisinde, destekleyen ve sorumluluğu paylaşan babaların varlığını ortaya koymaktadır. Anne mutlu, doyumlu ve huzurlu olursa, çocuklarına karşı olumlu tepkiler geliştirecektir. Buna karşılık sağlıklı bir beraberliğin ürünü olan çocuk, ana-babasının sorunlarının aktarıldığı bir nesne konumundadır. Evliliğindeki yalnızlığını ve mutsuzluğunu çocuğuyla gidermeye çalışan bir anne ya da baba, bu davranışıyla onun benlik ve cinsel gelişimiyle kimlik gelişimini olumsuz etkilemiş olur (Yavuzer, 2009, s.169).

Eşler kendilerine özen gösterdikleri takdirde doyumlu, dolayısıyla doyurucu anne-baba olabilirler. Çocuk, temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra, anne ve babasının birbirlerini sevdiğini bildiği sürece kendini mutlu ve güvende hisseder. Eşlerin karşılıklı ilişkilerine özen göstermeleri çocuklarına özen göstermeleriyle eş anlamlıdır. Sağlıklı ve doyumlu çocuklar yetiştirebilmenin yolu eşi mutlu etmekten geçer. Bu amaçla,

- İşten eve gelindiğinde eşler birbirlerine 10 dakika zaman ayırmalıdır.
- Sürekli çocuklara göre pişen yemekler yemek yerine kendi damak zevklerine uyan yemek pişirmeyi ihmal etmemelidirler.
- Ortak zevk aldıkları etkinliklere katılmalıdırlar (Yavuzer, 2009, s.168).

Kişinin başı sıkıştığı zaman yardım isteyecek birinin var olduğuna inanması, streslerle başa çıkmayı kolaylaştıran çok önemli bir özelliktir. Yüksek stres altında olan ve yakın çevrelerinden gördükleri destek yetersiz olan kadınlarda, hamilelik ve doğum komplikasyonuna rastlanma ihtimalinin çok yüksek olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Buna karşılık yüksek stres altında olan kadınlar, eğer eşlerinden, ana-babalarından veya kardeşlerinden duygusal ve ekonomik destek göreceklere inanıyorlarsa, hamilelik ve doğum komplikasyon düzeyi son derece düşük olmaktadır. Bu anlatılan araştırma sonuçlarını açık bir şekilde özetlemek gerekirse ailenin verdiği ‘duygusal destek’ insanları hayatın getirdiği streslerin etkilerinden

koruyabilmektedir. Bunun için önemli olan kişinin sevildiğine ve aile tarafından kayıtsız şartsız kabul edildiğine olan inancıdır (Baltaş, 2006, s.191).

Yapılan araştırmalar karı-koca arasındaki ilişkinin kalitesinin anne-çocuk arasındaki ilişkiyi etkilediğini göstermektedir. Babanın varlığı anne-çocuk arasındaki ilişkinin daha sağlıklı bir platforma oturmasını sağlamaktadır. Eğer karı-koca arasındaki ilişki sağlıklı değilse anne bu boşluğunu doldurabilmek için bütün ilgi ve sevgisini çocuğuna aktarabilmekte bu da çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesini engelleyici bir faktör olabilmektedir. Baba-çocuk ilişkisini araştıran çalışmalara genel olarak bakıldığında babanın çocuğun zekâ, psiko-seksüel ve kişilik gelişimini etkilediği doğrultusunda sonuçlara rastlanmaktadır (Akt., Özyürek, 2004).

White, Booth ve Edwards (1986) çocuk ve evlilikteki mutluluk arasında yaygın olarak gözlenen negatif ilişkiye yol açan nedensel süreçleri inceledikleri çalışmada, 1535 evli katılımcı ile çalışmışlardır. Evlilik mutluluğu ile çocuk arasında negatif bir ilişki saptayan araştırmacılar, okul öncesi dönemdeki çocuğun ya da ilk çocuğun varlığının, mutsuz evlilik ilişkisi olan insanların ilk üç yılda boşanma ihtimalinin azalmasına hizmet ettiğini, mutsuz evliliği olan kişilerin evliliklerini bu şekilde bir süre daha muhafaza ettiklerini ancak, evlilikteki mutluluk ile çocuğun varlığı arasındaki negatif ilişkinin devam ettiğini belirtmişlerdir (White, Booth, Edwards 1986).

2.1.4.4. Toplumsal ve Kültürel Etkenler

Ana-babaların amaç, inanç ve değerleri toplumsal değerleri yansıtır, ancak ikisi aynı şey değildir. İlk olarak iki değer sistemi arasında, özellikle ana-babanın sosyal sınıf statüsüne dayanan farklılıklar olabilir. İkinci olarak, ana-babanın değerleri, onların davranışlarına yansıdığından, toplumsal değerlere kıyasla çocuk üzerinde daha etkilidir. Bu nedenle ana-baba yönelimleri çocuğun gelişim ortamının önemli bir bölümünü oluşturur. Ancak ana-babanın inançlarının kültürel yapılanmalar olduğu da doğrudur (Kağıtçıbaşı, 2000, s.58).

Çocuk yetiştirme stillerinin toplumsal ve kültürel faktörlerden etkilenmesi aynı zamanda toplumlarla ilgili kalıp yargıların oluşmasına da sebep olabilmektedir.

Örneğin Chao (1994) Asyalıların çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili literatürdeki paradoksları ele aldığı çalışmada, ebeveyn kontrolünü kültürel eğitim yoluyla açıklamaya çalışarak ebeveyn kontrolü ve otoriter ebeveynlik stiline ötesindeki faktörleri incelemeye çalışmıştır. Bu amaçla ebeveynlik kontrolleri faktörlerini ve çocuk gelişimi ve öğrenmeler ile anne-çocuk ilişkisini incelemiştir. Örneklem grubunu, yarısı Çinli yarısı Avrupa-Amerikalı 2-5 yaş arası çocuğa sahip, okul öncesi eğitim alan 100 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda Çinli annelerin Avrupalı-Amerikalı annelere göre otoriter çocuk yetiştirme puanı yüksek bulurken, demokratik çocuk yetiştirme puanı düşük ve anlamlı bulunmuştur. Aynı zamanda Çinli annelerin Avrupalı-Amerikalı annelere göre, çocuk gelişimi ve öğrenmeler üzerindeki ideolojiler ile anne-çocuk ilişkisini ölçen ölçekten yüksek puan aldıklarını tespit etmiştir. Bu sonuçtan hareketle Chao, Çinli annelerin otoriter çocuk yetiştirme tarzlarını çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili yüksek beklentileriyle (ideolojileri) ilişkilendirmiş ve buna dayanarak demokratik ve otoriter çocuk yetiştirme tarzının kültürel ve etnik faktöre kısmen dayalı olduğunu vurgulamış, özellikle Çinli ebeveynlerin genellikle kontrollü ve otoriter olarak tanımlanması yönündeki kalıp yargıya atıfta bulunmuştur (Chao, 1994).

Genel ana-baba rolü ve benlik tanımlarının anne-baba-çocuk ilişkisinde yaşam boyu etkileri vardır. Örneğin, Japon ve Amerikalı anneler arasında yapılan kültürlerarası karşılaştırmada, annelik rolü algılamalarının, sorumluluk tanımlarına ve zaman perspektifine göre farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Amerikalı annelerin annelik sorumluluklarının tanımı nispeten kısa süreli –çocuklar gençlik çağına ulaşana kadar- ve (kocalarının da yardımıyla) fiziksel bakım ve sevgiye yöneliktir. Diğer taraftan, Japon annelerin annelik sorumluluklarının benlik tanımı yaşam boyu sürüyor ve bu tanım kocalarının egemenliğinin geçerli olduğu ataerkil kültür yapısının sınırları içinde, saygılı ve başarıya yönelmiş çocuk yetiştirmeyi içeriyor. Diğer bağlılık kültürlerinde, yapılan çalışmalar Japon olgusuna benzer özellikler ortaya çıkarıyor. Örneğin; C.F. Yang (1988), ana-baba ve çocuklar arasındaki ilişkiyi, Çin’de yeni yapılan incelemelerin de gösterdiği gibi ‘ana-baba ölene dek süren çocukların korunması’ olarak tanımlıyor (Kağıtçıbaşı, 2000, s.61). Batı toplumlarında ve Türk toplumunda çocuğu disipline etme farklı yaşlarda başlar. Batıda çocuklar okul öncesi dönemde disipline edilir. Okul döneminde bağımsızlık kazanmaları desteklenir. Türk

toplumunda ise çocuk ilkokula kadar korunurken ilkokulda sıkı şekilde disipline edilmeye çalışılır (Yörükoğlu, 2008).

Genel olarak, yaşam boyu süren ana-babalık kavramlaştırmaları, bağımsızlıktan çok karşılıklı bağımlılık değerlerine uygun bir şekilde ortaya çıkıyor. Buna karşılık, bağımsızlık değerleri, çocuk yetiştirmede özerkliği vurgulayarak, çocuğun özellikle gençlik döneminden itibaren kendi kendine yetmesi beklentisi olduğunu gösteriyor (Kağıtçıbaşı, 2000, s.61).

2.1.4.5. Sosyo-Demografik Etkenler

Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması çocukların daha iyi gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde genellikle çocukların hareketleri sınırlanmakta ve çocuklardan daha fazla başarı beklenmektedir. Çocukların çok sınırlı öğrenme olanaklarının oluşu, anne-babanın çocukla gerektiği gibi ilgilenmemeleri çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırmalardan elde edilen ortak bulgulardan biri eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan annelerde koruyucu annelik ve otoriter annelik tutumlarına dikkat çekici düzeyde az rastlanmasıdır. Hollanda’ da yaşayan işçi ailelerin hem üst sosyo-ekonomik düzeydeki anneler hem de Türkiye’ de yaşayan ve onlarla aynı kökenden gelen kişilere kıyasla bu tutumlara daha çok eğilim gösterdikleri belirlenmiştir. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, çocuklarına daha demokratik yaklaştıkları, ancak grup ortalamalarının ciddi bir fark yaratmadığı gözlenmiştir. Araştırmacılar bu konuya eğitim düzeyi yüksek kişilerin otoriter ve koruyucu tutumu benimsedikleri, demokratik yaklaşımdan yana olduklarını ancak, kendi yetiştiriliş tarzlarının etkisinden henüz kurtulamamış olabilecekleri şeklinde bir yorum getirmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan annelerin otoriter ve koruyucu tutumları ise geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı kaldıkları şeklinde yorumlanmaktadır (Akt., Özyürek, 2004).

Çocuğun tek çocuk olması veya kardeşinin olması onu etkileyebilmektedir. Kardeşler arası kıskançlıklar, anne-babanın ilgisini paylaşamama çeşitli kaygılara neden olabilmektedir. Sargın’ ın (1990) lise öğrencileri üzerinde, Aral’ın (1997) ilkokul öğrencileri üzerinde çalıştığı araştırmaların sonuçlarına göre kardeş sayısı

arttıkça öğrencilerin kaygı düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Çocuk doğduğu andan itibaren sevgi ve güven duygusu içinde yetiştirilmeye çalışılmalıdır. Kaygıyı arttıracak anne-baba tutumları yerine hoşgörölü ve tutarlı tutumlar sergilenmelidir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s.15-19). Ailenin ilk çocuktan beklentileri yüksek olmaktadır. Bu nedenle ilk çocuk daha olgun yetiştirilmekte, ona yetişkinmiş gibi davranılmaktadır. Küçük çocuklara daha az otonomi ve sorumluluk verilmektedir. Anne baba küçük çocuğa karşı hoşgörü ve kabul eden bir tutum sergilerken, büyük çocuğa daha denetleyici davranmaktadır. Haktanır ve Baran'ın (1998) araştırmasında ailenin ortanca çocuğu olan gençlerin ilk ve son çocuklara göre ailelerini daha otoriter ve ilgisiz olarak algıladıkları bulunmuştur. Gerek anne-babanın kız ve erkek çocuklar için farklı beklentiler içinde olmaları, gerekse kız ve erkek çocukların doğuştan getirdikleri farklı yapılar çocuğun cinsiyetine göre farklı yetiştirme tutumlarına neden olabilmektedir. Geleneksel toplumlarda kız-erkek ayrımı belirgindir. Anne-baba, erkek çocuğu daha güçlü ve dayanıklı bulur. Hareketli oyunlar için cesaretlendirir. Daha katı ve yönlendirici davranır ve daha az şefkat gösterir. Erkek çocuğa daha çok ödöl ve ceza verir. Cinsiyet rolünün dışına çıkan davranışları daha çok engeller. Erkek çocukların tüm istekleri yerine getirilirken, kız çocuğun itaatli ve çekingen olması beklenir (Akt., Şanlı, 2007).

İnsanlar zamanının yarısından çoğunu çalışarak geçirirler. Ebeveynlerin meslekleri onların kişilik özelliklerini etkileyebilmektedir. Sürekli stresli ortamda çalışan ebeveynler gün boyu gergin ve sinirli olacak ve bunu eve gittiğinde istemeden de olsa çocuğuna yansıtabilecektir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s.15-19).

Araştırmalar babanın işini kaybetmesi durumunun evlilikte pek çok problem ortaya çıkardığını göstermektedir. Evlilikte çatışmalar artmakta, her iki eşte de depresif belirtiler ortaya çıkmaktadır. Bu durumda hem anne hem baba çocuklarıyla daha az ilgilenerek, çocuklarına karşı daha tutarsız davranışlar sergilemektedirler. Bu durumda çocuklar, boşanmış aile çocuklarının gösterdiği tepki ve belirtilere benzer tepkiler gösterirler. Örneğin; depresyon, sinirlilik ve suçla yatkınlık gibi. Genellikle okul performansları düşer. Bu negatif etkiler işsiz babanın anneden yeterince destek gördüğü durumlarda ya da baba tekrar iş bulduğunda yok olmaktadır (Akt., Eliböl, 2007).

Çocuk hakları sözleşmesine göre 0-18 yaş grubundaki her birey çocuk sayılmaktadır. Dünyada bu yaş grubundaki gebe kalan ve çocuk doğurarak anne olan çocukların sayısı azımsanmayacak derecede çoktur. Ülkemizde çocuk annelerin durumuna ilişkin sağlıklı verilere ulaşmak ne yazık ki pek mümkün olamamaktadır (Turan ve Dokgöz, 2007). Türkiye çocuk annelik oranının ciddiyeti açısından, 119 ülkelik listede 70. sırada yer almakta ve 15-19 yaşında çocuk sahibi olanların oranının yaklaşık binde dört olduğu görülmektedir. 18 yaşın altındaki annelerin çoğu evli değildir, eğitimlerini tamamlamamış ve sabit bir işleri yoktur. Genç babaların çoğu çocukları için ekonomik destek sağlayamazlar. Çocuk annelerin çocukları da sağlıksızdır. Beslenme sorunu ve kriminal davranışlarla birlikte, ekonomik ve sosyal açıdan daha düşük bir düzeyde yaşarlar. Küçük yaşta çocuk sahibi olmuş adolesanların hem kendileri hem de çocuklarının psikolojik gelişimi açısından aile desteğine ihtiyaçları vardır. Amerika'da Afrika kökenli 17 kişilik adolesan gebe grup üzerinde yapılan bir çalışmada, çocukların anne-babalık kavramları sorgulanmıştır. Anne-babaların çocuklar üzerinde bağırarak disiplin sağlaması ve adolesanların büyüklerle her zaman aralarında problemlerin bulunmasının olağan olduğu hepsinde ortak düşünce olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, bu çocukların büyüme, gelişme ve güvenlik bilgilerinin de bulunmadığı belirlenmiştir. Toplumumuzda genel eğilim, erkeklerin belirli bir düzeyde eğitim gördükten, askerlik yaptıktan ve bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeleri yönündedir. Kadınlar için böyle bir kaygı genellikle duyulmamaktadır. Türkiye'de genç yaşta yapılan evliliklerin kırsal kesimlerde daha yaygın olduğu, ancak kent ile arasında da bir fark olmadan özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde daha çok olduğu belirtilmektedir. Erken yaş evliliklerinde, akraba evlilikleri en çok birinci dereceden akrabalar, yani kuzenler arasında gerçekleşmektedir ve evlilikler çoğunlukla dini nikâh ile yapılmaktadır. Kız çocukların erken yaşlarda evlenmeleri ve özellikle akraba evliliği yapmaları ülkemizde bebek ve anne ölümlerinin düzeyini arttırıcı bir etkidir. Mesleki ve teknik öğretimde bulunan kadın oranının genel ortaöğretimden daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bu durum, kadınların geleneksel kadın rollerini pekiştiren eğitime yöneldiklerini göstermektedir (Akt., Turan ve Dokgöz, 2007).

Ailenin dağılması durumunda çocuklar genellikle anne ile birlikte kalmaktadır. Anne çocuğa bakma zorunluluğu ile çalışma zorunluluğu arasında bocalayabilir. Anne eşin

desteğinden yoksunsa, evin yükünü tek başına taşımak zorunda kaldığı için çocuklarıyla ilişkisini sağlıklı yürütemez. Çocukların babadan ilgi ve sevgi görmemesi çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkiler. Türk toplumunda babanın otoriteyi temsil etmesi, babanın yokluğunda annenin bu rolü üstlenerek çocuğuna karşı otoriter davranmasıyla sonuçlanabilir (Akt., Şanlı, 2007).

Ailelerde bazen anneanne, büyükbaba, teyze, dayı, hala ve amca gibi yakın akrabalar da bulunabilir. Bu kişiler çocuğun eğitimine ister istemez müdahale edeceklerdir. Eğitim beraberliği olursa çocuk zarar görmez. Aksi halde anne-babanın koyduğu kurallar bozulur, çocuk şımartılırsa bundan zarar görecektir. Büyükanne ve büyükbabanın sürekli torunlarının her istediklerini yapmaları ve onları şımartmaları aile içinde bazı sıkıntılara sebep olabilmektedir. Bazı durumlarda büyükanne ve büyükbaba tarafından aşırı şımartılan çocuğu disipline etmek amacıyla anne-baba, çocuğa daha katı bir disiplin yöntemi uygulayabilmektedirler. Ailedeki diğer bireyler anne-babaya değer vermeli, çocuğun yanında onları küçük düşürücü davranışlarda bulunmamalıdır (Akt., Özyürek, 2004).

2.1.4.6. Ebeveynin Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyinden Kaynaklanan Etkenler

Ana-baba çocuklarını eğitirken, öncelikle gelişim evrelerini bilmeli ve çocukların içinde bulunduğu gelişim dönemini tanımalıdır. Başka bir deyişle, ana-baba, çocuklarını tanıyarak işe başlamalıdır. Ana-baba, çocukların, kendi modelleri olmadığı gibi, kardeşlerinden ve arkadaşlarından farklı, bağımsız, kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleri olan bir birey olduğu gerçeğinden hareket etmelidirler. Anne ve babaların çocuklarına, ‘uygun olan davranışı’ öğretebilmeleri ya da neyin doğru, neyin yanlış olduğunu öğretebilmeleri için, gerek kendi aralarında, gerekse çocuklarına yönelttikleri davranışlarında dengeli, tutarlı ve kararlı olmaları gerekir (Yavuzer, 2006, s.129).

Poyraz ve Özyürek’in (2005) ; Karabük ili Safranbolu ilçesinde, anaokulu veya ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri ile yaptıkları çalışmada şu sonuç elde edilmiştir. Ebeveynlerin %27,27’si daha önce çocuk bakımı ve uygulamaları hakkında eğitim aldıklarını, %72,73’ü eğitim almadıklarını belirtmiştir.

Çocuğu anaokuluna devam eden ebeveynlerden %70'i, çocuğu ana sınıfına giden ebeveynlerden %77,77'si çocuk bakımı ile ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çoğunluğunun çocuk bakımı ile ilgili bir eğitim almadıkları görülmektedir. Bu durum okul öncesi eğitim kurumu öğretmenlerinin anne-baba eğitimine daha fazla önem vermesinin gerekliliğini göstermektedir. ebeveynler çocuklarına karşı kendilerinin %57,57 demokratik, %10,60 baskıcı, %30 aşırı koruyucu ve %1,51 tutarsız tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Çocukları anaokuluna giden ebeveynlerin kendilerini demokratik tutumlu olarak algılama oranları daha yüksektir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin genel olarak yüksek olması kendilerini demokratik olarak değerlendirme nedeni olabilir. Örneklemi oluşturan ebeveynlerin %77,7'sinin anneler olması ise aşırı koruyuculuk tutumunun nedeni olabilir. Yapılan çalışmalar, eğitim düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin çocuklarına karşı baskıcı tutumlarının azaldığı, demokratik tutum düzeyinin arttığını göstermektedir. Ayrıca annelerin babalara göre daha koruyucu bir tutum sergiledikleri bulunmuştur. Okul öncesi eğitimde çocukta istenen davranışların geliştirilmesi için okul-ebeveyn iş birliğinin sağlanması önemlidir. Okul öncesi öğretmenleri, ailelerle grup veya bireysel görüşmeler yapmalı, gerektiğinde aileleri rehberlik birimleri ile iş birliğine yönlendirmelidir. Çocuğu ve aile üyelerini tanımanın, sorunların önlenmesi ve çözümlerin belirlenmesinde en önemli adım olduğunu düşünerek eğitim programına aile katılımının sağlanması gerekmektedir (Poyraz ve Özyürek, 2005).

Sonuç olarak anne-babanın kendi otoritelerini hangi temele dayandıracaklarına karar vermeleri gerekir. Otoritenin dayandığı temel 'güç' olabilir. O takdirde böyle bir otoritenin araçları ceza, ödül, korkutma ve tehdittir. Bu araçların kullanılması, insanları otoriteyi kullanana mesafe koyma ihtiyacına yöneltir ve kişi güce dayanan otorite kullanan kişiden uzaklaşır. O zaman da anneler-babalar, çocukları kendilerine yaklaşıyor, kendileriyle konuşmuyor diye şikâyet ederler. Otoritenin dayandığı temel 'bilgi' olmalıdır. Bilgiye dayanan otoritenin aracı 'bilgi', anlayış ve hoşgörüdür. Bilginin bir otorite aracı olarak kullanılması, insanları otoriteyi kullanan kişiye yaklaştırır. O zaman da anneler-babalar çocuklarının kendilerine yaklaştığını, ihtiyaç duyduğu zaman başvurduklarını ve fikir sorduklarını görürler. İşte bu sebeple anne-babanın kendi otoritesini hangi temele dayandıracaklarına karar

vermesi büyük önem taşır. Unutmamak gerekir ki çocuklarıyla yakınlaşmak ve ona yardımcı olmak istiyorlarsa, otoritenin dayanacağı temel ‘bilgi’ olmalıdır (Baltaş, 2006, s. 180-181).

2.1.5. Beş Yaş Çocuğunun Özellikleri

İlk çocukluk evresinin düğüm noktasını, aile ve çocuk için ‘altın yaş’ olarak nitelendirilen 5 yaş oluşturur. Daha bilgili ve olgun bir birey görünümünde olan 5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. En belirgin özellikleri arasında, yeterli ve dengeli oluşu gelmektedir. 5 yaşındaki çocuk, yeteneklerinden en iyi biçimde yararlanmak ister; hak ettiği sorumluluk ve ödüllere biraz olsun sahip olmaktan hoşlanır. 5 yaş çocuğu, yaşadığı kültür çevresine uyum göstermeyi, başarılı bir kontrolle gerçekleştiren çocuktur (Yavuzer, 1999, s.215).

5 yaş çocuğun gelişiminde ilginç dönemlerden biri olarak tanımlanabilir. Bu yaşta, çocuk çevresine ait yeni keşiflerde bulunur, yetişkin desteğine daha az ihtiyaç duyar. Yetişkinin büyük izleyicisi ve tatbikçisi olan beş yaş çocuğu, oyunlarında da genellikle yetişkinin ciddi uğraşlarını konu alır. Oyunlarda otobüs şoförü, öğretmen, anne-baba, bakkal ya da doktor olur. Oyunları dışında da evdeki işlere, yetişkinlerin yaptıklarına ilgi duyan beş yaş çocuğunun bu özellikleri eğer anne ve yetişkinler tarafından iyi değerlendirilebilirse sofrayı kurmak, toplamak, toz almak, basit tamir işlerinde sebatlı bir yardımcı haline gelebilir. Böylece çocuk, hem gerçek hayata ait uğraşları, yetişkinin gözetimi altında denemek fırsatını bulur, hem de bir işe başlama, başladığı işi sonuna kadar götürebilme, kısacası ‘sorumluluk alma’ konusunda ilk deneyimlerini de gerçekleştirir. Bu konuda yetişkinin dikkat etmesi gerekli olan temel nokta, verilecek görevlerin, çocuğun tamamlayabileceğinden daha fazla olmamasıdır (Oktay, 2006, s.42).

Okul öncesi çocukları kendi ana dillerinin genel yapısını bilirler, söylediklerinin doğru ya da yanlış olduğunun farkına varabilirler (Akt: Özyürek, 2004). Anne-baba çocuğun sorularına bıkmadan cevap verip, olayları sebep-sonuç ilişkisi içinde anlatırsa; hem çocuğun sözcük bilgisini arttırmış ve merakını tatmin etmiş, hem de olayları birbirine bağlamasına yardım etmiş olur. Örneğin, ‘Camdan dışarı sarkma’

yerine ‘ Camdan dışarı sarkarsan düşebilirsin’ şeklinde açıklayıcı bilgi verdiği takdirde çocuk için bu tatmin gerçekleşir (Yavuzer, 1999, s.223).

2.1.6. Altı Yaş Çocuğunun Özellikleri

6 yaşına rastlayan son çocukluk döneminin başlarında dengesiz ve olumsuz bir gelişim dikkatimizi çeker. 6 yaşında çocuk, tembel ve kararsız bir görünümde dir. Çocuk bir kez daha 2,5 yaşında yaşamış olduğu karar verme güçlüklerine uğrar, yine bir şeyin olumlu ve olumsuz iki yüzü arasında hızla gelip gider (Yavuzer, 1999, s.225).

6 yaş çocuğu, değişmekte olan bir çocuktur. Bu ani değişiklik, anneleri zaman zaman şaşırtır. Yine de 6 yaş çocuğu, diğer yaşlara kıyasla anneyle daha bütünleşmiştir. Ama bu ilişkide de zaman zaman ikilemler yaşadığı olur. O, gerçekte annesinden ayrılmaya başlamış, bağımsız olmak istemektedir. Ama aynı zamanda ona yakın olmayı da ihmal etmez. Bağımsızlığın ortaya çıkması, zaman zaman çocuk için bir kaygı nedeni oluşturur. O da, bu kaygıyla başa çıkabilmek için, her şeyi kontrolü altında tutmaya çalışır: En iyi olmak, birinci olmak, her şeye sahip olmak, sevilmek ve övülmek. Yarışma ortamlarında başarısızlığa tahammülü yoktur. Sürekli bir şekilde dikkate alınma arzusunu yaşar. Eleştiriler karşısında çok duyarlıdır. Duyguları kolayca örselenir. Kolayca ağlar (Yavuzer, 2003, s.58).

Oyunlarda ve ilgi alanlarında kız ve erkek çocukları arasında, farklılık izlenir. Her ikisi de, sürekli, yeni şeyler denemek ister; yeni oyunlar bulur ve uygular; birçok hayali rollere girer. Grup oyunlarından çok hoşlanır. Bazı sorumluluklar yüklenir, söylenenleri dikkatle dinler, dikkat süresi uzar. Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir (Yavuzer, 1999, s.226).

Düşünce açısından realisttir, sık sık doğru mu sorusunu sorar. Çocuk kendisine bildirilen kurallar veya konulan yasaklar karşısında da sık sık neden sorusunu sorar. Mantıklı ve her şeyle ilgili olduğu için okuldaki görevlerden de hoşlanır. İyi bir okul, 6 yaş çocuğu için son derece yararlıdır. Öğrenmeye isteklidir ve okuldaki eğitim ona öğrenme, kendisini geliştirme fırsatı verebilir (Oktay, 2004, s.122-123).

2.1.7. Çocuk Yetiştirme Stillerinin 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Gelişimine Etkileri

Yapılan gözlemler, çeşitli yaşlarda çocukları olmalarına rağmen anne ve babaların çocuklarının bedensel ve psikososyal gelişim özellikleri ve ihtiyaçları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir (Akt:Kaya-Sezer, 2007). Okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babaların en fazla, disiplin ile çocuğun davranışlarını yönlendirme, aile içi iletişim, çocuğun bilişsel ve ahlâk gelişimi gibi konularda kendilerini yetersiz hissettiklerini göstermektedir (Akt:Hamamcı, 2007).

5 yaşındaki çocukta, motor dengenin, düşüncenin, bireysel-toplumsal ilişkilerin, benlik kavramının; evde, okulda ve toplum içinde uyumun daha belirgin olduğu görülür (Yavuzer, 1999, s.215). Herhangi bir becerinin kazanılmasında büyük sebat gösteren beş yaş çocuğu, duygularını kontrol etmeyi de başarır. Yetişkinin tüm davranışlarını izler ve onların gerçek hayatta yaptıklarını oyunlarında tekrarlamaktan hoşlanır. Evin içinde ve dışındaki işlere ilgi duyan çocuk, evdeki pek çok işte anneye istekle yardımcı olur. Beş yaşındaki çocuklar duygusal yönden oldukça dengeli görünseler de zaman zaman karanlıktan, kaybolmaktan vb. korkabilirler ve neden korktuklarını anlamakta da güçlük çekebilirler. Bu durumda çocukla ilgilenmek ve onu sakinleştirmeye çalışmak en uygun yoldur (Oktay, 2004, s.121).

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, okul döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir. Beş yaşında genellikle rahat, uyumlu ve sakin görünen çocuğun, bu yaşın ortalarına doğru değişmeye, daha hareketli ve uyumsuz bir görünüm almaya başladığı dikkati çeker. Son derece meraklıdır, çevresindeki her şeye ilgi duyar. Bazen bu ilgi ve merakı annenin şikâyetlerine konu olabilecek ölçüde etrafın dağılmasına ve bazı zararlara yol açabilir. Yeni deneyimler kazanma konusunda çok istekli olmasına karşılık, yetişkinin bu sıralarda yakın bir yerlerde bulunmasını da ister. 6 yaş çocuğu pek çok şeyden korkmaz, ama hayali durumlardan beş yaşındakilerden daha çok endişe duyar. Hırsızdan, cadılardan, hayaletlerden vb. korkar, işittiği öykülerden veya seyrettiği filmlerden etkilenebilir. Kâbus görerek uyandığında gördükleri hakkında iyi bilgi verebildiği için, anne babanın kendisine yardımcı olması da kolay olur (Oktay, 2004, s.121).

3-6 yaşlarını kapsayan bu dönemde, çocukların içinde bulundukları dünyada her şeyi ve hayallerinde yaşattıkları herhangi bir şeyi temsil etme yeteneği ile donatılmış olduklarını görmekteyiz. Onların dünyaya, insanlara ve olaylara bakışı, kim oldukları bu oyun kapsamında ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde görülen oyunlar sembolik (hayali) ve sosyo-dramatik ağırlıklı oyunlardır. .... Aile içinde anne baba ve çocuğun rolleri, akraba ve dostların aile dinamiğine katkıları çocuk tarafından farklı açılardan ve onların seslendirmeleriyle dramatize edilir. Bu oyunlarda çocuk farklı rolleri canlandırırken sesini ve tavırlarını role uygun şekilde değiştirir. Ev ortamını izleyen sosyal yaşamda; evcilik, doktorculuk, bakkalcılık, okulculuk, otobüsçülük, itfaiyecilik gibi çocuğun tanışık olduğu çevredeki olaylar, ilişkiler ve çocuğun bunları dramatize etmesi önem kazanır. Bundan sonraki aşama çocuğun yüz yüze gelmediği, hayal dünyasında yaşattığı sıradan olmayan ve konu hakkında fazla bilgi sahibi olmadığı olaylar, kahramanlıklar canlandırılır. Örneğin; astronot, kovboy, dedektif, Süpermen, pokemon vb. karakterler öne çıkar. Çocuk bu karakterleri canlandırırken gerçekte hayal arasında ayırım yapamadığından türlü riskler altına girer, arkadaşlarına zarar verebilir veya kendini uçuyorum diyerek pencereden (yüksekten) aşağı bırakabilir. Çocukların bu oyunlarını gözlemlerken onların neleri anlattıkları, neler düşündükleri, kaygıları, bocalamaları, çatışmaları hakkında bilgi sahibi olabiliriz (Sevinç, 2004, s.90). Gelişimin bütün yüzlerinde hızlı ve değişken bir süreç içerisinde olan 5-6 yaş dönemi çocuğu için şüphesiz ki anne-babanın tavrı da bu dönemde önem taşıyacaktır.

Güenalp (2007) 5-6 yaş grubu 160 öğrencinin velisi ile yaptığı çalışmada, demokratik anne-baba tutumunun okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir (Güenalp, 2007).

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesini, ebeveyn tutumları oluşturur ve şekillendirir. Eğer ebeveyn, çocuk gelişimi hakkında temel bir bilgiye ve davranışın nasıl değiştiği ve şekillendiği hakkında bir anlayışa sahip olursa, ebeveynlik görevini kolaylaştırmış olur. Ana-baba olma, basit olmaktan son derece uzak olan bir dizi beceriyi gerektirir. Bunlar sağduyu, sezgi ve empatidir (Yavuzer, 2003, s.21).

Freud, kişiliğin temel karakter yapısının bebeklik ve çocukluk yıllarında, özellikle beşinci yılın sonunda biçimlendiğini, bu yaşlardan sonraki gelişimin temel yapının işlenmesi olduğunu belirtmektedir. Kişilik gelişimi alanında diğer önemli bir isim olan Adler'e (1993) göre de beş yaşın sonlarına doğru insanın kişiliği billurlaşmakta, yaşama verdiği anlam, sorunlara ve ödevlere yaklaşımı ile duygusal eğilimi gibi özellikleri bu dönemde şekillenmektedir. Beş yaşına kadar yapılaştırdığı bu yaşam biçimi sonraki yıllarda belirgin bir değişiklik göstermemektedir. Bu nedenle insanın tüm yaşamında ilk beş yıl içindeki yaşantılar çok önemli izler taşır (Kaya-Sezer, 2007, s. 93-94).

Freud'un fallik döneminin karşılığı olan bu dönem (Erikson; Cinsel-Devinsel Dönem: Girişim ya da Suçluluk) beşinci yılsonuna kadar sürer. Bu dönemde çocuk artık büyüklerin arasındadır ve bahçe, sokak, anaokulu gibi yeni yaşam alanlarına açılır. Kendi başına öğrenme başlar; bir şeylerin ardından gider ve merakla inceler. Kendi başına girişimlerde bulunur. Çocuğun bu konuda gelişebilmesi, girişimlerinin ne denli desteklendiğine ve merakının giderilmesinde ona ne oranda yardımcı olunabildiğine bağlıdır. Eğer davranışlarından ve ilgilendiği konulardan ötürü eleştirilirse, bulunduğu girişimlerden ötürü suçlanma eğilimi gösteren bir kişilik özelliği geliştirir. Çocuk, çevresini araştırma konusundaki girişimlerine çoğu kez evden başlar ve karşı cinsten ana ya da babasına karşı cinsel içerikli bir ilgi geliştirir (Geçtan, 2003, s.96-97). Bu konuda düş kırıklığına uğrar. Bundan dolayı da kötü bir şey yaptığını düşünür ve suçluluk duyar (Yavuzer, 2002, s.80).

Bu dönem aşağı yukarı 3-6 yaşları arasını kapsamaktadır. Çocuklar bu dönemde genital organlarından zevk aldıklarını fark ederler. Karşı cins ebeveyne açık olarak daha fazla sevgi gösterisinde bulunurlar. Ana-baba ya da onların yerine geçen yetişkinler, çocuklara sıcak ve sevgi dolu bir şekilde davranmalıdırlar. Çünkü çocuklar bu dönemde, yetişkinleri model alarak cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar. Çocuklar algılayabildikleri yetişkinlerin değer sistemlerini içselleştirirler (Senemoğlu, 2007, s.73).

Bu yaşlarda kız çocuğu anneye hayrandır. Anneyle bir arada bulunmaktan, onunla mutfakta iş yapmaktan çok hoşlanır. Her haliyle anneyi sevindirmek, onun beğenisini

kazanmak ister gibidir. Arada bir hırçınlığı tutsa da genellikle anne sevgisini sürdürmek isteği baskındır. Onun hoşuna gidecek işleri yapmaya özen gösterir. .... Annenin topuklu pabuçlarını giyer, kolye ve bileziklerini takıp oralığa çıkar. Özellikle babasına görünmeye dikkat eder. Bu davranışta hem anneye benzeme hem de kendini babaya beğendirme isteği gizlidir. Başka bir deyişle annesine bağlılığı ve sevgisi ile babasının beğenisini kazanmak isteği bir arada gider. Kimi kız çocuklarında bu davranış daha da belirgindir. Anneyle babayı bir arada görünce hemen araya girip konuşmayı keser, babanın ilgisini çekmeye çalışır. .... Erkek çocuk bir yandan babasını örnek alıp onun niteliklerini benimserken, öte yandan da anneyi babadan kıskanır. Kız çocuğun kendini babaya beğendirmek isteyişi gibi o da sevdiği annesini kendine alıkoymak ister sanki. Bu yaşlarda çocukların bu çok olağan tutumu kimi anababayı şaşırtır, öfkelenendirir. Azarlayarak sustururlar. Oysa çocuktaki bu romantik sevgi (Freud'un deyimiyle Oedipus Çatışması), gelişen erkek veya kız kimliğinin doğal bir sonucudur. Sevdiği kişiyi başkasıyla paylaşmak istememekten doğar (Yörükoğlu, 2008, s.62-64).

Ayrıca bu dönemde çocuk, kendi yapmak istedikleriyle ana-babasının yapmasını istedikleri arasındaki farklılığı görmeye başlar. Giderek ana-babasının isteklerini kendine mâl eder onlara aykırı düşen davranışlarda bulunduğu kendisini cezalandırır. Dönemin sonlarına doğru ana ya da babasına karşı cinsel içerikli duygularını yitiren çocuk, bu kez ileride kendisinin de ana ya da baba olacağını düşünmeye başlar (Geçtan, 2003, s.97). Dolayısıyla anne babalar çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutumları yoluyla onlara model olmakta ve onların davranışlarını biçimlendirmektedirler (Kaya Sezer, 2007, s. 95). Çocuğun erken yaşlardan başlayarak çevresinde yaratıcı örnekler görmesi, bu örneklerle benzeme isteğini doğurur. Taklit kişilik gelişiminin önemli bir aşamasıdır (Baltaş, 2006, s.198).

Bandura'ya göre (1986), gözlemci modelden beş şey öğrenmektedir (Senemoğlu, 2007, s.229-230):

- Birey başkalarını gözleyerek yeni bilişsel beceriler (örneğin; etkili okuma, problem çözme vb.) ve yeni psikomotor beceriler (örneğin; masa tenisi oynama vb.) öğrenebilir.

- Bireyin modeli gözlemesi sonucu, önceki öğrenmiş olduğu yasaklar ya güçlenir ya da zayıflar. Örneğin, kendisinin yapmaktan çekindiği davranışı model yapıyor ve pekiştiriyorsa, kendi de yapmaktan çekindiği bu davranışı gösterir hale gelebilir.
- Gözlemci için model sosyal bir harekete geçici olarak görev yapabilir. Yani gözlemci yeni değerler, inançlar kazabilir.
- Gözlemci, modelden çevrenin ve eşyaların nasıl kullanılacağını da öğrenir. Çocuklar genellikle çevrenin ve eşyanın nasıl kullanılacağını gözleyerek öğrenirlerken yetişkinler de genellikle, ilk karşılaştıkları durumlarda bu yolu çok kullanırlar.
- Gözlemci, modelin duygularını açıklama biçimini gözleyerek, kendi de benzer biçimde duygularını açıklayabilir. Özellikle çocuklar, birçok duyguyu açıklama biçimini bu yolla öğrenirler.

Üstün (1989), çalışmasında 5-11 yaşları arasındaki çocukların anne-babalarının otoritesini algılama farklarını incelemiştir. Örneklem olarak 116 ilkokul ve 88 anaokulu öğrencisi alınmış, yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Çocukların engelleyici ve aktif otorite grubunda ele alınan anne-babalarının koyduğu kurallara uymanın doğru olduğu görüşünde birleştikleri bulunmuştur. Çocukların tüm kuralların nedenlerinde otoritenin varlığını kabul etmeyi seçtikleri ve nedenini düşünmeden otoritenin kuralı ne ise ona uymayı tercih ettikleri bulunmuştur (Akt: Özyürek, 2004).

Bu durumda, özellikle okul öncesi ve ilkokul çağındaki çocukların gözünde saygın bir yere sahip olan ana-baba ve öğretmenler kendilerini iyi birer model olarak, çocuklara pek çok istedik davranışı kazandırabilirler. Başka bir deyişle, ana-baba, öğretmenler ve çevredeki diğer yetişkinler çocuklara kazandırılmak istenen davranışları model olarak öncelikle kendileri göstermeli ve davranışlarının sonucunda da aldıkları pekiştirmeleri çocukların gözlemelerini sağlamalıdır. Örneğin; çocuklara yere tükürmeme davranışı kazandırılmak isteniyorsa ana-baba, öğretmen ve diğer yetişkinlerin birer model olarak yere tükürmemeleri ve tükürenleri de uyarmaları, engellemeleri gerekir. Ayrıca, bu tür davranışlarını çocukların gözlemelerini sağlamalıdır. Çocuklara okumaktan zevk alma davranışı

kazandırılmak isteniyorsa, çocuğun çevresindeki yetişkinler çok okudukları ve okumaktan da zevk aldıklarını çocuklara göstermelidirler (Senemoğlu, 2007, s.233).

2.1.8. Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Araştırmalar

Haktanır ve arkadaşlarının (1999) Türkiye’de Anne-Baba Tutumu Araştırmaları’nı ele aldıkları II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi’ndeki bildirilerinde 1970-1998 yılları arasında yapılan 75 araştırma incelenmiştir. Anne-baba tutumları ile ilgili olarak yapılan çalışmaların yıllara göre sayısı incelendiğinde; ilerleyen yıllarla birlikte ilgili araştırma sayısının da arttığı görülmektedir. Bu sonuç bu konuya verilen önemin giderek arttığını, çocuk yetiştirmede anne-baba tutumlarının ne denli önemli olduğuna ilişkin görüşlerin 1970’li yıllardan 2000’li yıllara doğru daha da önem kazandığını ortaya koymaktadır (Haktanır ve diğer., 1999).

2000’li yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde ise annenin çocuk yetiştirme stillerinin yanı sıra babanın çocuk yetiştirme stillerinin ve etkilerinin önceki yıllara göre daha fazla ele alınmaya başlandığı ancak; anne-baba-çocuk boyutunun birlikte ele alındığı araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan anne-baba stilleri üzerine yapılan çalışmalarda iki yol izlendiği görülmektedir: Çocuklar ve gençler tarafından algılanan anne-baba stillerine yönelik dolaylı yoldan yapılan çalışmalar ve direkt olarak anne-babadan ya da sadece anne veya sadece babadan alınan cevaplarla yapılan çalışmalar. Hem ebeveynlerden hem de çocuktan alınan verilerle gerçekleştirilen araştırmaların sayısının ise daha az olduğu görülmektedir.

Ekşi’nin (2005) evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve anne-baba olma üzerine düşüncelerini araştırdığı çalışmasında, 1998 yılı Haziran-Eylül aylarında Kocaeli ili Saraybahçe Belediyesi Nikâh Memurluğu’na evlenmek üzere başvuran ve çalışmaya katılmak isteyen 100 kadın ve erkeğin görüşlerine başvurmuştur. Çalışmanın sonucuna göre adayların %88,5’i anne-baba olma nedenini ‘çocuk yetiştirmek, anne/babalık duygusunu tatmak’ olarak ifade etmişlerdir (Ekşi, 2005). Bu noktadan bakıldığında çocuk yetiştirme konusunda doğru yaklaşımların benimsenmesi bir kez daha önem kazanmaktadır.

Sertelin'in (2003) araştırmasına göre, aşırı koruyucu annelik, demokratik davranma ve baskı-disiplin boyutları sosyo-kültürel yapı ile ilişkili bulunmuştur. Aile içinde sağlıklı duygusal tepki verememe ve gereken ilgiyi gösterememe boyutları baskı-disiplin boyutu ile ilişkili çıkmıştır (Sertelin, 2003).

Güenalp'in (2007) farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisini incelediği araştırmasında, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Baskıcı-otoriter, koruyucu ve ilgisiz-kayıtsız anne baba tutumlarının ise, çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir (Güenalp, 2007).

Zembat ve Hafızalı'nın (2004) doğal yolla ve tedavi yoluyla çocuk sahibi olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılmasını amaçladıkları araştırmalarında örneklem grubu; 29'u tedavi yoluyla, 33'ü doğal yolla anne olan, özel ve devlete bağlı hastanelerden 3-6 yaş arası tek çocuğa sahip 62 anneden oluşmuştur. Araştırma sonucunda tedavi yoluyla çocuk sahibi olan annelerin kaygı düzeyleri doğal yolla anne olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Tedavi yolunda annelerin kaygıları arttıkça çocuklarına aşırı koruyucu davranmakta, demokratik tutum sergilemelerinin güçleşmekte olduğu; her iki grup annelerin kaygı özellikleriyle, otoriter tutumda olmaları ve eşle sorun yaşama arasında ilişki bulunmuştur. Kaygı özelliklerine sahip oldukça çocuklarına karşı otoriter, baskıcı davranışlarda bulunma ve eşle sorunlar yaşama araştırmada göze çarpan konulardandır. Çalışmayan annelerin koruyucu davranmaya eğilimli oldukları, görücü usulü ile evlenmenin ise karı-koca geçimsizliğinde etkili olduğu görülmüştür. Her iki gruptaki annelerin kaygıları arttıkça, eşleri ile iletişim problemlerinin arttığı görüldükçe, aşırı koruyucu tutumda davranma eğilimlerinin de arttığı tespit edilmiştir (Zembat ve Hafızalı, 2004).

Önder'in (2004) psikolojik yapının önemli bir boyutu olduğunu düşündüğü kendiliğin; 4-6 yaşlarındaki okul öncesi çocuklarında kendilik algısını annenin çalışması, yaş ve cinsiyete bağlı olarak incelediği çalışmasında; İstanbul'daki

anaokullarına devam etmekte olan, tesadüfi olarak seçilmiş, 4-6 yaşlarındaki toplam 72 çocuğa, Harter ve Pike tarafından geliştirilen, Önder tarafından Türkçe' ye uyarlanan 'Küçük Çocuklar İçin Kendilik Algısı Ölçeği' uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, annesi çalışan çocukların, anne tarafından kabul edilme algılarının, annesi çalışmayan çocuklara oranla anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Bulgulara göre, çocuğun yaşı ve cinsiyet değişkenleri bir farklılığa yol açmamıştır (Önder, 2004).

Anne-baba uygulamalarının çocuktaki psiko-sosyal etkileri üzerine yapılan çalışmalarda artış görülmektedir (Simons, Whitbeck, Conger & Melby, 1990). Manzeske ve Stright (2009) ebeveynlik tarzları ile (sıcaklık, davranış kontrolü ve psikolojik kontrol) genç yetişkinlerin duygularını düzenleyebilmeleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Örneklem grubunu 246 genç yetişkin ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yüksek kontrol düzeyine sahip anneler, özellikle psikolojik kontrol uygulayan annelerin çocuklarının, düşük duygu düzenleme seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir (Manzeske & Stright, 2009). Bu noktadan hareketle ve araştırma sonucuna dayanılarak, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin bireylerin ileri yaş dönemlerinde de etkili olduğu söylenebilir.

Anksiyetenin gelişimi ile ilgili kuramlar, çocuklardaki anksiyete belirtilerini, ebeveyn kabulü, kontrolü ve endişeli davranışlarla ilişkilendirmişlerdir. Görünen ebeveyn kontrolünün, ebeveyn çocuk etkileşimlerinin, utangaçlık ve anksiyete bozuklukları ile bağlantılı olduğu görülmüştür (Wood, Mcleod, Sigman, Hwang, Chu, 2003). Greco ve Morris'in (2002) yaptıkları bir çalışmada ise babanın çocuk yetiştirme stili ile çocuğun sosyal kaygısını ele almışlar; çocukların algıları ve gerçek baba davranışlarını incelemişlerdir. Örneklem grubu ise 22'si sosyal kaygısı yüksek, 26'sı da sosyal kaygısı düşük 48 çocuktan oluşturulmuştur. Genel anksiyete ve depresyon kontrolleri yapıldıktan sonra çocukların babaları ile origami yapmaları istenmiştir. Yüksek sosyal endişeli çocukların babalarının, origami sırasında daha fazla kontrollü davranış sergiledikleri görülürken; yüksek ve düşük sosyal kaygılı çocukların davranışlarında bir farklılaşma görülmemiştir (Greco ve Morris, 2002). Bu da bize sadece ebeveynlerin çocuk davranışlarını etkilediğini değil; aynı zamanda çocukların da ebeveynlerin davranışlarını etkilediklerini göstermektedir.

Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin ve Moulton'a göre ebeveynin inançları; ebeveynlerin çocukları hakkındaki düşüncelerini, çocuk yetiştirme ve kendilerini nasıl bir ebeveyn olarak tanımladıklarını ifade eder. Ebeveynlik hedefleri ise, ebeveynin aklındakilerin sonuçlarıdır ve çocuklarıyla özel etkileşimleri ile oluşurlar. Araştırmacılar ebeveyn inançlarını, işlevlerini, çocuk yetiştirme hakkındaki bilişsel süreçleri anlamaya ve açıklamaya çalışırken ebeveyn hedeflerini organize etmeye çalışmışlardır. Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin ve Moulton (2002) yaptıkları araştırmada, demokratik ve otoriter annelerin ebeveynlik idealleri, özellikleri ve ebeveyn duygularını çocuk yetiştirme bağlamında incelemişlerdir. Yaşları 30-70 aylık arasında değişen, 41'i erkek ve 35'i kız 76 okul öncesi çocuğu ve anneleri ile gerçekleştirdikleri araştırmada, ebeveynin çocuğu ile ilgili bilgiler eve gönderilen mektuplar, ebeveynin inançları ve duygusal tepkilerine ilişkin veriler çocuk davranışlarına yönelik kısa hikâyeler ve ebeveyn stillerine yönelik veriler Ebeveyn Uygulamaları Ölçeği ile elde edilmiş; yapılan analizler sonucunda anlamlı ilişkilere ulaşılmıştır. Çocuğun davranışlarının olumsuz olarak nitelendirildiği durumlarda, otoriter annelerin hedefleri konusunda daha az empati kurduğu ve çocuk saldırgan olarak tanımlandığında, dış kaynaklı faktörlerin, annenin otoriter tutumuna göre çocuğun davranışında daha az aksaklık oluşturduğu sonucuna varılmıştır (Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin, Moulton, 2002). Ayrıca Demirutku (2007), çocuk yetiştirme tarzları, değerlerin içselleştirilmesi ve benlik kavramına yönelik yaptığı araştırmanın bulgularında; ana babalarının değer önceliklerinin ana babalık boyutlarıyla sistematik olarak ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Demirutku, 2007).

Şahin (2007) çalışmasında ailelerin farklı çocuk yetiştirme tarzlarının ve bu tarzların etkilediği düşünülen benlik-düzenleme süreçlerinin farklı kendilik-bilinci duygularıyla (utanç ve suçluluk) olan dinamik ilişkisini incelemiştir. Elde dilen bulgular, bireylerin çocuklukta maruz kaldığı demokratik çocuk yetiştirme tarzının kişide ideal benlik-farklılığına, otoriter ve koruyucu/istekçi çocuk yetiştirme tarzlarının ise görev benlik-farklılığına neden olabileceği yönünde çıkmıştır. Otoriter çocuk yetiştirme tarzı arttığında ise, ideal benlik-farklılığının azalacağı gözlenmiştir. Öte yandan, çalışmada çocuk yetiştirme tarzlarının benlik-düzenleme süreçleriyle olan ilişkisiyle ilgili ulaşılan sonuçlar, demokratik çocuk yetiştirme tutumuna maruz kalan kişilerin ilerlemeci benlik-düzenleme sürecine, koruyucu/istekçi ve otoriter

çocuk yetiştirme tarzına maruz kalan kişilerin ise engellemeci benlik-düzenleme sürecine eğilimli oldukları şeklinde çıkmıştır (Şahin, 2007).

Şendoğdu (2000), araştırmasında anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anne-babalarını algılamaları ile anne-babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara il merkezindeki alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki anasınıfı, anaokulu ve özel yuvada kayıtlı olan random tekniğiyle seçilen 80 kız ve 70 erkek olmak üzere toplam 150 çocuk oluşturmaktadır. Veriler Bilgi Formu, Aile Tutumları Testi ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocuğun özelliklerinden yaşı, cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, birey sayısı, anne-babanın yaşı ve eğitim durumları, mesleği, çocuğun doğum sırası ve okul öncesi kuruma devam etme süresinin anne-baba tutumlarını algılayışlarında etkili olduğu saptanmıştır (Akt., Poyraz, 2007).

Mevcut çalışmalar düşük benlik saygısının erken çocukluk dönemi deneyimleriyle bağlantılı olduğu yönündedir. Dehart, Pelham ve Tennen (2006) ebeveynlik tarzı ve benlik saygısı altında yatan nedenleri araştırdıkları çalışmalarında, düşük benlik saygısına sahip çocuklar ebeveynlerinin aşırı korumacı olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca araştırmada aşırı hoşgörölü (çocuk merkezli) ebeveynliğin düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Dehart, Pelham, Tennen, 2006).

Webster-Stratton ve Hammond' ın 1999'da yaşları 4-7 arasında değişen 120 çocuk ve ebeveynleriyle yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin olumsuz çatışma yönetimi tarzını benimsemesinin çocukların davranış sorunları ile doğrudan bağlantılı olduğunu ve çocukların diğer insanlarla etkileşimlerinde olumsuz çatışma yönetimini kullanmasını dolaylı olarak etkilediklerini ortaya koymuşlardır (Webster-Stratton & Hammond, 1999).

Holden ve Ritchie (1991) evlilikte aşırı geçimsizlik, çocuk yetiştirme ve çocuk davranış problemleri ile ilgili olarak hırpalanmış kadınlara yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Evlilikte anlaşmazlık ile ebeveyn ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi 37 hırpalanmış kadından alınan örneklerle incelemişler; 37 anne ve 2-8 yaş arasındaki çocuklar karşılaştırılmıştır. Hipotez öfkeli babaların daha sinirli

olacağı üzerine kurulmuş ancak sonuçlar; hırpalanmış kadınların disiplin konusunda daha tutarsız davrandığını vurgulamış ve çocuk yetiştirmede olumsuz tepkilerin ailede daha fazla olduğunu göstermiştir. Şiddet görülen ailelerdeki çocuklarda daha fazla sorunlu davranış tutumlarının görüldüğü ve bu çocukların diğer çocuklardan daha fazla saldırgan oldukları bildirilmiş, ayrıca daha zor bir mizaca sahip oldukları tespit edilmiştir. Şiddet görülen ailelerdeki anne-babanın stres ve sinirli halleri, çocukların davranış problemlerindeki iki önemli faktörü oluşturmaktadır (Holden & Ritchie, 1991).

Erden ve Üredi (2008) algılanan ebeveynlik stillerinin kişisel öğrenme stratejileri ve motivasyon inançları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Örneklem grubunu 350 ilköğretim 8. sınıf öğrencisinin oluşturduğu araştırmada veriler, Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilen Ebeveynlik Stilleri Ölçeği ile Pintrich ve De Groot tarafından geliştirilen Öğrenmede Motivasyon Stratejileri Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre; demokratik ebeveyne sahip öğrencilerin, otoriter, hoşgörülü ve ihmalkâr ebeveyne sahip öğrencilere göre kişisel öğrenme stratejilerini daha fazla kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte demokratik ebeveyne sahip öğrencilerin öz yeterliliğinin, otoriter, hoşgörülü ve ihmalkâr ebeveyne sahip öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erden & Üredi, 2008).

Kaufmann, Gesten, Santa Lucia, Salcedo, Rendina-Gobioff ve Gadd (2000), ilköğretim çocuklarının ebeveynlerinin yetkili ve otoriter ebeveyn stilleri ile sosyo-duygusal uyum arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında; 5. sınıf öğrencilerinin annelerinden ebeveynlik stili yanı sıra çocuk yetkinlikleri ve problem davranışlar hakkında bilgi toplanmıştır. Sonuçlar, yetkili ebeveynlik ile veli ve öğretmenlerin uyumsuz davranış puanları arasında negatif, sağlıklı uyum göstergeleri arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir (Kaufmann, Gesten, Santa Lucia, Salcedo, Rendina-Gobioff, Gadd, 2000).

Hahn ve Dipietro (2001) çalışmalarında tüp bebek yöntemiyle ebeveyn olan annelerin ebeveynlik kalitesi, aile işleyişi ve duygular ile davranışların uyumu arasındaki ilişkiyi, 3-7 yaş arasındaki çocuklar ve annelerinden toplanan verilerle

açıklanmaya çalışmışlardır. Bu amaçla Tayvanlı 54 tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olan anne-çocuk ile doğal yoldan anne olan 59 anne ve çocuktan veriler toplanmıştır. Tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olan anneler doğal yolla çocuk sahibi olan annelere göre çocuklarına daha yüksek düzeyde koruyuculuk uygulamaktadırlar. Bunun yanında tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olan annelerin aile işleyişi yönünden daha az tatmin yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aileye ebeveynin stresinin hâkim olduğu ve tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olan annelerden sadece bir tanesinin kontrol grubuna göre daha az stresli olduğu tespit edilmiştir (Hahn & Dipietro, 2001).

2.2. AİLE ve ÇOCUK

2.2.1. Aile Yaşam Döngüsü İçinde Aile ve Çocuk

Aile idealize edilen bir sosyokültürel yapıdır. Öte yandan gerçek süreçler ideal aileden hep farklıdır. Her kültürün çeşitli aile imgeleri, her toplumun aile düzenleyici mekanizmaları, her ailenin kendi mitleri, sırları, kuralları vardır (Akt., Gülerce, 1996). Bu bakımdan aile statik bir kurum değildir (Stevenson and Wolfers, 2007). Bunun yanı sıra ailenin belli başlı görevleri şu şekilde sıralanabilir (Güngen, Tokyürek, Şanlı, 2002, s.109):

- Biyolojik görev: Ailenin üreme fonksiyonunu ifade eder. Soyun devamını ve ailenin varlığını korumasını sağlar.
- Ekonomik görev: Aile kendi ihtiyaçlarının bir kısmını karşılamak için üretim yapan bir birimdir. Aynı zamanda aile bireyleri mal ve hizmet üreten kamu ve özel kuruluşların işgücünü oluşturur.
- Koruyuculuk görevi: Dıştan gelebilecek her türlü maddi ve manevi tehlikelere, zararlara karşı bireylerin korunmasıdır. Aile bu görevi ile üyelerinin güvenli bir aile ortamında yetişmeleri için gerekli önlemi almış olur.
- Psikolojik görev: Aile, üyelerinin sevgi, saygı vb. duygusal gelişimleri için ilk ve doğal kaynaktır. Aile içinde bireyler arası duygusal bir bağ oluşmasını sağlar. Psikolojik yönden sağlıklı bir aile ortamında yetişenler (özellikle çocuklar, gençler ve ailenin diğer bireyleri) toplumsal ilişkilerinde ve mesleklerinde daha başarılı olurlar.
- Eğitim görevi: Çocuk okula başlayıncaya kadar ilk temel eğitimi anne-babasından alır. Toplumsal kurallar, kültürel değerler, yaşamaya ait temel bilgi ve beceriler aile ortamında öğrenilir. Bu özellikleri ile aile bir eğitim kurumu niteliğindedir.

Aileler, bu gelişimsel aşamaları ve belli bir sıra dâhilindeki kilometre taşlarını, hem biyolojik olarak geliştirdikleri için hem de sosyal bir saat tarafından düzenlendiklerinden dolayı geçerler. Bununla birlikte aile yaşam döngüsünün standart formuna uymayan birçok aile vardır. Bazı çiftler evlenmeden önce çocuk sahibi olurken bazıları geç çocuk yaparlar, bazıları ise hiç çocuk yapmazlar.

Ebeveynin, eşin ya da kardeşin ölümü aile hayatını niteliksel açıdan etkileyebilir. Bütün bu sınırlılıklara rağmen aile yaşam döngüsü, klasik bir aileyi anlama ve tanıma yolculuğunda iyi bir rehber olabilir (Akt., İşmen-Gazioğlu, 2009).

Aileyi bir sistemler bütünü olarak ele alan genel yaklaşımlara bakıldığında karı-koca arasındaki sistemin aile kurumunun temelinde yer aldığı görülmektedir. Cutlar ve Radford, aralarında iyi bir ilişki bulunan, çocukların geleceğini, güvenliğini düşünen ve geleceğe iyimser bakan bir evlilik sisteminin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini belirtmektedirler ve birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan, birbirlerini sosyal açıdan destekleyen, birlikte isteyerek zaman geçiren, üyeler arasında açık bir iletişim olan, kriz durumunda birbirine kenetlenen bireylerin oluşturduğu sistemi evlilik olarak nitelemektedirler. Aile ise geleceğe olumlu bakan, çocuklarının ve kendilerinin güvenliğini sağlayan, üyelerinin kendi sorumluluklarını bildiği, üyeler arasında açık iletişimin olduğu, sınırların belirgin ve gerektiğinde geçirgen olduğu, dış sistemlerle (akrabalar, komşu aileler vb.) ilişkilerin olumlu geliştiği, sorunlar karşısında çözüm bulmaya çalışan alt sistemlerden oluşan bir bütündür (Akt., Erdoğan, 2007).

Özdemir, Vatandaş ve Torlak'a (2009) göre aile yaşam döngüsü hem bireyi hem de toplumu etkileyen, aileyi ve işlevlerini anlamada önemli bir araçtır. Aile yaşam döngüsü evlilikten önce başlayan ve ailenin son üyesinin ölümüne kadar süren uzun bir süreçtir (Özdemir, Vatandaş, Torlak, 2009, s.7). Ailenin geçirdiği aşamalar, Erikson'un yaşam dönemlerinden esinlenerek tanımlanmıştır. Duvall'ın 1977 yılında yaptığı şema birçok yazar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Duvall'ın hazırladığı şema şu sırayı içerir (Akt., Kılıçaslan, 2001).

1. Eş Bulma ve Yeni Evli Çiftler: Bu dönem, farklı özellikte iki kişinin kendi ailelerinden ayrılarak yeni bir örgütlenmeye gittiği dönemdir. Eşler alt sistemi bu dönemde örgütlenir. Bütçeden cinselliğe kadar pek çok alanda ailenin sorun çözme becerisi bu dönemde gelişir. Eşler bu dönemde kurdukları aile ile arkadaş, ana-baba aileleri, kurumlar gibi diğer sistemlerle arasındaki ilişkileri belirler.

2. Küçük Bebekli Aileler: İlk çocuğun doğumundan bebek 30 aylık olana kadar geçen dönemdir. Yeni oluşan alt sisteme ana-baba alt sistemi denir. Ana-baba alt sisteminin temel işlevi çocuklarını büyütmek ve toplumsallaştırmaktır.
3. Okul Öncesi Çağda Çocuklu Aileler: 2,5-6 yaş çocuğu olan ailelerdir. Bu dönemin belirleyicisi yeni bir kişilik olarak ortaya çıkan çocuğun anne-baba tarafından kabul edilmesidir. Bu arada yeni kardeş doğumu ile çocukları içine alan yeni bir sistem, yani kardeşler alt sistemi ortaya çıkar.
4. Okul Çağında Çocuklu Aileler: 6-13 yaşta çocuğu olan ailelerin içinde bulunduğu dönemdir. Aile, yeni, iyi örgütlenmiş bir sistemle, yani okulla karşılaşır. Bu da bir başka sistemle zorunlu ilişkileri beraberinde getirir. Dolayısıyla evde yeni bir işbölümü yapılması gerekir.
5. Ergenlik Döneminde Çocukları Olan Aileler: 13-20 yaşta çocuklara sahip ailelerdir. Bu dönemde genç için akran gruplarının, anne-baba ile süregelen ilişkilerinin önüne geçtiği görülür. Bu dönemde, özerklik kazanan ve ev dışındaki yaşantısı şekillenen gençle ilişkilerini düzenlemeye çalışan anne-babaların zorlanabildikleri görülür. Orta yaşa geldiklerini kabullenmeye başlayan eşler ile bu dönemde giyim, politika, cinsellik, yaşam biçimi gibi konularda farklı özelliklere sahip olan genç arasında sorunlar yaşanabilir. Bu çatışmalar sağlıklı olarak çözümlendiğinde aile üyeleri arasında çoğunlukla esnekleşen kurallarla yeni bir denge kurulur. Aile içinde katı kuralların olması, bu dönemde kuşaklar arası çatışmaların başlıca sebebi olabilmektedir. Yine bu dönemde eşler, dikkatlerini ebeveynlik konularından evliliğe yöneltebilirler. Evde kalarak çocuklarını yetiştiren kadınlar tekrar çalışmaya başlayabilir ya da yeni sosyal aktiviteler arayabilir.
6. Genç Yetişkin Çocuklu Aileler: İlk çocuğun evden ayrılışı ile başlayan ve son çocuğun ayrılışına dek süren dönemdir. İlk çocuğun evlenme, iş bulma gibi nedenlerle evden ayrılmasıyla bu dönemde aile yeniden daralmaya başlar.
7. Yetişkin Yaşta Çocuğu Olan Aileler: Çocuklar evden ayrıldıktan sonra ‘boş yuva’ olarak adlandırılan dönemdir. Bu dönemde eşler baş başa kalırlar ve evliliklerini yeniden gözden geçirme fırsatı bulurlar.
8. Yaşlanmış Aileler: Ailenin emeklilik dönemidir. Bazen eşlerden birinin erken ölümü bu dönemde yalnızlık, yeni eş bulma gibi sorunları beraberinde getirir.

Ailenin ilgi ve destek gereksinimi bu evrede diğer dönemlerden daha yoğundur.

Yapılan araştırmalarda Türk ailesinin sorun alanları aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Akt., Erdoğan, 2007):

1. Aile içi ilişkilerden kaynaklanan (eşler ve ebeveyn-çocuk iletişimi gibi) sorunlar,
2. Aile yapısından kaynaklanan sorunlar,
3. Ailenin sorun çözme kabiliyetini kaybetmesi,
4. Aile kurumuyla birlikte yaşanan ahlak ve değerlerin aşınmasından kaynaklanan sorunlar,
5. Şiddet, suç, kötü alışkanlıkların hızla artması,
6. Özürlü bireye sahip ailelerin sorunları,
7. Ekonomik nedenlerden kaynaklanan sorunlar,
8. Boşanma, terk nedeniyle kadın ve çocukların yaşadığı sorunlar.

Fetihi' nin (2004) aktardığına göre Uluslararası Birleşmiş Aileler (United Families International) kurumu tarafından ABD'nin tüm eyaletlerinde 3000'den fazla ailede dünyadaki 20'ye yakın ülkede düzenlenen bir araştırmada sağlıklı ve güçlü ailelerin 7 temel özelliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır: Birinci özellik bağlılıktır. Sağlam aile yapısının temelidir. İkinci özellik takdirdir. Güçlü aileler, aileyi oluşturan bireyleri kabul ve takdir eder. Üçüncü özellik, adalet, gelenekler ve kültürdür. Bir çocuğun bireyselliğini geliştirmenin en iyi yolu, mirasını vurgulamaktır. Dördüncü özellik birlikte geçen zamandır. Güçlü ailelerin bireyleri birbiriyle hemfikir olur ve ortak zaman harcarlar. Beşinci özellik ise iletişim, altıncı özellik problem çözme yetenekleri, yedinci özellik ise iyilik ve maneviyattır (Fetihi, 2004, s.262).

Aile ilişkileri ile çocuğun ruh sağlığı ve uyumu arasında önemli bir ilişki vardır. Sağlıklı anne-baba-çocuk ilişkileri sağlıklı kişiliklerin oluşmasında önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiler çocuğun mevcut davranışlarını etkilemenin yanı sıra gelecekteki davranışlarının belirlenmesinde de önemli bir etkindir. Bu tutumlar aileden aileye ya da kültürden kültüre farklılık

göstermekle birlikte çocuk üzerindeki etkileri bakımından tüm toplumlarda benzerlik göstermektedir (Haktanır ve diğer., 1999, s.331).

Çocuğun okul öncesi dönemde, etkileşimde bulunduğu kişilerin sayısı artmaktadır. Etkileşimde bulunduğu kişilerin, çocuğa karşı tutumları ve diğer davranışları onun duygusal gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla çocuğun mutlu ya da mutsuz olmasında çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkilerin niteliği çok önemli bir rol oynar. Aile içi ilişkilerde doyum sağlayabilen, anne ve babası tarafından desteklenen çocuk uyumlu bir kişilik geliştirerek toplumda olumlu ilişkiler kurup sürdürebilmekte, grup çalışmalarına katılabilmekte, özsaygısını geliştirerek başkalarının haklarına saygı göstermeyi ve sorumluluk almayı öğrenebilmektedir. Sevgi ve güven dolu bir aile ortamında büyüemeyen, anne ve babası tarafından sürekli azarlanarak sevilmediğini ve istenmediğini hisseden çocuk ise güvensiz bir kişilik geliştirebilmektedir. Karmaşık duygu ve düşünceler içerisinde bunalan ve hiç kimsenin kendisini sevmeyişi kuşkusuna kapılan çocuk ise büyüklerinin ilgisini çekebilmek için gereksiz davranışlara yönelebilmektedir (Özyürek, 2004, s.11-12).

Sonuç olarak insanlar, doğaları gereği ‘birey’ olmak ve bunu yaşamak isterler. Bu, insanın belli ölçülerde kendi kendine kalabilmesi, kendi dünyasını yaşayabilmesi yani özgür olabilmesidir. Aynı şekilde insan toplumsaldır da. Yani bir yere, bir gruba, kuruma ait olmak, bağlı kalmak ister. ‘Birey’ olma ve ‘ait olma-biz olma’ bir ihtiyaçtır ve karşılanmadığı zaman karşılanacağı yeri bulmaya çalışır. Maalesef bu ihtiyaçları karşılayacak yerler, içinden çıkılmaz sorunlara yol açabilecek yerler de olabilir. Yoğun bir şekilde ailede de hissedilebilecek olan bu ihtiyaçların öncelikle karşılanması gerekir. Aile yaşamının nitelikli olması için aile üyelerinin ailede hem birey olarak güçlü, hem de ailenin bir üyesi olarak kendini aile bütününe ait hissedebilmesi gerekir. Aile, bireyin kendini ait olarak hissedebileceği bir yer olmalıdır. Yani, eşlerin, çocukların rahatlıkla ve içten bir duyguyla biz diyebilmeleri mümkün olmalıdır. Ancak bu, kişinin kendi başına da bir anlam taşıdığını göz ardı etme noktasına gelmemelidir. Eş de olsa, çocuk da olsa, ebeveyn de olsa onların hayatta var oldukları ve dünya için bir anlam taşıdıkları kabul edilmelidir. Özellikle Türk toplumundaki aile içi ilişkilerde kültürün ve geleneğin önemli bir yeri vardır. Ancak bazen kültürün ve geleneğin eşleri ve çocukları ezdiği görülür. Kültürü ve

geleneği kişinin yaşam gereksinimlerine cevap verir hale getirmek gerekir (Erdoğan, 2009, s.279-280).

2.2.2. Baba ve Çocuk

Baba dendiğinde akla ilk gelen, ailenin dış dünya ile sosyalizasyonunu sağlamasıdır. Bu açıdan baba yıllardır ailede güvenin ve otoriterin önemli bir unsuru olarak görülmektedir. Ancak sosyal ve ekonomik alanda meydana gelen pek çok değişim babanın hala önemli bir güven unsuru olduğuna işaret ederken, bu güvenin yıkıcı değil yapıcı bir otoriteyle birleşmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Anne çocuk ilişkisine ait çalışmalar çok sayıda olmasına ve uzun yıllardan beri yapılmasına karşın baba-çocuk ilişkisini araştıran çalışmalar 70'li yıllardan sonra artmıştır (Akt., Güngörmüş-Özkardeş ve Arkonaç, 1998). Sayer, Bianchi ve Robinson'un (2004) yaptıkları çalışmada, anne ve babaların çocuk bakımına yönelik zaman eğilimleri 1960'ların ortalarından 1990'ların sonuna kadar, günlük zaman çizelgesi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar anne ve babanın 1960'lara göre 1990'ların sonlarında çocuk bakımına daha fazla zaman ayırdıklarını göstermiştir. Rutin çocuk bakımında annelerin oynadığı rolde 1965-1975 yılları arasında bir düşüş olduğu görülmüş ve 1975-1998 yılları arasında annenin rolünün daha çok çocuğun gelişim faaliyetlerine kaydığı tespit edilmiştir. 1998'de babalar için rutin çocuk bakımının yanı sıra çocukla eğlenceli aktiviteler de rapor edilmiştir. Buna karşın günümüze doğru ise evli anne ve babaların, tüm ilkökul çağındaki çocukların bakım aktivitesi için ayırdıkları zamanda gerileme görülmüştür (Sayer, Bianchi, Robinson, 2004). Ahmeduzzaman ve Roopnarine' nin (1992) araştırmasına göre ise babaların bebeklerin bakımına zaman harcama konusunda eşlerinden sonra üçüncü sırada geldikleri görülmüştür (Ahmeduzzaman ve Roopnarine, 1992).

Babalar çocuk dünyaya gelmeden önce çok istekli olmalarına karşılık çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte bakım konusunda annelerin gerisinde kalırlar. Görünüşte babalar gerçekte olduğundan daha fazla katkı sağladıklarını düşünürler. Kültürlerarası bir çalışmada, babaların hafta içi çocuklarına bakım konusunda ortalama bir saatin altında bir zaman harcadıkları saptanmıştır. Ülkemizde babalar, 'çocuğu büyütme görev ve sorumluluğunu' ağırlıklı olarak anneye bırakmış

durumdadırlar. Nitekim 24 yıldan beri 27 ilde gerçekleştirdiğimiz ‘Ana-Baba Okulu’ etkinliklerine babaların katılımı %20 ile %40 arasında kalmıştır (Yavuzer, 2009, s.167-168).

Günümüzde özellikle batılı toplumlarda aile yapısının değişmesi, daha çok sayıda kadının çalışmaya başlaması, ev ortamındaki görev ve sorumlulukların kadın ve erkekler tarafından paylaşılması, erkeklerin çocukların bakımında daha aktif rol almaya başlaması, eskiye oranla daha fazla sayıda boşanmış erkeğin çocuklarına bakma konusunda istekli olmaları gibi nedenler araştırmacıların ilgisini baba-çocuk ilişkisine yöneltmelerinde ve bu alandaki çalışmaların artmasında önemli bir rol oynamıştır. Bir başka deyişle geçmişteki babalık ya da iyi baba olma kavramlarının tanımlarındaki değişme araştırmacıları baba-çocuk ilişkisinin doğasını inceleme konusunda bir anlamda yönlendirmiştir (Güngörmüş-Özkardeş ve Arkonaç, 1998, s.253).

Amerika’da Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2006) tarafından, Amerikalı babalarının 2001 yılında doğan çocuklarının, erken çocukluk dönemi bulgularının, doğumdan anaokuluna gidene dek, ailelerden alınan bilgiler doğrultusunda, boylamsal olarak incelendiği çalışmada; babaların çocuklarının sağlık ve gelişimlerdeki etkisini anlamak ve babaları bu yönde teşvik etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla güz 2001’den güz 2002’ye dek 9 ay boyunca, kişisel görüşmeler, anket ve ev ziyaretleri aracılığıyla veriler toplanmıştır. Babaların demografik özellikleri, babalık rolüyle ilgili tutumları ve babaların çocuklarıyla neler yaptıklarına yönelik betimsel verilere ulaşılmıştır. Buna göre babaların %79’u kendilerini ortalama ya da iyi bir baba olarak tanımlamakta; %2’si ise iyi bir baba olmadıklarını düşünmektedir. Babaların babalık rolleri hakkındaki tutumlarına bakıldığında ise; %64’ü bir babanın çocuğuna sevgi ve şefkat göstermesi gerektiğini, %23’ü kendine güvenen çocuk yetiştirmenin bir baba olarak en önemli şey olduğunu, %54’ü babanın çocuk bakımına dâhil olması gerektiğini, %84’ü babalığın güzel bir deneyim olduğunu ve %77’si babaların davranışlarının bebekler üzerinde uzun vadeli sonuçları olduğunu düşündükleri görülmüştür (Avenilla, Rosenthal, Pete, Park, 2006).

Araştırmalar, babaların çocuklarının gelişimi ve eğitimine katılımlarının çocuğun çeşitli açılardan gelişimini olumlu biçimde etkilediğini ortaya koymaktadır (Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007, s.181). Hatta Brizendine'nin (2007) belirttiğine göre bugün bile bazı ilkel kültürlerde babanın varlığı çocuğun hayatta kalma ihtimalini üç katına çıkarmaktadır (Brizendine, 2007).

Baba ya da baba yerine geçen erkek modelin yokluğunun, erkek çocuklarda erkeklik kimliğinin kısmen parçalanmasına neden olabildiğini göstermektedir. Baba yokluğu, erkek çocuğun anne ile olan ilişkilerinin yapısını da etkilemektedir. Annelerin, babası olmayan erkek çocuklarına aşırı koruyucu şekilde davranma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Annenin bu tür olumsuz davranışlar sergilememesi ve çocuğu keşfedici davranışlara teşvik etmesi cinsiyet rolü gelişimindeki sorunları en alt düzeye indirmektedir (Temel, 1991, s.74). Babaların çocukların gelişimi üzerindeki etkileri düşünüldüğünde akla ilk gelen, rol model olmasından dolayı, erkek çocukları olsa da; babaların kız çocuklarının gelişimi ve ileriye dönük yaşantılarında da etkili olduğu fark edilmiştir.

Kız çocuklarının babalarıyla olan ilişkileri ileride yapacağı evlilik üzerinde de etkili olabilmektedir. Genelde iş ve evlilik yaşamında başarılı olan kadınların babaları ile aralarında daha yakın bir ilişki olduğu ve çocuklarına saygı ile yaklaştıkları gözlemlenmiştir. Kişisel çatışmaları fazla olan kadınların babalarının ise daha kuralcı, mükemmeliyetçi ve disiplinli olma eğiliminde oldukları görülmüştür. Babaları ile aralarındaki ilişkileri kötü olan kızlar bir erkekle yakın ilişkiye girmeye çekinebilmekte ve evliliğe karşı olumsuz bir tutum takınabilmektedirler. Benzer şekilde eşlik ve annelik rollerini reddeden kadınların daha çok dağılmış evlerden geldiği görülmektedir. Bunun olası nedenlerinden biri kadının küçükken kadın-erkek ilişkisini gözlemlene şansının olmaması ve karşı cinsle olan ilişkilerinde uyum gösterebilmesi için gerekli olan becerileri geliştirmemiş olmasıdır. Kız çocuk babası ile kurduğu ilişki yoluyla hem karşı cinse özgü davranışların neler olduğunu hem de erkeklere nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Genelde babası ile ilişkisi iyi olan kızların karşı cinsle olan ilişkilerinin daha sorunsuz olduğu görülmüştür (Güngörmüş Özkardeş, 2006, s.108-109).

2.2.3. Anne ve Çocuk

Çocukluk dönemlerinde çeşitli sorunlar yaşamış bazı çocukların zorluklar karşısında dayanıklılık gösterdiklerine ve her şeye rağmen başarıya ulaşabildiklerine tanık olmuşuzdur. Araştırmacılar, çocuk gelişimi açısından ideal şartların var olmadığı bu ortamlarda edindikleri bilgiler doğrultusunda, bunun bebeklik döneminde kurulan sıcak anne-çocuk bağlarından kaynaklandığına işaret etmektedirler. Bebeğin temel gereksinimlerinin karşılandığı doğumdan sonraki dönemde annenin duyarlı, kabullenir, iş birlikçi ve yardıma hazır oluşu çocukta temel güven duygularının gelişmesini sağlar. Bu şartlarda emzirilen, giydirilen, altı temizlenen, kucağa alınan çocuk anneye veya bakıcısına güvenle bağlanır (Sevinç, 2005, s.15). Bağlılığın iki yönlü etkileşimi, ebeveyn ve çocuk yeni zorluklarla karşılaştıkça devam eder (Luther, 2007).

Almanya Max Planck Psikiyatri Enstitüsü'nden Christopher Murgatroyd liderliğinde yapılan, Nature Neuroscience dergisinde yayımlanan bir araştırmaya göre, yeni doğmuş bir grup kobay fare ile deney gerçekleştirilmiştir. Deneyde yeni doğmuş bir grup kobay fare, 10 gün boyunca her seferinde 3 saat annesinden ayrı tutulmuştur. Murgatroyd'a göre bu 'hafif ama terk edilmişlik duygusu yaratan bir stres'tir. Sonuç olarak bebekken terk edilmişlik duygusu yaşatılan kobay farelerin, büyüdükten sonra zor durumlarla kolay başa çıkamadığı ve bellek işlevlerinin de daha zayıf olduğu tespit edilmiştir (<http://www.ntvmsnbc.com/id/25019040>).

Annenin tepkileri bazen uygun olabilir fakat diğer zamanlarda çocuğa gerekli özeni göstermeyerek ihmal edebilir. Bu çocuğun, anneyi güven merkezi olarak kullanmaya gücü yetmeyecektir çünkü çocuk, annenin duygusal olarak elde edilebilir olup olmadığından emin değildir (Ainsworth ve diğerleri, 1978). Çelişik-güvensiz bağlanan çocuklar, yabancılara karşı tedirgindirler; ebeveyn ayrıldığında büyük sıkıntıya girerler; ebeveynlerinin dönmesiyle bile rahat etmezler. Bu tip bağlanan yetişkinler diğerlerine yakınlaşmada isteksizlik hissederler, eşlerinin onları sevmeyeceğinden tedirginlik duyarlar; bir ilişkileri bittiğinde çılgına dönebilirler (Simpson & Rholes, 1998, s.250).

Yalnızca ‘güvenli bağlanma’ ilişkisinin olduğu durumda çocuklar stres yaratan koşullar altında güvenlik duygusunu koruyabilir ve keşfetme davranışlarını daha etkin olarak gösterebilirler. Güvenli bağlanmanın gelişmesi için de çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakıcıya sahip olması gerekir (Sümer ve Güngör, 1999, s.73).

Anne sevgisinde amaç, çocuğun yaşamının sürdürülmesi ve gereksinimlerinin koşula bağlı olmadan karşılanmasıdır. Çocuğun yaşamasını sağlamak iki yönde olur; bunlardan birincisi, çocuğun yaşamı ve büyümesi için gerekli olan bakım ve sorumluluktur. İkincisiyse korumadan çok daha ötelere gider. Bu, çocuğa yaşam sevgisi aşılayacak, ona ‘yaşamak güzel’, ‘küçük bir çocuk olmak ne iyi’ dedirtecek bir tutumdur (Fromm, 1995, s.52).

Babanın saldırgan davranışları ile erkek çocukta saldırganlık ya da davranış bozukluğu arasında ilişki bulunmasına karşın kızlarda durum daha farklıdır. Davranış bozukluğu tanısı konan kızlarla yapılan bir çalışmada kız çocuğun saldırganlığını babanın özelliklerinden çok annenin düşmanlık ve saldırganlık gibi özelliklerinin etkilediği bulunmuştur (Güngörmüş Özkardeş, 2006, s.127).

Sonuç olarak, anne ile çocuk arasında tamamen özel bir ilişki vardır. Çocuğun bu ilişkiyi bir tek annesi ile kurduğu ve onun varlığı içinde yer aldığı söylenebilir. Çocuğa annelik etmek önemli bir olaydır ve annenin çocuğuna karşı tutum ve davranışlarını açıklar. Anne, çocuk için istikrarlı olmayan dünyada güven kaynağıdır. Annenin en önemli işlevi sevmektir. Sevgi, çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişiminde önemli rol oynar. Çocuk, dünyayı annesinin açıkladığı gibi görür ve algılar. Oldukça yaşamsal olan anne sevgisini kaybetmemek ve ondan uzaklaşmamak için çocuk, davranışlarını sınırlandırmayı öğrenir. Çocuk, buyruklara ve kurallara uymayı anne sevgisi içinde öğrenir. Yapılan araştırmalar, çocukluk ve gençlik dönemlerinde çevresine uymakta güçlük çeken yetişkinlerin ilk yaşam deneyimlerinde olumsuz anne-çocuk ilişkisinin bulunduğunu göstermiştir. Bazı araştırmalar ise çalışan annelerin, çalışmayan annelere göre küçük yaştaki çocukları ile daha çok ilgilendiklerini ve konuştuklarını ortaya koymuştur (Akt., Işık, 2006).

2.2.4. Boşanma ve Çocuk

Eşlerin, birlikteliklerinden psikolojik olarak doyum sağlamadıkları, beklenti ve gereksinimlerini karşılayamadıkları evlilik yaşantılarına yasal olarak son vermelerine ‘boşanma’ denmektedir. Eşlerin, yasal olarak boşanmayıp aynı çatı altında otursalar bile, duygusal olarak birbirlerinden koptukları, sağlıklı uyum ve birliktelik gerçekleştiremedikleri zaman da boşanmış oldukları kabul edilmektedir (İlgar, 2009, s.256). Bohannon (1970) boşanma sürecinde ardı ardına gerçekleşen altı aşamadan bahsetmektedir (Akt., İlgar, 2009):

- Duygusal boşanma; boşanma öncesinde evliliğin kötüye gitmesini içeren, eşlerin birbirlerine yabancılaşmaları aşaması,
- Yasal boşanma; bir nedene bağlı olan aşama,
- Ekonomik boşanma; ayrılma sonu para, mal, mülkü içeren aşama,
- Ebeveyn boşanması; velayeti tek ebeveynli bir yaşamı ve ziyaretleri içeren aşama,
- Sosyal boşanma; arkadaşların ve çevrenin değişmesini içeren ve boşanan her bireyin yaşadığı aşama,
- Psikolojik boşanma; bireylerin kişisel özerklik kazanmalarını içeren aşamadır.

Son yıllarda, aile hayatındaki en dramatik değişiklik, boşanma oranlarındaki artışta gözlenmektedir. Özellikle batı ülkelerinde bir milyondan fazla çocuğun ebeveyni boşanmaktadır. Bundan dolayı, boşanmanın çocuklar üzerindeki kısa ve uzun dönemli etkilerinin neler olabileceği ve çocukların bu durumla nasıl başa çıktığı soruları araştırma konusu olmaktadır (Şirvanlı-Özen, 2005). Ülkemizde boşanma oranları diğer pek çok ülke ile kıyaslandığında düşük olmasına rağmen, yıllara göre boşanma oranlarına bakıldığında ise artış olduğu söylenebilir. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu 2008 yılı evlenme ve boşanma istatistiklerine bakıldığında, evlenme hızının kabaca binde 9,03 olarak gerçekleştiği, buna karşın boşanma hızının kabaca binde 1,40 olduğu tespit edilmiştir. Rapora göre, ortalama ilk evlenme yaşı erkekler için 26,2; kadınlarda 22,9’dur. Erkek ile kadın arasındaki ilk evlenme ortalama ilk evlenme yaşı farkı 3,3’tür. Boşanmaların yaklaşık %41,3’ü

evliliğin ilk 5 yılı içinde, %23,1'i ise 16 yıl ve daha fazla süre evli olan çiftlerde gerçekleşmiştir.

Çeşitli araştırma sonuçlarında geçen boşanma sebepleri şöyle sıralanabilir (Akt., Sezen-Sürerbiçer, 2008):

- Aile sınırlarını dışa yayma
- Ailenin göç etmesi
- Kayınvalide-kayınpeder sorunları ve/veya eşlerin akrabalarının aileye müdahalesi
- Aldatma
- Kocanın içki ve/veya kumar alışkanlığı
- Başta yalan söyleme
- Eşin bedensel veya ruhsal rahatsızlığı
- Eşlerin anne ve babalarının evlilik dengesi veya çocukluk döneminde aşırı baskı içinde yetişmiş olmak
- Cinsel problemler
- Eşler arasında, çocukların bakımı ve yetiştirilmesiyle ilgili fikir ayrılıkları
- Fena muamele ve dayak
- Eşler arasındaki eğitim düzeyi farkı ve sosyo-kültürel farklılıklar
- Ekonomik sıkıntı ve işsizlik
- Eşin ilgisizliği
- Eşler arasındaki yaş farkının büyüklüğü
- Evlenme yaşı
- Eşlerin birbirlerine gereken önemi vermemeleri ve birbirlerini oldukları gibi kabul etmemeleri
- Eşlerin evlilikten beklentileri arasındaki uyumsuzluk
- Evi ihmâl ve yeterli fedakârlıkta bulunmama
- İletişim kopukluğu
- Kadının ekonomik ve sosyal hayata katılması
- Eşin kıskançlığı
- Eşler arasında sevgi ve saygının kalmaması
- Sorumsuzluk

Çağımızda aile birliğini korumaya, çocukların haklarını gözetmeye çok önem veriliyor. Ancak bu işin tek başına yasalarla sağlanamayacağı açık. Çünkü yasalar, geleneklerin bıraktığı boşluğu doldurmaya yetmiyor. Ayrıca kişi özgürlüklerini baltalamadan boşanmaları önlemek de olanaklı değil. Sorun, eşlerin, çocukların ve toplumun yararlarını dengelemekte düğümleniyor. Eşlerin sürekli mutsuzluğu pahasına ayakta duran evliliklerin, ne eşlere ne de çocuklara bir yararı olamaz. Aralarında nefretten başka bir bağ kalmamış eşleri yasa zoruyla bir arada tutmakta toplumun da bir çıkarı olamaz. Boşanmaların büyük çoğunluğu evliliğin ilk yıllarında olduğu için çocukların durumu özel bir önem kazanır. Kavgalı, gürültülü, tedirgin bir ailede yaşamaktansa ana babadan biriyle oturma çocuklar için uzun sürede daha iyidir diye düşünülebilir. Gerçekten gözlemler mutsuz ailelerden sorunlu çocuklar yetiştiğini doğruluyor. Mutsuz bir evliliğin sonlanması eşler gibi çocuklara da mutluluğu geri getirmiyor. Boşanmadan sonra çocukların ana ve babayla ilişkileri yolunda gitmiyor. Anneyle yaşayan çocukların pek azı babalarıyla düzenli bir ilişki sürdürebiliyor. Çoğunlukla babalar eşleriyle birlikte çocuklarını da boşamış gibi davranıyor. ABD’ de bile babaların yarısının, boşanmadan sonra çocuklarının yasal hakkı olan bakımlık (nafaka) parasını ödemedikleri saptanmıştır. Bunlar hiç kuşkusuz eskiden de çocuklarıyla ilişkileri zayıf olan ya da çok sorumsuz olan babalardır. Babadan, ilgi ve sevgi görmeyen çocuklarda güvensizlik, öz saygısını yitirme, terk edilmişlik duyguları gelişiyor. Eşinin desteğinden yoksun kalan anne evin yükünü tek başına taşımak zorunda kaldığı için çocuklarıyla ilişkisi sağlıklı yürümüyor (Yörükoğlu, 2000, s.108-111).

Sezen-Sürerbiçer (2008) boşanmış kişilerin deneyimlerine dayalı olarak, evlilik eğitimine olan gereksinimi saptamayı amaçladığı çalışmada; 58’i kadın, 34’ü erkek, yarısından çoğunun yaşı 36 ve üzerinde olan ve yine çoğu yükseköğretim mezunu 92 boşanmış katılımcı ile çalışmıştır. Örneklem grubuna veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, katılımcıların tamamına yakının (%98,9) evlilik öncesinde evliliğe ilişkin herhangi bir eğitim almadıklarını ancak %85,1 gibi büyük bir çoğunluğunun, eğitim almış olsalardı sorunları daha kolay çözebileceklerini ve tamamına yakınının (%95,7), evlenecek yetişkinlerin evlilik eğitimi almalarının evliliklerine olumlu etki sağlayabileceğini düşündüklerini göstermiştir (Sezen-Sürerbiçer, 2008). Bu

sonuçlardan hareket edildiğinde evlilik ilişkisini geliştirme ve güçlendirmeye yönelik programlar hem evlilik öncesinde hem de evlilik sürecinde önem kazanmaktadır.

Evlilik ilişkisini geliştirme programlarının kullanıldığı çalışmalar, bu programlara katılan eşlerin, katılmayanlara göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu ve sorunların önemli ölçüde azaldığını göstermektedir (Akt., Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Yapılan araştırmalar, boşanmış aile çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranının yüksek olduğunu ortaya koyuyor. Bunlardan ortalama üçte birinin önemli ruhsal uyumsuzluk geliştirdiği saptanıyor. Ruhsal çökkünlük, okul başarısızlığı, çeşitli davranış bozuklukları en sık görülen uyumsuzluklardır. Boşanmış aile çocuklarının boşanmadan sonraki beş yıl boyunca izlenmesi özellikle şu bulguya götürüyor: Okul yaşına gelmemiş çocuklarla ergenlik çağındakiler boşanmalardan daha olumsuz etkileniyorlar. Uzun süreli izleme araştırmalarından çıkan önemli sonuç da şu: Boşanma sonrasında hem ana hem de baba ile düzenli olarak ilişki sürdürebilenlerde ileri yaşlarda ruhsal uyumsuzluklar daha az görülür (Yörükoğlu, 2000, s.109). Wallerstein ve Kelly'e göre; boşanma sonrasında 4-6 yaş grubu çocuklarda altını ıslatma, kabus görme, parmak emme, içe kapanma veya saldırgan davranışlar ortaya çıkabilmektedir. 7-11 yaş grubundaki çocuklarda görülen önemli sorunlar da; babayla birlikte olmadığı için üzüntü duyma, boşanmadan ötürü ana ya da babayı suçlama, söz dinlememe, içe kapanma, altını ıslatma, okulda başarısız olma, ana babaları ile birlikte yaşayan arkadaşlarını kıskanma şeklinde özetlenebilir (Akt., Sezen-Sürerbiçer, 2008). Boşanmış ailede çocuk, düzeninin bozulması, ebeveynlerden birinin evden uzaklaşması, yakın geleceğin bilinmemesi gibi nedenlerle sıkıntı yaşar. Boşanma sonrası çocuk, anne ve babasını düzenli aralıklarla ama sürekli görebileceğinden emin olabilmelidir (Yavuzer, 2009, s.171).

2.3. EVLİLİK UYUMU

2.3.1. Evlilik

İnsan sosyal bir varlıktır. En temel ihtiyaçlarından biri diğer insanlarla bir arada yaşamaktır. Bireyler, duygularını sosyal ilişki halindeyken fark ederler. Değişik davranış biçimlerini, yaşadıkları olaylara uygun birer tepki olarak geliştirirler. Bireyler yalnız yaşamaya değil, bir topluluk içinde diğer insanlarla ilişki içinde bulunmaya göre kurgulanmış varlıklardır. Karşı cinsle olan ilişkilerine de diğer insanlarla olan ilişkilerine olduğu gibi ihtiyaçları vardır. Beraberliklerin daha kabul gören ve toplum tarafından onaylanan bir hale gelmesi için, bireylerin, beraberliklerini evlilik kurallarıyla onaylatmaları gerekir. Kimi insanlar, evliliği toplumsal yaşamın bir gereği olarak düşünerek, bu tür bir beraberliğin çok doğal ve gerekli olduğunu kabul ederek evlenmeye karar verirler. Kimi insanlar yalnızlıktan kurtulmak için, gelecekte yaşamlarını yalnız sürdürmemek ihtiyacı ile evlenir. Kimi insanlar ise, ekonomik nedenlerle, maddi koşulları daha iyi olan ve kendilerine daha iyi bir gelecek sağlayacak insanlarla evlenmeyi tercih ederler. Bir kısım insan da çocuk sahibi olabilmek için evlenmeyi düşünür. Kimileri ise cinsel doyum sağlamak için evlenirler. Bazıları da evlilik kurumunu kadın ve erkek arasında bir iş ortaklığı gibi kabul ederek, evlilik kurallarını koyarak bir anlaşma yapar ve evlilik kurumunu kurallara bağlayarak kurarlar (Akt., Özabacı, 2009).

Bireylerin evlenme nedeni ne olursa olsun genel anlamıyla evlilik, kadın ve erkeğin sosyal ve hukuki açıdan, toplumun benimsediği kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek üzere hayatlarını birleştirmeleri, aile kurarak bir arada yaşamaları durumu olarak tanımlanabilir (Parlatır, Zülfikâr, Gözaydın, 1994, s.284).

Evlilik gelişimsel literatürde genellikle, erken yetişkinlikteki, normatif, kişisel bir yaşam olayı olarak tanımlanmaktadır (Kurdek, 1999). Birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikteliğini içeren bu sistem, bireyin gelişmesi ve kendini gerçekleştirmesinde etkili, toplumsal kural ve yasalarla şekillendirilmiş özel bir beraberliktir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik tarihsel süreç içinde 4000 yıllık yeni bir toplumsal kurumdur. Doğada olmayan, insanın kurduğu bir kültür kurumudur. Her kültür olayı gibi zamanla

değişen, yeni biçimler alabilen, kadın ile erkeğin birlikteliği ile gerçekleşen en küçük toplum birimidir (Özügurlu, 2006, s.201).

Tarih boyunca evlilik kurumu çeşitli değişimlerden geçmiş, içinde bulunduğu çağa göre farklı bakış açılarıyla algılanmıştır. Tarih boyunca birçok kez evlilik ve evlilik dışı birlikteliklerde zorlanmalar, değişimler görülmüştür. Örneğin bazı kültürlerde evlilik dışı çocuk sahibi olmak kabul görürken, bazı kültürlerde de aynı cinsler arasındaki evliliklerin kabul gördüğü olmuştur. Evlilik için resmi tören şartı ise daha yakın tarihlerde ortaya çıkmıştır. Daha önceki zamanlarda, çiftin birbirlerine evlenmek istediklerini söylemeleri yeterli sayılmıştır. Kilise bile bin yılı aşkın bir süre iki kişi arasındaki bu sözü, evlenme akdi olarak kabul etmiştir. Ortaçağda verilen bu sözün pratikte bozulması, bugünküne oranla çok daha kolay olmaktadır. Günümüz birliktelik ve evlilikleri, yapı olarak hala yüzyıllar öncesinden etkiler taşımaktadır. 18. yy. evliliklerinde mantık birlikteliklerinin revaçta olduğu görülürken, 19. yy.' a doğru aşk evliliklerinin önem kazanmaya başladığı görülmektedir. 18. yy.' da aşkın evlilik için en gerekli neden olduğu ve gençlerin evlenecekleri kişileri, aşkı göz önüne alarak seçmeleri gerektiği radikal bir fikir olarak ortaya çıkmıştır. 18.yy.' in sonlarına gelinceye kadar evlilik iki kişinin seçimine bırakılan ekonomik ve politik bir işbirliği olarak görülmekteydi. Aşkın bir evlilik için mutlaka olması gerektiği düşüncesi, bu kutsal kurumun tercihe bağlı hale gelmesine neden olmuştur. Artık insanlar ancak kendilerini mutlu edecek, bir aşk bulduklarında evlenmeye başlamışlardır. Evlilikte 18.yy' in sonunda başlayıp 21.yy' a kadar devam eden bu değişim, boşanma olgusunu da ortaya çıkarmıştır (Akt., Canel, 2007). Eşler arasındaki uyum, son yıllarda yoğun şekilde ele alınan konulardan biridir. Eşler arasındaki uyum problemleri arttığında, boşanma konusu gündeme gelmektedir (Yavuzer ve İşmen-Gazioğlu, 2009).

2.3.2. Evlilik Uyum

Spanier evlilikte uyumunu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Sabatelli ise uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak

tanımlamaktadır. Nelson-Jones, insan ilişkilerinin başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma şeklinde dört aşamada gerçekleştiğini; uyumlu evlilik ilişkilerinde sonlandırma aşamasının yalnızca eşlerden birinin ölümüyle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Sürdürme aşaması evlilikte yüksek uyumu gerektirmektedir (Akt., Fidanoğlu, 2007).

Evlilik ilişkisi söz konusu olduğunda, tanımlamaya yönelik pek çok kavramın kullanıldığı görülmektedir; evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu bu kavramlardan bir kaçıdır. Evlilik kalitesi ise bu terimleri içeren genel bir kavram olup, evlilik ilişkisinin çiftler tarafından öznel değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir evliliğin niteliğinin değerlendirilmesinde uyumun daha önemli olduğu düşünülmekte ve evlilik üzerine yapılan araştırmalarda daha çok uyumu etkileyen faktörlerin incelenmesi ve uyumu arttırmaya odaklı yaklaşımların geliştirilmesi ön planda yer almaktadır (Erdoğan, 2007, s.4). Evlilik uyumu, tanımlamaya çalışılan evlilik doyumu ve mutluluğu kavramlarını da içeren daha geniş bir kavramdır (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Evlilik doyumu bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısıdır. Bu evlilikten sağlanan genel doyumu ifade ettiği gibi, evlilikteki arkadaşlıktan ve cinsellikten sağlanan doyum gibi daha özel durumları da ifade etmektedir (Akt., Çınar, 2008).

Evliliğin uyumlu bir şekilde sürdürülmesi, eşlerin mevcut rollerinde bir takım değişimleri de beraberinde getirmektedir. Bekârlık rollerinden evli çift rollerine geçişi simgeleyen evliliğin ilk döneminin en önemli görevi, her iki kişiyi de mutlu edecek ortak bir yaşam biçimi bulmak, doyurucu cinsel etkileşim örüntülerini keşfetmenin yanında ortak kararlar alma, aile sorumluluklarını paylaşma, çatışmaları çözme yollarını öğrenme de yeni çift için önemlidir (Akt., Ersanlı ve Kalkan, 2008). Karşılıklı etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Dolayısıyla; mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi, evlilikte karşılıklı uyum ile mümkündür (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar, Alpan, 2005).

Yapılan bilimsel araştırmalar evlilikte uyum ile eşlerde gözlenen irrasyonel düşünceler; çocuk yetiştirmede ortaya çıkan fikir uyuşmazlıkları, eşlerden birinde var

olan herhangi bir kronik hastalık, eşlerin benzer kişilik özelliklerine sahip olması, eşlerden birinde gözlenen yüksek kaygı; erkeğin geleneksel cinsiyet rollerinin dışına çıkması, ev işlerine yardım etmesi, eşlerden birinde kısırlık ortaya çıkması ve ailede engelli bir çocuğun bulunması gibi değişkenler arasında da önemli ilişkilerin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Akt., Fidanoğlu, 2007).

2.3.3. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

2.3.3.1. Eş Seçme ve Eşlerin Birbirlerinden Beklentileri

Eş seçimi yapılırken birey sadece kendi eşini seçmez, aynı zamanda da çocuklarının muhtemel anne-babasını da seçmektedir. Erkek sadece bir kadınla evlenmez aynı zamanda çocuklarının annesiyle de evlenmektedir. Aynı şekilde bir kadın sadece bir adamla evlenmez aynı zamanda çocuklarının babasını da seçmektedir. Dolayısıyla bir eş, ‘partner’ den daha derin anlamlar içermektedir (Ateş, 2009, s.115).

‘Eş seçimi’ nde iki temel ilke vardır. ‘Benzerlik ilkesi’ ne göre, sınırlı bir bireyler grubu içinde, yaş, ırk, din, etnik köken, toplumsal sınıf, eğitim ve kişilik benzerliğine dayanılarak seçim yapılır. Benzerlik (homogami) ilkesi benzerlerin birbirini çektiği gerçeği üzerine kurulmuştur (Onur, 2000, s.142). Benzerliğin hoşlanma doğurmasının bir nedeni büyük ihtimalle insanların kendi kanılarına ve tercihlerine değer vermeleri ve seçimlerini onaylayan kişilerle birlikte olmaktan zevk almaları, belki de benlik değerlerini arttırıyor olmalarıdır (Bem, 1995, s.733).

Buna karşılık ‘bütünlenme ilkesi’, eşlerin özellikle kişilik açısından farklı ve tamamlayıcı özellikleri nedeniyle seçildiğini savunur. Bu ilke karşıtların birbirini çektiği gerçeğine dayanmaktadır (Onur, 2000, s.142). En aşikâr örneği alırsak, eşlerden biri oldukça başat olabilir ve dolayısıyla nispeten uysal birine gereksinim duyabilir. Katı tercihleri olan bir kişi, çok esnek ve hatta ‘renksiz’ olan birisiyle daha iyi anlaşılabilir. Bir çalışmada beş yıl ya da daha kısa süredir evli olan çiftler arasında uyuşmanın tamamlayıcılıktan çok benzerliğe bağlı olduğu bulunmuştur (Bem, 1995, s.734).

Özgüven’e (2001) göre, ülkemizde eş seçim şekillerine baktığımızda, iki temel yaklaşım karşımıza çıkmaktadır; bunlardan birincisinde evlenilecek eş başkasının

müdahalesine gerek kalmadan kişinin bizzat kendisinin seçmesi ve daha sonra ailenin onayına sunması (anlaşarak); ikincisi ise, çocukların evleneceği kişiyi ailelerin seçmesi (görücü usulü) şeklindedir (Akt., Çimen, 2007).

Özellikle ev kadınlarında daha sık olan görücü usulü evliliği yapanlar muhtemelen evliliklerinde aradıklarını daha az bulabilmekte ve tanışarak evlenenlerden daha fazla anksiyete ve somatizasyon göstermektedirler. Eşlerin evlenme öncesinde birbirlerini daha iyi ve gerçek özellikleriyle tanımalarının daha doğru olacağı açıktır (Çilli, Kaya, Bodur, Özkan, Kucur, 2004, s.4). Zembat ve Hafızalı (2004) araştırmalarında görücü usulü ile evlenmenin karıkoca geçimsizliğinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Zembat ve Hafızalı, 2004).

Yelsma ve Althappilly (1988), ayarlanmış şekilde (görücü usulü) evlenmiş 28, aşk evliliği yapmış 25 Hintli çift ve arkadaş, mantık evliliği yapmış 31 Amerikalı çift üzerinde evlilik doyumu ve iletişim becerilerine ilişkin bir çalışma yapmışlar ve ayarlanmış şekilde (görücü usulü) evlenmiş çiftlerin, diğer iki grup çiftten, evlilik doyumu puanlarının daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Dolayısıyla, görücü usulü evlenen çiftlerin, diğerlerine oranla, evlilik ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıkları ortaya konmuştur. Bu bulgunun tersine, Xiaohe ve Whyte'in (1990) Çin'de 586 evli kadın üzerine yaptıkları bir araştırmada, anlaşarak evlenen kadınların ayarlanmış evlilik yapan kadınlardan daha fazla doyum sağladıkları gözlenmiştir. Bu araştırmada ayrıca, 20-24 yıldır evli çiftlerin 20 yıldan az süredir evli çiftlerden daha fazla evlilik kalitesi belirttikleri ifade edilmiştir (Çimen, 2007, s.60-61).

Eş seçimine ilişkin kararı üç aşamalı bir karar süreci olarak tanımlamak, bu kararın değerlendirilmesinde önemli olacaktır. Bu karar sürecinde, öncelikle kişinin kendini çok iyi tanıması gereklidir. Kendini çok iyi bir şekilde tanıyan ve anlayan kişi, ardından kendi özellikleri ve tercihleri doğrultusunda evleneceği kişinin sahip olmasını ve olmamasını istediği özellikleri belirlemelidir. Bu özelliklerin sayısız, sınırsız özellikler değil, kişinin önceliklerine göre ve belli sayıda sınırlanmış olması gerekir. En son ve üçüncü aşamada da kişi evleneceği kişide olmasını ve olmamasını istediği bu özelliklerin karşısındaki kişide bulunup bulunmadığını değerlendirmelidir. Eş seçimine ilişkin kararda asla acele edilmemelidir. Kişi hem

kendine hem de karşısındakine yeterince zaman tanınmalıdır. Bilen, bir kişinin evlenmesi için en uygun zamanın kronolojik, fiziksel, ekonomik, sosyal, duygusal, törel olgunlukların değerlendirilmesine göre değişeceğini belirtmiştir. Eş olarak seçilecek kişi için ‘Evlenelim nasıl olsa bu yönleri gelişir’ veya ‘Bu sorunlu davranışları azalır,’ türünden de planlar yapmamak gereklidir. Kişi, evlenme kararı vereceği kişinin o karar anındaki halini koşulsuz şartsız kabul edip, seviyorsa, birlikte bir yaşamı göze alıyorsa, sorunlu davranışlarından, farklılıklarından da rahatsızlık duymuyorsa ve onları değiştirmesi gerektiğini düşünmüyorsa bu kararı vermelidir (Şenel, 2009, s.62-69).

Ülkemiz için eş seçimi kararında gözden geçirilmesi gereken önemli faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Şenel, 2009, s.70-73):

1. Evlenilecek kişiye yönelik hissedilenler ve düşünülenler: Kişi evlenmeyi düşündüğü kişiye ilişkin duygu ve düşüncelerini onunlayken ve onsuzken olmak üzere değerlendirmeye çalışmalı. O kişiye karşı düşündükleri ve hissettikleri olumlu duygu ve düşünceler olmalıdır.
2. Evlenilecek kişinin fiziksel özellikleri: Kişinin, evlenmeyi düşündüğü kişinin fiziksel özelliklerini nasıl bulduğu, beğenip beğenmediği de son derece önemlidir. Çünkü bu durum o kişiye hissedilenlerin yanı sıra o kişinin yanında hissedilenleri de etkileyecektir.
3. Evlenilecek kişinin kişilik özellikleri: Eş seçimine ilişkin kararda, evlenilecek kişinin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, kişilik özellikleri de son derece önemlidir. Zamanla bu özelliklerde değişiklik olsa da kişiliği oluşturan temel yapı taşlarının aynı kalacağı varsayılabilir.
4. Evlenilecek kişinin eğitimi: Evlenilecek kişiyle benzer veya yakın eğitim düzeyine sahip olmak da eşler arasındaki anlaşma ve uyum için son derece gerekli özelliklerden biridir. Kişilerin eğitim düzeylerinin yakınlığı onların zihinsel kapasitelerinin, olayları ele alış biçimlerinin ve verecekleri kararların da daha benzer ve uyumlu olmasını sağlayacaktır.
5. Evlenilecek kişinin ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi ve yapısı: İnsanlar yıllarca içinde yaşadıkları, kişiliklerinin temel taşlarını oluşturan ailelerinden edindikleri izleri, evlilik yaşantılarına da kaçınılmaz olarak taşırlar. Eğer evlenmeyi planlayan çiftlerin aileleri eğitim, gelir ve kültür düzeyi gibi

yönlerden birbirlerinden çok farklı değillerse, çiftler için uyum daha kolay olabilmektedir.

6. Evlenilecek kişinin yaşı (aradaki yaş farkı): Eş seçimine ilişkin karada, evlenmeyi düşünen çiftler arasındaki yaş farkı da diğer önemli bir boyuttur. Aradaki yaş farkının fazla olması, genel olarak kişilerin yaşam döngüsü içinde bulundukları aşamaları, hayata bakış açılarını etkileyeceğinden uyumu zorlaştıracı bir etmen olarak da değerlendirilebilir.
7. Evlenilecek kişinin ekonomik bağımsızlığa sahip olması: Günümüzde artık evlenilecek kişide aranması gereken bir özellik olmaktan öte bir önkoşul niteliğindedir. Geçmişten farklı olarak, ekonomik özgürlük sadece erkeğin sahip olması gereken bir özellik değil, evlenmeyi düşünen her iki cinsin de sahip olması gereken bir önkoşul olarak algılanmaktadır.
8. Evlenilecek kişinin dini inancı: Kişinin hayatında dini inançları çok önemli bir yere sahipse, dini inançları doğrultusunda yaşamını sürdürmeyi planlıyorsa, bu kişinin başka bir dini inanca sahip veya kendisiyle aynı dinden ancak aynı ölçüde dindar olmayan biriyle evlenmesi de evlilikte sorun yaratacaktır.
9. Evlenilecek kişinin siyasi görüşü: Eğer kişi belli bir siyasi düşüncenin çok ateşli savunucusu ve taraftarı ise, farklı görüş ve düşünceden biriyle uyum içinde yaşaması güç olacaktır. Bu tür problemlerde, taraflardan biri diğerinin durumunu kabul edip uyum gösterebiliyorsa veya bu farklılık her iki taraf için de önem taşımıyorsa, çiftler için problem oluşturmamaktadır.
10. Evlilik kararına ilişkin olarak ailelerin onayının alınması: Ailelerin onayının, ilişkiye ve evlenilmesi planlanan kişiye yönelik bakış açılarının o evlilik için her zaman önemli olacağı unutulmamalıdır. Aileler için çocukları, çok iyi tanıdıkları ve en az kendileri kadar mutlu olmalarını istedikleri çok değerli varlıklarıdır. Evlenmeyi planlayan çiftler, ailelerinin karşı çıktıkları bir eş seçimi ve evlilik kararı durumunda, bu karşı çıkışın nedenlerini anlamaya, dinlemeye çalışmalıdırlar. Bu nedenle aileler tarafsız ve doğru düşünemiyor olabilirler. Belki evlenme kararı veren kişiler yaşadıklarını yoğun duygusal nedenlerden ötürü, tarafsız ve doğru düşünemiyor olabilirler. Ancak bazen ailelerin de duygusal ve yanlı davranabileceklerini de unutmamak gereklidir.

Böyle bir durumda da tüm taraflar için bir süre beklemek, hem hissedilenleri tartma, hem de kişileri ve kararı daha iyi değerlendirme açısından faydalı olacaktır. Ancak ailelerin, çocuklarının eş seçimine, evliliğe ilişkin kararlarına karşı olsalar bile, sergileyecekleri tavır ve yaklaşımda çok özenli olmaları gereklidir. Aile, çocuğun kararını ve tercih ettiği kişiyi acımasızca eleştirip yargılamadan, çocuğun bu kararı yeniden gözden geçirmesine yardımcı olmalıdır. Kararı engellemek veya karara karşı çıkmak yerine, kararın acele verilmesini önlemeye çalışmak daha doğru olacaktır. Evlenmeyi düşünen çift de, aile de birbirlerine zaman tanımalıdır. Tüm taraflar için geçirilecek daha fazla zaman, daha doğru karar almada veya vermiş oldukları kararın doğru olup olmadığını anlamada faydalı olacaktır. Bazen ailelerin söylediklerini çocuklarının kabul etmesi, bazen de çocuklarının tercihlerini, doğrularını ailenin kabul etmesi zaman alabilmektedir.

Sağlıklı aile ve sağlıklı toplumun temeli, bireyin kendini tanıması ve evleneceği kişiyi kendisinin seçmesi ve karar verebilmesidir. Bu nedenle geleceğin eş, anne ve baba adayları olan gençleri, sağlıklı bir aile ortamında, kendini tanıyan ve otonomisini kazanmış birer yetişkin olarak yetiştirmek gerekmektedir (Ekşi, 2005, s.75).

Evlilik uyumunda eşlerin birbirinden beklentilerinin de etkili olduğu bilinmektedir. Özellikle ilk yıllarda çiftlerin evlilikte gerçekçi olmayan beklentiler içinde olmaları düş kırıklığı ve çatışmalara yol açmakta, bu da evliliğin çoğu kez boşanma ile sonuçlanmasına neden olmaktadır (Akt., Ersanlı ve Kalkan, 2008). Eşlerin birbirlerinden beklentileri de evlilik uyumunu etkileyen önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada bireylerin birbirinden gerçekçi beklentiler içinde olmaları önem taşır. Bunun için de bireyin sadece kendini değil, karşısındaki kişiyi de iyi tanıması gerekir.

Fowers evliliği, bireyin benliğini başkasının benliğiyle birleştirmesine olanak sunan, kişiliğinin gelişmesini ve duygusal açıdan doyum yaşamasını sağlayan bir kurum olarak görmektedir (Akt., Erdoğan, 2007). Bu tanım içerisinden yola çıkıldığında evlilikte karşılıklı uyumun sağlanmasında bireylerin kişilik yapılarının, öznel olarak

ilişkiyi yaşama biçimlerinin ve beklentilerinin önemli bir role sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Erdoğan, 2007).

Tuncay'ın (2006) evlilik uyumu ile mükemmeliyetçiliğin kişilerarası bağlamda ilişkisini incelediği çalışmasında ilk evliliğini sürdüren 210 kişiden oluşan (105 kadın, 105 erkek) örneklem incelenmiştir. Veriler katılımcıların doldurduğu Çift Uyum Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Algılanan Eleştiri Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri ile elde edilmiştir. Sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kadınların başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik boyutundaki yüksek puanları, depresyon ve sürekli kaygısındaki yüksek puanları ile çocuğun olması, evlilik uyumundaki düşük puanlarla ilişkilidir. Ayrıca, eğer kadın, eşinin ona karşı eleştirel olduğu algısına sahipse, evlilik uyumu puanları düşmektedir. Bunların yanı sıra, erkeklerin başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik ve depresyon puanları yükseldikçe, evlilik uyumu puanları düşmektedir. Ayrıca, eğer erkek eşine karşı eleştirel olduğu algısına sahipse evlilik uyumu azalmaktadır (Tuncay, 2006).

Ergin (2009) evlilikten gerçekçi beklentiler içinde olmamanın, yapılan ikinci evliliklerde de önemli sorun alanlarından biri olduğunu belirtmekte ve diğer sorun alanlarını şu şekilde sıralamaktadır: iletişim kopukluğu, alkol, baskın olma çabası, çocuklar ve fiziksel şiddet. İletişim kopukluğu, ilk evlilikten olan çocuklar, ilk evliliğe ait aşılamamış problemler, güç çabası içinde olmak ve gelir durumunu ise, henüz ikinci evlilikten çocuk yokken ikinci evlilikte görülen başlıca problemler olarak tanımlamaktadır. Birinci evlilikten ikinci evliliğe sarkan problemleri ise, iletişim kopukluğu, gerçekçi olmayan beklentiler, para sıkıntısı, ortak karar alamama ve güç çabası içinde olma olarak ortaya koymaktadır (Ergin, 2009).

İkinci evliliklerin problemler üretmesinde en önemli etkenlerden biri de ikinci evlilik kararını almadaki nedenlerdir. Özellikle ikinci evlilik kararında erkekler, çocuklarına bakabilecek iyi bir anne ararken; kadınlar, ekonomik ve toplumsal baskının yarattığı koşullara göre hareket edebilmektedirler. Bu durum, hem evlilik açısından hatalı bir karar alınmasının nedeni olabilmekte hem de ilk evlilikten olan çocuklar üzerinde iyi bir anne ya da iyi bir baba olma mücadelesine dönüşebilmektedir. Oysa böyle bir

role, üvey anne-babanın soyunmaması gerekir. Burada asıl üzerinde durulması gereken nokta, eşlerin, birbirlerine açık ve dürüst bir şekilde evlilikteki rol ve beklentilerini ifade etmeleridir (Ergin, 2009, s.184).

2.3.3.2. Eşlerin Bağlanma Stilleri ve Aile İlişkileri

İngiliz psikanalist Bowlby (1989) insanın bağlılığının temelinde aşkın olduğunu savunur. Psikanalist görüşe göre ilk aşk anne ve bebek arasında başlar. Bebek büyük bir aşkla anneye bağlanır. Onun yanında olduğu zaman kendini güvende hisseder. Ondan ayrıldığı zaman ağlar ve üzülür. Bu ilişki esnasında almayı ve vermeyi, yakınlığı ve uzaklığı, kabul görmeyi, ait olmayı ve yalnızlığı öğrenir. Bütün bu deneyimler ileride yaşanacak olan aşkla birleşir (Özabacı, 2009, s.56). Bebeğin bakıcısıyla veya yakınlarıyla erken bağlanma deneyimlerinin sonraki ilişkilerin yapı iskelesini oluşturduğu savunulmaktadır. Bu yapı iskelesi çocuğa sevgiyi ve diğer insanlara değer vermeyi öğreten ilk ilişkidir (Atkinson & Zucker, 1997). Bowlby, erken bağlanma davranışları ile sonraki tepkiler arasındaki ilişkiye vurgu yaparak bu dönemde gelişen davranışların sonraki yıllardaki yaşantılara yansıdığını öne sürmektedir. Bowlby'e göre, 'Diğer insanlarla ilk bağlanma durumu bebeklikten başlayarak okul çağına, ergenliğe ve yaşlılığa kadar gidebilir. Bu bir kişiye olan bağlanma durumu, kişinin yaşamına direnç ve neşe katabilir.' (Bowly, 1980).

Güvenli bağlanan çocuklar, ebeveynlerinden kolayca ayrılırlar; korktuklarında ebeveynlerinin güvenini ararlar; ebeveynlerini olumlu bir şekilde karşılarlar; ebeveynlerini yabancılara tercih ederler. Aynı şekilde güvenli bağlanan yetişkinler, güvenilir ve sürekli ilişkiye sahiptirler; iyi bir özsaygıya sahip olma eğilimleri vardır; duygularını rahat bir şekilde ifade ederler; sosyal destek ararlar (Simpson & Rholes, 1998, s.250). Farklı bağlanma stillerindeki bireylerin, ilişkilere bakışları da farklılık göstermektedir. Güvenli bireyler ilişkiyi güven, yakınlık, karşılıklı bağlılık olarak tanımlamakta ve daha az kıskançlık ve yakınlık korkusu göstermektedir. Bunun aksine, kaçınan bireyler yakınlıktan korku duymakta ve ilişkilerinden daha az doyum almaktadır. Kaygılı bireyler ise duygusal iniş ve çıkışları yoğun olarak yaşamakta, aşırı kıskançlık sergileyen, eşine fazla bağımlı ve takıntılı olabilmektedir (Akt., Demir, 2009). Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu' nun (2006), evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri inceledikleri

alışmalarında, güvenli ve saplantılı bağlanma biçimindeki kişilerin evlilikte uyum puanları korkulu bağlananlardan yüksek bulunmuştur. İlişisine, eşine güvenli bağlananların yanı sıra kaygılı, hırçın ve kıskançlık gösterebilen saplantılı biçimde bağlanan kişilerin, evlilik uyum düzeylerinin kültürümüzde birbirine yakın olması yurtdışında elde edilen bulgulara uymamaktadır. Saplantılı bağlananların yakınlık kurma, başkalarına ulaşma istekleri yoğundur, ilişkinin sonlanmasından korkabilirler. Söz konusu eğilimleri nedeniyle saplantılı bağlanma biçimine sahip olanlar evlilik ilişkilerini olumlu biçimde algılamakta ve giderek ilişkiye bağlanarak doyum ve uyumlarını arttırmakta olabilirler. Ayrıca, genel olarak kültürümüzde yakın ilişki içinde eşi kıskanma, eşi sahiplenme gibi davranışlara olumlu anlamlar yüklenmektedir ve sonuç olarak bu evliliklerde uyum puanları artmakta olabilir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006, s.61-67).

Belsky ve Isabella (1985) kişinin aile geçmişi (kökeni) ile ilgili hatırladığı deneyimleri ve yeni bir bebeğin doğumu ve yetiştirilmesi ile evlilikte meydana gelen değişimler arasındaki ilişkiyi keşfetmek amacıyla, bebekle birlikte ailenin gelişimini daha kapsamlı bir şekilde incelemişlerdir. Kadının aile geçmişinde, evlilikteki değişimlere yönelik güveni, hamileliğin son üç ayından bebek dokuz aylık oluncaya dek incelenmiştir. Nasıl bir anne tarafından yetiştirildiğine yönelik geçmişe dair raporlar, annenin kocasıyla nasıl bir ilişkisini olduğunu göstermektedir. En önemli sonuç, özellikle soğuk ve reddedici tutuma karşın sıcak ve destekleyici bir tutumla yetiştirildiklerini hatırladıklarında, zaman içinde eş uyumundaki artışla ilgili, eşler arasındaki değerlendirmelerde farklılıkların ortaya çıkmasıdır, özellikle de kendi ebeveynlerinin evlilik ilişkilerini uyumlu hatırlamadıklarında (Belsky & Isabella, 1985).

Evlilik 3 temel görevi başarabilmeyi gerektirir. 1) Kendi ailesinden ayrılabilmek (ayrışabilmek), 2) Roller, kuralları, ilişkileri konuşabilmek, 3) Yeni bir ilişki kurabilmek (İşmen-Gazioğlu, 2009). Karı koca kendi aileleriyle ilişkilerini başlangıçta bir düzene koyabilmelidirler. Dünürle arasındaki gerginliğin evlerine yansımaları birlikte önlemelidirler. Evlilik sorunlarına, kendi ana ve babalarını karıştırmadan çözmeyi öğrenmelidirler. Gelin-kaynana çekişmeleri çekirdek ailelerde azalmış görünüyorsa da ev dışından karışmalar da aile birliğini sarsıcı boyutlara

ulaşabiliyor. Bu nedenle eşlerden birinin ana veya babasının birlikte yaşaması sorunu baştan açık yürekle konuşulmalı ve gerçeğe uygun düşen ortak bir karara varılmalıdır. Anababalarıyla birlikte oturan eşlerin sonradan evleri ayırmak zorunda kalmalarının gereksiz bozuşmalara neden olduğu unutulmamalıdır (Yörükoğlu, 2008, s.136).

Demiray'ın (2006) alışmasında eşlerin kendi aileleri ile görüşme sıklığı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Görüşme sıklığı haftalık olanların günlük grşenlere göre uyumlarının daha iyi olduğu, ayda grşenlere göre yılda grşenlerin uyumlarının azaldığı görülmektedir. Buna dayanarak çiftlerin kendi aileleriyle görüşme sıklığı ayda ve yılda olarak belirtenlerin evlilik uyumlarının azaldığı söylenebilmektedir (Demiray, 2006).

2.3.3.3. ocuk ve çocuktan Beklentiler

Tıpkı eş ve iş seçmede olduğu gibi evli çiftlerin yaşamında ocuk sahibi olmaya karar verme de en önemli dönüm noktalarından biridir. Çünkü ocuk sahibi olmak, kadın-erkek, karı-koca gibi rollerin yanında yeni bir rol üstlenme sorumluluğunu verir. Ve kişiler bu rolden yaşamları boyunca sıyrılıp vazgeçemezler. Bir başka deyişle yaşamın belli bir döneminde eşler, karı ve kocalık rollerini bıraksalar da eğer çocukları varsa, boşanmış olsalar dahi ana-babalık rollerinden ayrılamazlar. Bu nedenle bu karar kişilerin yaşamını etkileyen en önemli kararlardan biridir (Güngörmüş-zkardeş, 2009, s.128).

ocuk, evliliğin en önemli boyutlarından birisidir. Belsky' e (1982) göre, ocuk ile evlilik arasında karmaşık ve çift yönlü bir ilişki vardır. Bu ift yönlü ilişkiye göre, hem evlilik çocuğu etkiler hem de ocuk evliliği etkiler (Akt., Kocadere, 1995). Araştırmaların çoğu bebek ve yeni yürümeye başlayan çocukların olduğu tarihten itibaren evlilik ve ebeveyn-ocuk ilişkisini incelemeye başlamışlardır (Belsky, Youngblade, Rovine, Volling, 1991).

ocuk yetiştirme evlilik rolleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Heaton, 1990). Çocuğun evlilik üzerindeki etkisini açıklayan iki farklı görüş vardır. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu savunan görüşe göre; ocuk, eşlerin birbirine olan

sevgisinden ortaya çıkar ve çiftin evlilik ilişkisini zenginleştiren zevk ve tatmin kaynağı haline gelir (Akt., Kocadere, 1995).

Çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu savunan ikinci görüş ise, çocukları bir çatışma kaynağı ve eşler arasındaki yakınlaşmaya bir engel olarak değerlendirip; böylece çocuğun eşler arasında uyuşmazlıklara yol açtığını savunmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar, bu olumsuz bakış açısını doğrulamakta; çocuğun varlığı ile evlilik kalitesi arasında olumsuz bir ilişki olduğunu göstermektedir (Akt., Kocadere, 1995).

Denver ve Teksas üniversitelerinde görevli psikologların 8 yıl boyunca 220 çift üzerinde yaptığı, İngiliz Daily Mail gazetesinde yayımlanan araştırma, her 10 çiftten 9'unun, ilk çocuk dünyaya geldiğinde evliliklerinden duydukları memnuniyette bir düşüş yaşandığını ortaya koydu (<http://www.ntvmsnbc.com/id/24955522>). Evliliğin ilk yıllarında, çocuk yetiştirme yıllarında ve çocukların ergenlik dönemlerinde çiftlerin evlilik uyumları düşmektedir (Akt., Canel, 2007).

Cowan ve arkadaşları, çocuk sahibi olmanın evliliğe olumsuz etkilerini kadınların daha çok hissettiklerini savunmuştur. Belsky ve arkadaşlarının (1989), Waldron ve Routh (1981) yaptıkları araştırmalarda elde ettikleri çocuğun kadınların evliliklerini daha olumsuz etkilemesiyle ilgili bulguyu evdeki işbölümü ile açıklamaktadırlar. Evdeki işbölümü gelenekselleştikçe, kadın daha fazla ev işini üstlenmektedir. Bu tür evliliklerde, kadının ev işlerinin tümünü üstlenmekten oluşabilecek psikolojik gerginliği çocuğun yüküyle daha da artmaktadır. Bu konuyla ilgili White' ın (1986) yaptığı araştırmada da çocuk sahibi olmanın kadının evlilik tatminine etkisinin ev işlerinin paylaşımına ve bu paylaşımdan duyulan memnuniyete bağlı olduğunu göstermiştir (Akt., Kocadere, 1995).

Önceki araştırmalar eş uyumu değişkeninin çocuk işleyişi ile ilgili, özellikle çocukların problem davranışları ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Westerman & Schonholtz, 1993). Çocukların evlilik doyumuna etkisi genellikle çocukların davranış problemlerinin yarattığı gerginliklerin evlilik ilişkisine yansımaları, çocuklara verilecek terbiye ve eğitim konusunda eşle aynı fikirde olmama, eşlerden birinin çocuklarla yeterince ilgilenmemesi, çocuk yetiştirme konusunda eşit sorumluluğa sahip olmama gibi konulardan kaynaklanmaktadır (Akt., Canel, 2007).

Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü 2006 yılı raporu verilerine göre ülkemizde erkeklerin %87'si, kadınların ise %81,4'ü çocukların eşleri birbirine yakınlaştırdığını düşünürken; erkeklerin %33,8'i, kadınların ise %33,6'sı çocuk sahibi olan kadınların olmayanlara göre daha itibarlı olduğunu düşünmektedirler. Buna karşın eşle sorun yaşanan konulara bakıldığında, ev ve çocuklarla ilgili sorumluluklardan kaynaklanan sorunların %34,8 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Ancak bazı araştırmacılar, çocuğun evliliği olumsuz etkilediği şeklindeki bulguları farklı bir şekilde yorumlarlar. Hoffman ve Manis (1978), çocuk ve evlilik ilişkisini inceleyen araştırmaların hiçbirinin çocuğun evliliği tehdit edici bir etkisi olduğunu göstermediğini savunmaktadır. Araştırmacılara göre, çocuğun eşler arasındaki çatışmayı arttırdığı, etkileşimi azalttığı ve evlilik tatminini düşürdüğünü gösteren araştırmalardan hareketle çocuğun evliliği bozduğu sonucuna varmak yanlış olacaktır. Aksine çocuklar, ana babalarının evliliklerinin süreğenliğini sağlarken, birçok ana-baba da çocuklarının evliliklerine zarar verdiği görüşüne katılmamaktadır (Akt., Kocadere, 1995).

Belsky (1990) de, çocuğun eşler arasında sorunlara yol açmasının, çiftlerin önceden var olan iletişim sorunlarına bağlı olduğunu ve bu sorunların çocuk yetiştirme konusuna da yansıdığını savunmaktadır. Dolayısıyla çocuk, evlilikte çatışma yaratan bir neden olarak görülmemeli, önceden var olan veya gizli iletişim sorunlarının ortaya çıkmasını sağlayan bir etken olarak değerlendirilmelidir (Akt., Kocadere, 1995). Eşler arasındaki çatışmanın içeriği çocuk yetiştirme konusunda ise ve bu konuda eşler arasında anlaşmazlık varsa, bu anlaşmazlık çocuklara yönelik tutumlara yansımakta ve bu da tutarsız uygulamalara yol açmaktadır. Anne-babanın tutarsız uygulamaları ise, çocukta olumsuz davranışların ortaya çıkabilmesine neden olabilmektedir (Akt., Canel, 2007). Öte yandan anne babanın çocukla ilgili beklentilerinde herhangi bir problem yaşandığında, örneğin anne baba engelli bir çocuğa sahip olduğunda ya da olacağını öğrendiğinde evlilik uyumu olumsuz etkilenebilmektedir.

Çocuklara süregelen hastalık, zihinsel ve/veya bedensel engelli tanısının konulması hem çocuklar hem de aileler için oldukça travmatik bir olaydır. Araştırmalar zihinsel ve bedensel engelli çocuğa sahip anne-babaların (özellikle annelerin) engelli çocuğa sahip olmayan anne babalara göre daha çok stres altında olduklarını, anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Toros, 2002, s.45-46). Toros (2002) 21 otistik bozukluk, 19 serebral palsi, 11 down sendromu olan çocuk ve anne-babalar ile yaptığı çalışmada, zihinsel ve/veya bedensel engelli çocukların annelerinin anksiyete, depresyon, evlilik uyumu ve çocuğu algılama şeklini araştırmayı amaçlamıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular; engelli çocuğa sahip annelerde engelli çocuğa sahip olmayan annelere göre depresyon düzeyinin daha yüksek olduğunu, evlilikte uyum düzeyi düşük olduğunda annelerde depresyon ve anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğunu, engelli çocuğa sahip annelerin çocuklarına daha çok sıcaklık-sevgi hissettikleri, annelerde depresyon ve anksiyete puanlarının artışı ile çocuklara karşı duyulan olumsuz algılamının arttığını göstermektedir (Toros, 2002).

Diğer taraftan çocuk sahibi olamama da çiftlerin evlilik uyumunu etkileyen bir başka faktör olarak karşımıza çıkabilmektedir. Buradaki etki daha çok dolaylı da olsa etkisi yadsınmamaktadır. Taşçı, Bolsoy, Kavlak ve Yücesoy'un (2008) 2006-2007 tarihleri arasında infertil (İnfertilite: Evli çiftlerin korunmaksızın düzenli cinsel ilişkiye girmelerine rağmen bir yıl süreyle gebelik sonucu alınamaması/<http://www.tipterimleri.com>) kadınlarda evlilik uyumunu inceledikleri araştırmada, evlilik uyum puanları ile çocuk sahibi olma konusunda çevreden baskı görme arasında anlamlı fark elde edilmiştir (Taşçı, Bolsoy, Kavlak ve Yücesoy, 2008).

Daha çok bu baskının nedeni yüksek olasılıkla aileleridir. İnfertilite ile ilişkili sosyal stresin, evlilik uyumunu etkilediği bulunmuştur. İnfertilitenin bedensel sağlıktan çok, toplumsal ve zihinsel 'iyilik hali' üzerine olumsuz etkileri bulunmaktadır. Dar ve geniş anlamıyla toplumsal yapının geleneksel niteliği ağır bastıkça, sorun daha da büyümektedir. Çocukları olmayan bazı çiftler, bu durumu ağır bir özür olarak kabul etmekte; evlilik sözleşmesinin en temel unsurlarından birinin ortadan kalktığını düşünmektedirler (Akt., Taşçı, Bolsoy, Kavlak ve Yücesoy, 2008).

Çocuk sahibi olmayı istedikleri halde olmayan ya da çocukları çok sevdikleri için elverişsiz koşullarda yaşayan çocuklara bir şans vermek isteyen ailelerin başvurabilecekleri yollardan ikisi ya koruyucu aile olma ya da evlat edinmedir. Her iki durumda üzerinde dikkatle durulması ve değerlendirilmesi gereken durumlardır (Güngörmüş-Özkardeş, 2009, s.146).

Koruyucu aile uygulaması korunmaya muhtaç olan çocuklar için devlet yardımıyla sağlanan hizmetlerden biridir. Koruyucu aile sosyal hizmetler kuruluşlarının denetiminde kısa ya da uzun süreli, bedelli ya da bedelsiz olarak çocuk bakımını üstlenen, çocuğun aile ortamında yaşamasını sağlayan, biyolojik ana-babanın yerini tutabilecek aile ya da kişiler olarak tanımlanabilir. Koruyucu aile olmak zor bir görevdir. Koruyucu ana-baba ile biyolojik ana-baba arasındaki rol farkı koruyucu aile için bazı çelişkiler doğurabilir. Koruyucu aile günlük yaşamda çocuğun ana-babası olma rolünü üstlenir ve kurum adına onun bakımından sorumlu olur. ancak biyolojik annenin hak ve sorumluluğuna sahip değildir ve onun yerine geçemez (Akt., Güngörmüş-Özkardeş, 2009). Hakkında korunma kararı alınan çocukların kurum merkezli bakım yerine koruyucu aile yanında bakılmalarının çocuklar açısından daha iyi olduğu birçok araştırmada vurgulanmıştır. Ancak ailelerin bu tarz bir uygulamaya katılıp katılmamaya karar vermeden önce çok iyi düşünmeleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir (Güngörmüş-Özkardeş, 2009, s.146).

Çocuğu olmayan ailelerin başvurduğu yollardan biri de evlat edinmedir. Evlat edinme tam ve sınırlı evlat edinme olarak ikiye ayrılmaktadır. Evlat edinebilme için bazı koşulları yerine getirmek gerekmektedir. Evlat edinecek kişinin, çocuğun güvenliğini her bakımdan sağlayacak olması gerekmektedir. Eşlerin en az 5 yıl evli olmaları veya 30 yaşını doldurmuş olmaları koşulu aranmaktadır. Yine Türk medeni kanununa göre evlat edinen ile evlat edinilen arasında en az 18 yaşlık bir fark olması gerekmektedir. Ayrıca evlat edinen kişi evli ise eşin rızasının da olması gerekmektedir (Akt., Güngörmüş-Özkardeş, 2009).

Yapılan gözlemler bir çocuk ne kadar küçük yaşta evlat edinilirse sonucun çocuk ve aile açısından o denli iyi olduğunu kanıtlamaktadır. Ailenin çocuğu bağrına basabilmesi, kendi çocuğu gibi benimsemesi bebeklikte çok kolay olmaktadır. Ana

baba çocuğun bakım ve sorumluluğunu ne kadar erken üstlenir, çocuk büyütmenin acı ve tatlı deneylerini ne kadar erken yaşarlarsa birbirine o denli sıkı bağlarla bağlanabilmektedirler. Bu nedenle çocuk bir yaşına gelmeden, yani bir yatılı kurumda yoksunluk çekmeden alınırsa, ruhsal gelişmesi daha sağlıklı olmaktadır (Yörükoğlu, 2000, s.209). Evlat edinilmiş çocuklar ergenlik döneminde kendi köklerini merakla ilgili sorun yaşayabilmektedirler. Bazıları biyolojik ebeveynini hiçbir zaman tanıyamayacağı olasılığını kabullenmekte zorlanırken bazıları ise biyolojik ebeveynleri ortaya çıkarsa ne yapacaklarına ilişkin kaygı yaşayabilirler. Bununla birlikte pek çok evlat edinilmiş çocuk iyimser ve uyum sağlamış yetişkinler olabilmektedirler (Akt., Güngörmüş-Özkardeş, 2009).

Görüldüğü gibi çocuk faktörü çok farklı açılardan evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. Haktanır ve Artar III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi'nde çocuk gelişimi araştırmalarını inceledikleri çalışmalarında 0-14 yaş grubuna yönelik 37'si tez olmak üzere 211 kaynağı incelemişler ve çocuğun duygusal gelişimi ile ilgili şu sonuca ulaşmışlardır: Yapılan bütün araştırmaların sonucunda çocuklarda olumsuz duygusal gelişim özelliklerinin olumsuz ebeveyn kişiliği ile birlikte görüldüğü saptanmıştır. Bu nedenle evliliklerde bireylerin birer yetişkin olmadan evlenmemeleri ve çocuk sahibi olmamaları önerilmektedir. Aksi takdirde aile içi ilişkilerde sorunlar, geçimsizlik, şiddet, taciz ve yanlı tutumlar görülmektedir (Haktanır ve Artar, 2001, s.140).

2.3.3.4. Eşlerin İletişim Biçimleri, Duyguların İfadesi ve Çatışma Çözme Yaklaşımları

Evlilikler ya da uzun süreli her ilişki kendini devamlı yenileyen, yaralarını onaran, büyüyen ve değişen, yaşayan, nefes alan bir canlıdır (Friel & Friel, 2002, s.32). Uyumlu bir evliliğin ön koşullarından birisi de sağlıklı bir iletişimdir. Eşlerin birbirlerine açılma, birlikte olma, düşünce alışverişi davranışı olan iletişim, evlilik yaşamının kalitesini belirler. Eşler arasındaki iletişim sorunlarını çözmeden uyumlu bir evlilik sürdürmek zordur (Ersanlı ve Kalkan, 2008, s.5).

Karı-koca çatışmalarının en çoğu 'iletişim yetersizliğinden' kaynaklanmaktadır. Eşler arasındaki iletişim sağlıklı olduğu sürece diğer çatışma yaratan faktörlerle daha

kolay başa çıkılabileceği, iletişim ile ilgili sorunlar olduğunda ise çatışmaların daha çok alana yayılacağı ve çatışmaların çözümünün güçleşeceği söylenebilir. Çünkü çatışmalar, aile yaşamının bütün alanlarını hem etkiler hem de bunlardan etkilenirler (Ergin, 2009, s.190). Yelsma (1995) evlilikte, eşler arası huzursuzlukların;

- Kullanılan sözel ifadeler ile
- Sözel saldırganlığın oranı ile
- Tartışma becerisinin yetersizliği ile
- Eşlerden birinin daha az sözel saldırıda bulunmasına karşın ötekinin daha fazla sözel saldırıda bulunması ile
- Saldırgan olan eşin olumsuz sözel ifadelerini diğer eşin ne oranda kabul ettiği veya bu davranışlara ne oranda göz yumduğu ile ilgili olduğunu ifade etmiştir (Akt., Ergin, 2009).

Evlilik uyumu ve olaylara eşin bakış açısıyla bakma arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar vardır. Franzoi ve arkadaşları (1985) eşlerle çalışmış ve olaylara eşin bakış açısıyla bakmanın evlilikte yaşanan gerilimi azaltmada yardımcı olduğunu görmüşlerdir. Davis ve Oathout (1987), 264 romantik çift ile çalışmış ve olaylara eşin bakış açısıyla bakmanın eş doyumunu etkileyen çeşitli davranışların güçlü yordayıcısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Long ve Andrews (1990) ise, bu durumun evlilik uyumunu anlamlı olarak yordadığını belirlemişlerdir. Ayrıca, evli kadınlar, hem kocaları hem de kendileri tarafından daha iyi rol alıcı olarak algılanmışlardır. Eşlerle çalışan Zubaroğlu (1996), çocuklu eşlerin iletişim biçimleri ve çatışmaları üzerine yaptığı araştırmasında çatışmayı çözen eşlerin, iletişimlerinde eşlerinin bakış açısını göz önünde bulundurabildiklerini belirlemiştir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002, s.33-34).

Evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemi olduğuna göre, bu sistemin canlılığı, karı koca arasındaki sözlü ya da sözsüz bildirimlerin, mesajların alınıp verilmesiyle ölçülür. Evlilik ilişkilerinin doyuruculuğu da temelde eşler arasındaki iletişimin yeterli düzeyde, sağlıklı ve canlı olmasına bağlıdır. Karşılıklı anlaşılma, her evlilik kurumunun temelinde yatan beklentidir. İletişim ihtiyacı, iletişimsel beklentiler, kadın ve erkekte farklılık göstermez. Her iki cinsin de buna gereksinimi vardır, ancak

erkek kadına göre daha özgür davranabildiğinden, bu ihtiyacını ev dışı ilişkiler kurarak daha fazla giderebilmektedir (Akt., Şener ve Terzioğlu, 2008).

Evlilik ilişkisinin kalitesinin, mutluluğun, evlilikten sağlanan doyum ve eşler arasındaki uyumun artmasında beklentilerin, duygu ve düşüncelerin iletilebilmesi önemli koşullardan biridir (Akt., Şener ve Terzioğlu, 2008). Şener ve Terzioğlu' nun iletişimin eşler arasındaki uyuma etkisini araştırdıkları çalışmalarına göre; eşler arasında duygu ve düşüncelerin paylaşılma derecesi arttıkça gerek kadın gerekse erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları artmaktadır. Diğer bir deyişle eşlerin duygu ve düşüncelerini paylaşma derecesi arttıkça, iletişim düzeylerinden memnuniyetleri de artmakta, duygu ve düşüncelerini paylaşma ve iletişim düzeyinden memnuniyet derecesi arttıkça da konu ile ilgili yaşanan anlaşmazlık derecesi azalmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Gottman (1994), çatışmaların etkin bir şekilde çözülmesi için gerekli olan ilk ve belki de en basit iletişim becerisinin, savunucu olmayan dinleme olduğunu belirtiyor. Savunmaya geçmeden dinleme becerisi, eşlerin, karşıdakinin söylediği üzerine dikkatini yoğunlaştırabilmesi ve gerçekten karşıdakini doğru anlaması için öğretilir. Bu beceriye sahip olmaları durumunda eşlerin, iletişim engellerine başvurma oranlarının azalacağı, buna karşılık kendini kontrol becerilerinin artacağı belirtilmektedir. Kendini kontrol, bireyin kendini savunmasını ortadan kaldırması ve kendi davranışları ile ilgili eşinin huzursuzluğuna yoğunlaşması bakımından önemlidir. Kişi kendini kontrol edemezse, karşıdakini, savunmaya geçmeden, etkin dinlemesi mümkün olmayacaktır. Bu durumda bireyin, karşıdaki kişinin söyledikleri üzerinde iletişim engellerini kullanmadan tartışması ve kendini haklı çıkarma isteğini kontrol altına alması zor olacaktır. Özellikle eşler arasında önemli bir görüş ayrılığı ve yüksek derecede öfke varsa, bu durum bireylerin kendilerini daha fazla kontrol etmelerini gerektirir. Huzursuz eşlerde kendini kontrol etme becerisinin daha düşük olduğu belirlenmiştir (Akt., Ergin, 2009).

Bireylerin gündelik yaşantıları içerisinde kurdukları ilişkilerde zaman zaman zorluklarla ve problemlerle karşılaşmaları son derece doğal karşılanmaktadır (Akt., Anlıak ve Dinçer). İnsanlar çatışma durumlarında ya susarlar ya da kavga ederler.

Genellikle de kavga ederler. Bu da kısa sürede işi bir güç ve benlik savaşına dönüştürür. Bu noktadan sonra amaç problem çözmek değil, kavgadan galip ayrılmaktır (Konuk, 2006, s.226).

Özen (2006) çalışmasında evlilik uyumunun belirleyicileri olarak eşlerin değer uyumlarını ve çatışma çözüm stillerini incelemiştir. Veriler 140 çift (140 kadın, 140 erkek) uygulanan Schwartz Değerler Listesi, Çift Uyum Ölçeği ve Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, demografik değişkenlerin etkisi elemine edildikten sonra, eşlerin geleneksellik, hazcılık, uyarılım, değer benzerlikleri ve eşlerin güç değer farklılıkları, kadınların ve eşlerin evlilik uyumunu olumlu bir şekilde yordamıştır. Fakat eşlerin değer benzerliklerinin kocaların evlilik uyumuna olumlu bir etkisi bulunamamıştır. Ayrıca, demografik değişkenlerin ve eşlerin değer uyumlarının etkisi elemine edildikten sonra, kocaların kullandıkları çatışma çözüm stillerinin eşlerinin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmasına rağmen, kadınların kullandıkları çatışma çözüm stillerinin kocalarının evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Kocaların olumsuz çatışma çözüm stilini kullanmalarının kadınların evlilik uyumuna olumsuz bir etkisi vardır. Çiftlerin evlilik uyumu düşünüldüğü zaman ise, karıların ve kocaların çatışma çözüm stillerinin, çiftlerin evlilik uyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Sonuçlar ayrıca göstermektedir ki karıların ve kocaların olumsuz çatışma çözüm stilleri, çiftlerin evlilik uyumunu olumsuz bir şekilde yordamaktadır (Özen, 2006).

Eşler arasındaki çatışma, çocuğun uyumunu etkileyen önemli bir faktör olarak da göze çarpmaktadır. Eşler arasındaki huzursuzluklar, başta çocuklar olmak üzere aile fertlerini olumsuz olarak etkilemektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki uyum ve çocuğun uyumu arasındaki ilişki sıklıkla araştırılan konuların başında gelmektedir. Eşler arasındaki çatışmayla, çocuğun uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda, çocuklardaki saldırganlık, anti-sosyal davranış, kaygı gibi kavramlarla arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir (Akt., Canel, 2007).

İnsan ilişkilerinin geçerli olduğu ortamlarda problem çözme, sosyal bir beceri olarak düşünülebilir. Bireysel yönüyle problem çözme, kişinin iç dünyasının ve ruh sağlığının bir göstergesi olarak açıklanabileceği gibi etkileşimsel yönüyle de; dış

dünyayla uyum süreci içerdiğinden sosyal beceri ve yeterlilik olarak adlandırılabilir (Yıldız, 2007, s.51).

Örneğin, Türkiye’de evlilik öncesi eğitim programları kapsamındaki çalışmalardan biri (ilki), 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından gerçekleştirilen ‘Evlilik Okulu Projesi’dir. Çalışmanın hedef kitlesini evli olmayan ya da evliliğin ilk yıllarındaki bireyler oluşturmuştur. Çalışmanın teorik alt yapısını, genel olarak aile süreçleri yaklaşımı oluşturmuş, Mc Goldrick ve Carter’in (1982) ‘Aile Yaşam Döngüsü’ modeli göz önüne alınmıştır. İlk ‘Evlilik Okulu’ çalışması, yaklaşık 150 kişilik bir gruba, konferanslar şeklinde sunulmuştur. 2004 yılı Evlilik Okulu Çalışması Değerlendirme Raporuna göre; katılımcıların ele alınan konular içerisinde en çok yarar gördüklerini ifade ettikleri konular içerisinde ilk beş sırayı, iletişim çatışmaları ve problem çözme, evlilikte sorun alanları ve başa çıkma yolları, eş seçimi kararı, aile yaşam döngüsü ve evlilik öncesi ilişkiler başlıklı çalışmalar almıştır (Yavuzer ve İşmen-Gazioğlu, 2009).

Bu sebeple sağlıklı bir aile yapısı içinde, problemler inkâr edilmek yerine kabul edilir ve çözüm yolları aranır. Böylece aile stresli bir durumu, gelişme yolunda bir fırsata çevirerek daha da güçlenir. Problemlerin kabul edilmesini kolaylaştıran temel yaklaşım birbirini seven ve birbirine değer veren insanların arasında da çatışma ve anlaşmazlık çıkabileceğinin kabullenilmesidir. Anlaşmazlık çıkması kişilikler üzerinde değil, problem olan konu üzerinde yürütülmesi, suçlama, yargılama ve ‘sen zaten her zaman...’ türünden genellemeler içermemesi gerekir (Baltaş, 2006, s.192). İnsanlar sorun çözmeyi, sağlıklı kararlar vermeyi bazen stresli bulurlar. Ancak unutulmamalıdır ki tarafların, sonucundan doyum sağladıkları sorunlar gerçekten çözülmüş demektir (Yıldız, 2009).

2.3.3.5. Cinsel Yaşam

Cinsellik, evlilikteki önemli alanlardan bir diğeridir. Birçok çift, evliliklerinin herhangi bir döneminde cinsel sorunlarla karşılaşabilir. Bazı cinsel sorunlar evlilikteki sorunlardan kaynaklanırken, bazı cinsel sorunlar da evlilikte sorunlara yol açabilir (Akt., Kocadere, 1995). Cinselliğin hem biyolojik hem de toplumsal boyutu

vardır. Onu sadece sosyolojik, biyolojik ya da başlı başına psikolojik bir durum gibi değerlendirmek yanlış olur. Cinsellik, sosyobiopsikolojik bir hadisedir (Tarhan, 2005, s.39).

Cinsel davranışın, biyolojik, psikolojik ve toplumsal yönleri vardır. Denilebilir ki, insanın hiçbir davranışı, cinsellik kadar, beden-ruh-toplum üçlüsünü bütünüyle içermemektedir. Biyolojik yönüyle, hormonal, genital ve sinirsel bir yapının çoğalma ve soyun sürekliliğini sağlayan fizyolojik bir olaylar dizisidir. Psikolojik yönüyle cinsellik, kişiliğin ‘Alt-Benlik’ boyutunda depolandığı varsayılan psişik enerjinin, haz yaşantısıyla birlikte açığa çıkması ve doyuma yönelmesidir. Hiçbir biyolojik dürtü doyumunu, cinsellik kadar anlamlı ve çok yönlü bir haz yaşantısına dönüştürülemez. Böyle olduğu halde insanlar, ruhsal yaşantılarıyla kendilerinde haz yaşantısı oluşturan cinselliği toplumsal bazı kısıtlamalarla sınırlandırmış, hatta kimi zamanlarda kimi toplumlarda cinsel yaşamı ‘lanetlemişlerdir.’ Cinselliğin toplumsal yönü cinsel davranışın böylesi kısıtlanma ve yasaklanma, ‘lanetlenme’ şeklinde ele alındığında önem kazanıyor. Acaba bu çelişkinin kaynağı nedir? Nasıl oluyor da, yemek-içmek kadar doğal olan, doyurulması gereken, üstelik soyun sürekliliğini sağlayan ve doyurulduğunda, yemek-içmekten daha çok haz yaşantısı sağlayan ve cinselliği, insanı kısıtlayıp, ayıplayabiliyor? Bilimsel görüş ile bunu şöyle açıklayabiliriz: İnsan kişiliği, yaşamın temel dürtülerinin oluşturduğu, canlının yaşaması ve çoğalması için gerekli ve zorunlu olan ilkel biyolojik güçleri içeren, adına ‘Alt-Benlik’ dediğimiz bir sistem ile, bu temel sistemden kaynaklanan ve insanın öğrenmeleri, eğitimi, insanlar arası iletişimi sonucu oluşan, ‘Benlik-Sistemi’ ve yine insanın içinde doğup büyüdüğü toplumsal koşulların, ana-baba etkilerinin gelenek, görenek ve ahlâk, din kurallarının yapılandığı, adına ‘Üst-Benlik Sistemi’ dediğimiz üçlü bir yapılanma göstermektedir (Özügürlü, 2006, s.209).

Evliliğe bakan yönüyle cinsellik, toplumlarda kutsanmışlığın, arınmışlığın, bolluk ve bereketin simgesi olarak ifade edilirken, kurallar, mitler, tabular ve yasaklarla sınırları belirlenmiştir. Bu kuralların dışında yaşanan cinsellik, toplum bütünlüğünü tehdit eden bir tehlike, düzen bozucu bir başkaldırı, kutsanmış olana saldırı olarak algılanmıştır. Cinsellik, tabuların, olumsuz düşünce ve inanışların büyütecinde korku

dolu bir çatışma alanı haline gelebilmekte, kimi inanışlara göre her cinsel davranış, hazza bakan yönüyle kötü, üremeye bakan yönüyle kutsallık içermektedir. Bu anlayışla, bazı doğu toplumlarında kadının ilişkiden zevk alması utanç verici sayılmakta, kadın sünneti gibi invazif yöntemler dini bir gereklilik olarak kabul edilmektedir (Gülsün, Ak, Bozkurt, 2009, s.70).

Cinsellik tümüyle kültürel yapının bir parçasıdır. Kültürden arındırılmış bir cinsel yaşam düşünülemeyeceği gibi, belli bir kültür içinde yetişmiş, o kültürde yaşayan evli insanlara da kültür dışı bir yöntem uygulayarak cinsel sorunlar giderilemez. Her toplumda ve toplumumuzda insanların en çok bastırdıkları istek ve duygular cinsel isteklerdir. Çoğu cinsel sorunlar yalın ve yüzeysel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Her iki cins, kadında ve erkekte cinsel davranışı etkileyen olumsuz faktörlerin kaynakları şunlardır (Özügür, 2006, s.217):

- Gelişme çağındaki baskılı ortam
- Eğitimden gelen baskılar
- Bireysel kötü cinsel deneyimler
- Cinsel eğitimsizlikten kaynaklanan, gerçekle bağdaşmayan birçok yanlış bilgilenmeler
- Her iki cinsi, daha çok kadınları olumsuz etkileyen güncel çatışmalar.

Evlilikte cinsel yaşamı çiftin genel iletişiminden ayrı düşünmek mümkün değildir. Dolayısıyla eşler arasında iletişimsizliğin ya da çatışmalarının cinsel işlevi etkilemesi de beklenen bir durumdur. Cinsel sorunlar da genel çatışmalara ya da duygusal uzaklaşmalara yol açmaktadır (Gülsün, Ak, Bozkurt, 2009, s.75).

Eş ilişkileri içinde cinsel yaşamı etkileyen önemli faktörlerden biri de çocuklardır. Kaplan, stresin cinsel istek azalmasının ana nedeni olduğunu söylerken, doğumun ardından gelişen stres üzerinde durmaktadır. Özellikle de ilk çocuğun doğumu, aile organizasyonunda ve işlevinde değişiklikler getirmektedir. Çocuk, istenilen ve vazgeçilmez oluşu yanında, eşler arasında bariyer olabildiği gibi yakınlaştırmacı bir varlıktır da. Bu yeni varlığı algılama, onun da var olduğu bir ortamı yaşamaya eşler ne kadar hazır olurlarsa olsunlar, bu değişimin yürütülmesinde sorunlar yaşanacaktır.

Call ve Schwartz, yaptıkları bir çalışmada küçük çocukların varlığının cinsel ilişki sıklığını azalttığını bildirmişlerdir (Akt., Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009).

Yıldırım (1993) evlilik uyumuyla ilgili araştırmasının sonucunda eşlerin cinsel yaşamlarında ne kadar anlaştıkları ile evlilikteki uyum düzeyleri arasında olumlu bir ilişki olduğunu savunmuştur (Akt., Kocadere, 1995).

2.3.3.6. Eşlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo-ekonomik durumun yetersiz olması ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayamamasına, hayattan tatmin olamamalarına neden olabilmektedir. Bu da aile ilişkilerine gerginlik, sinirlilik, sebatsızlık ve tedirginlik şeklinde yansıyabilmektedir (Akt., Özyürek, 2004). Ekonomik zorluklar, evlilik üzerinde büyük bir baskı oluşturabilmekte ve çatışma olasılığını arttırmaktadır. Ortalama 8 yıl süren evlilik dönemleri incelenen 130 boşanmış kadın üzerinde yapılan bir çalışmada, evliliğin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olan etkenler arasında öncelikli sırayı ailenin o andaki geliri almaktadır. Uyumsuzluk ve duygusal destek yetersizliği ikinci önemli etken olarak bulunmuştur (Yavuzer, 2009, s.161-171).

Şenel' in (2009) aktardığına göre Türkiye'de eş seçimine ilişkin olarak Özgüven tarafından 1994'te yapılmış olan çalışmada kızların %91'i, erkeklerin %70'i evlenecekleri kişinin eğitim düzeyinin kendisinininki kadar veya daha yüksek olması gerektiğini belirtmişlerdir. Daha eğitilmiş kişilerle evlenmeyi tercih edenlerin oranı kızlarda %32 iken, erkeklerde %1 olarak saptanmıştır. Yine kızların %81'i, erkeklerin ise %75'i ekonomik özgürlüğe sahip olmayan kişilerle evlenmeyecekleri belirtmişlerdir (Akt., 2009).

Altıparmak ve Eser (2007) 15-49 yaş grubu evli kadınların sosyo-demografik özellikleri ve yaşam kaliteleri arasında bir ilişki olup olmadığını saptamayı ve kadınlarda yaşam kalitesini etkileyen faktörleri ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında; 300 kadına ulaşmışlardır. Eğitim düzeyi yüksek olan, kentsel bölgede yaşayan ve gelir düzeyi yüksek olan ailelere mensup kadınların yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bütün bunlara sosyo-ekonomik düzey göstergeleri olan eş eğitimi, sosyal güvence de eklendiğinde bu çalışmanın temel

sonucu kadınlarda yaşam kalitesi düzeyinin yüksek sosyo-ekonomik düzeyden olumlu yönde etkilendiğidir (Altıparmak ve Eser, 2007).

Genellikle çiftler arasındaki kültürel farklılıklar ne kadar çoksa, bireylerin evliliğe uyum sağlamada o kadar sorun yaşadığı görülmektedir. Kùltürler arası evliliklerin sayısı sürekli artış göstermesine rağmen, pek çok kişi halen bu evliliklere karşı çıkmaktadır. Araştırmalar bireylerin, farklı kùltürlerden biriyle ilişki içinde olan insanlarla beraber iş ilişkisi içinde olmayı kabul edip, çocuklarının farklı kùltürlerden bir çocuğun evine gidip gelmesini hoş gördüklerini, fakat kùltürlerarası evlilik söz konusu olduğunda olumsuz tutum sergilediklerini göstermektedir. Özellikle kendi çocukları için kùltürlerarası bir evlilik söz konusu olduğunda bu olumsuz tutumun daha şiddetli olduğu görülmektedir. Kouri ve Laswell'in (1993) çalışmasında, pek çok aile, farklı kùltürlerden biriyle yapılan evliliği içsel olarak kabul etmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ailelerin farklı kùltürlerden gelen gelin ya da damadı kabulü, ancak torun sahibi olduktan sonra kolaylaşmaktadır (Akt., Sertelin-Mercan, 2009).

Evlilik, farklı aileden gelen iki birey arasında yaşandığında bile, alışkanlıklar, yaşam biçimi, olaylara bakış açısı gibi bireysel farklılıklar, çiftler arasında uyum sorunlarına neden olurken, birbirinden tamamen farklı iki ayrı kùltürden veya farklı dinlerden bireylerin evlilik ilişkisiyle bir araya gelmesi, daha ciddi uyum sorunlarına neden olabilir. Çeşitli iletişim ve uyum güçlükleri yaşayan çiftler, kendi yaşamlarında neye göre davranacaklarını belli kurallarla belirleyebilirler. Bu kurallar düzenlenirken eşler, yaşamdan ve ilişkiden beklentileri konusunda birbirlerine açık olmalıdır. Özellikle kendi kültürel ve dini kurallarının gündelik yaşama nasıl yansıdığını, eşine anlatmalıdır. Bunlardan hangilerinin kendisi için ne derece önemli olduğu ve bu uygulamaların diğer eşi nasıl etkileyeceği konuşulmalıdır. Eşler, çocuk yetiştirme, özel günler, aile bütçesi, tatillerin değerlendirilmesi, akraba ziyaretleri gibi konulardaki düşüncelerini açık ve net bir şekilde tartışarak birbirlerinin bu konudaki fikirlerini öğrenmelidir. Böylelikle, yaşanabilecek iletişim ve uyum sorunları en aza indirilebilir (Sertelin-Mercan, 2009, s.300).

Warren (1999), erken yaşlarda yapılan evliliklerin de sakıncalı olacağını belirtmiştir. Örneğin, 21-22 yaşında evlenenlerdeki boşanma oranının, 24-25 yaşında evlenenlerinkinin iki katı olduğunu saptamıştır. Kişilerin kendi içlerinde yaşadıkları değişimler, bazen daha ileri yaşlarda bile tamamlanabilmektedir. Bu nedenle kişi, kendisini tanımaya ve anlamaya yeterince zaman ayırmalı, alacağı evlilik ve eş seçimine ilişkin kararında da acele etmemelidir. Alınacak yanlış bir kararın, yaşamın geri kalan dönemini olumsuz yönde etkileyeceği unutulmamalıdır (Akt., Şenel, 2009).

2.3.4. Evlilik Uyumu ile İlgili Araştırmalar

Erel ve Burman yaptıkları meta analiz çalışmasında eşler arasındaki uyumla ilgili 68 araştırmayı incelemişlerdir ve bu çalışmaları 3 boyuttan birine yerleştirmişlerdir (Akt., Canel, 2007):

1. Eşler arasındaki doyum (eşler arasındaki uyumu, ahenk, doyum, gerilim çerçevesinde pozitif ya da negatif olarak değerlendiren çalışmalar).
2. Eşler arasındaki çatışma (eşler arasındaki fiziksel ya da sözel saldırganlığın sıklığı ve yoğunluğunu ölçmeye çalışan araştırmalar).
3. Evlilik koalisyonu (evlilik ilişkisini ebeveyn-çocuk ilişkisine göre değerlendiren çalışmalar).

Eş seçimi ile ilgili olarak, yarım asırdan fazla bir süre içinde yapılmış bir araştırma eş seçiminde önemli olan önceliklerin zaman içinde ve kültürden kültüre değiştiğini göstermektedir. Bu araştırmaya 1939'da başlanmış, ABD'nin farklı bölgelerinde 1956, 1967, 1977, 1984-1985 ve 1996 yıllarında aynı ölçeğin uygulanması ile devam edilmiştir. 57 yıl boyunca süren bu araştırmada eş seçimine ilişkin önceliklerde birçok değişiklik olduğu saptanmıştır. Bu değişiklikler şu şekilde sıralanmaktadır (Akt., Şenel, 2009):

- Her iki cinsiyetin de fiziksel çekiciliğe verdiği önem artmış,
- Her iki cinsiyetinde (özellikle erkeklerin) maddi imkânlarla verdikleri önem artmış,
- Her iki cinsin de karşılıklı olarak birbirini çekici bulmaya ve sevmeye verdiği önem artmış,

- İyi yemek yapma ve ev bakımı konularına verilen önem azalmıştır.

Kurdek (1999) eşlerin evliliklerinin ilk 10 yılında evliliğin kalitesi ve doğasındaki değişikliğe yönelik yaptığı araştırmasında, evliliğin kalitesinde meydana gelen değişim parametrelerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun için evliliğinin ilk yılında olan 522 çift belirlenmiş; çalışmadan ayrılma, boşanma vb. nedenlerle evliliklerinin 10. yılına ulaşan 93 çiftle çalışma tamamlanmıştır. Çiftlerden ilişki inançları envanteri, çift uyum ölçeği, cinsiyet rolleri envanteri, semptom kontrol listesi ve güvenirlik ölçeği ile veriler periyodik olarak toplanmıştır. Eşlerin (hem kadınların hem erkeklerin) evlilik kalitesinde yüksek düzeyde değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre evliliğin ilk dört yılında evlilik kalitesinde hızla azalma, ardından gelen durgun bir süreç ve sekizinci yıldan itibaren evlilik kalitesinde tekrar bir düşüş olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sadece öz çocuklarıyla yaşayan eşlerin evlilik kalitesinin çocuksuz yaşayan çiftlere göre daha hızlı düşüş gösterdiği tespit edilmiştir (Kurdek, 1999).

Özbeklik'in (2006) anne, eş ve aileyi kapsayan 17 değişkene odaklanarak kadınların evlilik kalitesini, annelik kalitesini ve evlilik kalitesi ile annelik kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı araştırmasında 3-6 yaş arasında çocuğu olan 216 kadın ile çalışmıştır. Eşin çocuk bakımına yardımı, kadının kendi annesiyle çocukluğunda yaşadığı ilişkiden memnuniyeti, çocuk sayısı, kadının eğitim seviyesi, stres yaratan hayat olaylarının varlığı ve kadının çalışma şartlarından memnuniyetinin evliliğin kalitesinde belirleyici olduğu bulunmuştur (Özbeklik, 2006).

Sarıdoğan ve Karahan'ın (2005) kendileri tarafından geliştirilen 10 oturumluk 'İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeyleri üzerindeki etkisini inceledikleri deneysel çalışmada programın, evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Sarıdoğan ve Karahan, 2005).

Şendil ve Kızıldağ' ın (2003) çocuk ve ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışmasına yönelik algılarını gelişimsel olarak inceledikleri, örneklem grubunu yaşları 5-24 arasında değişen 198 çocuk ve ergen ile anne-babalarından oluşturduğu çalışmalarında; annelerin babalara göre evlilik çatışması değerlendirmelerinin daha

yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca evlilik süresi ve evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Yine, evlilik çatışması, görücü usulü evliliklerde daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin evlilik çatışması bildirimleri ile çocukların çatışma özelliklerine ilişkin algıları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca 13 ve üzeri yaş grubundaki çocukların 5-7 ve 8-12 yaş grubundaki çocuklara oranla tehdit algılarının daha düşük olduğu, bu yaş grubundaki çocukların çatışma özelliklerine ilişkin algılarının ise 8-12 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Şendil ve Kızıldağ, 2003).

Son yıllarda yapılan bir çalışmada ise 5, 7 ve 9 yaşlarındaki çocukların eşler arasındaki çatışmayı farklı yorumladıkları ve farklı şekilde anladıkları bulunmuştur (Akt., Yılmaz, 2001). ... Eşler arasındaki çatışma çocukların bilişsel gelişim düzeylerine bağlı olarak değişen farklı bir stres kaynağı olarak görülmektedir. Dolayısıyla buradaki temel soru, evlilikteki uyumsuzluktan hangi yaş grubunun daha çok etkilendiği değil, farklı yaş dönemlerinde belirli problemlere ve sonuçlara çocukların ne kadar yatkın olduğu ve içinde bulunduğu bilişsel gelişim düzeyine bağlı olarak olayları nasıl algıladığı ve yorumladığıdır. Okul öncesi ve ilkokulun ilk yıllarındaki çocuklar anne-babası arasındaki çatışmadan, ergenlere kıyasla kendilerini daha çok suçlamaktadırlar (Yılmaz, 2001).

Şener ve Terzioğlu'nun (2008) yaptığı 413 çift ile 'Çiftler Uyum Ölçeği'ni kullanarak yaptıkları araştırmaya göre iletişim düzeyinden memnuniyet derecesi arttıkça gerek kadın gerekse erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları artmakta; iletişim konusunda anlaşmazlık yaşanma derecesi arttıkça kadın ve erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları azalmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Son yıllarda bir kişilik özelliği olan mizah da eşler arasında uyumun incelendiği araştırmalar arasında yer almaya başlamıştır (Akt., Cihan-Güngör ve İlhan, 2008). Cihan Güngör ve İlhan'ın (2008) evli bireylerin evlilik uyumları ile sahip oldukları mizah tarzları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları, 170 evli bireye Çift Uyum Ölçeği ve Mizah Tarzları Ölçeği'nin uygulandığı çalışmalarında, kadınların erkeklere göre

mizahı evlilik ilişkilerinde daha önemli bir faktör olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır (Cihan Güngör ve İlhan, 2008).

Özen' nin (2006) eşlerin çatışma çözüm stillerini incelediği çalışmasına göre; eşlerin olumsuz çatışma çözüm stilleri, çiftlerin evlilik uyumunu olumsuz bir şekilde yordamaktadır. Ayrıca, olumlu çatışma çözüm stilinde yüksek, olumsuz çatışma çözme stilinde düşük olan eşlerin evlilik uyumundan, olumsuz çatışma çözüm stilinde düşük, olumsuz çatışma stilinde yüksek olan eşlere göre daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur (Özen, 2006).

Tutarel Kışlak ve Çabukça'nın (2002) empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında; 150 evli kişiye ulaşılmış ve empatinin evlilik uyumunu anlamlı olarak yordayan bir değişken olduğu tespit edilmiştir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Erbek, Beştepe, Akar, Alpkan ve Eradamlar'ın (2005) üç grup evli çiftte cinsellik ile çift uyumu arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçladıkları araştırmalarında, Evlilik Danışma Merkezi'ne (EDAM) başvuran 50, mahkeme tarafından EDAM' a yönlendirilen 50 ve iki grup evli çift ile genel popülasyondan daha önce herhangi bir psikolojik yardım almamış olan 50 evli çifti incelemişlerdir. Cinsel sorunu olan çiftler ile cinsel sorunu olmayan çiftlerin uyum düzeyleri karşılaştırıldığında, kontrol grubunda cinsel sorunu olmayanların çift uyumu anlamlı derecede yüksek bulunurken; EDAM ve mahkeme grubunda cinsel sorun ile çift uyumu arasında doğrudan bir bağlantı olmadığı, kontrol grubunda ise cinsel sorun ile çift uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Erbek, Beştepe, Akar, Alpkan, Eradamlar, 2005).

Çoban, Nehir, Demirci, Özbaşaran ve İnceboz'un (2008) klimakterik (Klimakteriyum: Bir kadının üreme çağından üreme özelliklerini kaybettiği döneme geçiş sırasında oluşan değişimlerini içeren dönem/ <http://www.tipterimleri.com>) dönemdeki evli kadınların eş uyumları ve menopoza ilişkin tutumlarının menopozal yakınmalar üzerine etkisini inceledikleri araştırma sonucuna göre, kadınların bu dönemde uyumsuz evlilik ilişkisi içinde oldukları belirlenmiştir (Çoban, Nehir, Demirci, Özbaşaran ve İnceboz, 2008). Bu durumdaki genel kanı, erkeklerin

menopozdaki eşlerini bırakıp genç ve doğurgan bir eş bulmaya yöneldikleri yönündedir. Fakat bulgular böyle söylemiyor. İstatistikler 50 yaşından sonra yaşanan boşanmaların %65'inin kadınlar tarafından talep edildiğini gösteriyorlar. Şüphelerim 50 yaşından sonra yapılan boşanma taleplerinin çoğunun kadınların menopoz tarafından yenilenen gerçeklikleri nedeniyle ortaya çıktığı yönünde. Kadınlar için önceden önemli olan olgular (ilişkileri koruma, onay, çocuklar ve ailenin bir arada kaldığından emin olmak) artık ön planda yer almıyor. Ve beyinlerinin değişen kimyası hayatlarını algılayış biçimlerinin değişmesine yol açıyor (Brizendine, 2007, s.163).

Bolger ve ark. (1989), yaptıkları bir araştırmada, evli çiftler üzerinde ev ve iş ortamında stres yaratan faktörlerin birbirini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Sonuçta, erkeklerin iş yerindeki stresleri kadınlara oranla daha fazla evlerine taşıdıklarını ve bunun her iki eşi birden etkilediğini bulmuşlardır. Ayrıca eve yansıyan olumsuz faktörlerin, eşler arası ikili uyum sürecine de doğrudan olumsuz yansıdığı görülmüştür. 111 evli çift üzerinde yapılan bir araştırmaya (Larson ve ark., 1994) göre iş ortamında güvensizlik yaşayan bireyler evlilik ve aile fonksiyonlarında bozukluklar göstermekte ve çok sayıda ailevi sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. 126 çalışan kadın üzerinde yapılan bir çalışmada deneklerin iş ve aile yaşamı arasındaki etkileşim kalıpları incelenmiştir. Deneklerin, kendileri için stres yaratan faktörler arasında eşlerin kendilerine fazla destek vermemeleri, evdeki ve işteki görev dağılımı, ev ve işteki sorumluluklara ilişkin rol çatışmalarını saydıkları görülmüştür (Akt., Yıldız, 2009).

Ödemiş (2008), ilkokul öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında 92'si kadın, 68'i erkek olmak üzere toplam 160 öğretmene, bilgi formu, Minnesota İş Tatmin Ölçeği ve Çift Uyum ölçeği uygulanmıştır. Öğretmenlerin iş tatmini ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Ödemiş, 2008).

Son 10 yılda doğan bebeklerin ebeveynlerinin neredeyse yarısında boşanma görülmektedir ve bu çocuklardan bazıları ebeveynin yeniden evlenmesine alışması ile değişiklik yaşamaktadır. Çocukların çoğunun ebeveyninin yeniden evlenme

deneyimlerinde anne-babaların stresli, bununla birlikte, ebeveynlerin bu deneyimlerine çocukların tepkileri çeşitli olmakta ve yaşıyla ilişkili paralellik göstermektedir. Ayrıca ailenin yeni koşullara uyumu konusunda zamanda da farklılıklar görülmektedir. Hetherington ve arkadaşlarının (1992) yaptığı boylamsal çalışmada aile ilişkileri ve ergenlerin ikinci evliliğe uyumları incelenmiştir. Bu amaçla annesinin ikinci evliliğini yaptığı, annenin gözetiminde olan aileler birinci grup; boşanmış ancak ikinci bir evlilik yapmayan annenin olduğu aileler ikinci grup; boşanmamış aileler ise üçüncü grup olarak ele alınmışlardır. Aileler yirmi altı aylık süreç boyunca üç kez değerlendirilmiş ve her bir ailede erinlik dönemindeki kız ve erkeklerin eşit sayıda olmasına özen gösterilmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda, demokratik çocuk yetiştirme tüm aile gruplarında çocuklarla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Boşanmamış ailelerden olan çocukların boşanmış ya da ikinci evliliğini yapmış ailelerden olan çocuklara göre daha az davranış problemleri sergilediği tespit edilmiştir (Hetherington ve diğer., 1992).

Son dönemlerdeki davranışsal-genetik araştırmalar, paylaşımın zayıf olduğu aile ortamının aynı ailede büyüyen kardeşler arasında psikolojik farklılıklara neden olduğunu vurgulamaktadır. Volling ve Elins (1998) aile ilişkilerini ve çocukların bu ortama uyumları ve tepkilerini inceledikleri çalışmalarında, okul öncesi dönemde çocuğu olan 60 aile ile çalışmışlardır. Buna göre çalışmada; iki çocuğu ve uyumlu evliliği olan ailelerde babanın büyük çocuğa daha fazla disiplin uyguladığı, annenin ise her iki çocuğa da eşit disiplin uyguladığı sonucuna varılmıştır (Volling & Elins, 1998).

Yine benzer bir çalışma Belsky, Youngblade, Rovine ve Volling (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ailedeki ebeveyn-çocuk alt sistemini ailedeki etkileşim açısından inceledikleri çalışmalarında, Aile Geliştirme Projesi kapsamında 100 Pensilvanyalı aile ile çalışmışlardır. Veriler hamilelik sırasında, bebek 3, 9 ve 36 aylık olduğunda evlik raporları alınarak elde edilmiştir. Ayrıca laboratuvar ortamında serbest oyun sırasında elde edilen verilerden de faydalanılmıştır. Buna göre, evlilik kalitesinde sorun yaşanan evliliklerde olumsuz baba davranışlarına ve uyumsuz çocuk davranışlarına rastlanmış ve birbiriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna

karşın annelerin evlilikleri ve ebeveynliklerine daha sistematik yaklaştıkları sonucuna varılmıştır (Belsky, Youngblade, Rovine & Volling, 1991).

Avustralyalı bilim adamlarının yaptığı araştırma, çiftin yaşları, daha önceki ilişkileri ve hatta her ikisinin birden sigara içip içmediği gibi faktörlerin, evliliklerin sürmeyeceğini belirlediğini öne sürmektedir. Avustralya Ulusal Üniversitesi'nde görevli bilim adamları, 2001 ve 2007 yılları arasında, evli ya da birlikte yaşayan yaklaşık 2500 çiftle görüşmüş ve bu görüşmelerde evliliklerini veya birlikteliklerini sürdürenlerle boşanan ya da ayrılan çiftleri bu sonuçlara götüren faktörleri araştırmışlardır. 'What's Love Got to Do With It' başlıklı araştırma, karısından 9 ya da daha fazla yaş büyük olan ve 25 yaşını bitirmeden evlenen erkeklerin eşlerinden boşanma olasılığının diğerlerine oranla iki kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, çocukların da bir evlilik ya da ilişkinin uzunluğunu etkileyen faktörler arasında yer aldığını göstermiştir. Araştırma, evlenmeden önce, daha önceki ilişkisinden ya da birlikte olduğu kişiden çocuk sahibi olan çiftlerin beşte birinin ayrıldığını gösterirken, bu oranın, evlenmeden önce çocuk sahibi olmayan çiftlerde %9 olduğu görülmüştür. Kocalarından daha fazla çocuk sahibi olmak isteyen kadınların boşanma olasılığının da daha fazla olduğunu belirleyen araştırmada, çiftin ailelerin de ilişki üzerinde rolü olduğu belirtilmiştir. Anne-babası ayrılan ya da boşanan kadın ve erkeklerin yaklaşık %16'sının kendilerinin de boşandığı, bu oranın, anne-babası ayrılmayanlarda %10'da kaldığı görülmüştür. Araştırma ayrıca, ikinci ya da üçüncü evliliğini yapan çiftlerin ayrılma olasılığının, ilk evliliklerini yapanlardan %90 fazla olduğunu göstermiştir. Evliliğin sürmesinde paranın da rol oynadığı, yoksul ya da kocaları işsiz olan kişilerin %16'sının ayrıldıklarını söylediği, bu oranın, maddi durumu iyi olan çiftlerde yüzde %9 olduğu bildirilmiştir. Eşlerden birinin sigara içip diğerinin içmemesi durumunda da ilişkinin başarısızlığa uğraması olasılığının daha fazla olduğu görülmüştür. Çiftin ayrılma olasılığını en az etkileyen faktörler arasında, çocuk sayısı ve çocukların yaşları, kadının iş statüsü ve çiftin çalıştığı yıl sayısının yer aldığı belirtilmiştir (<http://www.ntvmsnbc.com/id/24983537>).

Cinsel doyum evlilik uyumunu, evlilik uyumu da cinsel doyumunu etkilemektedir. Ülkemizde yapılan bir araştırmada, cinsel doyumun artması ile evlilik uyumunun da

yükseldiği ya da evlilik uyumunun artması ile cinsel doyumun da arttığı belirlenmiştir. Morokof ve Gilliland (1993), kadın ve erkeklerin cinsel doyumunu ile evlilik uyumları arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğunu ve bu ilişkiyi gösteren korelasyon değerinin (0.41 ; $p < .01$) olduğunu belirtmişlerdir. Sokolski ve Hendrick (1999) ise, cinsel doyumun evlilik uyumu ile anlamlı bir ilişki (0.59 ; $p < .05$) gösterdiğini bildirmişlerdir. Trudel ve arkadaşları (1997) da, cinsel istek bozukluğu olan kadınların evlilik uyumlarının, cinsel istek bozukluğu olmayanlara göre düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Rust ve arkadaşları ise (1988), cinsel sorunlar ve evlilik sorunları nedeniyle kliniklere başvuran çiftlerin ele alındığı bir çalışmada, eşlerinde cinsel sorun olan kadınların evlilik uyumunun azaldığını belirtmişlerdir (Akt., Vural, 2007).

Morokoff ve Gilliland (1993) çalışmalarında bazılarının işsiz olduğu, 165 kadın ve erkeğin katılımı ile cinsel doyum ve evlilik memnuniyetinin stres ile ilişkisini araştırmışlardır. Katılımcıların cinsel yaşam ve evlilik memnuniyetine yönelik ölçümler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda işsizliğin erkeklerde cinsel işlev bozukluklarına neden olduğu ve bu etkinin yaşa paralel olarak artış gösterdiği tespit edilmiştir. İşsiz erkeklerin eşleri de ulaşılan bu sonuçlara paralel ifadeler belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, eşleri işsiz olan kadınların evlilik memnuniyeti ile eşlerinin cinsel işlev sorunları arasında negatif yönde anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Her ne kadar araştırmada kadınlardaki işsizlik cinsel işlev bozuklukları ile ilişkili bulunmasa da, işsiz kadınlarda yaşla birlikte cinsel istek ve sıklığında keskin bir düşüş olduğu tespit edilmiştir (Morokoff & Gilliland, 1993).

White ve Keith (1990) yaptıkları çalışmada vardiyalı çalışmanın evlilik ilişkisinin kalitesine ve istikrarına etkisini, 1980 yılından 1983 yılına dek 1668 evli kadın ve erkekten elde ettikleri verilerle incelemişlerdir. Vardiyalı çalışmanın evlilik ilişkisinin kalitesine etkisini evlilikteki mutluluk, etkileşim, anlaşamama/çatışma, genel sorunlar, cinsel sorunlar ve çocukla ilgili sorunlar olmak üzere altı başlık altında ele almışlardır. Yapılan analizler vardiyalı çalışmanın evlilik ilişkisinin kalitesine olumsuz etkileri olduğunu ve ilk 3 yıldaki boşanma oranının %7'den %11'e çıktığını göstermiştir (White & Keith, 1990).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma 5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel çözümleme iki türlü yapılabilir. Bunlar: korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkilerdir. Korelasyon türü ilişki aramalarda değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte bir değişme varsa, bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılır. Karşılaştırma yolu ile ilişki belirlemede de en az iki değişken vardır. Bunlardan birine (sınanmak istenen bağımsız değişkene) göre gruplar oluşturulur, öteki (bağımlı) değişkene göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığına bakılır (Karasar, 1998, s.81-84).

Bu araştırmada; çocuk yetiştirme stilleri (demokratik, otoriter, çocuk merkezli) ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi korelasyon türü tarama ile; çocuk yetiştirme stilleri ve evlilik uyumunun bilgi formundan elde edilen bağımsız değişkenlere (yaş, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, çalışılan sektör, aylık gelir, evlilik süresi, evlilik sayısı, çocuk sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı, cinsiyeti ve aile türü) göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise karşılaştırma türü ilişkisel tarama ile analiz edilmiştir.

3.2. EVREN ve ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde bulunan özel/resmi anaokullarına ve ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 5-6 yaş dönemindeki çocukların anne-babaları oluşturmaktadır.

Evren ya da çalışma evreni, çoğu zaman içinde çeşitli elemanları olan, benzer amaçlı (işlevli) kümelerden oluşur. Araştırma evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılabilir. Evrendeki bütün kümelerin tek tek (bütün elemanlarıyla birlikte) eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örneklemeye küme örnekleme denir. Küme örnekleme de kendi içinde iki türdür. Bunlar: Oranlı ve oransız küme örneklemedir. Oranlı ve oransız küme örnekleme, temelde, tıpkı oranlı ve oransız eleman örnekleme gibidir. Aralarındaki temel ayrılık, burada, oranlanan ya da oranlanmayan şey elemanlar değil, kümelerdir. Küme örneklemede, evrende ya da alt evrende eşit seçilme şansı, elemanlar yerine, içindeki tüm elemanları ile birlikte kümelerindir (Karasar, 1998, s.114-115).

Oransız küme örneklemede hangi kümelerin olacağı tümüyle şansa bırakılmıştır. Oranlı küme örnekleme yapmak için, evren, önce, araştırma bulguları açısından önemli farklılıklar getirebileceği düşünülen değişken (ler) e göre alt evrenlere ayrılır. Bu şekilde gerçekleştirilen oranlı küme örnekleminin, daha temsili bir örneklem oluşturduğu kabul edilir. Kümelerden çok sayıda alınması, örnekleme aşırı ölçüde büyütüyorsa, seçilen her küme içinden de küme ya da eleman örneklemesine gidilir. Buna kademeli örnekleme denir (Karasar, 1998, s.114-116).

Araştırmanın örnekleme oranlı küme örnekleme yönteminden hareketle kademeli örnekleme ile oluşturulmuştur. Buna göre İstanbul'daki her bir ilçe bir küme olarak kabul edilmiş ve sosyo-ekonomik düzey göz önünde tutularak 6'sı Anadolu (Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye, Ataşehir, Çekmeköy, Sultanbeyli) ve 6'sı Avrupa (Beşiktaş, Sarıyer, Bahçelievler, Güngören, Sultangazi, Gaziosmanpaşa) yakasından olmak üzere toplam 12 ilçe belirlenmiştir. Yine aynı yöntemle, 12 ilçede bulunan anaokulu ve anasınıfı bulunan ilköğretim okullarının her biri bir küme olarak kabul edilmiş ve sosyo-ekonomik düzey düşünülerek, 12'si anaokulu, 13'ü anasınıfı bulunan ilköğretim okulu olmak üzere 25 okul belirlenmiştir. 25 okuldan kaç çocuğun anne-babasına ölçek uygulanması gerektiğini belirlemek için yapılan işlemler sonucunda 256 sayısına ulaşılmıştır. Ancak veri kayıpları dikkate alınarak 1000 çocuğun anne-babasına ölçek uygulanmasına karar verilmiştir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veriler 11 sorudan oluşan Anne Bilgi Formu, yine aynı 11 sorudan oluşan Baba Bilgi Formu, 27 itemden oluşan ‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’ ile 15 maddeden oluşan ‘Evlilikte Uyum Ölçeği’ ile toplanmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları şunlardır:

1. Anne Bilgi Formu
2. Baba Bilgi Formu
3. Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (ABSBÖ)
4. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

3.3.1.1. Anne Bilgi Formu

Annenin demografik, aile ve evlilik bilgilerine ilişkin 11 sorunun yer aldığı, araştırmacı tarafından geliştirilen formdur.

3.3.1.2. Baba Bilgi Formu

Babaların demografik, aile ve evlilik bilgilerine ilişkin ‘Anne Bilgi Formu’nda yer alan aynı 11 sorunun yer aldığı, araştırmacı tarafından geliştirilen formdur.

3.3.1.3. Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (ABSBÖ)

‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’ (Parenting Styles & Dimensions Questionnaire) Robinson, Mandlco, Olsen ve Hart (1995) tarafından geliştirilen; Önder ve Gülay (2009) tarafından Türkçe’ye uyarlanan bir ölçektir. Orijinal ölçek 4-12 yaş çocuklarının anne-babalarının demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (hoşgörülü, gevşek) ebeveynlik stillerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. Orijinal ölçek 62 maddeden oluşmaktadır. 2001 yılında yapılan değişikliklerle ölçeğin son halinde 32 madde bulunmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde; ‘hiçbir zaman’, ‘ara sıra’, ‘yarı yarıya’, ‘çok sık’, ‘her zaman’ şeklinde 5’li likert kullanılmıştır (Önder & Gülay, 2009).

Ölçeğin Türkçe versiyonu çalışmaları Önder ve Gülay (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan Türkçe'ye uyarlama çalışmaları sonucunda, ölçek 27 maddelik son halini almıştır. Ölçek demokratik, otoriter ve çocuk merkezli (hoşgörülü, gevşek) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Demokratik stil boyutu 13 madde , otoriter stil boyutu 10 madde ve çocuk merkezli stil ise 4 madde ile ölçülmektedir (Önder & Gülay, 2009).

Ölçeğin Türkçeye Çevrilmesi: ‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’ İngilizce ve Türkçe dillerinin her ikisine de hâkim 5 uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Yapılan çeviriler uzmanlar tarafından karşılaştırılmış ve kültürel anlam ve dil kuralları açısından bazı değişiklikler yapılmıştır. İngilizce ve Türkçeye hâkim bir başka uzman tarafından tekrar İngilizce tercümesi yapılmıştır. Ölçeğin orijinal ve Türkçeye çevrilen hali araştırmacılar tarafından karşılaştırılarak Türkçe versiyonuna son şekli verilmiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonu 5-6 yaşındaki 320 okul öncesi çocuğun anne ve babasına uygulanmış, ölçek geçerlik ve güvenirliği test edilmiştir (Önder & Gülay, 2009).

Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirliği: ‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’nin iç güvenirliği (tutarlılığı) Cronbach Alpha ile test edilmiştir (*Cronbach Alpha: .63* $p<.01$). Bu sonuca göre test-tekrar-test tutarlılığı yüksek bulunmuştur. Test-tekrar-test tekniği Pearson korelasyon analizi ile hesaplanmıştır ($r=.76$, $p<.01$). Ölçeğin alt boyutlarının test-tekrar-test analizi sonuçları ise demokratik alt boyut için ($r=.92$, $p<.01$), otoriter alt boyut için ($r=.84$, $p<.01$), çocuk merkezli alt boyut için ($r=.78$, $p<.01$) bulunmuştur. Geçerlik ölçütleri için madde analizi yapılmıştır. Türkçe formun geçerlik yüzdesi 3 uzmanın değerlendirmesi temelinde test edilmiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonunun yapısal geçerliliği madde analizi ile ölçülmüştür. Ancak kriterlerin geçerliği test edilememiştir; çünkü aynı alt boyutları içeren benzer bir ölçek Türkçede bulunamamıştır. Alt boyutların iç tutarlılık katsayıları yüksek bulunmuştur (*.38-.84 arası*). Bu ölçekteki yapısal geçerliliğin bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Ölçekten 5 item çıkarılarak 27 maddeden oluşan Türkçe versiyonuna son şekli verilmiştir. Bu ölçek Türk kültüründe ebeveyn tutumlarını ölçme konusunda önemli bir araçtır; çünkü bu alandaki ölçekler yeterli değildir. Madde analizi bu

ölçeğin yeterli yapısal geçerliliğe sahip olduğunu ortaya koymuştur (Önder & Gülay, 2009).

3.3.1.4. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evli çiftlerin uyum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Locke & Wallece (1959) tarafından geliştirilen ölçeğin ülkemiz için geçerlik ve güvenirlik çalışması Tutarel-Kışlak tarafından yapılmıştır. 15 maddeden oluşan ölçek, hem genel evlilik uyumunu ya da niteliğini ölçmekte, hem de çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) anlaşma ya da anlaşamama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 1 ile 58 puan arasında değişmekte olup, yüksek puan evlilikte uyumu, düşük puan da uyumsuzluğu göstermektedir (Kılıçaslan, 2007, s.50). Buna göre 43.5 ölçeğin kesme noktası olarak kabul edilmiş; 43 ve altında puan uyumsuz, 43 puanın üzeri ise uyumlu olarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin Türkçeye Çevrilmesi: EUÖ'nin çevirisi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve iki kişi ile birlikte gözden geçirilmiştir. Daha sonra çeviri, ABD' de eğitimini tamamlamış 5 uzman psikolog ve bir de yabancı dil uzmanından oluşan yargıcılar tarafından orijinaliyle karşılaştırılmış ve düzeltilmiştir. Çeviri bu haliyle, diğer bir yabancı dil uzmanınca tekrar İngilizceye çevrilerek kontrol edilmiştir. Sonuçta, uzmanların uzlaştığı şekilde düzenlemeler yapılarak çevirilere son şekli verilmiştir (Tutarel-Kışlak, 1999, s.53).

Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirliği: EUÖ'nin güvenirliğini belirlemek amacıyla, iç tutarlık katsayısı, iki yarım test güvenirliği, test-tekrar test güvenirliği ve tüm denekler için madde test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu değerlendirmeye ilişkin, ölçeğin iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Söz konusu değer kadınlar için .85, erkekler için ise .83' dür. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenirliği ise .90'dır. İki yarım test güvenirliği (split-half) $r = .84$ olarak bulunmuştur. Kadınlar için iki yarım test güvenirliği, $r = .84$, erkekler için ise $r = .83$ 'tür. Test-tekrar test tekniği ile güvenirlik hesaplaması ise, 311 kişi dışındaki 36 birbiriyle evli kişi üzerinde yapılmıştır. Ortalama 15 gün aralıkla ölçek tekrar uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar için saptanan Pearson Momentler Çarpımı

Korelasyon katsayısı .57 olup, .01 düzeyinde anlamlıdır (Tutarel-Kışlak, 1999, s.54). EUÖ' nin ölçüt bağımlı geçerliğinin saptanmasında, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği'nden yararlanılmıştır. EUÖ ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeği'nin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r=.12$ ($p<.05$) olarak bulunmuştur. EUÖ ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasında ise negatif korelasyon beklenmiştir. Elde edilen korelasyon katsayısı $-.54$ ' dür ve bu değer .01 düzeyinde anlamlıdır (Tutarel-Kışlak, 1999, s.54). Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde ana bileşenler (principal components) yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre maddeler düzeyinde bir faktör analizi uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Ancak, scree test uygulamasıyla ve kuramsal yorumlanabilme durumuna göre bunların iki faktöre indirgenebileceği düşünülerek, veriler iki faktörlü çözüme zorlanmıştır. Elde edilen bulgular, ölçeği anlaşıma ya da anlaşmama durumları ve ilişki tarzını içeren iki yapıya ayırmıştır. Birinci faktör ilk 9 maddeden oluşmuştur. Söz konusu maddeler incelendiğinde, genel uyum ve duygu, cinsellik, toplumsal kurallar gibi durumlardaki anlaşmayla ilgili oldukları görülmektedir. İkinci faktörde yer alan son 6 madde ise, boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişki tarzı ile ilgili maddelerdir. Ölçeğin yapı geçerliği, 311 kişilik örneklem içinde yer alan birbirleriyle evli 92 çift üzerinde de test edilmiştir. Ana bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesi sonucu aynı faktör yapısı elde edilmiştir (Tutarel-Kışlak, 1999, s.55).

3.3.2. Uygulama

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, belirlenen 25 okul için uygulama izni alınmıştır. Uygulama aşamasında 1 okul (Sultanbeyli Çalılıkusu Anaokulu) yapım aşamasında olması, 2 okulun (Özel Bilfen Ataşehir Anaokulu, Bahçelievler RAM Anasınıfları) idaresinden onay alınamaması, 1 okula da (Gaziosmanpaşa Evliya Çelebi İ.Ö.O. Anasınıfları) ulaşılamaması nedeniyle uygulama yapılamamıştır. Uygulama yapılan 21 okul, bağlı olduğu ilçe ve değerlendirmeye alınan ölçek sayıları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Uygulama Yapılan Okullar

OKULUN ADI	İLÇE	ÖLÇEK SAYISI	%
Acıbadem Anaokulu	Kadıköy	54	8,13
Perihan Aktürk Anaokulu	Kadıköy	19	2,86
Çekmeköy Anaokulu	Çekmeköy	30	4,52
Cumhuriyet Anaokulu	Ümraniye	47	7,08
İstiklal İ.Ö.O.	Ümraniye	38	5,72
Lütfi Erçin İ.Ö.O.	Üsküdar	34	5,15
Acıbadem Türk Telekom İ.Ö.O.	Üsküdar	17	2,56
İMKB Kız Meslek Lisesi Uygl. A.	Üsküdar	26	3,92
Hasan Ali Yücel İ.Ö.O.	Sultanbeyli	20	3,01
Anafartalar İ.Ö.O.	Sultanbeyli	19	2,86
Çalığışu Anaokulu	Sultanbeyli	Uygulanamadı.	-
Özel Bilfen Ataşehir Anaokulu	Ataşehir	Uygulanamadı.	-
Polis Amca Anaokulu	Güngören	59	8,86
Ali Fuat Cebesoy İ.Ö.O.	Güngören	24	3,61
Aydın Uçkan İ.Ö.O.	Sultangazi	37	5,57
Esentepe İ.Ö.O.	Sultangazi	21	3,16
Nene Hatun Anaokulu	Sultangazi	41	6,17
Yıldız Erten Anaokulu	Beşiktaş	52	7,83
Milli Saraylar Anaokulu	Beşiktaş	15	2,26
Halit Ziya Uşaklıgil İ.Ö.O.	Bahçelievler	25	3,77
Bahçelievler RAM Anasınıfları	Bahçelievler	Uygulanamadı.	-
Vali Recep Yazıcıoğlu İ.Ö.O.	Bahçelievler	11	1,66
Evliya Çelebi İ.Ö.O.	Gaziosmanpaşa	Uygulanamadı.	-
Preveze İ.Ö.O.	Gaziosmanpaşa	24	3,61
Tarabya Ö. İstek V.Kemal Atatürk A.	Sarıyer	51	7,68
21	12	664	100

Anne Bilgi Formu, Baba Bilgi Formu, Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği ile Evlilikte Uyum Ölçeği 5-6 yaş grubundaki her bir çocuğun anne ve babası için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Ardından ölçekler anasınıfı öğretmenleri aracılığıyla çocuğun anne ve babasına ulaştırılmış ve anne-babalar tarafından doldurulmuştur. Geri dönen ölçekler yine anasınıfı öğretmenlerinden alınarak, hangi ölçeklerin verilerinin kullanılacağını belirlemek üzere ölçekler değerlendirilmiştir. Boş bırakılan maddeleri olan ya da bütün ölçeklerin tek ebeveyn tarafından doldurulduğu düşünülen ölçekler veri analizine dâhil edilmemiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda 664 çocuğun

anne ve babasından (664 evli çift yani 1328 kişi) gelen veriler esas alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verilerin çözümü ve yorumlanması aşamasında, ‘Anne Bilgi Formu’, ‘Baba Bilgi Formu’, ‘Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği’ ve ‘Evlilikte Uyum Ölçeği’nden elde edilen veriler amaçlardan hareketle, belirlenen analizler doğrultusunda işlemler gerçekleştirilmiştir.

Anne ve babaların çocuk yetiştirme stillerine (demokratik, otoriter, çocuk merkezli) ve evlilik uyumuna ne derece sahip olduklarını belirlemek için ölçeklerden elde edilen puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Ayrıca süreksiz değişkenlere ilişkin frekans ve yüzde değerleri belirlenmiştir.

İki sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesinin saptanmak istendiği durumlarda Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayısı hesaplanmaktadır (Akt., Otrar, 2006). Bu amaçla ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

İki ayrı örneklem grubundan elde edilen iki ortalama arasındaki farkın anlamlılığını sınamak için ‘bağımsız grup t testi’ yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Akt., Otrar, 2006). Bu noktadan hareketle ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının anne ve babaya göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Bağımsız Grup t Testi kullanılmıştır. Ayrıca annelerin ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının çalışma durumu, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve aile türü; babaların ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının evlilik sayısı, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı ve aile türü bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere de Bağımsız Grup t Testi kullanılmıştır.

F testi; bağımlı değişkenin sürekli, bağımsız değişkenin üç veya daha fazla düzeyde olduğu durumlarda ortalamalar arasındaki farkların anlamlılığını belirlemek için kullanılmaktadır. Varyans analizi sonucunda F değerinin anlamlı çıkması, en azından bir grup ortalamasının diğerinden anlamlı olarak farklı olduğunu ifade eder. İki

fazla grup ortalaması söz konusu olduğunda hangi grup ortalamaları arasında anlamlı farklar olduğunu saptamak üzere çoklu karşılaştırma adı verilen özel tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Diğer tekniklerden farklı olarak Scheffe testi, ikili karşılaştırmalar için en muhafazakâr test olup anlamlılık için grup ortalamaları arasındaki farkların çok daha büyük olmasını istemektedir. Scheffe testi aynı zamanda eşit olmayan örneklem gruplarında da kullanılma özelliğine sahiptir (Akt., Otrar, 2006). Araştırmada uygulanan tek yönlü varyans analizi sonrası Post-Hoc karşılaştırma analizlerinde, varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğu Scheffe çoklu karşılaştırma analizi, heterojen bulunduğu en yaygın kullanılan Post-Hoc karşılaştırma analizi olan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir.

Annelerin ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının yaş, eğitim düzeyi, meslek, çocuk sayısı ve 5-6 yaş dönemindeki çocukların cinsiyeti; babaların ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının yaş, eğitim düzeyi, meslek, çalışılan sektör, aylık gelir, çocuk sayısı ve 5-6 yaş dönemindeki çocukların cinsiyeti bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyansların homojen ya da heterojenliğine göre Scheffe çoklu karşılaştırma analizi ya da Tamhane's T2 testi uygulanmıştır.

Varyans analizi için yeterli frekans sağlanamadığı kategoriler bulunduğu Non-Parametrik Kruskal Wallis-H testi; bağımsız grup t testi için yeterli frekans sağlanamadığı durumlarda ise Mann Whitney-U testi uygulanmaktadır (Akt., Otrar, 2006). Buna göre bu araştırmada annelerin ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının evlilik sayısı bağımsız değişkenine göre ve babaların ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının çalışma durumu bağımsız değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Mann Whitney-U testi uygulanmıştır.

Ayrıca annelerin ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının çalışılan sektör, aylık gelir ve evlilik süresi; babaların ABSBÖ alt boyutları ve EUÖ puanlarının evlilik süresi bağımsız değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

Non-Parametrik Kruskal Wallis-H testi sadece kategoriler arasında fark olup olmadığını göstermektedir. Bundan dolayı uygun bir post-hoc testi yoktur. Değişkenlere ait dağılımlarda parametrik olmayan dağılımlarla karşılaşırsa, ikili kategorili değişkenler için non-parametrik Mann Whitney-U ... uygulanmıştır (Otrar, 2006, s.115). Verilerin analizinde SPSS 16.00 paket programı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle, araştırma grubunu oluşturan anne-babaların (eşlerin) yaş, eğitim düzeyi, meslek, çalışma durumu, çalıştıkları sektör, aylık gelir, evlilik süresi, anne ya da babanın kaçınıcı evliliği olduğu, ailedeki çocuk sayısı, 5-6 yaş döneminde bulunan çocuk sayısı ve cinsiyeti ile aile türü süreksiz değişkenlerinden hareketle grubun genel yapısına ilişkin frekans ve yüzde değerlerini içeren betimsel değerler verilmiştir.

Grubun genel yapısına ilişkin betimsel değerlerin akabinde, anne ve babaların ABSBÖ alt boyutlarından ve EUÖ' den aldıkları puanlara yani, sürekli değişkenlere ilişkin betimsel değerlere ele alınmıştır.

Sürekli değişkenlere ilişkin betimsel değerlerin ardından ABSBÖ alt boyutları puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere korelasyon analizlerine yer verilmiştir.

Dördüncü olarak ABSBÖ alt boyutundan anne-babaların (eşlerin) aldıkları puanların bilgi formu ile elde edilen yaş, eğitim düzeyi vb. süreksiz değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Son olarak anne-babaların (eşlerin) EUÖ' den aldıkları puanların yine yaş, eğitim düzeyi vb. süreksiz değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ulaşılan veriler SPSS 16.00 paket programı kullanılarak .05 manidarlık düzeyinde çözümlenmiş; .01 manidarlık düzeyinde tespit edilen sonuçlar da ayrıca belirtilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablolastırılarak sunulmuş, kıyaslamayı kolaylaştırmak amacıyla tek bir değişken için önce annelere, akabinde babalara ait değerler ele alınmıştır.

4.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN GENEL YAPISINA İLİŞKİN DEĞERLER

Tablo 3. Annelerin Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
20-30 yaş arası	264	39,8	39,8	39,8
31-40 yaş arası	367	55,3	55,3	95,0
41 yaş ve üstü	33	5,0	5,0	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 3'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin 264'ü (%39,8) 20-30 yaş grubunda; 367'si (%55,3) 31-40 yaş grubunda; 33'ü (%5) 41 ve üstü yaş grubunda bulunmaktadır.

Tablo 4. Babaların Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
20-30 yaş arası	72	10,8	10,8	10,8
31-40 yaş arası	454	68,4	68,4	79,2
41 yaş ve üstü	138	20,8	20,8	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 4'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların 72'si (%10,8) 20-30 yaş grubunda; 454'ü (%68,4) 31-40 yaş grubunda; 138'i (%20,8) 41 ve üstü yaş grubunda bulunmaktadır.

Tablo 5. Annelerin Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
İlköğretim (İlkokul+Ortaokul)	236	35,5	35,5	35,5
Lise	260	39,2	39,2	74,7
Üniversite ve üstü	168	25,3	25,3	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 5'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin 236'sı (%35,5) ilkokul; 260'ı (%39,2) lise; 168'i (%25,3) üniversite ve üstü düzeyde eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Babaların Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Eğitim	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
İlköğretim (İlkokul+Ortaokul)	220	33,1	33,1	33,1
Lise	236	35,5	35,5	68,7
Üniversite ve üstü	208	31,3	31,3	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 6’da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların 220’si (%33,1) ilköğretim; 236’sı (%35,5) lise; 208’i (%31,3) üniversite ve üstü düzeyde eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Annelerin Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Meslek	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
Ev Hanımı	433	65,2	65,2	65,2
Üretim ve Hizmet Sektörü Mesl.	170	25,6	25,6	90,8
Finans ve İşletme Sektörü Mesl.	61	9,2	9,2	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 7’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin 433’ü (%65,2) ev hanımı olduğunu; 170’i (%25,6) üretim ve hizmet sektörü; 61’i (%9,2) finans ve hizmet sektöründeki meslek grubunda oldukları görülmüştür.

Tablo 8. Babaların Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Meslek	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
Serbest-Kendi İşim	209	31,5	31,5	31,5
Üretim Sektörü Mesl.	144	21,7	21,7	53,2
Hizmet Sektörü Mesl.	218	32,8	32,8	86,0
Finans ve İşletme Sektörü Mesl.	93	14,0	14,0	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 8’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların 209’u (%31,5) serbest-kendi işi olduğunu; 144’ü (%21,7) üretim sektörü; 218’i (%32,8) hizmet sektörü; 93’ü (%14) meslek gruplarında oldukları görülmüştür.

Tablo 9. Annelerin Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çalışma Durumu	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
Evet	192	28,9	28,9	28,9
Hayır	472	71,1	71,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 9’da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin 192’si (%28,9) çalışmakta; 472’si (%71,1) çalışmıyor olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10. Babaların Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çalışma Durumu	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
Evet	641	96,5	96,5	96,5
Hayır	23	3,5	3,5	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 10’da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların 641’i (%96,5) çalışmakta; 23’ü (%3,5) çalışmıyor olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11. Çalışan Annelerin Çalıştıkları Sektör Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sektör	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
Kamu	72	37,5	37,5	37,5
Özel	91	47,4	47,4	84,9
Serbest-Kendi İşim	29	15,1	15,1	100,0
Toplam	192	100,0	100,0	

Tablo 11’de görüldüğü üzere, çalışan anneleri oluşturan grubun 72’si (%37,5) kamu; 91’i (%47,4) özel sektörde; 29’u (%15,1) serbest-kendi işlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12. Çalışan Babaların Çalıştıkları Sektör Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sektör	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
Kamu	92	14,4	14,4	14,4
Özel	326	50,9	50,9	65,2
Serbest-Kendi İşim	223	34,8	34,8	100,0
Toplam	641	100,0	100,0	

Tablo 12’de görüldüğü üzere, çalışan babaları oluşturan grubun 92’si (%14,4) kamu; 326’sı (%50,9) özel sektörde; 223’ü (%34,8) serbest-kendi işlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13. Çalışan Annelerin Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aylık gelir	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
1-1000 tl.	68	35,4	35,4	35,4
1001-2000 tl.	97	50,5	50,5	85,9
2001-3000 tl.	15	7,8	7,8	93,8
3001 tl. ve üstü	12	6,2	6,2	100,0
Toplam	192	100,0	100,0	

Tablo 13’de görüldüğü üzere, çalışan anneleri oluşturan grubun 68’i (%35,4) 1-1000 TL.; 97’si (%50,5) 1001-2000 TL.; 15’i (%7,8) 2001-3000 TL.; 12’si (%6,2) 3001 TL. ve üstü aylık geliri olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 14. Çalışan Babaların Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aylık Gelir	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığ.}
1-1000 tl.	203	31,7	31,7	31,7
1001-2000 tl.	247	38,5	38,5	70,2
2001-3000 tl.	103	16,1	16,1	86,3
3001 tl. ve üstü	88	13,7	13,7	100,0
Toplam	641	100,0	100,0	

Tablo 14’de görüldüğü üzere, çalışan babaların oluşturduğu grubun 203’ü (%31,7) 1-1000 TL.; 247’si (%38,5) 1001-2000 TL.; 103’i (%16,1) 2001-3000 TL.; 88’i (%13,7) 3001 TL. ve üstü aylık geliri olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 15. Annelerin Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Evlilik Süresi	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
0-10 yıl	448	67,5	67,5	67,5
11-20 yıl	202	30,4	30,4	97,9
21 yıl ve üstü	14	2,1	2,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 15’de görüldüğü üzere, anneleri oluşturan grubun 448’i (%67,5) 0-10 yıl; 202’si (%30,4) 11-20 yıl; 14’ü (%2,1) 21 yıl ve üstü süredir evli olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 16. Babaların Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Evlilik Süresi	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
0-10 yıl	448	67,5	67,5	67,5
11-20 yıl	202	30,4	30,4	97,9
21 yıl ve üstü	14	2,1	2,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 16’da görüldüğü üzere, babaları oluşturan grubun 448’i (%67,5) 0-10 yıl; 202’si (%30,4) 11-20 yıl; 14’ü (%2,1) 21 yıl ve üstü süredir evli olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 17. Annelerin Evlilik Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Evlilik Sayısı	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1.	649	97,7	97,7	97,7
2. ve üstü	15	2,3	2,3	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 17’de görüldüğü üzere, gruptaki annelerin 649’u (%97,7) ilk evliliği olduğunu; 15’i (%2,3) ikinci evliliği olduğunu belirtmiştir.

Tablo 18. Babaların Evlilik Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Evlilik Sayısı	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1.	630	94,9	94,9	94,9
2. ve üstü	34	5,1	5,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 18’de görüldüğü üzere, gruptaki babaların 630’u (%94,9) ilk evliliği olduğunu; 34’i (%5,1) ikinci evliliği olduğunu belirtmiştir.

Tablo 19. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuk Sayısı	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1 çocuk	267	40,2	40,2	40,2
2 çocuk	322	48,5	48,5	88,7
3 çocuk ve üstü	75	11,3	11,3	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 19’da görüldüğü üzere, gruptaki annelerin 267’si (%40,2) bir; 322’si (%48,5) iki; 75’i (%11,3) üç ve üstü sayıda çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 20. Babaların Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Çocuk Sayısı	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1 çocuk	264	39,8	39,8	39,8
2 çocuk	316	47,6	47,6	87,3
3 çocuk ve üstü	84	12,7	12,7	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 20’de görüldüğü üzere, gruptaki babaların 264’si (%39,8) bir; 316’sı (%47,6) iki; 84’ü (%12,7) üç ve üstü sayıda çocuk sahibi olduklarını belirtmiştir.

Tablo 21. Annelerin 5-6 Yaş Dönemi Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

5-6 Yaş Çocuk S.	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1 çocuk	603	90,8	90,8	90,8
2 çocuk ve üstü	61	9,2	9,2	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 21’de görüldüğü üzere, gruptaki annelerin 603’ü (%90,8) bir çocuğu; 61’i (%9,2) iki ve üstü sayıda 5-6 yaş dönemi çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 22. Babaların 5-6 Yaş Dönemi Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

5-6 Yaş Çocuk S.	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
1 çocuk	603	90,8	90,8	90,8
2 çocuk ve üstü	61	9,2	9,2	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 22’de görüldüğü üzere, gruptaki babaların 603’ü (%90,8) bir çocuğu; 61’i (%9,2) iki ve üstü sayıda 5-6 yaş dönemi çocuğu olduklarını belirtmiştir.

Tablo 23. Annelerin 5-6 Yaş Dönemi Çocuğun Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

5-6 Yaş Çocuk C.	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
Kız	284	42,8	42,8	42,8
Erkek	319	48,0	48,0	90,8
Diğer (ikiz vb.)	61	9,2	9,2	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 23’te görüldüğü üzere, gruptaki annelerin 284’ü (%42,8) kız çocuğa; 319’u (%48,0) erkek çocuğa; 61’i (%9,2) ikiz (kız-kız, erkek-erkek, erkek-kız, erkek-erkek-kız vb) vb. cinsiyette 5-6 yaş dönemi çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 24. Babaların 5-6 Yaş Dönemi Çocuğun Cinsiyeti Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

5-6 Yaş Çocuk C.	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yığı.}
Kız	284	42,8	42,8	42,8
Erkek	319	48,0	48,0	90,8
Diğer (ikiz vb.)	61	9,2	9,2	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 24’te görüldüğü üzere, gruptaki babaların 284’ü (%42,8) kız çocuğa; 319’u (%48,0) erkek çocuğa; 61’i (%9,2) ikiz (kız-kız, erkek-erkek, erkek-kız, erkek-erkek-kız vb) vb. cinsiyette 5-6 yaş dönemi çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 25. Annelerin Aile Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aile Türü	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yıg.}
Çekirdek A.	577	86,9	86,9	86,9
Kalabalık A.	87	13,1	13,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 25’de görüldüğü üzere, gruptaki annelerin 577’si (%86,9) çekirdek; 87’si (%13,1) kalabalık aile olarak yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 26. Babaların Aile Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aile Türü	<i>f</i>	%	% _{geç.}	% _{yıg.}
Çekirdek A.	577	86,9	86,9	86,9
Kalabalık A.	87	13,1	13,1	100,0
Toplam	664	100,0	100,0	

Tablo 26’da görüldüğü üzere, gruptaki babaların 577’si (%86,9) çekirdek; 87’si (%13,1) kalabalık aile olarak yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.2. ABSBÖ ALT BOYUTLARI ve EUÖ PUANLARINA İLİŞKİN BETİMSSEL DEĞERLER

Tablo 27. ABSBÖ Alt Boyutlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Demokratik	1328	57,706	6,521	,179
Otoriter	1328	18,085	5,366	,147
Çocuk Merkezli	1328	9,667	3,116	,086

Tablo 27’de ABSBÖ’ nün alt boyutlarından alınan puanlar, ortalaması en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanarak sunulmuştur. Buna göre, demokratik stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=57,706$, standart sapması $ss=6,521$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,179$ olarak; otoriter stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=18,085$, standart sapması $ss=5,366$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,147$ olarak; çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=9,667$, standart sapması $ss=3,116$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,086$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 28. Annelerin ABSBÖ Alt Boyutları Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Demokratik	664	58,639	5,647	,219
Otoriter	664	18,538	5,362	,208
Çocuk Merkezli	664	9,642	3,090	,119

Tablo 28’de annelerin ABSBÖ’nün alt boyutlarından aldıkları puanlar, ortalaması en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanarak sunulmuştur. Buna göre, demokratik stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=58,639$, standart sapması $ss=5,647$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,219$ olarak; otoriter stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=18,538$, standart sapması $ss=5,362$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,208$ olarak; çocuk merkezli

stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=9,642$, standart sapması $ss=3,090$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,119$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 29. Babaların ABSBÖ Alt Boyutları Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
Demokratik	664	56,773	7,175	,278
Otoriter	664	17,633	5,336	,207
Çocuk Merkezli	664	9,693	3,144	,122

Tablo 29’da babaların ABSBÖ’nün alt boyutlarından aldıkları puanlar, ortalaması en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanarak sunulmuştur. Buna göre, demokratik stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=56,773$, standart sapması $ss=7,175$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,278$ olarak; otoriter stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=17,633$, standart sapması $ss=5,336$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,207$ olarak; çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=9,693$, standart sapması $ss=3,144$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=,122$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 30. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarına Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Puan	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
EUÖ Puanları	1328	46,11	7,41	,20

Tablo 30’da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan anne-babaların EUÖ puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=46,11$; standart sapması $ss=7,41$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası da $Sh_{\bar{x}}=,20$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 31. Annelerin EUÖ’ den Aldıkları Puanlara Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Puan	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
EUÖ Puanları	664	45,65	7,76	,30

Tablo 31’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan annelerin EUÖ puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=45,65$; standart sapması $ss=7,76$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası da $Sh_{\bar{x}}=,30$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 32. Babaların EUÖ’ den Aldıkları Puanlara Ait Örneklem Sayısı, Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Puan	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$
EUÖ Puanları	664	46,57	7,01	,27

Tablo 32’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan babaların EUÖ puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=46,57$; standart sapması $ss=7,01$ ve aritmetik ortalamanın standart hatası da $Sh_{\bar{x}}=,27$ olarak hesaplanmıştır.

4.3. ABSBÖ ALT BOYUTLARI ile EUÖ PUANLARI ARASINDAKİ KORELÂSYON ANALİZLERİ

Tablo 33. ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Demokratik S. Puanları	1328	,315	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 33'te görüldüğü üzere, ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,315$; $p<.05$). Yani demokratik stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanları da yükselmektedir.

Tablo 34. ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Otoriter S. Puanları	1328	-,152	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 34'te görüldüğü üzere, ABSBÖ Ölçeği otoriter stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,152$; $p<.01$). Yani otoriter stil puanları yükseldikçe evlilikte uyum puanları düşmektedir.

Tablo 35. ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Çocuk Merkezli S. Puanları	1328	-,149	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 35'te görüldüğü üzere, ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler

Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,152$; $p<.01$). Yani çocuk merkezli stil puanları yükseldikçe evlilikte uyum puanları düşmektedir.

Tablo 36. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Demokratik S. Puanları	664	,261	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 36’da görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,261$; $p<.01$). Yani annelerin demokratik stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı da yükselmektedir.

Tablo 37. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Demokratik S. Puanları	664	,395	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 37’de görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,395$; $p<.01$). Yani babaların demokratik stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı da yükselmektedir.

Tablo 38. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Otoriter S. Puanları	664	-,116	,003
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 38’de görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.05$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,116$; $p<.05$). Yani annelerin otoriter stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı azalmıştır.

Tablo 39. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Otoriter S. Puanları	664	-,183	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 39’da görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,183$; $p<.01$). Yani babaların otoriter stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı azalmıştır.

Tablo 40. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Ç.M. Stil Puanları	664	-,158	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 40’ta görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,158$; $p<.01$). Yani annelerin çocuk merkezli stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı azalmıştır.

Tablo 41. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanları ile EUÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Ç.M. Stil Puanları	664	-,142	,000
Evlilikte Uyum Puanları			

Tablo 41’de görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanları ile EUÖ puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi sonucunda puanlar arasında istatistiksel açıdan $p<.01$ düzeyinde, negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,142$; $p<.01$). Yani babaların çocuk merkezli stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı azalmıştır.

4.4. ABSBÖ ALT BOYUT PUANLARI İÇİN YAPILAN FARK ANALİZLERİ

Tablo 42. ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik S.	Anne	664	58,64	5,65	,22	5,27	1326	,000
	Baba	664	56,77	7,17	,28			

Tablo 42’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan anne-babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının anne ve babaya göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=5,27$; $p<.01$). Söz konusu farklılık annelerin lehine gerçekleşmiştir. Yani annelerin demokratik stil puanlarının babalara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 43. ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	Anne	664	18,53	5,36	,21	3,08	1326	,002
	Baba	664	17,63	5,34	,21			

Tablo 43’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan anne-babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının anne ve babaya göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=3,08$; $p<.05$). Söz konusu farklılık annelerin lehine gerçekleşmiştir. Yani annelerin otoriter stil alt boyutundan aldıkları puanların babalara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 44. ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Anne ya da Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk Merkezli S.	Anne	664	9,64	3,09	,12	-,30	1326	,765
	Baba	664	9,69	3,14	,12			

Tablo 44'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan anne-babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının anne ve babaya göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,30$; $p>.05$). Bu sonuca göre anne ve babaların çocuk merkezli stil alt boyutundan aldıkları puanların benzer oldukları söylenebilir.

Tablo 45. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları				
	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	20-30 y.	264	5,56	58,58	G. Arası	1,735	2	,867	,027	,973
	31-40 y.	367	5,68	58,68	G. İçi	21139,518	661	31,981		
	41 ve ü.	33	6,14	58,67	Toplam	21141,253	663			
	Toplam	664	5,65	58,64						

Tablo 45'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,027$; $p>.05$). Yani annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 46. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	20-30 y.	72	7,25	56,40	G. Arası	43,741	2	21,870	,424	,655
	31-40 y.	454	7,01	56,95	G. İçi	34084,920	661	51,566		
	41 ve ü.	138	7,67	56,39	Toplam	34128,661	663			
	Toplam	664	7,17	56,77						

Tablo 46’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=,424$; $p>.05$). Yani babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 47. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	20-30 y.	264	5,64	19,11	G. Arası	195,118	2	97,559	3,417	,033
	31-40 y.	367	5,02	18,05	G. İçi	18869,941	661	28,548		
	41 ve ü.	33	6,40	19,33	Toplam	19065,059	663			
	Toplam	664	5,36	18,54						

Tablo 47’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,417$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=2,351$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 47.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Anne Yaş (I)	Anne Yaş (J)	(I-J)	Sh _x	P
20-30 yaş	31-40 yaş	1,061*	,431	,049
	41 yaş ve üstü	-,220	,987	,976
31-40 yaş	20-30 yaş	-1,062*	,431	,049
	41 yaş ve üstü	-1,282	,971	,419
41 yaş ve üstü	20-30 yaş	,220	,987	,976
	31-40 yaş	1,282	,971	,419

Tablo 47.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın 20-30 yaş anneler ve 31-40 yaş anneler arasında 20-30 yaş anneler lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani 20-30 yaş grubundaki annelerin 31-40 yaş grubunda olan annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 48. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	20-30 y.	72	6,17	19,29	G. Arası	248,403	2	124,201	4,408	,013
	31-40 y.	454	4,99	17,32	G. İçi	18625,935	661	28,178		
	41 ve ü.	138	5,80	17,81	Toplam	18874,337	663			
	Toplam	664	5,34	17,63						

Tablo 48'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,408$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine

karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=3,992$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 48.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Baba Yaş (I)	Baba Yaş (J)	(I-J)	Sh_x	P
20-30 Yaş	31-40 yaş	1,977*	,764	,034
	41 yaş ve üstü	1,480	,879	,257
31-40 Yaş	20-30 yaş	-1,977*	,764	,034
	41 yaş ve üstü	-,497	,547	,743
41 Yaş ve üstü	20-30 yaş	-1,480	,879	,257
	31-40 yaş	,497	,547	,743

Tablo 48.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın 20-30 yaş babalar ile 31-40 yaş babalar arasında 20-30 yaş babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 20-30 yaş arası babaların 31-40 yaş grubundaki babalara göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 49. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	20-30 y.	264	3,50	9,95	G. Arası	43,843	2	21,922	2,305	,101
	31-40 y.	367	2,75	9,41	G. İçi	6286,849	661	9,511		
	41 ve ü.	33	3,11	9,73	Toplam	6330,693	663			
	Toplam	664	3,09	9,64						

Tablo 49'da görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,305$; $p>.05$). Yani annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 50. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	20-30 y.	72	3,49	9,92	G. Arası	9,115	2	4,557	,460	,631
	31-40 y.	454	3,15	9,61	G. İçi	6546,211	661	9,903		
	41 ve ü.	138	2,95	9,83	Toplam	6555,325	663			
	Toplam	664	3,14	9,69						

Tablo 50’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=,460$; $p>.05$). Yani babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 51. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	İlkokul-8y.	236	6,27	57,79	G. Arası	356,878	2	178,439	5,675	,004
	Lise	260	5,60	58,73	G. İçi	20784,375	661	31,444		
	Üniv. ve ü.	168	4,53	59,68	Toplam	21141,253	663			
	Toplam	664	5,65	58,64						

Tablo 51’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,675$;

$p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=7,63$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 51.1. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Anne Eğitim (I)	Anne Eğitim (J)	(I-J)	Sh_x	P
İlkokul (8yıl)	Lise	-,9465	,536	,216
	Üniversite ve ü.	-1,896*	,537	,001
Lise	İlkokul (8 yıl)	,946	,536	,216
	Üniversite ve ü.	-,950	,493	,155
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	1,896*	,537	,001
	Lise	,950	,493	,155

Tablo 51.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ile üniversite ve üstü mezunu anneler arasında üniversite ve üstü mezunu anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani üniversite ve üstü mezunu annelerin ilkökul mezunu annelere göre daha demokratik oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 52. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	İlkokul-8yıl	220	8,07	55,86	G. Arası	314,135	2	157,067	3,070	,047
	Lise	236	7,06	56,94	G. İçi	33814,526	661	51,157		
	Üniv. ve ü.	208	6,15	57,54	Toplam	34128,661	663			
	Toplam	664	7,17	56,77						

Tablo 52’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,07$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=4,868$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 52.1. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Baba Eğitim (I)	Baba Eğitim (J)	(I-J)	Sh_x	P
İlkokul (8yıl)	Lise	-1,086	,712	,337
	Üniversite ve ü.	-1,684*	,691	,045
Lise	İlkokul (8 yıl)	1,086	,712	,337
	Üniversite ve ü.	-,598	,627	,713
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	1,684*	,691	,045
	Lise	,598	,627	,713

Tablo 52.1.’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ile üniversite ve üstü mezunu babalar arasında üniversite ve üstü mezunu babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani üniversite ve üstü mezunu babaların ilkökul mezunu babalara göre daha demokratik olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 53. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i> <i>P</i>
Otoriter Stil	İlkokul-8y.	236	6,21	20,83	G. Arası	2342,934	2	1171,467	46,306 ,000
	Lise	260	4,58	18,08	G. İçi	16722,124	661	25,298	
	Üniv. ve ü.	168	3,64	16,04	Toplam	19065,059	663		
	Toplam	664	5,36	18,54					

Tablo 53’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=46,306$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=20,359$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 53.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Anne Eğitim (I)	Anne Eğitim (J)	(I-J)	<i>Sh_x</i>	<i>P</i>
İlkokul (8yıl)	Lise	2,749*	,494	,000
	Üniversite ve ü.	4,791*	,492	,000
Lise	İlkokul (8 yıl)	-2,749*	,494	,000
	Üniversite ve ü.	2,041*	,400	,000
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	-4,791*	,492	,000
	Lise	-2,041*	,400	,000

Tablo 53.1.’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ile lise mezunu anneler arasında ilkökul mezunu anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani

ilkokul mezunu annelerin lise mezunu annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. İlkokul mezunu ile üniversite ve üstü mezunu anneler arasındaki farklılığın ise ilkökul mezunu anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ilkökul mezunu annelerin üniversite ve üstü mezunu annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. Lise ile üniversite ve üstü mezunu anneler arasındaki farklılığın ise lise mezunu anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani lise mezunu annelerin üniversite ve üstü mezunu annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir.

Tablo 54. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	İlkokul-8yıl	220	5,82	18,69	G. Arası	1059,173	2	529,586	19,649	,000
	Lise	236	5,60	18,28	G. İçi	17815,165	661	26,952		
	Üniv. ve ü.	208	3,83	15,78	Toplam	18874,337	663			
	Toplam	664	5,34	17,63						

Tablo 54'te görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=19,649$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=11,462$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 54.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Baba Eğitim (I)	Baba Eğitim (J)	(I-J)	Sh _x	P
İlkokul (8yıl)	Lise	,402	,536	,836
	Üniversite ve ü.	2,908*	,474	,000
Lise	İlkokul (8 yıl)	-,402	,536	,836
	Üniversite ve ü.	2,505*	,451	,000
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	-2,908*	,474	,000
	Lise	-2,505*	,451	,000

Tablo 54.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ile üniversite ve üstü mezunu babalar arasında ilkökul mezunu babalar lehine $p < .01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ilkökul mezunu babaların üniversite ve üstü mezunu babalara göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. Lise mezunu ile üniversite ve üstü mezunu babalar arasındaki farklılık ise lise mezunu babalar lehine $p < .01$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Yani lise mezunu babaların üniversite ve üstü mezunu babalara göre daha otoriter oldukları söylenebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 55. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	İlkokul-8yıl	236	3,44	10,36	G. Arası	222,940	2	111,470	12,064	,000
	Lise	260	2,94	9,46	G. İçi	6107,753	661	9,240		
	Üniv. ve ü.	168	2,56	8,90	Toplam	6330,693	663			
	Toplam	664	3,09	9,64						

Tablo 55'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik

ortalamları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=12,064$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=8,66$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 55.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Anne Eğitim (I)	Anne Eğitim (J)	(I-J)	Sh _x	P
İlkokul (8yıl)	Lise	,903*	,289	,006
	Üniversite ve ü.	1,460*	,299	,000
Lise	İlkokul (8 yıl)	-,903*	,289	,006
	Üniversite ve ü.	,557	,269	,112
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	-1,460*	,299	,000
	Lise	-,557	,269	,112

Tablo 55.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ve lise mezunu anneler arasında ilkökul mezunu anneler lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ilkökul mezunu annelerin lise mezunu annelere göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir. İlkokul mezunu ile üniversite ve üstü mezunu anneler arasındaki farklılığın ise ilkökul mezunu anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ilkökul mezunu annelerin üniversite ve üstü mezunu annelere göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir. Lise ile üniversite ve üstü mezunu anneler arasında ise anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 56. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri					ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i> <i>P</i>
Çocuk Merkezli Stil	İlkokul-8yıl	220	3,39	9,95	G. Arası	65,755	2	32,878	3,349 ,036
	Lise	236	3,17	9,86	G. İçi	6489,570	661	9,818	
	Üniv. ve ü.	208	2,79	9,23	Toplam	6555,325	663		
	Toplam	664	3,14	9,69					

Tablo 56’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,349$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=4,334$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 56.1. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Baba Eğitim (I)	Baba Eğitim (J)	(I-J)	<i>Sh_x</i>	<i>P</i>
İlkokul (8yıl)	Lise	,099	,308	,984
	Üniversite ve ü.	,724*	,299	,047
Lise	İlkokul (8 yıl)	-,099	,308	,984
	Üniversite ve ü.	,625	,283	,080
Üniversite ve ü.	İlkokul (8 yıl)	-,724*	,299	,047
	Lise	-,625	,283	,080

Tablo 56.1.’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ilkökul ile üniversite ve üstü mezunu babalar arasında ilkökul mezunu babalar lehine $p<.05$ düzeyinde

gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ilköğretim mezunu babaların üniversite ve üstü mezunu babalara göre daha çocuk merkezli olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 57. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	Ev Hanımı	433	5,93	58,26	G.Arası	177,978	2	88,989	2,806	,061
	Hizmet/Üretim S.M	170	5,07	59,32	G. İçi	20963,275	661	31,714		
	Finans/İşletme S.M	61	4,87	59,43	Toplam	21141,253	663			
	Toplam	664	5,65	58,64						

Tablo 57’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,806$; $p>.05$). Yani annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 58. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	Kendi İşi-Serbest	209	7,54	56,46	G. Arası	95,138	3	31,713	,615	,605
	Üretim Sekt. M.	144	7,29	56,36	G. İçi	34033,523	660	51,566		
	Hizmet Sekt. M.	218	6,78	57,16	Toplam	34128,661	663			
	Finans/İşletme S.M	93	7,09	57,22						
	Toplam	664	7,17	56,77						

Tablo 58’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,615$;

$p>.05$). Yani örneklem grubunu oluşturan babaların ölçeğin demokratik stil alt boyutundan birbirine yakın puanlar aldığı söylenebilir.

Tablo 59. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N , SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	Ev Hanımı	433	5,58	19,55	G.Arası	1281,074	2	640,537	23,808	,000
	Hizmet/Üretim S.M.	170	4,26	16,54	G. İçi	17783,984	661	26,905		
	Finans/İşletme S.M.	61	4,59	16,92	Toplam	19065,059	663			
	Toplam	664	5,36	18,54						

Tablo 59’da görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=23,808$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=4,831$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 59.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Anne Meslek (I)	Anne Meslek (J)	(I-J)	Sh_x	P
Ev Hanımı	Üretim ve Hizmet S.M.	3,008*	,423	,000
	Finans ve İşletme S.M.	2,632*	,646	,000
Üretim ve Hizmet Sektörü Meslekleri	Ev Hanımı	-3,008*	,423	,000
	Finans ve İşletme S.M.	-,377	,673	,924
Finans ve İşletme Sektörü Meslekleri	Ev Hanımı	-2,632*	,646	,000
	Üretim ve Hizmet S.M.	,377	,673	,924

Tablo 59.1.’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla

yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın ev hanımı olan annelerle üretim ve hizmet sektörü meslek mensubu anneler arasında ev hanımı olan anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani ev hanımı olan annelerin üretim ve hizmet sektörü meslek mensubu annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. Ev hanımı anneler ile finans ve işletme sektörü meslek mensubu anneler arasında ise ev hanımı anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani ev hanımı annelerin finans ve işletme sektörü meslek mensubu annelere göre daha otoriter olduğu söylenebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 60. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	Kendi İşi-Serbest	209	5,43	17,86	G. Arası	456,724	3	152,241		
	Üretim Sekt. Mesl.	144	5,79	18,94	G. İçi	18417,614	660	27,905		
	Hizmet Sekt. Mesl.	218	4,95	17,03	Toplam	18874,337	663		5,456	,001
	Finans/İşletme S.M	93	4,85	16,51						
	Toplam	664	5,34	17,63						

Tablo 60'da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,456$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=2,178$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 60.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Baba Meslek (I)	Baba Meslek (J)	(I-J)	<i>Sh_x</i>	<i>P</i>
Kendi işi-Serbest Meslek	Üretim Sektörü Meslekleri	-1,083	,572	,311
	Hizmet Sektörü Meslekleri	,834	,511	,448
	Finans ve İşletmecilik Sekt. M.	1,356	,658	,238
Üretim Sektörü Meslekleri	Kendi İş-Serbest Meslek	1,083	,572	,311
	Hizmet Sektörü Meslekleri	1,917*	,567	,010
	Finans ve İşletmecilik Sekt. M.	2,439*	,703	,008
Hizmet Sektörü Meslekleri	Kendi İş-Serbest Meslek	-,834	,511	,448
	Üretim Sektörü Meslekleri	-1,917*	,567	,010
	Finans ve İşletmecilik Sekt. M.	,522	,654	,888
Finans ve İşletmecilik Sektörü Meslekleri	Kendi İş-Serbest Meslek	-1,356	,658	,238
	Üretim Sektörü Meslekleri	-2,439*	,703	,008
	Hizmet Sektörü Meslekleri	-,522	,654	,888

Tablo 60.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk otoriter stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın üretim sektörü meslek mensubu babalar ile hizmet sektörü meslek mensubu babalar arasında üretim sektörü meslek mensubu babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani üretim sektörü meslek mensubu babaların hizmet sektörü meslek mensubu babalara göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. Üretim sektörü meslek mensubu babalar ile finans ve işletmecilik sektörü meslek mensubu babalar arasındaki farklılığın ise üretim sektörü meslek mensubu babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani üretim sektörü meslek mensubu babaların finans ve işletmecilik sektörü meslek mensubu babalara göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 61. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	Ev Hanımı	433	3,21	9,93	G.Arası	102,467	2	51,234	5,437	,005
	Hizmet/Üretim S.M	170	2,67	9,09	G. İçi	6228,226	661	9,422		
	Finans/İşletme S.M	61	3,06	9,13	Toplam	6330,693	663			
	Toplam	664	3,09	9,64						

Tablo 62’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,437$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=2,612$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 61.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Anne Meslek (I)	Anne Meslek (J)	(I-J)	Sh _x	P
Ev Hanımı	Üretim ve Hizmet S.M.	,834*	,278	,011
	Finans ve İşletme S.M.	,797	,420	,166
Üretim ve Hizmet Sektörü Meslekleri	Ev Hanımı	-,834*	,278	,011
	Finans ve İşletme S.M.	-,037	,458	,997
Finans ve İşletme Sektörü Meslekleri	Ev Hanımı	-,797	,420	,166
	Üretim ve Hizmet S.M.	,037	,458	,997

Tablo 61.1.’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın ev hanımı anneler ile üretim ve hizmet sektörü meslek mensubu anneler arasında ev hanımı anneler lehine $p<.05$

düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani ev hanımı annelerin üretim ve hizmet sektörü meslek mensubu anneler göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 62. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, <i>SS</i> ve $\bar{X}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	<i>SS</i>	$\bar{X}$	Var. K.	KT	<i>Sd</i>	KO	F	p
Çocuk Merkezli Stil	Kendi İşi-Serbest	209	3,20	9,66	G. Arası	35,235	3	11,745		
	Üretim Sekt. Mesl.	144	3,57	9,84	G. İçi	6520,090	660	9,879		
	Hizmet Sekt. Mesl.	218	2,99	9,85	Toplam	6555,325	663		1,189	,313
	Finans/İşletme S.M.	93	2,60	9,16						
	Toplam	664	3,14	9,69						

Tablo 62’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,189$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 63. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Çalışma D.	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Demokratik Stil	Evet	192	59,23	5,21	,36	1,737	662	,083
	Hayır	472	58,40	5,80	,27			

Tablo 63’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=1,737$;

$p>.05$). Bu sonuca göre çalışan ve çalışmayan annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 64. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çalışma D.	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
Evet	641	213658,5	333,32			
Hayır	23	7121,5	309,63	6845,5	-,583	,56
Toplam	664					

Tablo 64'te görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-,583$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 65. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Çalışma D.	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Sh_x</i>	t Testi		
						<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Otoriter Stil	Evet	192	16,61	4,34	,31	-6,05	662	,000
	Hayır	472	19,32	5,54	,26			

Tablo 65'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-6,05$; $p<.01$). Söz konusu farklılık çalışmayan annelerin lehine gerçekleşmiştir. Yani çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha otoriter olduğu düşünülebilir.

Tablo 66. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çalışma D.	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
Evet	641	214113,5	334,03			
Hayır	23	6666,5	289,85	6390,5	-1,088	,277
Toplam	664					

Tablo 66’da görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-1,088$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 67. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Çalışma D.	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Sh_x</i>	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Çocuk M. Stil	Evet	192	9,18	2,77	,20	-2,48	662	,013
	Hayır	472	9,83	3,19	,15			

Tablo 67’de görüldüğü gibi, örneklemi oluşturan annelerin ABSBÖ Çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,48$; $p<.05$). Söz konusu farklılık çalışmayan annelerin lehine gerçekleşmiştir. Yani çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir.

Tablo 68. Babaların Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği Çocuk Merkezli Stil Alt Boyut Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çalışma D.	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
Evet	641	211971,5	330,69			
Hayır	23	8808,5	382,98	6210,5	-1,291	,197
Toplam	664					

Tablo 68’de görüldüğü üzere, babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutundan almış oldukları puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 69. Çalışan Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	χ^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	Kamu	72	102,68	2,133	2	,344
	Özel	91	90,41			
	Serbest-Kendi işim	29	100,26			
	Toplam	192				

Tablo 69’da görüldüğü gibi, çalışan annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=2,133$; $p>.05$). Bu sonuca göre çalışan annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 70. Çalışan Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	Kamu	92	7,12	57,47	G.Arası	46,162	2	23,081	,452	,636
	Özel	326	7,15	56,69	G. İçi	32559,373	638	51,034		
	Serbest-kendi işim	223	7,15	56,72	Toplam	32605,535	640			
	Toplam	641	7,14	56,81						

Tablo 70’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,452$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 71. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyut Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	Kamu	72	89,45	3,542	2	,170
	Özel	91	97,03			
	Serbest-kendi işim	29	112,33			
	Toplam	192				

Tablo 71’de görüldüğü gibi, çalışan annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=3,542$; $p>.05$). Bu sonuca göre çalışan annelerin otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 72. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	Kamu	92	4,89	17,22	G.Arası	93,814	2	46,907	1,678	,188
	Özel	326	5,48	18,03	G. İçi	17831,606	638	27,949		
	Serbest-kendi işim	223	5,16	17,28	Toplam	17925,420	640			
	Toplam	641	5,29	17,65						

Tablo 72’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,678$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 73. Çalışan Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Çocuk Merkezli Stil	Kamu	72	91,35	1,228	2	,541
	Özel	91	98,25			
	Serbest-kendi işim	29	103,79			
	Toplam	192				

Tablo 73’te görüldüğü gibi, çalışan annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=1,228$; $p>.05$). Bu sonuca göre çalışan annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 74. Çalışan Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Çocuk Merkezli Stil	Kamu	92	3,14	9,64	G.Arası	6,773	2	3,387	,361	,697
	Özel	326	2,92	9,52	G. İçi	5991,501	638	9,391		
	Serbest-kendi işim	223	3,23	9,74	Toplam	5998,275	640			
	Toplam	641	3,06	9,61						

Tablo 74’te görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,361$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 75. Çalışan Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Ait Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	1-1000 tl.	68	96,35	1,002	3	,801
	1001-2000 tl.	97	96,40			
	2001-3000 tl.	15	106,77			
	3001 tl. ve üstü	12	85,38			
	Toplam	192				

Tablo 75’de görüldüğü gibi, ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çalışan annelerin aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=1,002$; $p>.05$). Bu sonuca göre çalışan annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 76. Çalışan Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	1-1000 tl.	203	7,62	56,56	G.Arası	112,598	3	37,533		
	1001-2000 tl.	247	7,36	56,69	G. İçi	32492,937	637	51,009		
	2001-3000 tl.	103	6,66	56,71	Toplam	32605,535	640		,736	,531
	3001 tl. ve ü.	88	5,79	57,85						
	Toplam	641	7,14	56,81						

Tablo 76’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,736$; $p>.05$). Buna göre çalışan babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 77. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	1-1000 tl.	68	106,85			
	1001-2000 tl.	97	88,90			
	2001-3000 tl.	15	76,60	9,127	3	,028
	3001 tl. ve ü.	12	124,17			
	Toplam	192				

Tablo 77’de görüldüğü gibi, ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalışan annelerin aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=9,127$; $p<.05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla kullanılan özel bir yöntem bulunmadığından gruplar ikili olarak Mann-Whitney-U analizi ile karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 77.1. Çalışan Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	0-1000 tl.	1001-2000 tl.	2001-3000 tl.	3001 tl. ve ü.
1-1000 tl.	x=92,33	$p<.05$	$p>.05$	$p>.05$
1001-2000 tl.		x=76,46	$p>.05$	$p<.05$
2001-3000 tl.			x=11,37	$p>.05$
3001 tl.ve ü.				x=17,29

Tablo 77.1’de görüldüğü gibi, ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çalışan annelerin aylık gelir değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney-U testi sonucunda söz konusu farklılık 1-1000 TL. ve 1001-2000 TL. aylık geliri olan anneler arasında 1-1000 TL. aylık geliri olan anneler lehine $p<.05$ düzeyinde; 1001-2000 TL. ile 3001 TL. ve üstü geliri olan anneler arasında ise 1001-2000 TL. geliri olan anneler lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 78. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	1-1000 tl.	203	5,74	18,96	G.Arası	948,990	3	316,330		
	1001-2000 tl.	247	5,05	17,67	G. İçi	16976,429	637	26,651		
	2001-3000 tl.	103	5,29	17,22	Toplam	17925,420	640		11,870	,000
	3001 tl. ve ü.	88	3,69	15,08						
	Toplam	641	5,29	17,65						

Tablo 78’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının aylık gelir değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=11,870$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine

karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=5,357$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 78.1. Çalışan Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Aylık Gelir (I)	Aylık Gelir (J)	(I-J)	Sh_x	P
1-1000 tl.	1001-2000 tl.	1,28853	,51545	,074
	2001-3000 tl.	1,73729	,65908	,053
	3001 tl. ve ü.	3,88105*	,56285	,000
1001-2000 tl.	1-1000 tl.	-1,28853	,51545	,074
	2001-3000 tl.	,44876	,61266	,977
	3001 tl. ve ü.	2,59252*	,50772	,000
2001-3000 tl.	1-1000 tl.	-1,73729	,65908	,053
	1001-2000 tl.	-,44876	,61266	,977
	3001 tl. ve ü.	2,14376*	,65305	,007
3001 tl. ve ü.	1-1000 tl.	-3,88105*	,56285	,000
	1001-2000 tl.	-2,59252*	,50772	,000
	2001-3000 tl.	-2,14376*	,65305	,007

Tablo 78.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının aylık gelir değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın 1-1000 TL. ile 3001 TL. ve üstü geliri olan babalar arasında 1-1000 TL geliri olan babalar lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 1-1000 TL. aylık geliri olan babaların 3001 TL. ve üstü gelire sahip babalara göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. 1001-2000 TL. ile 3001 TL. ve üstü gelire sahip babalar arasındaki farklılığın 1001-2000 TL. gelire sahip babalar lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür. Yani 1001-2000 TL. gelire sahip babaların 3001 TL. ve üstü gelire sahip babalara göre daha otoriter olduğu söylenebilir. 2001-3000 TL. ile 3001 TL. ve üstü gelire sahip babalar arasındaki farklılığın ise 2001-3000 TL. gelire sahip babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 2001-3000 TL. gelire sahip babaların 3001 TL. ve

üstü gelire sahip babalardan daha otoriter olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 79. Çalışan Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X^2	SD	P
Çocuk Merkezli Stil	1-1000 tl.	68	95,81	3,032	3	,387
	1001-2000 tl.	97	92,60			
	2001-3000 tl.	15	106,73			
	3001 tl. ve ü.	12	119,12			
	Toplam	192				

Tablo 79’da görüldüğü gibi, ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çalışan annelerin aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=3,032$; $p>.05$). Buna göre çalışan annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 80. Çalışan Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	1-1000 tl.	203	3,50	9,81	G.Arası	38,247	3	12,749		
	1001-2000 tl.	247	2,86	9,74	G. İçi	6169,931	637	9,686		
	2001-3000 tl.	103	2,98	9,67	Toplam	6208,178	640		1,316	,268
	3001 tl. ve ü.	88	3,08	9,06						
	Toplam	641	3,11	9,66						

Tablo 80’de görüldüğü üzere çalışan babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,316$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 81. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	0-10 yıl	448	331,99	,290	2	,865
	11-20 yıl	202	335,37			
	21 yıl ve ü.	14	307,39			
	Toplam	664				

Tablo 81’de görüldüğü gibi, annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,290$; $p>.05$). Buna göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 82. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	0-10 yıl	448	333,61	,265	2	,876
	11-20 yıl	202	331,80			
	21 yıl ve ü.	14	307,04			
	Toplam	664				

Tablo 82’de görüldüğü gibi, babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanların evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,876$; $p>.05$). Buna göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 83. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	0-10 yıl	448	332,36	3,313	2	,191
	11-20 yıl	202	326,54			
	21 yıl ve ü.	14	422,82			
	Toplam	664				

Tablo 83’de görüldüğü gibi, annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyut puanların evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=3,313$; $p>.05$). Buna göre annelerin otoriter stil alt boyutundan benzer puan aldıkları söylenebilir.

Tablo 84. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	0-10 yıl	448	331,31	6,267	2	,044
	11-20 yıl	202	326,42			
	21 yıl ve ü.	14	458,25			
	Toplam	664				

Tablo 84’te görüldüğü gibi, babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=6,267$; $p<.05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla kullanılan özel bir yöntem bulunmadığından gruplar ikili olarak Mann-Whitney-U analizi ile karşılaştırılmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 84.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	0-10 yıl	11-20 yıl	21 yıl ve ü.
0-10 yıl	x=327,04	$p>.05$	$p<.05$
11-20 yıl		x=322,09	$p<.05$
21 yıl ve ü.			x=318,75

Tablo 84.1’de görüldüğü gibi, babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney-U testi sonucunda söz konusu farklılığın 0-10 yıl ile 21 yıl ve üstü süredir evli olan babalar arasında 0-10 yıldır evli olan babalar lehine $p<.05$ düzeyinde; 11-20 yıl ile 21 yıl ve üstü süredir evli olan babalar arasında ise 11-20 yıldır evli olan babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Yani daha kısa süredir evli olan babaların daha uzun süredir evli olan babalara göre daha otoriter olduğu söylenebilir. Diğer gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 85. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X^2	SD	P
	0-10 yıl	448	338,10			
Çocuk Merkezli Stil	11-20 yıl	202	316,72	2,672	2	,263
	21 yıl ve ü.	14	380,89			
	Toplam	664				

Tablo 85’de görüldüğü gibi, annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($x^2=2,672$; $p>.05$). Buna göre annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 86. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Çocuk Merkezli S.	0-10 yıl	448	337,06	,787	2	,675
	11-20 yıl	202	322,90			
	21 yıl ve ü.	14	325,18			
	Toplam	664				

Tablo 86’de görüldüğü gibi, babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,787$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 87. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Evlilik Sayısı	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
1.	649	216939,5	334,27	3720,5	-1,566	,117
2. ve ü.	15	3840,5	256,03			
Toplam	664					

Tablo 87’de görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-1,566$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 88. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Stil	1.	630	56,83	7,16	,29	,816	662	,415
	2. ve ü.	34	55,79	7,43	1,27			

Tablo 88’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,816$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 89. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Evlilik Sayısı	N	S.T.	S.O.	U	Z	P
1.	649	215950,5	332,74			
2. ve ü.	15	4829,5	321,97	4709,5	-,216	,829
Toplam	664					

Tablo 89’da görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-,216$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 90. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	1.	630	17,65	5,32	,21	,379	662	,704
	2. ve ü.	34	17,29	5,69	,98			

Tablo 90’da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,379$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 91. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Evlilik Sayısı	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
1.	649	214609,5	330,68			
2. ve ü.	15	6170,5	411,37	3684,5	-1,62	,105
Toplam	664					

Tablo 91’de görüldüğü üzere, annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-1,62$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 92. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>Sh_{$\bar{x}$}</i>	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Çocuk M. Stil	1.	630	17,65	5,32	,21	-1,201	662	,230
	2. ve ü.	34	17,29	5,69	,98			

Tablo 92’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının evlilik sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,201$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 93. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	1 çocuk	267	4,86	59,35	G.Arası	463,677	2	231,839	7,411	,001
	2 çocuk	322	5,79	58,53	G. İçi	20677,576	661	31,282		
	3 çocuk ve ü.	75	7,01	56,56	Toplam	21141,253	663			
	Toplam	664	5,65	58,64						

Tablo 93'te görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=7,411$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=7,444$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 93.1. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı (I)	Çocuk Sayısı (J)	(I-J)	Sh _x	P
1 çocuk	2 çocuk	,821	,439	,174
	3 çocuk ve üstü	2,792*	,862	,005
2 çocuk	1 çocuk	-,821	,439	,174
	3 çocuk ve üstü	1,971	,871	,075
3 çocuk ve üstü	1 çocuk	-2,792*	,862	,005
	2 çocuk	-1,971	,871	,075

Tablo 93.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi annelerle 3 ve üstü çocuk sahibi anneler arasında tek çocuk sahibi anneler lehine $p<.05$ düzeyinde

gerçekleştiği görülmektedir. Yani tek çocuk sahibi annelerin 3 ve üstü çocuk sahibi annelere göre daha demokratik oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık ise anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 94. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	1 çocuk	264	6,67	57,39	G.Arası	411,487	2	205,744	4,033	,018
	2 çocuk	316	7,10	56,77	G. İçi	33717,174	661	51,009		
	3 çocuk ve ü.	84	8,60	54,85	Toplam	34128,661	663			
	Toplam	664	7,17	56,77						

Tablo 94'te görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,033$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=7,662$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 94.1. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı (I)	Çocuk Sayısı (J)	(I-J)	Sh_x	P
1 çocuk	2 çocuk	,614	,573	,633
	3 çocuk ve ü.	2,541*	1,024	,043
2 çocuk	1 çocuk	-,614	,573	,633
	3 çocuk ve ü.	1,927	1,02	,173
3 çocuk ve ü.	1 çocuk	-2,541*	1,024	,043
	2 çocuk	-1,927	1,02	,173

Tablo 94.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi babalarla 3 ve üstü çocuk sahibi babalar arasında tek çocuk sahibi babalar lehine $p < .05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani tek çocuk sahibi babaların 3 ve üstü çocuk sahibi babalara göre daha demokratik oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık ise anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 95. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	1 çocuk	267	4,70	17,37	G.Arası	912,715	2	456,358	16,618	,000
	2 çocuk	322	5,31	18,89	G. İçi	18152,343	661	27,462		
	3 çocuk ve ü.	75	6,59	21,15	Toplam	19065,059	663			
	Toplam	664	5,36	18,54						

Tablo 95'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=16,618$; $p < .01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane's T2 testi tercih edilmiştir ($L=3,502$; $p < .05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 95.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyut Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı (I)	Çocuk Sayısı (J)	(I-J)	Sh _x	P
1 çocuk	2 çocuk	-1,520*	,413	,001
	3 çocuk ve ü.	-3,772*	,814	,000
2 çocuk	1 çocuk	1,520*	,413	,001
	3 çocuk ve ü.	-2,252*	,817	,021
3 çocuk ve ü.	1 çocuk	3,772*	,814	,000
	2 çocuk	2,252*	,817	,021

Tablo 95.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi annelerle iki çocuk sahibi anneler arasında iki çocuk sahibi anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani iki çocuk sahibi annelerin tek çocuk sahibi annelere göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. Tek çocuk sahibi anneler ile 3 ve üstü çocuk sahibi anneler arasındaki farklılığın 3 ve üstü çocuk sahibi anneler lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 3 ve üstü çocuk sahibi annelerin tek çocuk sahibi annelere göre daha otoriter olduğu söylenebilir. 2 çocuk sahibi anneler ile 3 ve üstü çocuk sahibi anneler arasındaki farklılığın ise 3 ve üstü çocuk sahibi anneler lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür. Yani 3 ve üstü çocuk sahibi annelerin 2 çocuk sahibi annelere göre daha otoriter oldukları düşünülebilir.

Tablo 96. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	1 çocuk	264	4,64	17,01	G.Arası	577,555	2	288,778	10,433	,000
	2 çocuk	316	5,31	17,53	G. İçi	18296,782	661	27,680		
	3 çocuk ve ü.	84	6,71	20,00	Toplam	18874,337	663			
	Toplam	664	5,34	17,63						

Tablo 96’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=10,433$; $p<.01$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=5,887$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 96.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı (I)	Çocuk Sayısı (J)	(I-J)	Sh_x	P
1 çocuk	2 çocuk	-,518	,413	,509
	3 çocuk ve ü.	-2,992*	,786	,001
2 çocuk	1 çocuk	,518	,413	,509
	3 çocuk ve ü.	-2,475*	,791	,007
3 çocuk ve ü.	1 çocuk	2,992*	,786	,001
	2 çocuk	2,475*	,791	,007

Tablo 96.1.’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi babalarla 3 ve üstü çocuk sahibi babalar arasında üç ve üstü çocuk sahibi babalar lehine $p<.01$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani üç ve üstü çocuk sahibi babaların tek çocuk sahibi babalara göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. İki çocuk sahibi babalar ile 3 ve üstü çocuk sahibi babalar arasındaki farklılığın ise 3 ve üstü çocuk sahibi babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 3 ve üstü çocuk sahibi babaların iki çocuk sahibi babalara göre daha otoriter olduğu söylenebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 97. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Çocuk Merkezli Stil	1 çocuk	267	2,73	9,25	G.Arası	101,697	2	50,848	5,396	,005
	2 çocuk	322	3,26	9,76	G. İçi	6228,996	661	9,424		
	3 çocuk ve ü.	75	3,36	10,51	Toplam	6330,693	663			
	Toplam	664	3,09	9,64						

Tablo 97’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,396$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar heterojen bulunduğundan Tamhane’s T2 testi tercih edilmiştir ($L=4,897$; $p<.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 97.1. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı (I)	Çocuk Sayısı (J)	(I-J)	Sh _x	P
1 çocuk	2 çocuk	-,513	,247	,110
	3 çocuk ve ü.	-1,256*	,423	,011
2 çocuk	1 çocuk	,513	,247	,110
	3 çocuk ve ü.	-,743	,429	,237
3 çocuk ve ü.	1 çocuk	1,256*	,423	,011
	2 çocuk	,743	,429	,237

Tablo 97.1.’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda söz konusu farklılığın tek çocuk sahibi annelerle 3 ve üstü çocuk sahibi anneler arasında 3 ve üstü çocuk sahibi anneler lehine $p<.05$

düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani 3 ve üstü çocuk sahibi annelerin tek çocuk sahibi annelere göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 98. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuk Merkezli Stil	1 çocuk	264	2,98	9,50	G.Arası	36,651	2	18,326	1,858	,157
	2 çocuk	316	3,25	9,70	G. İçi	6518,674	661	9,862		
	3 çocuk ve ü.	84	3,23	10,26	Toplam	6555,325	663			
	Toplam	664	3,14	9,69						

Tablo 98’de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,858$; $p>.05$). Buna göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 99. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Stil	1 çocuk	603	58,73	5,56	,23	1,26	662	,208
	2 ve ü.	61	57,77	6,44	,82			

Tablo 99’da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=1,26$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 100. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Stil	1 çocuk	603	56,69	7,13	,29	-,878	662	,380
	2 ve ü.	61	57,54	7,58	,97			

Tablo 100’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,878$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 101. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	1 çocuk	603	18,36	5,29	,22	-2,75	662	,006
	2 ve ü.	61	20,33	5,77	,74			

Tablo 101’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,75$; $p<.05$). Söz konusu farklılık 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü çocuğa sahip annelerin lehine gerçekleşmiştir. Yani 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü sayıda çocuğu olan annelerin bu yaş döneminde tek çocuğu bulunan annelere göre daha otoriter oldukları düşünülebilir.

Tablo 102. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	1 çocuk	603	17,47	5,24	,21	-2,437	662	,015
	2 ve ü.	61	19,21	6,06	,78			

Tablo 102’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,437$; $p<.05$). Söz konusu farklılık 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü çocuğa sahip babaların lehine gerçekleşmiştir. Yani 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü çocuğu olan babaların bu yaş döneminde tek çocuğu bulunan babalara göre daha otoriter oldukları düşünülebilir.

Tablo 103. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk M. Stil	1 çocuk	603	9,60	3,07	,13	-,994	662	,321
	2 ve ü.	61	10,02	3,27	,42			

Tablo 103’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,994$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 104. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyut Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk M. Stil	1 çocuk	603	9,60	3,10	,13	-2,433	662	,015
	2 ve ü.	61	10,62	3,42	,44			

Tablo 104'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,433$; $p<.05$). Söz konusu farklılık 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü çocuğa sahip babaların lehine gerçekleşmiştir. Yani 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü çocuğu olan babaların bu yaş döneminde tek çocuğu bulunan babalara göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir.

Tablo 105. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, ss ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	ss	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Demokratik Stil	Kız	284	5,04	59,05	G.Arası	107,826	2	53,913	1,694	,185
	Erkek	319	5,98	58,44	G. İçi	21033,427	661	31,821		
	Diğer (ikiz vb.)	61	6,44	57,77	Toplam	21141,253	663			
	Toplam	664	5,65	58,64						

Tablo 105'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,694$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 106. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Demokratik Stil	Kız	284	6,69	57,10	G.Arası	128,697	2	64,349	1,251	,287
	Erkek	319	7,50	56,33	G. İçi	33999,964	661	51,437		
	Diğer (ikiz vb.)	61	7,58	57,54	Toplam	34128,661	663			
	Toplam	664	7,17	56,77						

Tablo 106’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,251$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 107. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N</i> , <i>SS</i> ve $\bar{x}$ Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Otoriter Stil	Kız	284	5,13	18,10	G.Arası	251,979	2	125,990	4,427	,012
	Erkek	319	5,43	18,59	G. İçi	18813,079	661	28,462		
	Diğer (ikiz vb.)	61	5,77	20,33	Toplam	19065,059	663			
	Toplam	664	5,36	18,54						

Tablo 107’de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,427$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu

karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=,795$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 107.1. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Çocuğun cinsiyeti (I)	Çocuğun cinsiyeti (J)	(I-J)	Sh_x	P
Kız	Erkek	-,494	,435	,525
	Diğer (ikiz vb.)	-2,233*	,753	,013
Erkek	Kız	,494	,435	,525
	Diğer (ikiz vb.)	-1,739	,746	,067
Diğer (ikiz vb.)	Kız	2,233*	,753	,013
	Erkek	1,739	,746	,067

Tablo 107.1.'de görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın kız çocuğu sahibi anneler ile ikiz, üçüz vb. sahibi anneler arasında ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip anneler lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip annelerin kız çocuğa sahip annelere göre daha otoriter oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 108. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Otoriter Stil	Kız	284	5,20	17,17	G.Arası	218,453	2	109,227	3,870	,021
	Erkek	319	5,26	17,75	G. İçi	18655,884	661	28,224		
	Diğer (ikiz vb.)	61	6,06	19,21	Toplam	18874,337	663			
	Toplam	664	5,34	17,63						

Tablo 108'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını

belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,870$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=,306$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 108.1. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Çocuğun cinsiyeti (I)	Çocuğun cinsiyeti (J)	(I-J)	Sh_x	P
Kız	Erkek	-,581	,433	,408
	Diğer (ikiz vb.)	-2,048*	,750	,025
Erkek	Kız	,581	,433	,408
	Diğer (ikiz vb.)	-1,467	,742	,143
Diğer (ikiz vb.)	Kız	2,048*	,750	,025
	Erkek	1,467	,742	,143

Tablo 108.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın kız çocuğu sahibi babalar ile ikiz, üçüz vb. sahibi babalar arasında ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip babaların kız çocuğa sahip babalara göre daha otoriter olduğu düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 109. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Çocuk Merkezli Stil	Kız	284	3,07	9,49	G.Arası	16,440	2	8,220	,860	,423
	Erkek	319	3,08	9,71	G. İçi	6314,253	661	9,553		
	Diğer (ikiz vb.)	61	3,27	10,02	Toplam	6330,693	663			
	Toplam	664	3,09	9,64						

Tablo 109’da görüldüğü üzere annelerin ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,860$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 110. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Çocuk Merkezli Stil	Kız	284	3,09	9,46	G.Arası	67,741	2	33,871	3,451	,032
	Erkek	319	3,12	9,72	G. İçi	6487,584	661	9,815		
	Diğer (ikiz vb.)	61	3,42	10,62	Toplam	6555,325	663			
	Toplam	664	3,14	9,69						

Tablo 110’da görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,451$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe

çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=,274$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 110.1. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Çocuğun cinsiyeti (I)	Çocuğun cinsiyeti (J)	(I-J)	Sh_x	P
Kız	Erkek	-,253	,256	,613
	Diğer (ikiz vb.)	-1,158*	,442	,033
Erkek	Kız	,253	,256	,613
	Diğer (ikiz vb.)	-,905	,438	,119
Diğer (ikiz vb.)	Kız	1,158*	,442	,033
	Erkek	,905	,438	,119

Tablo 110.1.'de görüldüğü üzere babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın kız çocuğu sahibi babalar ile ikiz, üçüz vb. sahibi babalar arasında ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Yani ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip babaların kız çocuğa sahip babalara göre daha çocuk merkezli oldukları düşünülebilir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 111. Annelerin ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Stil	Çekirdek a.	577	58,59	5,71	,24	-,599	662	,549
	Kalabalık a.	87	58,98	5,21	,56			

Tablo 111'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının aile türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları

arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,599$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 112. Babaların ABSBÖ Demokratik Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik Stil	Çekirdek a.	577	56,78	7,19	,30	,100	662	,921
	Kalabalık a.	87	56,70	7,12	,76			

Tablo 112’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ demokratik stil alt boyutu puanlarının aile türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,100$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 113. Annelerin ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	Çekirdek a.	577	18,47	5,36	,22	-,798	662	,425
	Kalabalık a.	87	18,97	5,38	,58			

Tablo 113’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının aile türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,798$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 114. Babaların ABSBÖ Otoriter Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Otoriter Stil	Çekirdek a.	577	17,58	5,35	,22	-,646	662	,519
	Kalabalık a.	87	17,98	5,26	,56			

Tablo 114'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ otoriter stil alt boyutu puanlarının aile türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,646$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların otoriter stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 115. Annelerin ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk M.S.	Çekirdek a.	577	9,59	3,10	,13	-1,012	662	,312
	Kalabalık a.	87	9,95	3,05	,33			

Tablo 115'de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin ABSBÖ Çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının aile türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,012$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 116. Babaların ABSBÖ Çocuk Merkezli Stil Alt Boyutu Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk M.S.	Çekirdek a.	577	9,65	3,11	,13	-,831	662	,406
	Kalabalık a.	87	9,95	3,39	,36			

Tablo 116’da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların ABSBÖ çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının aile türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,831$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

4.5. EUÖ PUANLARI İÇİN YAPILAN FARK ANALİZLERİ

Tablo 117. EUÖ Puanlarının Anne ve Babaya Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Evlilikte Uyum	Anne	664	45,65	7,76	,30	-2,28	1326	,023
	Baba	664	46,57	7,01	,27			

Tablo 117’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan anne-babaların Evlilikte Uyum Ölçeği puanlarının anne ve babaya göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2,30$; $p<.05$). Söz konusu farklılık babaların lehine gerçekleşmiştir. Yani babaların ölçekten aldıkları puanların annelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 118. Annelerin EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilikte Uyum	20-30 y.	264	8,45	45,51	G. Arası	260,998	2	130,499	2,176	,114
	31-40 y.	367	7,14	45,98	G. İçi	39648,538	661	59,983		
	41 ve ü.	33	8,28	43,09	Toplam	39909,536	663			
	Toplam	664	7,76	45,65						

Tablo 118’de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($F=2,176$; $p>.05$). Yani annelerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 119. Babaların EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilikte Uyum	20-30 y.	72	6,61	46,68	G. Arası	354,318	2	177,159	3,630	,027
	31-40 y.	454	7,00	46,99	G. İçi	32256,066	661	48,799		
	41 ve ü.	138	7,12	45,16	Toplam	32610,384	663			
	Toplam	664	7,01	46,57						

Tablo 119’da görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,630$; $p<.05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan Scheffe çoklu karşılaştırma analizi tercih edilmiştir ($L=,301$; $p>.05$). Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 119.1. Babaların EUÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Scheffe Çoklu Karşılaştırma Analizi Sonuçları

Baba Yaş (I)	Baba Yaş (J)	(I-J)	Sh _x	P
20-30 yaş	31-40 yaş	-,306	,886	,942
	41 yaş ve ü.	1,521	1,016	,326
31-40 yaş	20-30 yaş	,306	,886	,942
	41 yaş ve ü.	1,827*	,679	,027
41 yaş ve ü.	20-30 yaş	-1,521	1,016	,326
	31-40 yaş	-1,827*	,679	,027

Tablo 119.1.’de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının yaş değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonucunda söz konusu farklılığın 31-40 yaş babalar ile 41 yaş ve üstü babalar arasında 31-40 yaş babalar lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Yani 31-40 yaş arası

babaların evlilik uyumlarının 41 yaş ve üstü babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 120. Annelerin EUÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	İlkokul-8yıl	236	7,40	45,58	G. Arası	281,473	2	140,736	2,347	,096
	Lise	260	8,64	45,03	G. İçi	39628,064	661	59,952		
	Üniv. ve ü.	168	6,66	46,69	Toplam	39909,536	663			
	Toplam	664	7,76	45,65						

Tablo 120’de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,347$; $p>.05$). Yani annelerin evlilik uyumu eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 121. Babaların EUÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	İlkokul-8yıl	220	6,98	46,36	G. Arası	32,840	2	16,420	,333	,717
	Lise	236	7,24	46,49	G. İçi	32577,544	661	49,285		
	Üniv. ve ü.	208	6,80	46,89	Toplam	32610,384	663			
	Toplam	664	7,01	46,57						

Tablo 121’de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,333$; $p>.05$). Yani babaların evlilik uyumu eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 122. Annelerin EUÖ Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	Ev hanımı	433	7,53	45,43	G. Arası	64,808	2	32,404	,538	,584
	Hizmet/üretim s.m.	170	8,12	45,94	G. İçi	39844,728	661	60,279		
	Finans/işletme s.m.	61	8,38	46,36	Toplam	39909,536	663			
	Toplam	664	7,76	45,65						

Tablo 122’de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,538$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 123. Babaların EUÖ Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	Kendi işi-serbest	209	7,61	46,06	G. Arası	139,501	3	46,500	,945	,418
	Üretim sekt. mesl.	144	6,98	46,90	G. İçi	32470,883	660	49,198		
	Hizmet sekt. mesl.	218	6,54	46,49	Toplam	32610,384	663			
	Finans/işletme s.m.	93	6,72	47,43						
	Toplam	664	7,01	46,57						

Tablo 123’te görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının meslek değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,945$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 124. Annelerin EUÖ Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Evlilikte Uyum	Evet	192	45,93	8,16	,59	,603	662	,547
	Hayır	472	45,53	7,60	,35			

Tablo 124'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin EUÖ puanlarının çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,603$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 125. Babaların EUÖ Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Çalışma D.	N	S.T.	S.O.	U	Z	P
Evet	641	214291	334,31			
Hayır	23	6489	282,13	6213	-1,283	,199
Toplam	664					

Tablo 125'de görüldüğü üzere, babaların EUÖ puanlarının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($z=-1,283$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 126. Çalışan Annelerin EUÖ Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X^2	SD	P
Evlilikte Uyum	Kamu	72	93,25	,895	2	,639
	Özel	91	100,47			
	Serbest-kendi işim	29	92,10			
	Toplam	192				

Tablo 126’da görüldüğü gibi, çalışan annelerin EUÖ puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,895$; $p>.05$). Bu sonuca göre çalışan annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 127. Çalışan Babaların EUÖ Puanlarının Çalıştıkları Sektöre Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilikte Uyum	Kamu	92	7,10	45,52	G.Arası	174,537	2	87,268	1,775	,170
	Özel	326	6,56	47,04	G. İçi	31367,853	638	49,166		
	Serbest-kendi işim	223	7,59	46,47	Toplam	31542,390	640			
	Toplam	641	7,02	46,62						

Tablo 127’de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının çalıştıkları sektöre göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,775$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 128. Çalışan Annelerin EUÖ Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X^2	SD	P
Evlilikte Uyum	1-1000 tl.	68	95,36	,691	3	,875
	1001-2000 tl.	97	98,44			
	2001-3000 tl.	15	98,40			
	3001 tl. ve ü.	12	84,88			
	Toplam	192				

Tablo 128’de görüldüğü gibi, EUÖ puanlarının çalışan annelerin aylık gelir değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık

istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,691$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 129. Çalışan Babaların EUÖ Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilikte Uyum	1-1000 tl.	203	7,79	45,97	G.Arası	227,852	3	75,951		
	1001-2000 tl.	247	6,93	46,74	G. İçi	31314,538	637	49,159		
	2001-3000 tl.	103	5,53	47,77	Toplam	31542,390	640		1,545	,202
	3001 tl. ve ü.	88	6,88	46,48						
	Toplam	641	7,02	46,62						

Tablo 129’da görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının aylık gelir değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,545$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu düşünülebilir.

Tablo 130. Annelerin EUÖ Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X^2	SD	P
Evlilikte Uyum	0-10 yıl	448	333,47			
	11-20 yıl	202	331,78	,176	2	,916
	21 yıl ve ü.	14	311,89			
	Toplam	664				

Tablo 130’da görüldüğü gibi, annelerin EUÖ puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,176$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten benzer puanlar aldığı söylenebilir.

Tablo 131. Babaların EUÖ Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	<i>S.O.</i>	X^2	<i>SD</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	0-10 yıl	448	333,08	,035	2	,983
	11-20 yıl	202	331,82			
	21 yıl ve ü.	14	323,89			
	Toplam	664				

Tablo 131’de görüldüğü gibi, babaların EUÖ puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=,035$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 132. Annelerin EUÖ Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Evlilik Sayısı	<i>N</i>	<i>S.T.</i>	<i>S.O.</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>P</i>
1.	649	217438	335,04	3222	-2,243	,025
2. ve ü.	15	3342	222,8			
Toplam	664					

Tablo 132’de görüldüğü üzere, annelerin EUÖ puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan non-parametrik Mann Whitney-U testi sonucunda, gruplar arasında ilk evliliği olan anneler lehine $p<.05$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-2,243$; $p<.05$). Yani ilk evliliği olan annelerin ikinci ve üstü evliliği olan annelere göre Evlilikte Uyum Ölçeği’ den daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Tablo 133. Babaların EUÖ Puanlarının Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Çocuk M. Stil	1.	630	46,69	7,03	,28	1,874	662	,061
	2. ve ü.	34	44,38	6,37	1,09			

Tablo 133'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların EUÖ puanlarının evlilik sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=1,874$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 134. Annelerin EUÖ Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilikte Uyum	1 çocuk	267	8,23	45,33	G. Arası	46,782	2	23,391	,388	,679
	2 çocuk	322	7,29	45,88	G. İçi	39862,754	661	60,307		
	3 çocuk ve ü.	75	8,10	45,79	Toplam	39909,536	663			
	Toplam	664	7,76	45,65						

Tablo 134'te görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,388$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 135. Babaların EUÖ Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, <i>SS</i> ve $\bar{X}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{X}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	1 çocuk	264	7,17	46,42	G.Arası	39,629	2	19,815	,402	,669
	2 çocuk	316	6,84	46,81	G. İçi	32570,755	661	49,275		
	3 çocuk ve ü.	84	7,20	46,14	Toplam	32610,384	663			
	Toplam	664	7,01	46,57						

Tablo 135’de görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,402$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 136. Annelerin EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	1 çocuk	603	45,61	7,79	,32	-,355	662	,723
	2 ve ü.	61	45,98	7,51	,96			

Tablo 136’da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin Evlilikte Uyum Ölçeği puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-,355$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 137. Babaların EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						t	Sd	p
Evlilikte Uyum	1 çocuk	603	46,46	7,08	,29	-1,361	662	,174
	2 ve ü.	61	47,74	6,24	,80			

Tablo 137’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların EUÖ puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,361$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 138. Annelerin EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacı ile Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	SS	$\bar{x}$	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Evlilikte Uyum	Kız	284	8,11	45,52	G.Arası	12,175	2	6,087	,101	,904
	Erkek	319	7,51	45,70	G. İçi	39897,362	661	60,359		
	Diğer (ikiz vb.)	61	7,51	45,98	Toplam	39909,536	663			
	Toplam	664	7,76	45,65						

Tablo 138’de görüldüğü üzere annelerin EUÖ puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,101$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 139. Babaların EUÖ Puanlarının 5-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsiyetine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>N, SS ve $\bar{x}$ Değerleri</i>						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>SS</i>	$\bar{x}$	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	Kız	284	6,91	46,48	G.Arası	91,368	2	45,684	,929	,396
	Erkek	319	7,24	46,43	G. İçi	32519,016	661	49,197		
	Diğer (ikiz vb.)	61	6,25	47,73	Toplam	32610,384	663			
	Toplam	664	7,01	46,57						

Tablo 139’da görüldüğü üzere babaların EUÖ puanlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=,929$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanların benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 140. Annelerin EUÖ Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	Çekirdek a.	577	45,70	7,72	,32	,405	662	,686
	Kalabalık a.	87	45,33	8,08	,87			

Tablo 140’da görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan annelerin EUÖ puanlarının aile türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,405$; $p>.05$). Bu sonuca göre annelerin ölçekten aldıkları puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 141. Babaların EUÖ Puanlarının Aile Türü Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Çocuk M.S.	Çekirdek a.	577	46,61	7,05	,29	,359	662	,720
	Kalabalık a.	87	46,32	6,77	,73			

Tablo 141’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan babaların EUÖ puanlarının aile türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=,359$; $p>.05$). Bu sonuca göre babaların ölçekten aldıkları puanlarının benzer olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar alana yönelik diğer araştırmalar ışığında tartışılmış ve bundan sonra yapılacak çocuk yetiştirme stilleri ve evlilik uyumuna yönelik araştırmalara ışık tutacak öneriler sunulmuştur.

Literatür incelendiğinde evlilik uyumunu etkileyen faktörler arasında çocuk boyutu ele alınırken, evlilik uyumunun çocuk yetiştirme stilleri boyutuna yönelik, özellikle de eşleri içeren araştırmaların yerli ve yabancı literatürde kısıtlı ve daha çok çocuğun problem davranışlarıyla ilişkisine yönelik olduğu görülmektedir. Bu açıdan ulaşılan çalışmaların öncelikle evli olma kriterine dayalı olarak yapıldığı; evli çiftlere (anne ve baba) yönelik çalışmaların sayısının evli olma kriterine dayalı olarak yapılan çalışmalara göre daha az olduğu görülmüştür.

5.1.1. İlişki Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

Araştırma sonucunda; 5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin demokratik çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumu arasında pozitif, çocuk merkezli (gevşek, aşırı hoşgörülü stil) ve otoriter çocuk yetiştirme stili ile evlilik uyumu arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Örneklem grubunun ilişki analizleri doğrultusunda anne ve babaların çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye ayrı ayrı bakıldığında hem grubun ilişki analizlerine paralel sonuçlara ulaşılmış hem de anne-babalarda birbirlerine paralel sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre anne ve babaların demokratik stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı da yükselmekte; otoriter ve çocuk merkezli stil puanı yükseldikçe evlilikte uyum puanı düşmektedir.

Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde araştırmanın sonucunu direkt olarak destekleyecek çalışmalara ulaşılamazken; bu sonucu dolaylı olarak destekleyen, evlilik ile çocuk arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalara ulaşılmıştır.

1980'lerde araştırmalar gözden geçirildiğinde, evlilik uyumsuzluğu ve çocukluktan ergenliğe problemli çocukluk ilişkilerinin işlendiğı görölr. Evlilik memnuniyetsizliği ile ilgili çeşitli araştırmalar, çocuk anksiyetesi, agresyonu, içselleştirme ve gözlenen davranış problemlerinin güvensiz aile-çocuk ilişkileri ile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Açıktan açığa öfkeli ve düşmanca etkileşimler, uyumsuz bir evlilik içinde doğrudan çocuğı etkileyebilmektedir, özellikle de çocuk yetiştirme ve çocuğun davranışları konusunda (Gable, Belsky, Crnic, 1992). Diğer taraftan Block, Block ve Marrison'ın (1981) çalışmalarına paralel olarak, çiftlerin okul öncesi dönemdeki çocuk yetiştirme tutum ve değerlerindeki anlaşmazlık, on yıl içinde çiftlerin boşanma olasılığını arttırmaktadır. Aynı zamanda çiftlerin çocuk yetiştirme konusunda anlaşmazlık yaşaması evlilikteki diğer sorun alanlarını (iletişim, çatışma çözme vb.) da işaret etmektedir (Belsky, 1990). Lamb, Hwang ve Broberg'in (1989) İsveçli okul öncesi çocukların ebeveynleri ile çocuk yetiştirme konusundaki ebeveyn anlaşması ve ailenin özelliklerini inceledikleri çalışmalarında Block ve diğerlerinin (1981) araştırmasında olduğu gibi, ebeveyn anlaşmasının evlilik kalitesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Lamb, Hwang & Broberg, 1989).

Bu araştırmada ayrıca annelerin demokratik ve otoriter stil alt boyutu puanlarının babalara göre daha yüksek olduğu; çocuk merkezli stil puanlarının ise benzer olduğu belirlenmiştir. Burada annenin hem demokratik hem de otoriter stil puanının yüksek olması; annenin çocuğa karşı tutarlı bir çocuk yetiştirme stili benimsemediğinin ifadesi olarak düşünülmektedir. Eğer anne ya da baba hem kendi içinde hem de eş olarak çocukla ilgili kararlarda birbirleriyle tutarlı ve kararlı bir çocuk yetiştirme stili sergilemiyorsa; demokratik, otoriter ve çocuk merkezli stilin bir arada anne, baba ya da her ikisi tarafından kullanıldığı düşünülebilir. Evde çocukla çok fazla zaman geçiren özellikle ev hanımı olan ya da çocukla ilgili her türlü durumdan annenin mesul tutulduğu ailelerde çocuğun, anneye karşı duyarsızlaşması buna neden olarak gösterilebilir. Çocuğun ise böyle bir durumda istediğini kabul ettirmek istemesi, buna karşın annenin ise tek kural koyucu olarak görülmesinin, çocuk ve anne arasında bir iktidar mücadelesine dönüşülebileceğı, annenin bu durumda daha otoriter bir stili benimseyebileceğı söylenebilir. Bu noktadan hareketle anne-babanın, çocuk yetiştirme konusunda kendini doğru değerlendiremediğı gibi doğru çocuk yetiştirme

stilini benimseme konusunda da anne ve babanın birlikte, ortak bir bilinç geliştirmeleri gerektiği akla gelmektedir.

Winsler, Madigan ve Aquilino (2005) çalışmalarında erken çocukluk döneminde, aynı aile içindeki anne ve babaların ebeveynlik stillerindeki benzerlik ve farklılıkları araştırmışlardır. 28 okul öncesi çocuğun anne ve babası (56 ebeveyn), bu araştırmada da kullanılan, Türkiye'ye uyarlanması Önder ve Gülay (2009) tarafından gerçekleştirilen, Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği'ni (Parenting Styles and Dimensions Questionnaire/PSDQ) tamamlamışlardır. Çocuk merkezli (daha az bir ölçüde de otoriterler için) stil boyutunda anne ve baba arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüş, ancak demokratik ebeveynlik boyutunda farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre babalar eşlerini daha demokratik ve çocuk merkezli olarak algılamakta ve anneleri kendilerine göre daha az otoriter olarak görmektedirler. Anneler de babaların algılarına paralel olarak kendilerini babalardan daha demokratik olarak algılamaktadırlar. Araştırmada ayrıca, anne-babanın çocuk yetiştirmede konusunda benzerlik göstermesinin daha doğru olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlik stilineki benzerlik ve farklılık algıları, anne ve babanın ebeveynlik stillerinde uyumları açısından önemlidir (Winsler, Madigan ve Aquilino, 2005). Araştırma sonuçlarını destekleyen bu çalışmada annelerin hem demokratik hem de çocuk merkezli olarak algılanması, bu araştırmada ise annelerin hem demokratik hem otoriter olarak tespit edilmesi, kültürel faktörlere ve annenin çocukla geçirdiği zamana dayandırılabilir.

Genel olarak batı literatüründe yapılan çalışmalarda anne-çocuk ilişkisi ile baba-çocuk ilişkisinin sevecenlik ve ilgi açısından birbirinden çok farklı olmadığı bulunmuştur. Bizim kültürümüz gibi daha geleneksel kültürlerde ise anne ile olan ilişkiler daha ön planda olmakta ve annenin önemi vurgulanmaktadır. Örneğin, Çinli ergenlerin ana-baba tutumuna ilişkin algılarını incelemek üzere yapılan bir çalışmada, genel olarak algılanan anne tutumunun algılanan baba tutumundan daha olumlu olduğu bulunmuştur. Ülkemizde Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan çalışmada anneden ve babadan algılanan kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutları karşılaştırılmış, öğrencilerin annelerini babalarından hem daha kabul edici/ilgi

gösterici hem de daha fazla denetleyici ve kontrol edici olarak algıladıkları bulunmuştur (Akt., Yılmaz, 1999).

Çocuk yetiştirme değerlerindeki ebeveyn uyumu çocukları psikolojik ve davranışsal açıdan etkilemektedir. Özellikle değerler, hedefler ve çocuk yetiştirme konusundaki tutarsızlık dikkat çekmektedir (Vaughn, Block & Block, 1988). Ana-babanın ‘dengesiz ve kararsız’ tutumu, çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz açıdan etkiler. Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık, ana-baba arasındaki görüş ayrılığında olduğu gibi, anne ya da babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir. Anne ile babanın, çocuğun yanında, ‘çocuk konusunda’ birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu ya da taraflardan birinin çocuk kayırması, çok sıklıkla rastlanan terbiye yanlışlarındandır. Bir diğer dengesizlik ve karasızlık örneği, anne ya da babanın şahsında yaşanabilir. Böyle durumda çocuğa sözünü dinletmek için çaba sarf eden annenin, bir isteğini yaptırmak üzere, önce yumuşak tonda konuştuğu, ardından sesini yükselttiği, çocuğun isteğini hala yerine getirmemesi halinde dövdüğü, ardından da diz çöküp özür dilediği görülebilir. İster ana-baba arasındaki ‘karasızlık ve dengesizlik örneğinde, isterse bir ebeveynin değişken tutumunda olsun çocuk, hangi koşulda nasıl davranacağını bilemez. Bu da önceleri çocukta bazı iç çatışmaların, huzursuzlukların, ardından da dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşumuna sebep olabilir (Yavuzer, 1999, s.31).

Kaya’nın (2003) yaşları 8-10 arasında değişen çocuklara sahip 84 anne-babanın evlilik uyumları ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü araştırdığı çalışmada, anne ve babaların evlilik uyumları ile çocukların davranış problemleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, anne ve babaların evlilik uyumları arttıkça, çocukların davranış problemleri azalmakta ve evlilik uyumları azaldıkça çocukların davranış problemleri de artmaktadır. Elde edilen bu sonuç, evlilik uyumsuzluğunun çocukta davranış problemleri ile bağlantılı olduğunu ortaya koyan birçok çalışmayla uyumlu görünmektedir (Kaya, 2003).

Böyle bir durumun evlilik uyumuna yansımalarının nasıl olabileceği sorusu da önem kazanmaktadır. Bu bakımdan araştırmada evlilik uyumunun eşler arasındaki

farklılığına bakıldığında elde edilen sonuç düşündürücüdür. Araştırmada babaların evlilik uyumlarının annelere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çakır'ın (2008) evli bireylerin evlilik uyumlarının, anne-babalarına bağlanma düzeyi ve demografik değişkenlerle ilişkisini incelediği çalışmasında, 267 evli kadın, 267 evli erkek olmak üzere toplam 534 evli bireyden oluşan örneklem grubu ile çalışmıştır. Örneklem grubuna Kişisel Bilgi Formu, Çiftler Uyum Ölçeği ve Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, kadın ve erkek evli bireylerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık bulunmuş, erkeklerin evlilik uyum düzeyleri kadınlara oranla daha yüksek çıkmıştır (Çakır, 2008). Şener ve Terzioğlu'nun (2008) 413 çiftten oluşan örneklem grubu üzerinde yaptıkları çalışmada da araştırma sonucunu destekleyen verilere ulaşılmıştır. Buna göre araştırma kapsamına alınan eşlerin evlilik uyum puan ortalamaları cinsiyete göre incelendiğinde; erkeklerde kadınlardan yüksek olup erkeklerin kadınlara göre ilişkilerinin kalitesini daha iyi buldukları izlenimini vermektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008). Klinetob ve Smith (1996) yaptıkları çalışmada erkeklerin evlilik uyum puanlarının kadınlardan yüksek olduğunu bulmuştur. Eşlerden kadınların evlilik uyum puan ortalamalarının erkeklere göre düşük olması toplumumuzda aile içi ilişkilerin yapısından, kadınların aile içindeki statüsünden ve evlilikteki beklentilerinin erkeklerden farklı olmasından, ayrıca kadınların evlilikteki sorunları erkeklere göre daha fazla önemsemelerinden kaynaklanıyor olabilir (Şener ve Terzioğlu, 2008, s.11). Çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye bu açıdan bakıldığında, çocuğun varlığının, ortak ve doğru bir çocuk yetiştirme stiline benimsenmesinin ve çocukla ilgili sorumluluğun paylaşılmasının anne ile baba arasındaki evlilik uyumu farklılığında belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Bazı çalışmalar annelerin, ilişkilerinden aldıkları doyumda babalara oranla daha fazla azalma yaşadıklarını ortaya koymuştur. Ancak cinsiyetler arasındaki bu belirgin farklılığın nedeninin araştırmaların zamanlaması ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Bebekleri birkaç aylık olan eşler arasında yapılan çalışmalarda, kadınların evlilik ilişkilerinden aldıkları doyumdaki azalma miktarı erkeklere oranla daha fazla olmasına rağmen, benzer araştırmalar çocuk sahibi olduktan bir yıl ya da daha sonra yapıldığında babalar da evlilik ilişkilerinden aldıkları doyumda benzer azalmanın meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Bunun sebebi, bebeğin günlük bakımında aynı

derecede rol almamalarından dolayı ebeveyn olmanın güçlüklerini daha geç deneyimlemeleri olabilir (Kılıçaslan, 2009, s.161). Bu konuyla ilgili White' ın (1986) yaptığı araştırmada da çocuk sahibi olmanın kadının evlilik tatminine etkisinin ev işlerinin paylaşımına ve bu paylaşımdan duyulan memnuniyete bağlı olduğunu göstermiştir (Akt., Kocadere, 1995).

Tezel-Şahin ve Özyürek'in (2008) 5-6 yaş grubu çocuğa sahip 762 ebeveynin örneklem alındığı, Aile Tutum Envanteri kullanılarak anne-babaların demografik özelliklerine göre çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesinin amaçlandığı çalışmalarında, annelerin babalara göre daha demokratik olduğu belirlenmiştir. Bu durum, çocuk bakımında ortak bir sorumluluğa sahip ebeveynlerin henüz geleneksel anne-baba yaklaşımıyla hareket ettiklerini düşündürmektedir. Anneler kadar babaların da çocuğun bakım ve yetiştirilmesinden sorumlu olduğu düşünülerek her iki ebeveynin de bu konuda yeterli eğitim alması gerekmektedir (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008).

Dolayısıyla anne ve babanın çocuk yetiştirme konusunda ortak bir bilinç oluşturmalarının sadece ebeveyn-çocuk ilişkisini değil eşler arasındaki ilişkiyi de destekleyeceği ve sağlıklı bir aile yapısının oluşumunun temelini oluşturacağı düşünülmektedir.

5.1.2. ABSBÖ Alt Boyut Puanları Fark Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

ABSBÖ demokratik, otoriter ve çocuk merkezli alt boyutu puanlarının anne-babanın yaşına, eğitim düzeyine, mesleğine, çalışıp çalışmadığına, çalışıyorsa çalıştığı sektöre, aylık gelirine, evlilik süresine, kaçınıcı evliliği olduğuna, aile türüne, ailedeki çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları ilgili araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Araştırmada anne ve babaların demokratik ve çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre benzer olduğu sonucuna ulaşılmış; ancak 20-30 yaş grubundaki anne ve babaların 31-40 yaş grubundaki anne ve babalara göre daha otoriter çocuk yetiştirme stili sergiledikleri tespit edilmiştir. Yani genç yaştaki

ebeveynin daha otoriter olduğu söylenebilir. Bu durumla ilgili olarak ebeveynin yaşının genç olması, çocuk yetiştirme stillerindeki bilgi eksikliği, henüz oturmamış bir evliliklerinin olması vb. faktörler sıralanabilir. şanlı'nın (2007) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemeyi amaçladığı çalışmasında toplam 390 çocuğun annesine Kişisel Bilgi Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği uygulanmış, araştırma sonuçlarını anneler aısından destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre; 23-30 yaş grubundaki annelerin, aşırı koruyucu ve sıkı disiplin alt boyut puan ortalamaları, 31-40 yaş grubundaki annelerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda annelerin demokratik alt boyut puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. şendoğdu (2000), ise gerçekteştirdiği araştırmada, ulaşılan sonuçların aksine genç babaların daha ileri yaştaki babalara göre daha az baskı-disiplin boyutunu benimsediklerini tespit etmiştir (Akt., Tezel şahin ve Özyürek, 2008).

Araştırmada bir başka önemli sonuç da anne-babanın çalışıp çalışmama durumuna göre çocuk yetiştirme stillerindeki farklılaşmadır. Buna göre çalışan ve çalışmayan babaların demokratik, otoriter ve çocuk merkezli stil alt boyutu puanları farklılık göstermezken; çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha otoriter ve çocuk merkezli oldukları tespit edilmiş, demokratik çocuk yetiştirme stil puanlarının ise benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine şanlı'nın (2007) araştırmasında anneler aısından araştırma sonuçlarını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, çalışan ve çalışmayan annelerin demokratik alt boyut puanları farklılaşmazken, çalışmayan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin alt boyut puanları çalışan annelerden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Nitekim Zembat ve Hafızalı (2004) doğal yolla ve tedavi yoluyla çocuk sahibi olan annelerin kaygı düzeylerini ve çocuk yetiştirme tutumlarını inceledikleri araştırmalarında da çalışmayan annelerin koruyucu davranma eğiliminin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmayan annelerin evde çocuğu ile çok fazla zaman geçiren, çocukları için daha çok kural koyan konumunda olmaları, zamanla çocuğun annenin söylediklerine karşı kayıtsızlaşmasına neden olmakta; bu durum da anne ile çocuk arasındaki çatışmaların artmasına yol açmaktadır. Böyle bir durumda olan annenin kendini ve söylediklerini çocuğuna kabul ettirmek için, çalışan annelere göre daha otoriter bir

stil benimsemesi de bir etken olarak düşünülebilir. Aynı zamanda çalışmayan annenin çocuk merkezli olması çocukla olan çatışmadan kaçınmak için zaman zaman tavizler verebildiği göstermektedir. Bu durumda çalışmayan annenin tutarsız bir durum sergilediği ifade edilebilir.

Araştırmada üniversite ve üstü anne ve babaların ilkokul mezunu anne ve babalara göre daha demokratik oldukları belirlenmiştir. Tezel Şahin ve Özyürek'in (2008) yaptıkları çalışmada da araştırma bulgularına paralel olarak lise ve üniversite mezunu anne ve babaların ilkokul mezunu anne ve babalara göre daha demokratik tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Araştırmada anne ve babaların otoriter ve çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının eğitim düzeyi ile ters orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre ilkokul mezunu annelerin lise ile üniversite ve üstü mezunu annelere; lise mezunu annelerin ise üniversite ve üstü mezunu annelere göre daha otoriter oldukları saptanmıştır. Ayrıca ilkokul mezunu annelerin lise ile üniversite ve üstü mezunu annelere göre çocuk merkezli stili daha fazla benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı şekilde babalarda da ilkokul mezunu babaların üniversite ve üstü mezunu babalara göre daha otoriter ve çocuk merkezli; lise mezunu babaların ise üniversite ve üstü mezunu babalara göre daha otoriter olduğu görülmüştür. Durmuş' un (2006) 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne baba tutumlarının incelendiği araştırmasında da eğitim değişkenine göre araştırmaya paralel sonuçlar elde edilmiştir. Aşırı koruyucu ve baskı-disiplin içeren anne baba tutumlarının, ilköğretim mezunu ebeveynler lehine farklılaştığı belirlenmiştir. İlköğretim mezunu ebeveynlerin daha çok aşırı koruyucu ve baskı-disiplin içeren anne baba tutumu sergiledikleri görülmüştür. Anne ve babaların eğitim düzeyleri arttıkça tutumlarında pozitif bir değişme oluşmaktadır.

Mızrakçı (1994) çalışmasında, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörleri ve bu faktörlerin hangi tutumlar üzerinde daha etkili olduğunu incelemiştir. Örneklem olarak 3-6 yaş çocuğa sahip 145 anne alınmış ve veri toplamada anket formu kullanılmıştır. Sonuçta, annelerin çocuk yetiştirme tutumu üzerinde en etkili faktörün eğitim düzeyi olduğu belirlenmiştir. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe

demokratik yaklaşıma olan eğilimleri artmakta, geleneksel yaklaşım biçimi olarak kabul edilen otoriter tutum eğilimlerinin azalmakta olduğu gözlenmiştir (Akt., Özyürek, 2004). Öztürk ve Şanlı'nın (2007) MEB'e bağlı bir anaokulunda 2005-2006 eğitim öğretim yılında eğitim gören 68 öğrencinin annesiyle yaptıkları çalışmada da eğitim düzeyi düşük olan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarını daha fazla benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öyle anlaşılmaktadır ki anne ve babalarda demokratik çocuk yetiştirme stili eğitim düzeyiyle paralellik göstermektedir. Bu durum anne ve babanın çocuk yetiştirme stilleri ile ilgili doğru bilgilere ulaşma yetkinliğine ve açıklığına sahip olma durumuyla ilişkilendirilebilir. Bu noktadan hareketle anne-baba eğitimlerine, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynin daha yatkın olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla anne-baba eğitimiyle ilgili öncelikli hedef kitleyi, eğitim düzeyi düşük anne-babalar oluşturmaktadır.

Araştırmada babaların çocuk yetiştirme stilleri ile meslekleri karşılaştırıldığında annelerin sonuçlarına yakın sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Buna göre hangi meslek grubundan olursa olsun babaların demokratik ve çocuk merkezli stil alt boyut puanları farklılık göstermezken; üretim sektörü meslek mensubu babaların hizmet sektörü ve finans/işletmecilik sektörü meslek mensubu babalara göre daha otoriter oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yine Özyürek'in (2004) araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşıldığı, kentte yaşayan babaların mesleklerine bağlı olarak aşırı koruyuculuk ve katı/sert disiplin boyutu puanları arasındaki farkın anlamlı, demokratik/eşitlik boyutu puanları arasındaki farkın anlamsız olduğu görülmektedir. Profesyonel bir meslekte çalışan babaların tutumlarının diğer meslek gruplarına göre daha az koruyucu ve daha az katı/sert disiplinli olduğu görülmektedir.

Araştırmada meslek değişkenine göre annelerin demokratik stil alt boyutu puanları farklılık göstermezken; ev hanımı annelerin üretim ve hizmet sektörü meslek mensubu annelere göre daha çocuk merkezli stili benimsedikleri; üretim, hizmet ve finans/işletme sektörü mesleklerinde çalışan annelere göre ise daha otoriter çocuk yetiştirme stilini benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Özyürek' in (2004) yaptığı araştırmada da kentte yaşayan ve ev hanımı olan annelerin profesyonel bir işte

Çalışanlardan daha fazla katı/sert disiplin ve aşırı koruyuculuk tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yine paralel bir sonuç Sarı'nın (2007) anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin ocuk yetiştirme tutumlarının, çocukların sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği çalışmasında elde edilmiştir. Buna göre profesyonel meslek sahibi annelerin, ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, serbest meslek sahibi annelerin de ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, profesyonel meslek sahibi annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu, serbest meslekte çalışan annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu bulunmuştur. Ev hanımı annelerin sürekli çocuklarıyla olmasının aşırı koruyuculuğu, profesyonel mesleklerde çalışan annelere göre arttırdığı söylenebilir.

alışan anne ve babaların demokratik ve ocuk merkezli stil alt boyut puanları ise aylık gelir değişkenine göre farklılaşmazken; otoriter ocuk yetiştirme stili alt boyutundan elde edilen puanların aylık gelir değişkenine yönelik araştırmadan elde edilen bulguların da eğitim düzeyi ve meslek değişkenlerinden alınan sonuçları desteklediği söylenebilir. Nitekim yüksek eğitim düzeyini gerektiren mesleklerin gelir düzeyinin de paralel oranda olabileceği düşünülürse sonuçlar anlam kazanmaktadır. Buna göre çalışan babalardan 1-1000 TL., 1001-2000 TL. ve 2001-3000 TL. aylık gelire sahip babaların 3001 TL. ve üstü aylık gelire sahip babalara göre otoriter ocuk yetiştirme stilini benimsedikleri tespit edilmiştir. Yine aynı şekilde çalışan annelerden de 1-1000 TL. aylık gelire sahip annelerin 1001-2000 TL. aylık gelire sahip annelerden daha fazla; 1001-2000 TL. aylık gelire sahip annelerin ise 3001 TL. ve üstü aylık gelire sahip annelere göre otoriter ocuk yetiştirme stilini benimsedikleri tespit edilmiştir. Buna göre gelir düzeyi düştükçe otoriter stil alt boyut puanları yükselmektedir. Haktanır ve arkadaşlarının (1999) Türkiye'de anne-baba tutumları ile ilgili 1970 ve 1998 yılları arasında bu alanda yapılmış 75 araştırmayı inceledikleri çalışmalarında; sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde cezalandırıcı, kısıtlayıcı, istismar ve ihmale varan olumsuz tutumlar gözlenirken sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe olumsuz yaklaşımların azaldığı ve daha demokratik tutumların yer aldığı görülmektedir.

Araştırmada çalışan anne ve babaların çocuk merkezli, demokratik ve otoriter çocuk yetiştirme stillerinin çalışılan sektöre göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani çocuk yetiştirme alt stil boyutu puanları kamu ve özel sektör ya da kendi işini yapan anne babalara göre farklılaşmamaktadır. Araştırma bulgularını destekleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Araştırmada annelerin demokratik, otoriter ve çocuk merkezli stil alt boyutu puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Babaların da demokratik ve çocuk merkezli stil alt boyutu puanları benzerlik gösterirken otoriter stil alt boyutu puanları farklılaşmaktadır. Buna göre 0-10 yıldır ve 11-20 yıldır evli olan babaların 21 yıl ve üstü süredir evli olan babalara göre daha otoriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre babaların evlilik süresi uzadıkça otoriter çocuk yetiştirme stilini terk ettikleri söylenebilir. Evliliğin ilk yıllarında babaların çocuk bakımı ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceri sahibi olmamasının ve çocuğun yaşı gereği, evlilik süresine paralel olarak, çocuğun davranışlarına yön verici bir dönemde olunmasının bu sonuçta etkili olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, evlilik süresine paralel olarak babaların yaşlarının da ilerlediği düşünüldüğünde, çocuk yetiştirme konusunda deneyim kazandıkları ve bedensel/ruhsal enerjilerinin de azalabileceği göz önüne alındığında otoriter tutumu benimsemeyi tercih etmeyebilecekleri söylenebilir. Annelerdeki farklılaşmamada ise annenin çocuğun bakım ve gelişiminde birinci derecede annenin mesul tutulmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Araştırmada annelerden elde edilen bulgular Şentürk (2007)'ün 5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-dugusal uyum düzeylerini karşılaştırdığı çalışmasından elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Şentürk' ün çalışmasında da annelerin çocuk yetiştirme tutumları evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

Araştırmada anne ve babaların demokratik, otoriter ve çocuk merkezli alt stil boyutu puanları evlilik sayısı değişkenine yani eşlerin kaçınıcı evlilikleri olduğuna göre farklılık göstermemektedir. Araştırma bulgularını destekleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Araştırmada anne ve babaların demokratik stil alt boyutu puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre paralellik gösterdiği; buna göre tek çocuk sahibi anne ve babaların 3 ve üstü sayıda çocuk sahibi olan anne ve babalara göre daha demokratik oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında çocuk merkezli alt stil boyutu puanları çocuk sayısına göre babalarda farklılaşmazken; 3 ve üstü sayıda çocuk sahibi annelerin tek çocuk sahibi annelere göre daha çocuk merkezli oldukları görülmüştür. Otoriter stil alt boyutunda ise annelerin puanlarının çocuk sayısına paralel olarak arttığı görülmürken; 3 ve üstü sayıda çocuk sahibi babaların daha otoriter olduğu saptanmıştır. Buna göre 3 ve üstü sayıda çocuğa sahip anneler 2 ve tek çocuk sahibi anneler göre, 2 çocuk sahibi anneler ise tek çocuk sahibi annelere daha otoriter çocuk yetiştirme stilini benimsemektedir. 3 ve üstü sayıda çocuk sahibi babaların ise 2 ve tek çocuk sahibi babalara göre daha otoriter olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre 3 ve üstü çocuk sahibi annelerin hem otoriter hem de çocuk merkezli oldukları görülmektedir. Benzer bir sonuç 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısı değişkeninde babalar lehine tespit edilmiştir. 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü sayıda çocuk sahibi olan babaların bu yaş döneminde tek çocuk sahibi olan babalara göre daha otoriter, aynı zamanda çocuk merkezli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizlerde anne ve babaların demokratik stil alt boyutu puanları ile annelerin çocuk merkezli alt stil boyutu puanları 5-6 yaş dönemindeki çocuğun sayısına göre farklılaşmamaktadır. Buna karşın 5-6 yaş döneminde 2 ve üstü sayıda çocuğu olan annelerin tek çocuk sahibi annelere göre daha otoriter olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şentürk (2007) 5-6 yaş çocuklarının çalışan ve çalışmayan annelerinin tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerini incelediği araştırmasında; tek çocuğa sahip annelerin hem koruyucu, hem de baskıcı çocuk yetiştirme tutumları, iki veya daha fazla çocuğa sahip annelerinkinden anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur. Ayrıca çocukların cinsiyeti ne olursa olsun annelerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Özyürek (2004) 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında da çocuk sayısı 3 ve daha fazla olan annelerin tek ve 2 çocuğu olan annelere göre daha koruyucu ve daha katı/sert disiplinli olduğu tespit edilmiştir. Babalarda ise, 3 ve daha fazla kardeşe sahip çocuklarının babalarının tutumunun 1 ve

2 kardeşi olan çocukların babalarına göre daha katı/sert disiplinli olduğu ve çocuğun kardeş sayısı arttıkça babaların katı/sert disiplin tutumlarının arttığı görölmektedir.

Bu noktadan hareket edilecek olursa, annelerin çocuk yetiştirme stillerindeki tutarsızlığın öncelikle çocuk sayısından etkilendiği; 5-6 yaş döneminde çocuğu bulunan babaların hem daha otoriter hem daha çocuk merkezli olabilmesi, babalarda görölen bu kararsız tutumun çocuğun yaşından etkilendiğini düşündürmektedir. Aynı zamanda çocukların bakım ve sorumluluğunun daha çok annelerin görevi olarak algılanmasının annelerin istediklerini yaptırmak için zaman zaman çocukla girebileceği güç mücadelesinden dolayı daha otoriter ve aynı zamanda kimi kez çocuğa aynı amaçla tavizler verebileceğinden dolayı daha çocuk merkezli davranmaya yönelebileceği düşünölmektedir. Annelerde görölen bu farklılaşmanın 5-6 yaş döneminde çocuğu olan babalarda görölmemesi ise, babaların çocukla daha çok oyun oynama gibi faaliyetlerde bulunmasından kaynaklandığı ve babanın çocukla etkileşiminin bu yaşlarda daha fazla olması olarak gösterilebilir.

5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anne babaların çocuk yetiştirme stillerindeki farklılaşmalar ele alınırken; aynı ya da farklı cinsiyette olan ikiz ve üçüzler de araştırmaya dâhil edilmiştir. Buna göre anne ve babaların demokratik stil alt boyutu puanları ile annelerin çocuk merkezli stil alt boyutu puanları 5-6 yaş dönemindeki çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmamaktadır. Buna karşın ikiz, üçüz vb. çocuğa sahip anne ve babaların kız çocuğa sahip anne ve babalara göre daha otoriter; yine babaların aynı zamanda daha çocuk merkezli olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 5-6 yaş döneminde kız ve erkek çocuğa sahip olmak cinsiyete göre bir farklılığa sebep olmazken, aynı ya da farklı cinsiyette daha fazla sayıda çocuk sahibi olmak anne babanın çocuk yetiştirme stillerini etkileyebilmekte ve çocuk yetiştirmede tutarsızlığa sebep olabilmektedir. Bu yönöyle elde edilen sonuçlar, ailedeki toplam çocuk sayısından ve 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısından elde edilen sonuçları desteklemektedir. Özyürek (2004) 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında çocuğun cinsiyetinin kırsalda ve kentte, anne ve babaların çocuklarına yönelik tutumlarını etkilemediği tespit edilmiştir. Özyürek' in bu tespitinin araştırmada ulaşılan sonucu, bahsedilen nedenler açısından, dolaylı olarak

desteklediği söylenebilir. Yurtsever (2009), anne ve babaların çocuklarının haklarına yönelik tutumlarını etkileyen değişkenleri ele aldığı çalışmasında, 6-14 yaş grubu çocuğu olan 642 anne ve 642 baba olmak üzere 1284 ebeveynden toplanan veriler sonucunda; anne ve babaların çocukların hakları konusunda çocukların cinsiyetine bağlı olarak farklı tutumlar benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; kız çocukları olan hem annelerin hem de babaların ‘Bakım ve Koruma’ dan yana tutum sergiledikleri ve çocukların yaşları küçüldükçe yine ‘Bakım ve Koruma’ dan yana tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada anne ve babaların çocuk yetiştirme stillerinin aile türü (çekirdek ya da kalabalık aile) değişkenine göre farklılaşmadığı; benzer olduğu tespit edilmiştir. Tezel Şahin ve Özyürek’in (2008) 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerini inceledikleri araştırmada da ailede yaşayan diğer bireylerin varlığı ile annelerin tutumları arasındaki fark anlamlı bulunmazken; araştırma bulgularının aksine, babaların uyma davranışının ailedeki diğer bireylerin varlığından anlamlı ölçüde etkilendiği, babanın uyma davranışında artış görüldüğü tespit edilmiştir.

5.1.3. EUÖ Puanları Fark Analizlerine Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

Literatürü gözden geçirdiğimizde, evlilik uyumu ile doğrudan ilişkili, eş seçimi, rol beklentileri, olumlu ve olumsuz eş davranışları, problem çözme etkileşimleri, evlilikle ilgili işlevsel olmayan inançlar, olaylarla ilgili eşlerin yaptığı yüklemeler gibi konularda çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Akt., Tutarel-Kışlak, 1999, s.51).

Bu araştırmada evlilik uyumunun anne-babanın, yaşına, eğitim düzeyine, mesleğine, çalışıp çalışmadığına, çalışıyorsa çalıştığı sektöre, aylık gelirine, evlilik süresine, kaçınıcı evliliği olduğuna, aile türüne, ailedeki çocuk sayısına, 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına ve çocuğun cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları ilgili araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Araştırmada annelerin evlilik uyumları yaş değişkenine göre farklılık göstermezken, 31-40 yaş arası babaların 41 yaş ve üstü babalara göre evlilik uyumlarının daha

yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca paralel bir sonucun da Fidanoğlu'nun (2006) yaptığı araştırmadan elde edildiği görülmektedir. Fidanoğlu'nun araştırma sonucuna göre erkeklerin yaşları arttıkça Çift Uyum Ölçeği toplam ve alt boyut puanlarında azalma saptanmıştır. Kadınlarda ise sadece toplam puanlarda yaşla birlikte azalma görülmüş, alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Tüm bu çıkarımlar annelerin evlilik uyumlarının başka sebeplere bağlı olduğunu düşündürebilir. Demiray' ın (2006) yaptığı çalışmada ise tam tersi bir sonuca ulaşılmış; 31-41 yaş arasındaki çiftlerin 20-30 ile 42-52 yaş grubundaki çiftlere göre evlilik uyumlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Araştırmada evlilik uyumunun eşlerin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik uyumu ve eğitim değişkeni ile ilgili sonucu kadınlar açısından destekleyecek çalışmaya ulaşılırken; çoğunlukla evlilik uyumunun eğitim değişkenine göre farklılaştığı çalışmalara ulaşılmıştır. Özbeklik (2006) tarafından gerçekleştirilen, 3-6 yaş arasında çocuğu olan 216 kadın ile yürütülen çalışmada, kadınların Eşler Arası Uyum Ölçeği'nden aldıkları puanların kendi eğitim düzeylerine göre değişiklik göstermediği görülürken, eşlerinin eğitim düzeyine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre eşi ilkokul ya da ortaokul mezunu kadınların, eşi yüksekokul veya üniversite sonrası eğitim düzeyine sahip olan kadınlara göre ölçekten daha düşük puan aldığı saptanmıştır. Fışıloğlu' nun (1992), ABD'de lisanüstü öğrenim gören, ortalama evlilik süresi 8.6 yıl olan 70 evli (46 kadın, 24 erkek) katılımcının bulunduğu evlilik uyumu ile ilgili araştırmasında eşin eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür (Akt., Fidanoğlu, 2007). Şener ve Terzioğlu'nun (2008) araştırmalarında da eşlerden kadın ve erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları öğrenim düzeylerine göre incelendiğinde; öğrenim düzeyi arttıkça, eşlerin her ikisinin de evlilik uyum puan ortalamaları artmaktadır. Şenel' in (2009) aktardığına göre Türkiye'de eş seçimine ilişkin olarak Özgüven tarafından 1994'te yapılmış olan araştırmada daha eğitilmiş kişilerle evlenmeyi tercih edenlerin oranı kızlarda %32 iken, erkeklerde %1 olarak saptanmıştır (Akt., 2009). Bu oranlar, eğitim düzeyi değişkeninin erkeklerin evlilik uyumunda farklılık yaratmamasının dayanağı olarak görülebilir.

Araştırmada anne ve babaların evlilik uyumunun meslek değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fıfıloğlu'nun (1992) lisansüstü öğrenim gören katılımcılarla evlilik uyumunu incelediği araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmış; evlilik uyumu ile kişinin kendi mesleği ve eşinin mesleğini arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Akt., Fidanoğlu, 2006).

Araştırmada anne ve babaların evlilik uyumlarının çalışıp çalışmamalarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Tutarel-Kışlak'ın (1999) yaptığı çalışmada da çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Demiray'ın (2006) evlilik uyumunu demografik değişkenlere göre incelediği çalışmasında da kadın ve erkeğin çalışıp çalışmamasının evlilik uyumunda farklılaşmaya yol açmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada çalışan anne ve babaların evlilik uyumlarının çalıştıkları sektöre göre (kamu, özel, serbest-kendi işim) farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırma bulgularını bu yönde destekleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Araştırmada çalışan anne ve babaların evlilik uyumunun aylık gelir değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akbaş'ın (2008) endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, 89'u erkek, 31'i kadın olmak üzere toplam 120 öğretmene, 'Çift Uyum Ölçeği' ile 'Öğretmenlik Tutum Ölçeği' uygulanmıştır. 'Çift Uyum Ölçeği'nden alınan puanların algılanan aylık gelir değişkenine göre farklılaşmadığı sonucu ile araştırmadan elde edilen bulguları desteklemektedir. Evlilik uyumunun aylık gelir değişkenine göre farklılaştığı yönündeki çalışmaların daha az olduğu, buna karşın araştırmalardan elde edilen verilerden yola çıkıldığında genel kanı, aylık gelir değişkeninin evlilik uyumunda önemli olduğu yönündedir. Örneğin, Polat'ın (2006) yaptığı araştırmada kadınlarda sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe evlilik uyumunun da yükseldiği sonucuna varılmıştır. Şener ve Terzioğlu'nun (2008) çalışmasında da gerek kadın gerekse erkekler arasında ailenin toplam aylık geliri arttıkça evlilik uyum puan ortalamalarının da arttığı sonucu elde edilmiştir.

Evlilik uyumunun eşlerin evlilik süresi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analizlerde, evlilik uyumunda evlilik süresinin her iki eş için de belirleyici olmadığı, yani farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Akbaş'ın (2008) araştırmasında da araştırma sonuçlarını destekleyen sonuç elde edilmiştir. Buna göre Akbaş'ın çalışmasında Çift Uyum Ölçeği'nden elde edilen puanlar evlilik süresi değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Fidanoğlu'nun aktardığına göre Fışıloğlu'nun (1992) lisansüstü öğrenim gören katılımcılarla evlilik uyumunu incelediği araştırmasında da evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Fidanoğlu, 2006). Bu sonuçlarla Houseknecht ve Macke (1981) ile Filsinger ve Wilson'un (1984) ulaştıkları sonuçların aksine bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırmalarında ulaştıkları sonuçlar kadınların, evlilik süresi uzadıkça evliliklerindeki memnuniyette azalma olduğudur. Whitbourne (1984) ise erkeklerle yaptığı çalışmada erkeklerin evlilik süresinin artışıyla beraber evlilik uyumunun da artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır (Akt., Fidanoğlu, 2007). Şener ve Terzioğlu' nun (2008) yaptığı çalışmada da gerek kadın gerekse erkeklerde '21 ve daha uzun süredir' evli olan gruba kadar evlilik süresi arttıkça, evlilik uyum puan ortalamaları giderek azalmakta ancak, '21 ve daha uzun süredir' evli olanlarda tekrar artmaktadır. Fidanoğlu'nun (2006) evlilik süresi 1-10 yıl arasında değişen 225 gönüllü birey ve onların eşlerinden oluşan örneklem grubu üzerinde yaptığı; evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında ise erkeklerin evlilik süresi arttıkça Çift Uyum Ölçeği toplam ve bağlılık alt boyut puanlarının düştüğü; kadınların evlilik süresi arttıkça toplam uyum ve bağlılık puanlarının düştüğü sonucuna varılmıştır.

Araştırmada annelerin ilk evliliklerindeki uyumun daha yüksek olduğu saptanırken, babaların evlilik uyumunda evlilik sayısı değişkeni farklılık yaratmamaktadır. Bir-Aktürk' ün (2006) 116 ilk evli ve 223 yeniden evlenmiş kişi ile yaptığı araştırmasında erkeklerin kadınlardan daha yüksek evlilik doyumuna sahip olduğu yönünde ulaştığı sonuç yanında, babalardan elde edilen sonuç açısından araştırmaya paralellik göstermektedir. Bir-Aktürk' ün çalışmasında ilk evlilerin, boşandıktan sonra yeniden evlenenlerin ve eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenenlerin evlilik doyumu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

İkinci evliliklerin problemler üretmesinde en önemli etkenlerden biri de ikinci evlilik kararını almadaki nedenlerdir. Özellikle ikinci evlilik kararında erkekler, çocuklarına bakabilecek iyi bir anne ararken; kadınlar, ekonomik ve toplumsal baskının yarattığı koşullara göre hareket edebilmektedirler. Bu durum, evlilik açısından hatalı bir karar alınmasının nedeni olabilmektedir (Ergin, 2009, s.184). Annelerin ikinci evliliklerine göre ilk evliliklerinde evlilik uyumlarının daha yüksek bulunmasının belirtilen nedenlerden kaynaklanabileceği, aynı zamanda kadının evlilik ilişkisindeki problem konusunda daha duyarlı davranmasının ve yine çocuklarla ilgili sorumluluğunun ikinci evliliklerde de kadına daha fazla yüklenmesinin belirleyici olabileceği düşünülebilir.

Araştırmada anne ve babaların evlilik uyumlarının çocuk sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı şekilde araştırmada anne ve babaların evlilik uyumlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuk sayısına göre de farklılaşmadığı görülmüştür. Tutarel-Kışlak ve Çabukça'nın (2002) empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında da çocuk sayısının evlilik uyumunu yordamadığı belirlenmiştir. Yine Çakır'ın (2008) evli bireylerin evlilik uyumlarını anne-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelediği çalışmasında sahip oldukları çocuk sayıları farklı olan evli bireylerin evlilik uyumları arasında anlamlı fark çıkmamıştır.

Araştırmada anne ve babaların evlilik uyumlarının 5-6 yaş dönemindeki çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ödemiş' in (2008), ilköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında da, evlilik uyumunun çocuğun cinsiyetine yönelik anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada anne ve babaların evlilik uyumunun aile türüne göre farklılaşmadığı görülmüştür. Demiray' ın (2006) evlilik uyumunu demografik özelliklere göre incelediği çalışmasında da araştırma sonuçlarını destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre Demiray'ın çalışmasında evlilik uyumunun aile türüne göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada annelerin evlilik uyumunun sadece evlilik sayısına (ilk evliliği olanlarda evlilik uyumu daha yüksek), babalarda ise sadece yaş değişkenine (31-40 yaş arası babaların evlilik uyumu daha yüksek) göre farklılaşması, belirlenen değişkenler dışında evlilik uyumunu etkileyen başka değişkenlerin de olabileceğini düşündürmektedir. Bununla beraber bulgulara dayanarak, çocuk yetiştirme stillerinin demografik değişkenlere göre evlilik uyumunda daha önemli rol oynadığı söylenebilir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında öneriler şunlardır:

1. İleride bu yönde yapılacak araştırmalarda eşlerin çocukları da gerek oyun ortamında gözlenerek, yaptığı resimler incelenerek, hikâyeler tamamlatılarak gerekse yaşına uygun diğer etkinliklerle araştırmaya dâhil edilebilir.
2. Evlilik uyumuna yönelik yapılacak araştırmalarda sadece evlilik uyumunun çocuk üzerindeki etkilerine yönelik değil, ayrıca çocuk yetiştirme faktörlerinin evlilik uyumuna etkileri üzerinde de durulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.
3. Anne-baba eğitimlerinin eşlere yönelik gerçekleştirilmesi ve anne ile babanın eş zamanlı olarak katılımlarına önem ve öncelik verilmesinin çocukta ve evlilik uyumunda olumlu sonuçlara daha kısa sürede ulaşılmasını kolaylaştıracağı öngörülmektedir.
4. Evlilik ilişkilerini geliştirme programlarında, ebeveynlerin ortak ve doğru bir çocuk yetiştirme stili benimsemelerine yönelik oturumlara yer verilmesinin tamamlayıcı olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan evlilik uyumu ve çocuk yetiştirmeyi içeren entegre programlar geliştirilmeli; okullar, halk eğitim merkezleri, aile eğitimine yönelik çalışan kuruluşlar ve çiftlerle çalışan merkezlerde uygulanmasına önem ve öncelik verilmelidir. Hatta ileriye dönük, daha uzun vadeli düşünüldüğünde, bu programlar çiftler çocuk sahibi olmaya karar vermeden önce, hatta evlenme aşamasında önleyici programlar olarak devletin zorunlu eğitim politikası haline getirilmelidir.

5. Bu konularda sadece anne-babaların değil, öğretmenlerin, çocuk bakıcılarının, evde çocuğun bakımı ile ilgilenen evin büyüklerinin de bilinçlendirilmeleri önemlidir.
6. Anne ve babaların çocuk merkezli ve otoriter çocuk yetiştirme stillerinin eğitim düzeyi ile ters orantı gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda; eğitim düzeyi düşük anne-babaların ebeveyn eğitimlerine öncelik verilerek, çocuk yetiştirme konusunda doğru yaklaşımlar geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır.
7. Anne-baba eğitimleri ya da evlilik ilişkisini ve uyumunu geliştirmeye yönelik programlara daha çok kadınların katıldığı görülmektedir. Bu da çiftler arasında ortak bir bilincin geliştirilmesini güçleştirmektedir. Bu bakımdan erkeklerin katılımının teşvik edilmesi önemlidir. Hatta bu amaçla erkeklerin çalıştıkları şirketlerin ilgili birimlerince bu tür etkinlikler desteklenebilir; zira yapılan araştırmalar evliliğinde ya da çocuklarıyla ilişkilerinde daha az problem yaşayan kişilerin işteki veriminin de olumlu etkilendiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmeduzzaman, M., & Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic factors, functioning style, social support, and father's involvement with preschoolers in African-American families. *Journal of Marriage and Family*, 54 (3), 669-707.
- Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akbaş, M. (2008). *Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alisinanoğlu, F., ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler, *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Altıparmak, S., ve Eser, E. (2007). 15-49 yaş grubu evli kadınlarda yaşam kalitesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (11), 29-33.
- Anlıak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). Farklı eğitim yaklaşımlarını uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 149-166.
- Ateş, R. (2009). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve 'güç' kavramı. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (114-124). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atkinson, L., & Zucker, K. J. (Eds.). (1997). *Attachment and psychopathology*. New York: Guilford Press.
- Atmaca-Koçak, A. (2004). *Baba destek programı değerlendirme raporu*. İstanbul: AÇEV

- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's behavior. *Child Development*, 76 (6), 1144-1159.
- Avenilla, F., Rosenthal, E., Pete, T., Park, J. (2006). *Father's of U.S. Children Born in 2001 Findings From the Early Childhood Longitudinal Study, Birth Cohort (ECLS-B) Report*. (National Center for Education Statistics Institute of Education Sciences NCES 2006-002).
- Baltaş, A. (2006). Eğitim başarısını yükseltmede, sağlıklı ve mutlu insanlar yetiştirmede ailenin rolü. *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (161-199). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37 (4), 887-907.
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38 (2), 291-327.
- Baumrind, D. (1982). Are androgynous individuals more effective persons and parents?. *Child Development*, 53 (1), 44-75.
- Baumrind, D. (1997). The discipline encounter: Contemporary. *Aggression and Violent Behavior*, 2 (4), 321-335.
- Belsky, J., & Isabella, R. A. (1985). Marital and parent-child relationships in family of origin and marital change following the birth of a baby: A retrospective analysis. *Child Development*, 56 (2), 342-349.
- Belsky, J. (1990). Children and marriage. In Fincham, F.D, & Bradbury, T. N, (Eds.). *The psychology of marriage: Basic issues&applications* (9th ed.) (172-199). New York: The Guilford Pres.

- Belsky, J., Youngblade, L., Rovine, M., Volling, B. (1991). Patterns of marital change and parent-child interaction. *Journal of Marriage and Family*, 53 (2), 487-498.
- Bem, D. J. (1995). Bireysel sosyal davranış. *Psikolojiye Giriş II* içinde (703-740). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Bender, M. T. (2005). John Dewey' nin eğitime bakışı üzerine yeni bir yorum. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 13-19.
- Bir-Aktürk, E. (2006). *Marital satisfaction in Turkish remarried families: Comparison among marital status, effect of stepchildren, and contributing factors*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books
- Brizendine, L. (2007). *Kadın Beyni* (7. Baskı). (Z. H. Ateş, Çev.). İstanbul: Kelebek Yayınevi.
- Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding chinese parenting through culturel notion of training. *Child Development*, 65 (4), 1111-1119.
- Cihan Güngör, H., ve İlhan, T. (2008). Evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4 (13), 97-106.
- Coplan, R. J., Hastings, P. D., Lagacé-Séguin, D. G., Moulton, C. E. (2002). Authoritative and authoritarian mothers' parenting goals, attributions, and

emotions across different childrearing contexts. *Parenting: Science and Practice*, 2 (1), 1-26.

Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan ve davranışı* (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çilli, A. S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ., Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14 (1), 1-5.

Çimen, Ş. E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çoban, A., Nehir, S., Demirci, H., Özbaşaran, F., İnceboz, Ü. (2008). Klimakterik dönemdeki evli kadınların eş uyumları ve menopoza ilişkin tutumlarının menopozal yakınmalar üzerine etkisi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22 (6), 343-349.

Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113 (3), 487-496.

Darling, N. (1999). Parenting styles and its correlates. *Eric Digests (Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education)*.

Dehart, T., Pelham, B. W., & Tennen, H. (2006). What lies beneath: Parenting styles and implicit self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, 1-17.

- Demir, İ. (2009). Evlilik ilişkilerine farklı bir yaklaşım: Bağlanma kuramı. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (92-113). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirtaş, H. A. (1999). Anne ve baba algılarının doğacak çocuklarına yönelik beklentileri: Çocuğun cinsiyetinin ve anababanın cinsiyet rolü yöneliminin etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirutku, K. (2007). *Parenting styles, internalization of values, and the self-concept*. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmuş, R. (2006). *3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, B. (2005). Evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve anne-baba olma üzerine düşünceleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (8), 75-84.
- Elibol, F. (2007). *12-36 aylar arasında çocukları olan annelere verilen grup eğitiminin annelerin anne-babalık görevlerinde öz yeterliliklerine yönelik katkısının incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan R.L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18 (1), 39-47.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan R.L. (2005). Cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişki: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18 (2), 72-81.

- Erden, M., & Üredi, I. (2008). The effect of perceived parenting styles on self-regulated learning strategies and motivational beliefs. *International Journal about Parents in Education*, 2 (1), 25-34.
- Erdoğan, İ. (2009). Aile içi ilişkiler için yönetim biliminden çıkarılabilecek dersler. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (269-280). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ve psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Ergin, T. (2009). Evlilik ilişkisini geliştirmeyi amaçlayan çalışmalar. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (172-186). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergin, H. (2009). Eşler arası iletişim çatışmaları. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (187-210). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erol, N., ve Şimşek, Z. (1999). Türk çocuklarında ruh sağlığı. II. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (s.375-389). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Ersanlı, K., ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Evirgen, Ş. (2002). 'okul öncesi eğitim çerçevesinde' okul destekli anne eğitim programının anneler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fetihi, L. (2004). Sağlıklı ve güçlü aileler oluşturmak (Özet kitabı). I. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi* (s.262). İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.

- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyi arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Friel, J. C., & Friel, L. D. (2002). *İyi anne babaların yapmaması gereken 7 hata*. (H. Gürel, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1999).
- Fromm, E. (1995). *Sevme sanatı* (10. Baskı). (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gable, S., Belsky, J., Crnic, K. (1992). Marriage, parenting, and child development: Progress and prospects. *Journal of Family Psychology*, 5 (3-4), 276-294.
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar* (16. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Greco, L. A., & Morris, T. L. (2002). Paternal child-rearing style and child social anxiety: Child perceptions actual father behaviour. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24 (4), 259-267.
- Gülerce, A. (1996). *Türkiye’de ailelerin psikolojik örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Gülsün, M., Ak, M., Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68-79.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güngen, Y., Tokyürek, Ş., ve Şanlı, N. (2002). *Ev ve ailede yaşam yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Güngörmüş-Özkardeş, O. ve Arkonaç, S. (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10, 253-263.
- Güngörmüş-Özkardeş, O. (2006). *Baba ve çocuk*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Güngörmüş-Özkardeş, O. (2009). Evlilik ve çocuk. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (125-148). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gürşimşek, I., Kefi, S. ve Girgin, G. (2007). Okul öncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 181-191.
- Hahn, C.S., & Dipietro, J.A. (2001). In vitro fertilization and the family: Quality of parenting, family functioning, and child psychosocial adjustment. *Developmental Psychology*, 37 (1), 37-48.
- Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A., ve diğerleri. (1999). Türkiye’de çocuk gelişimi ve eğitimi araştırmalarına toplu bakış. II. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (s.331-344). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Haktanır, G., ve Artar, M. (2001). Türk çocuklarında ruh sağlığı. III. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (s.135-162). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Hamamcı, Z. (2007). Anababalara yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması. Y. Kuzgun ve Z. Hamamcı, (Ed.), *Anababa Eğitim Programları* içinde (1-25). Ankara: Maya Akademi.
- Heaton, T. B. (1990). Marital stability throught the child-rearing years. *Demography*, 27 (1), 55-63.

- Hetherington, E. M., Clingempeel, W. G., Anderson, E. R., Deal, J. E., Hagan, M. S., Hollier, E. A., et. al. (1992). Coping with marital transition: A family systems perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 57 (2-3), 1-238.
- Holden, G. W., & Ritchie, K. L. (1991). Linking extreme marital discord, child rearing, and child behavior problems: Evidence from battered women. *Child Development*, 62 (2), 311-327).
- Işık, B. (2006). *Ailenin örgütsel ve yapısal niteliğinin 60-72 aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İlgar, Ş. (2009). Evlilik birlikteliğinin bozulması-boşanma. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (256-268). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İşmen-Gazioğlu, A. E. (2009). Aile yaşam döngüsü. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (29-47). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). *İnsan-aile-kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji, kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni insan ve insanlar* (10. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaufmann, D., Gesten, E., Santa Lucia, R. C., Salcedo, O., Rendina-Gobioff, G., & Gadd, R. (2000). The relationship between parenting style and children's adjustment: The parents' perspective. *Journal of Child and Family Studies*, 9 (2), 231-245.

- Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya-Sezer, Ö. (2007). Anne babaların çocuklarına karşı istenmedik tutumlarını değiştirmeye yönelik bir eğitim programı. Y. Kuzgun ve Z. Hamamcı, (Ed.), *Anababa Eğitim Programları* içinde (93-112). Ankara: Maya Akademi.
- Kılıçaslan, A. (2001). *Aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmış anne-baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçaslan, A. (2007). *Ebeveynliğe geçiş döneminin çeşitli doğum öncesi ve doğum sonrası etkenler açısından izlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçaslan, A. (2009). Ebeveynliğe geçiş. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (149-163). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kocadere, M. (1995). *İyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Konuk, E. (2006). Eşlerde problem çözme. *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (219-228). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurdek, L. A. (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. *Developmental Psychology*, 35 (5), 1283-1296.
- Kuzgun, Y. (2007). Sunuş. Y. Kuzgun ve Z. Hamamcı, (Ed.), *Anababa Eğitim Programları* içinde sunuş bölümü. Ankara: Maya Akademi.
- Lamb, M. E., Hwang, C. P., & Broberg, A. (1989). Associations between parental agreement regarding child-rearing and the characteristics of families and

- children in Sweden. *International Journal of Behavioral Development*, 12 (1), 115-129.
- Luther, B. (2007). Looking at childhood obesity through the lens of Baumrind's parenting typologies. *Orthopaedic Nursing*, 26 (1), 270-281.
- Makarenko, A. S. (2003). *Ailede ve okulda çocuk eğitimi* (4. Baskı). (Ş. Ünsaldı, Çev.). İstanbul: Sorun Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1967)
- Manzeske, D. P., & Stright A. D. (2009). Parenting style and emotion regulation: The role of behavioral and psychological control during young adulthood. *Journal of Adult Development*.
<http://www.springerlink.com/content/h173734g52447836/> web sitesinden 21 Eylül 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Morokoff, P.J., & Gilliland, R. (1993). Stress, sexual functioning, and marital satisfaction. *The Journal of Sex Research*, 30 (1), 43-53.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları okul öncesi dönem* (5. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Oktay, A. (2006). Okul öncesi dönemi (3-6 yaş). *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (40-50). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Onur, B. (2000). *Gelişim psikolojisi* (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Ormanoğlu Uluğ, M. (1999). *Niçin oyun? çocuğun gelişiminde ve çocuğu tanımada oyunun önemi* (2. Baskı). İstanbul: Özne&Göçebe Yayınları.
- Otrar, M. (2006). *Öğrenme stilleri ile yetenekler, akademik başarı ve öss başarısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ödemiş, H. (2008). *İlköğretim öğretmenlerinin iş tatminleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Önder, A. (2004). 4-6 yaşlarındaki okul öncesi çocuklarında kendilik algısının annenin çalışması, yaş ve cinsiyete bağlı olarak incelenmesi (Özet kitabı). *I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi* (s.166). İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Önder, A. (2007). *Okul öncesi çocukları için eğitici drama*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A., & Gulay, H. (2009). Reliability and validity of parenting styles & dimensions questionnaire. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 1 (1) 2009. 508-514.
- Özabacı, N. (2009). Evlilik öncesi ilişkiler. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (48-60). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özbeklik, S. (2006). *Women's marital quality and mothering quality: Determinants and interrelations*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Ş., Vatandaş, C., Torlak, Ö. (2009). Sosyal problemleri çözmede aile yaşam döngüsü'nün (AYD) önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4 (16), 7-18.
- Özen, A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkalp, E. ve diğerleri. (2001). *Davranış bilimlerine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Öztürk, C., ve Şanlı, D. (2007). Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14 (3), 145-150.
- Özügürlü, K. (2006). Karı-koca ilişkilerinden doğan sorunlar. *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (201-218). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Parlatır, İ., Zülfikâr, H., ve Gözaydın, N. (1994). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poyraz, H., ve Özyürek, A. (2005). Okul öncesi 5-6 yaş çocukların problem davranışları ve ebeveynlerin disiplin yöntemlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 166.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Razon, N. (2006). Çalışan anne ve çocuğu. *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (229-244). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Roberts, G. C., Block, J. H., & Block, J. (1984). Continuity and change in parents' child-rearing practices. *Child Development*, 55 (2), 586-597.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıdoğan, M. E., ve Karahan, T. F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programı'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2), 89-102.

- Sayer, L. C., Bianchi, S. M., Robinson, P. (2004). Are parents investing less in children? trends in mothers' and fathers' time with children. *American Journal of Sociology*, 110 (1), 1-43.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya* (Düzenlenmiş yeni basım). Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sertelin-Mercan, Ç. (2009). Aile ve evlilik kurumuna kültürel bir bakış: Farklı kültürlerden gelen bireylerin evlilikleri. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (281-301). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sezen-Sürerbiçer, F. (2008). *Boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Simpson, A., & Rholes, W. S. (Eds.). (1998). *Attachment theory and close relationships*. New York: Guilford Pres.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sevinç, M. (2005). *Kendine güven ve başarı*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Simons, R. L., Whitbeck, L. B., Conger, R. D., & Melby, J. N. (1990). Husband and wife differences in determinants of parenting: A social learning and exchange model of parental behavior. *Journal of Marriage and Family*, 52 (2), 375-392.
- Stevenson, B., & Wolfers J. (2007). *Marriage and Divorce: Changes and Their Driving Forces*. (Institutue fot the Study of Labor, Dp. No: 2602).

- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örneklemi üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106).
- Şahin, Z. (2007). *Çocuk yetiştirme tarzları ve benlik-düzenleme farklılıklarının kendilik-bilinci duygusal eğilimleriyle ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şendil, G., ve Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10 (2), 58-66.
- Şenel, H. (2009). Eş seçimi kararı. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (61-74). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şener, A., ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum-Eğitim, Kültür ve Araştırma- Dergisi*, 4 (13), 7-20.
- Şentürk, S. (2007). *5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şirvanlı-Özen, D. (2005). Impacts of divorce on the behavior and adjustment problems, parenting styles, and attachment styles of children: Literature review including Turkish studies. *Journal of Divorce & Remarriage*, 42 (3-4), 127-151.
- Tabak, N. (2007). *İlköğretim birinci kademedeki davranış sorunları olan çocukların anne baba tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tarhan, N. (2005). *Kadın psikolojisi* (12. baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşçı, E., Bolsoy, N., Kavlak, O., Yücesoy, F. (2008). İnfertil kadınlarda evlilik uyumu. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 5 (2), 105-110.
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. (2006). *Aile Yapısı Araştırması*. (Yayın No: 3046). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. (2008). Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2008. *Haber Bülteni*, 110, www.tuik.gov.tr web adresinden 29.06.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Temel, F. (1991). *Yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan 14-18 yaş grubundaki gençlerin cinsiyet rolü kimlikleri ile moral gelişimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezel-Şahin, F., ve Özyürek, A. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34.
- Tezel-Şahin, F., ve Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir? *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3 (12), 7-12.
- Tezel-Şahin, F., ve Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 395-414.
- Toros, F. (2002). Zihinsel ve/veya bedensel engelli çocukların annelerinin anksiyete, depresyon, evlilik uyumunun ve çocuğu algılama şeklinin değerlendirilmesi. *Psikiyatri Dergisi*, 3 (2), 45-52.
- Tuncay, E. (2006). *Predictive role of perfectionism on marital adjustment*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Turan, N., ve Dokgöz, H. (2007). Çocuk anneler. *Adli Tıp Bülteni*, 12 (3), 136-141.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7 (1), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empatik ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2 (5), 32-38.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, F. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (9), 61-68.
- Usta, A. (2004). Çocuğun ruhsal süreçleri üzerinde ailenin etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (7).
- Vaughn, B. E., Block, J.H., & Block, J. (1988). Parental agreement on child rearing during early childhood and the psychological characteristics of adolescents. *Child Development*, 59 (4), 1020-1033.
- Volling, B. L., & Elins, J. L. (1998). Family relationships and children's emotional adjustment as correlates of maternal and paternal differential treatment: A replication with toddler and preschool siblings. *Child Development*, 69 (6), 1640-1656.
- Vural, B. K. (2007). *Evlilik öncesi cinsel danışmanlık programının yeni evli çiftlerin cinsel doyumuna etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Webster-Stratton, C., & Hammond, M. (1999). Marital conflict management skills, parenting style, and early-onset conduct problems: Processes and pathways. *J. Child Psychol, Psychiat*, 6 (40), 917-927.
- Westerman, M. A., & Schonholtz, J. (1993). Marital adjustment, joint parental support in a triadic problem-solving task, and child behavior problems. *Journal of Clinical Child Psychology*, 22.

- White, L. K., Booth, A., & Edwards, J. N. (1986). Children and marital happiness: Why the negative correlation?. *Journal of Family Issues*, 7 (2), 131-147.
- White, L., & Keith, B. (1990). The effect of shift work on the quality and stability of marital relations. *Journal of Marriage and Family*, 52 (2), 453-462.
- Winsler, A., Madigan, A.L., & Aquilino, S.A. (2005). Correspondence between maternal and paternal parenting styles in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 20 (1), 1-12.
- Wood, J. J., Mcleod. B. D., Sigman, M., Hwang W., Chu, B.C. (2003). Parenting and childhood anxiety: Theory, empirical findings, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44 (1), 134-151.
- Yavuzer, H. (1999). *Ana-baba ve çocuk* (12. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuğunuzun ilk altı yılı* (9. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuk psikolojisi* (22. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak* (2. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2006). Yaygın ana-baba tutumları. *Ana-baba okulu* (12. Baskı) içinde (115-131). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2009). Aile ilişkileri ve çocuk. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (164-171). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., ve İşmen-Gazioğlu, A. E. (2009). Evlilik okulu projesi. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (9-19). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, S. A. (2007). Anne babaların problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik bir eğitim programı. Y. Kuzgun ve Z. Hamamcı, (Ed.), *Anababa Eğitim Programları* içinde (51-74). Ankara: Maya Akademi.

- Yıldız, S. A. (2009). Evlilikte yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik okulu* (3. Baskı) içinde (211-229). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1 (3), 99-118.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1 (4), 49-58.
- Yörükoğlu, A. (2008). *Çocuk ruh sağlığı* (29. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Aile ve çocuk* (6. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zembat, R., ve Hafızalı, B. (2004). Doğal yolla çocuk sahibi olan annelerle tedavi yoluyla çocuk sahibi olan annelerin kaygı düzeyleri ve çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesi (Özet kitabı). *I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi* (s.106). İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Evliliği ayakta tutmak için aşk yeterli değil.* <http://www.ntvmsnbc.com/id/24983537> web adresinden 09.09.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Mutsuz evliliğin nedeni çocukmuş!* <http://www.ntvmsnbc.com/id/24955522> web adresinden 10.04.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Stres genlerimize işliyor!* <http://www.ntvmsnbc.com/id/25019040> web adresinden 09.11.2009 tarihinde edinilmiştir.
- <http://www.tipterimleri.com/detay/?uID=8529&session=23815653> web adresinden 03.10.2009 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.tipterimleri.com/detay/?uID=12438&session=23817391> web adresinden
03.10.2009 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.psy.metu.edu.tr/rrl/arastirmalar> web adresinden 06.12.2009 tarihinde
edinilmiştir.

EKLER

EK 1: Anne Bilgi Formu

ANNE BİLGİ FORMU

Uygulanan bu bilgi formu, anne babalar hakkında genel bilgi edinmek içindir. Edinilen bilgiler ve kimliğiniz gizli tutularak, anne-baba tutumları ve evlilik uyumu hakkında bilimsel bir araştırmada genel bir değerlendirme yapmak için kullanılacaktır, bundan dolayı soruları cevaplarken tüm samimiyetinizle cevaplamanızı rica ediyoruz. Samimiyetiniz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Prof Dr. Müzeyyen SEVİNÇ

Psikolojik Danışman E. Sibel GARİP

Aşağıdaki sorulardan seçenekli olanları, seçeneğin yanındaki parantezin içine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Diğer sorulara ise kendi yanıtlarınızı yazınız. Tüm soruları cevaplamanız sağlıklı sonuçlar elde edilmesi açısından önemlidir.

Adınızın/Soyadınızın Baş Harfini Yazınız :.....

Eşinizin Adının/Soyadının Baş Harfini Yazınız:.....

1. Kaç yaşındasınız?.....
2. Eğitim durumunuz nedir?
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora
3. Mesleğinizi yazınız.....
4. Bir işyerinde ücretli veya kendi işinizde çalışıyor musunuz?
☐ Evet
☐ Hayır
Cevabınız 'evet' ise lütfen 5 ve 6. soruları da yanıtlayınız, 'hayır' ise ya da ev hanımı iseniz boş bırakınız.
5. Çalıştığınız sektör hangisidir?
☐ Kamu
☐ Özel
☐ Serbest (kendi işim)
6. Sadece sizin aylık gelirin ne kadardır?
☐ 0-1000 TL. arası
☐ 1001-2000 TL. arası
☐ 2001-3000 TL. arası
☐ 3001 TL. ve üstü
7. Kaç yıldır evlisiniz?
☐ 0-3 yıl
☐ 4-10 yıl
☐ 11-20 yıl
☐ 21 ve üstü
8. Kaçınıcı evliliğiniz?
☐ 1.
☐ 2.
☐ 3 ve üstü
9. Kaç çocuğunuz var?
☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4 ve üstü
10. Kaç çocuğunuz 5-6 yaş dönemi içindedir?
☐ 1 Cinsiyeti.....
☐ 2 Cinsiyetleri.....
☐ 3 ve üstü/Cinsiyetleri.....
11. Aile türünüzü işaretleyiniz.
☐ Çekirdek aile (anne-baba-çocuklar)
☐ Kalabalık aile (anne-baba-çocuklar ve diğer yetişkinler-dede, nine, hala, amca vb.

EK 2: Baba Bilgi Formu

BABA BİLGİ FORMU

Uygulanan bu bilgi formu, anne babalar hakkında genel bilgi edinmek içindir. Edinilen bilgiler ve kimliğiniz gizli tutularak, anne-baba tutumları ve evlilik uyumu hakkında bilimsel bir araştırmada genel bir değerlendirme yapmak için kullanılacaktır, bundan dolayı soruları cevaplarken tüm samimiyetinizle cevaplamanızı rica ediyoruz. Samimiyetiniz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Prof Dr. Müzeyyen SEVİNÇ

Psikolojik Danışman E. Sibel GARİP

Aşağıdaki sorulardan seçenekli olanları, seçeneğin yanındaki parantezin içine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Diğer sorulara ise kendi yanıtlarınızı yazınız. Tüm soruları cevaplamanız sağlıklı sonuçlar elde edilmesi açısından önemlidir.

Adınızın/Soyadınızın Baş Harfini Yazınız :.....

Eşinizin Adının/Soyadının Baş Harfini Yazınız:.....

1. Kaç yaşındasınız?.....

2. Eğitim durumunuz nedir?

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans
- ☐ Doktora

3. Mesleğinizi yazınız.....

4. Bir işyerinde ücretli veya kendi işinizde çalışıyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Cevabınız 'evet' ise lütfen 5 ve 6. soruları da yanıtlayınız, 'hayır' ise ya da ev hanımı iseniz boş bırakınız.

5. Çalıştığınız sektör hangisidir?

- ☐ Kamu
- ☐ Özel
- ☐ Serbest (kendi işim)

6. Sadece sizin aylık gelirin ne kadardır?

- ☐ 0-1000 TL. arası
- ☐ 1001-2000 TL. arası
- ☐ 2001-3000 TL. arası
- ☐ 3001 TL. ve üstü

7. Kaç yıldır evlisiniz?

- ☐ 0-3 yıl
- ☐ 4-10 yıl
- ☐ 11-20 yıl
- ☐ 21 ve üstü

8. Kaçınıcı evliliğiniz?

- ☐ 1.
- ☐ 2.
- ☐ 3 ve üstü

9. Kaç çocuğunuz var?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4 ve üstü

10. Kaç çocuğunuz 5-6 yaş dönemi içindedir?

- ☐ 1 Cinsiyeti.....
- ☐ 2 Cinsiyetleri.....
- ☐ 3 ve üstü/Cinsiyetleri.....

11. Aile türünüzü işaretleyiniz.

- ☐ Çekirdek aile (anne-baba-çocuklar)
- ☐ Kalabalık aile (anne-baba-çocuklar ve diğer yetişkinler-dede, nine, hala, amca vb.

EK 3: Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği'ne Ait Örnek Maddeler

ANNE BABALIK STİLLERİ VE BOYUTLARI ÖLÇEĞİ

Yönerge:

Değerli Anne Baba,

Bu ölçek, sizin çocuğunuza

karşı belirli davranışları ne sıklıkta

gösterdiğinizi ölçmek için hazırlanmıştır.

Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmadan

size uygun seçeneği işaretleyiniz.

5- Her zaman gösteririm,

4- Çok sık gösteririm,

3- Yarı yarıya gösteririm,

2- Ara sıra gösteririm,

1- Hiç göstermem

Her zaman gösteririm

Çok sık gösteririm

Yarı yarıya gösteririm.

Ara sıra gösteririm.

Hiç göstermem

1. Çocuğumun duygu ve ihtiyaçlarına duyarlıyım.	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
2. Çocuğumu disipline ederken fiziksel cezayı kullanırım.	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
4. Çocuğum kurallara neden uymak zorunda olduğunu sorduğunda: “Ben öyle istiyorum.” Ya da “Ben senin annenim / babanım ve öyle olmasını istiyorum.” derim.	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1
8. Çocuğumu disipline etmekte zorlanırım.	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1

EK 4: Evlilikte Uyum Ölçeği'ne Ait Örnek Maddeler

EUÖ

1. **Bu maddede** yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki ‘mutlu’ sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

*	*	*	*	*	*	*
Çok mutsuz			Mutlu			Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman Anlaşırız.	Hemen her zaman anlaşıyoruz.	Ara sıra anlaşamadığımız olur.	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	( )	( )	( )	( )	( )	( )

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- ( ) sık sık
- ( ) arada sırada
- ( ) çok seyrek
- ( ) hiçbir zaman

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- ( ) hemen hemen hiçbir zaman
- ( ) nadiren
- ( ) çoğu konularda
- ( ) her konuda

EK 5: Araştırma ile İlgili İzin Yazıları

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ **4043/51170**
Konu : **Anket**
(Emine Sibel GARİP)

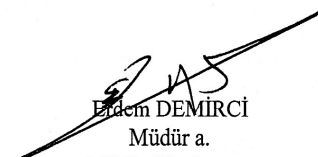
06 Mayıs 2009

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

- İlgi: a) Valilik Makamının 05/05/2009 tarih ve 4015/50776 sayılı Oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.
c) 28/04/2009 tarih ve 1808 sayılı yazınız.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans öğrencisi **Emine Sibel GARİP**'in, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere **"3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne Babaların Eş Zamanlı Aldıkları Anne Baba Eğitiminin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına ve Evlilik Uyumlarına Etkisi"** konulu anket çalışmasını yapma isteği ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Ek-1. İLGİ (a) Valilik Oluru.
2. Anket soruları.

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres : İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Çagaloğlu 2125261382
E-Mail : kultur34@meb.gov.tr **Web** : <http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/kultur>

4440632

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ **4015/50776**
Konu: **Anket**
(Emine Sibel GARİP)

5 Mayıs 2009

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a-)Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 28/04/2009 tarih ve 1808 sayılı yazısı.
b-)Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c-)Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d-)Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 30/04/2009 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans öğrencisi **Emine Sibel GARİP**'in, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne Babaların Eş Zamanlı Aldıkları Anne Baba Eğitiminin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına ve Evlilik Uyumlarına Etkisi**" konulu anket çalışmasını yapma hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans öğrencisi **Emine Sibel GARİP**'in, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne Babaların Eş Zamanlı Aldıkları Anne Baba Eğitiminin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına ve Evlilik Uyumlarına Etkisi**" konulu anket çalışmalarını, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, idarenin uygun gördüğü zamanda, İLGİ(c) bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında)bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

M. Ata ÖZER
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
Ek-1. İLGİ (a)yazı ve ekleri

OLUR
.../05/2009
Hikmet DİNÇ
Vali
Vali Yardımcısı

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres :İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526
13 82

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

241100420070037
Okul Öncesi Öğretmenliği
Emine Sibel GARİP

SAYI :B.30.02.Mar.0.45.00.00/1808
KONU:İzin Yazısı hk.

İstanbul:07/04/2009

**İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne
İstanbul**

Enstitümüz Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Emine Sibel GARİP şu an tez aşamasında olup "3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN ANNE BABALARIN EŞ ZAMANLI ALDIKLARI ANNE BABA EĞİTİMİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA VE EVLİLİK UYUMLARINA ETKİSİ" başlıklı tezini Prof. Dr. Müzeyyen SEVİNÇ danışmanlığında yürütmektedir. Tezin uygulama çalışmalarını yapabilmesi için kendisine gerekli iznin verilmesi hususunda müsaadelerinizi arz ve rica ederim.

Prof. Dr. Sefer ADA
Müdür

- Ek 1 : Öğrenci dilekçesi
2 : Anket
3 : Tez öneri formu

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ'NE,

27.04.2009

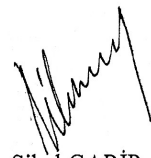
Okulunuz Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı, 241100420070037 numaralı öğrencisi E. Sibel GARİP'im. Tez Danışmanım, Prof. Dr. Müzeyyen SEVİNÇ ile birlikte yürüttüğüm "3/6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne Babaların Eş Zamanlı Aldıkları Anne Baba Eğitiminin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına ve Evlilik Uyumlarına Etkisi" başlıklı tez çalışmam için Milli Eğitim'e bağlı;

1. Kadıköy Acıbadem Anaokulu	15. Sultangazi Aydın Uçkan İ.Ö.O.
2. Kadıköy Perihan Aktürk Anaokulu	Anasınıfı
3. Çekmeköy Anaokulu	16. Sultangazi Esentepe İ.Ö.O.
4. Ümraniye Cumhuriyet Anaokulu	Anasınıfı
5. Ümraniye İstiklal İ.Ö.O. Anasınıfı	17. Sultangazi Nene Hatun Anaokulu
6. Üsküdar Lütü Erçin İ.Ö.O.	18. Beşiktaş Yıldız Erten Anaokulu
Anasınıfları	19. Beşiktaş Milli Saraylar Anaokulu
7. Üsküdar Acıbadem Türk Telekom	20. Bahçelievler Halit Ziya Uşaklıgil
İ.Ö.O. Anasınıfları	İ.Ö.O. Anasınıfı
8. Üsküdar İMKB Kız Meslek Lisesi	21. Bahçelievler RAM Anasınıfı
Uygulama Anaokulu	22. Bahçelievler Vali Recep Yazıcıoğlu
9. Sultanbeyli Hasan Ali Yücel İ.O.O.	İ.Ö.O. Anasınıfı
Anasınıfı	23. Gaziosmanpaşa Evliya Çelebi
10. Sultanbeyli Anafartalar İ.Ö.O.	İ.Ö.O. Anasınıfı
Anasınıfı	24. Gaziosmanpaşa Preveze İ.Ö.O.
11. Sultanbeyli Çalıkuşu Anaokulu	Anasınıfı
12. Özel Bilfen Ataşehir Anaokulu	25. Tarabya Özel İstek Vakfı Kemal
13. Güngören Polis Amca Anaokulu	Atatürk Okulları/Kemal Atatürk
14. Güngören Ali Fuat Cebesoy İ.Ö.O.	Anaokulu
Anasınıfı	

Bu uygulamaları yapabilmem için Milli Eğitim Bakanlığı ile gerekli yazışmaların yapılmasını bilgilerinize arz ederim.

EKLER

1. Araştırma Önerisi
2. Anne Bilgi Formu
3. Baba Bilgi Formu
4. Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği
5. Evlilikte Uyum Ölçeği

E. Sibel GARİP

